BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
8
2 G
19
b_4-22

Digitized by Google

Digitized by Google

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI,

In Orationem Dominicalem.

Fideliter collecta, diſtincta, & vbi opus eſt, explicata.

Per Patrem
DON IOANNEM BELLARINVM
Clericum Regularem Congregationis
S. Pauli.

CVM PRIVILEGIO.

Carolus Aloysius Berardus Vassia Sacerdos

VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA
IN ROMA

MEDIOLANI,
Apud hær. Pacifici Pontij, & Io. Baptiſtam Piccaleum Impreſſores Archiepiſcopales. MDCXV.

Digitized by Google

Die prima Auguſti 1615.

Attenta approbatione D. Leonardi Griphij. Imprimatur.

F. Deſiderius Inquiſitor Generalis Mediolani.

Gulielmus Vidonus Theologus Sancti Nazarij pro Illuſtriſſimo D. Cardinali Archiepiſcopo.

Vidit Saccus pro Excellentiſs. Senatu.

Digitized by Google

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI,

In Orationem Dominicalem.

De ordine, materia, & fine huius tractationis.

SVMMA S. Euangelij in quot partes diuiſa eſt? Reſp. Ait Catechiſmus in quatuor, nempe in Symbolum Apoſtolorum, in Sacramenta, in Decalogum, & in orationem Dominicalem. *In præfat. nu. 12.*

Quare Catechiſmus tractationem de oratione vltimo loco ponit? Reſp. Quia perfectio Chriſtiani hominis præcipue in oratione quæ nos vnit Deo poſita eſt; perfectionem autem res, non in principio, ſed in fine, accipere ſolent. *Ex Cat. part. 4. c. 3. n. 4.*

Quis finis huius tractationis? Reſp. Dirigere Parochos, vt veram, & populis accommodatam, de oratione doctrinam tradant. *Cate. part. 4. c. 1. n. 1.*

Quænam materia illius? Reſp. Vera, & Cattolica Doctrina, & explicatio de oratione, & præcipue Dominicali. *Ibid.*

In quot partes diuiditur hæc tractatio? Reſp. In duas principales, quarum prima eſt de Oratione in genere, Secunda de oratione Dominicalis. *Part. 4. c. 1. & ſeq.*

Quid conſiderat Catech. de oratione in generali? Reſp. Primo agit de oratione, ſecundo de vſu illius. *Ibid.*

In quot capita poteſt diuidi tractatio de oratione in communi? Reſp. In ſequentia.

Primum erit de nomine, diffinitione, & diuiſione orationis.

2. De fine, neceſſitate, vtilitate, & fructu orationis.

Digitized by Google

3. De materia orationis, & de partibus illius.
4. De forma, & modo orandi.
5. De efficiente, & motiuis ad orandum.
6. De vſu orationis, atque præparatione.
7. De oratione Dominicali, & ſalutatione angelica.

CAP. PRIMVM.

De oratione in generali.

QVid ſignificat hoc nomen Oratio? Reſp. Idem quod oris actio, ſeu oratoris actio.

Quot modis accipitur Oratio? Reſp. Multis, Aliter enim à Grammatico, aliter à Rhethore, aliter à Philoſopho, aliter in ſacra Scriptura oratio accipi ſolet.

Part. 4. c. 8 Quomodo accipitur à ſacra Scriptura? Reſp. Accipitur pro illa loquutione, quam homo ſiue corde, ſiue ore cum Deo habet.

Num. 2. De diffinitione orationis.

QVomodo diffinitur oratio prout modo accepta eſt? Reſp. Habet plures diffinitiones, ſed præcipue ſequentes.

Cap. 2. n. 4. Prima eſt hæc. Oratio eſt eleuatio, vel aſcenſus mẽtis in Deum: In oratione enim homo per mentem in Deum eſt eleuatus; Et hæc diffinitio à materia, & forma deſumpta eſt; Illud enim quod eleuatur, eſt mens, vel homo per mentem; illud, quo eleuatur, eſt ipſa eleuatio: ſequentes verò diffinitiones à fine, & ab effectu orationis acceptæ ſunt.

Catech. c. 1 n. 3. de or. a. 2. Eſt hæc: Oratio eſt inſtrumentum neceſſarium ad id, quod optamus, à Deo conſequendum.

Ibid. 3. Eſt hæc; Oratio eſt optima indigentiæ noſtræ apud Deum interpres.

Ibid. 4. Eſt talis. Oratio eſt optima apud Deum conciliatrix eorum, quibus egemus.

Ex praf. n. 12. & hic de ora. c. 1. 5. Sic. Oratio eſt euangelica actio ad miſeriam hominis ſubleuandam ordinata: Eſt enim vna ex quatuor rebus, vel actionibus, in quibus Summa ſancti Euangelij poſita eſt.

Digitized by Google

Num.3. De diuiſione orationis.

QVomodo diuiditur Oratio? Reſp. Habet plures diuiſiones, nẽpe ex parte efficiẽtis, materiæ, formæ, & finis. *Catech. hic c.3. & ſeq.*

Quomodo diuiditur ex parte efficientis? Reſp. Sic, alia eſt mentalis, alia vocalis. *Cate. c.8.*

Quomodo ex parte materiæ? Reſp. Sic. Oratio alia eſt Laudis, alia Gratiarum actionis; alia impetrationis, alia humiliationis, & ſimilium. *Cap.3.*

Qua ratione ex forma? Reſp. Sic, Alia eſt deuota, vel aſſidua, vel grata Deo, vel publica, vel priuata; Item alia eſt meditatio, alia contemplatio, & ſimilia. *Catech. de orat. cap.2. & ſeq.*

Quo pacto ex fine? Reſp. Sic. Oratio alia intendit laudare Deum, alia ſanctos. alia ſtudet impetrare; alia gratias agere, alia veniam peccatorum obtinere pro aliisque Deo ſatisfacere. *Cate. de orat. cap. 3. & ſeq.*

CAP. II.

De fine orationis.

QVis eſt finis Orationis? Reſp. Illud idem, quod eſt finis Euangelij. *Arg. in præfat. genera li. n. 12.*

Quare hoc? Reſp. Quia Oratio eſt vna ex quatuor partibus, vt ſic dicam, S. Euangelij; eſt enim vnum ex quatuor contentis in ipſo.

Quis eſt finis Euangelii? Reſp. Ex ſacro Concilio Trid. colligitur, quod ſit Gloria Dei, & Chriſti, ac vita æterna: ideſt Euangelium habet pro fine, vt Deus, & Chriſtus glorificentur, & homines vitam æternam conſequantur: Ideo hoc erit finis orationis. *Seſs.6. c.7.*

Quomodo per orationem datur gloria Deo? Reſp. In oratione homines meditantur, & contemplantur diuinam bonitatem, vitam Chriſti, beneficia Dei, humanam miſeriam, propria peccata, & ſic ad Deum glorificandum, orandum, laudandum excitantur. *Catech. de orat. c.3. nu 1. 2. 3. &c*

Quo pacto oratio deſeruit ad vitam beatam hominum? Reſp. In oratione petimus à Deo, vt auferat à nobis omnia mala, & concedat omnia bona tum in *De orat. c. 1.2. &c.*

Digitized by Google

præſenti, tum in futura vita; in hoc autem beata vita poſita eſt.

Num. 2. Quis ſit orandus.

Cate.de o-rat.c.6. QVis eſt orandus? Reſp. Primo, & principaliter Deus; Secundo Beata Virgo, & Angeli, atque Sancti.

Cap.6.n.1 Vnde habetur, quod Deus ſit orandus? Reſp. Ait Catech. primo ipſa naturæ vis inſita in hominum mentibus ita eſſe ſuadet; Secundo, Deus hoc præcipit dicens;
Pſal. 49. Inuoca me in die tribulationis; Tertiò. Quia Deus eſt
Cap.2.n.1. primus, & perennis fons omnium bonorum, & in quo ſolo vera felicitas reperitur; Quarto, quia oratio eſt argumentum honoris, & religionis, ideo cum Deus maxime ſit colendus, ad illum pręcipue oratio eſt dirigēda.

Cap.3.n.3. Ob quem finem, & qua intentione orãdus eſt Deus. Reſp. Primo, vt demus gloriam illi; Secundo, vt omnia nobis opportuna per orationem obtineamus.

Cap.6.n.2. Debemus in oratione recurrere ad Beatam Virginé?
3.4.& c.5. Reſp. Omnino, quia ipſa eſt mater miſericordiæ, &
n.7.8. fidelis populi aduocata.

Cap.5.n.8. Qua confidentia ad illam eſt confugiendum? Reſp. Maxima ob multas cauſas; ipſa enim cum ſit mater Dei plurimum poteſt apud ipſum; illa ob præſtãtiſſimæ ſua merita Deo gratiſſima eſt; illa eſt mater gratiæ, mater miſericordiæ, & ſummam voluntatem iuuandi humanum genus habet.

Cap.6.n.2. Debemus confugere ad auxilia Sanctorum, qui in cœlo ſunt, & illis effundere preces? Reſp. Ait Catech. Piis nulla de hoc eſt dubitatio.

Ibid.n.3. Eodem ne modo Deũ, & ſanctos imploramus? Reſp. Non, ait Catech. ſed diuerſo.

Ibid.n.3. Quænam eſt hæc diuerſitas? Reſp. Ait Catech. Deũ præcamur, vt ipſe vel bona det, vel liberet à malis; à ſanctis autem petimus, vt noſtri patrocinium ſuſcipiant, vt nobis à Deo impetrent ea, qꝛorũ indigemus.

Ibid.nu.3. Poſſumus eadem formula vti precando Deum, & ſan-
& 4. ctos? Reſp. Ait Catech. Duæ ſunt formulæ differentes, Ad Deum enim proprie dicimus, Miſerere nobis; Ad-

iuua

iuua nos; Ad Sanctos, Orate pro nobis.

Poſſumus petere à Sanctis, vt noſtri miſereantur? Reſp. Ait, cum ſint maxime miſericordes, poſſumus præcari eos, vt conditionis noſtræ miſeria per modi ſua nos apud Deum gratia, & deprecatione iuuent. *Cap.6.n.4*

Eſſet error tribuere ſanctis, quod proprium eſt Dei? Reſp. Eſſet, ideo Catech. ait, Maxime cauendum eſt omnibus, ne quod Dei proprium eſt, cuiquam prætererea tribuant. *Cap.9.n.4*

Licet ad imaginem alicuius Sancti orationem Dominicam pronunciare? Reſp. Ait. Licet cum hoc ſenſu; vt petatur ab illo Sancto, vt ſecum oret, ſibique poſtulent ea, quæ in Dominica Oratione continentur; & demũ vt ſui ſit interpres, & deprecator apud Deum. *Ibid.*

Quid potiſſimum in oratione erga B. Virginem, & Sanctos facere debemus? Reſp. Duo, primo quidem laudibus afficere Sanctos, ideſt merita, victorias, & triũphos illorum celebraſe; Secundo petere, vt pro nobis apud Deum intercedant; Primum dat illis honorem, Secundum noſtram reſpicit vtilitatem. *Cap.5.n.7 8.&c.6.n. 3.& 4.*

Per orationem factam Sanctis datur ne laus, & gloria Deo? Reſp. Ita eſt, iuxta illud, Laudate Dominum in Sanctis eius; Sancti enim victorias de hoſtibus ſuis Dei benignitate reportarunt. *Cap.5.n.9*

Num. 3. Pro quibus orandum ſit.

Finis orationis reſpicit ne tantum propriam orantis vtilitatem? Reſp. Non, ſed ad utilitatem multorum ſe extendere debet oratio. *Cap.5.n.1 &c.*

Pro quibus orandum eſt? Reſp. Ait Catech. Pro omnibus ſine vlla exceptione vel inimicitiarum, vel religionis, vel gentis; Ideſt etiam pro inimicis, & hæreticis, Turcis, & Iudæis, & infidelibus eſt orandum. *Cap.5.n.1 &c.*

Cur hoc? Reſp Quia omnes dicti proximi ſunt, & quia Deus iubet, vt proximos diligamus; orare autem pro aliquo officium amoris eſt? Sequitur quod pro illis orandum ſit, iuxta illud Apoſtoli, obſecro fieri orationes pro omnibus hominibus. *Ibid.*

Quid debemus petere proximis noſtris? Reſp. Pri- *Cap.5.n.1*

mo ſalutem animæ, ſecundo bona corporis.

Cap.5.n.2. Debemus æqualiter orare pro omnibus? Reſp. Ait Catech. Apoſtolus docet, quòd primo orandum eſt pro Paſtoribus animarum; Secundo, pro principibus; Tertio, pro iuſtis; Quarto, pro peccatoribus, ſiue amicis, ſiue inimicis, etiam infidelibus. *3. 4.*

Cap.5.n.4. Orandum eſt pro mortuis, vt ab igne Purgatorij liberentur? *Reſp.* Ait Catech. Apoſtoli docuerunt, quod ita faciendum ſit.

Cap.5.n.2. Cur primo pro Paſtoribus eſt rogãdum? Reſp. Quia gerunt curam animarum, & maxime expedit hominum ſaluti, vt ipſi in eorum miniſterio à Deo dirigantur.

Cap.5.n.2 Quare ſecũdus locus principibus datur? Reſp. Quia maxime expedit publico bono, vt Principes iuſti, & pii habeantur.

Ibid. Cur pro bonis, & piis orandum? *Reſp.* Quia etiam ipſi egent precibus aliorum, Deo ſic diſponente, ne ſuperbia efferantur, dum intelligunt, ſe inferiorum, & aliorum precibus indigere.

Ibid.n.3. Quare precari debemus pro calumniantibus, & perſequentibus nos? Reſp. Quia Chriſtus nos ita docuit, & eſt opus perfectiſſimum, & Deo gratiſſimum.

Ibid. Cur preces faciendæ pro iis, qui ab Eccleſia alieni ſunt, nempe infideles, Idolatræ, Iudæi, Heretici, atque Sciſmatici? Reſp. Ait Catech. Quia ex multis ſacræ Scripturæ exemplis habetur, quod preces pro illis factę maximã vim, ſi fiant ex animo, habent, adhoc vt à ſuis erroribus liberentur, & ad lumen veritatis reducantur.

Ibid.n.5. Debet fieri oratio etiam pro ijs, qui peccant ad mortem? Reſp Ait Catech. In iſtis vix quidquam precibus, votiſque proficitur: Veruntamen eſt Chriſtianæ charitatis & peccari pro illis, & lachrimis conari, vt Deus illis reddatur placatus.

Cap.5.n.6 Si etiam pro peccatoribus eſt rogandum, cur ergo ſancti homines in ſcripturis contra impios vtuntur grauibus execrationibus, & malorũ imprecationibus? *Reſp.* Ait Catech. Tales imprecationes ex *Patrum* ſententia adhibentur vel contra peccatum, vt ſaluis hominibus peccati vis intereat; vel vt prædictiones eorũ, quæ peccatoribus euentura ſunt.

Num. 4.

Digitized by Google

Num. 4. De neceſſitate orandi.

ORatio eſt actio neceſſaria ad ſalutem? Reſp. Eſt. Vnde prouenit hæc neceſſitas? Reſp. Catechiſmus affert plures rationes. *Cap. 1. n. 2.* *Ibid.*

Prima eſt, quia de oratione à Chriſto præceptum datum fuit, cum dixit, Oportet ſemper orare; & Eccleſia cum in illo proemio orationis Dominicalis ait; Præceptis ſalutaribus moniti; oſtendit orationem cum neceſſitate præcepti à Chriſto Domino inſtitutam eſſe: Quod recta ratione factum eſt, cum inter primas partes S. Euangelii continentur. *Ibid.*

Secunda. Apoſtoli docuerunt orationem, vt rem ſaluti neceſſariam, à Chriſto traditam eſſe; & tum ipſi, tum Chriſtus omnes tum verbo, tum exemplo ad orandi neceſſariam aſſiduitatem adhortati ſunt. *Cap. 1. n. 1. & n. 2.*

Tertia. Tali ratione probatur; Deus nihil cuiquam debet, ergo ſi quid à Deo eſt obtinendum, illud non ex debito iuſtitiæ, ſed ex humilitate precum eſt impetrandum: Multa autem obtinere à Deo nobis neceſſarium eſt, ideo & ipſa oratio neceſſaria dicenda erit. *Catech. de orat. ca. 1. n. 3.*

Quarta ratio eſt, quia homo non poteſt fugere infernum, & obtinere paradiſum, niſi diabolum vincat; ſed quidam dæmones non poſſunt vinci, & expelli ſine ieiunio, & oratione, ideo oratio neceſſaria eſt. *Ibid. n. 4.*

Num. 5. De effectibus orationis.

QVi ſunt effectus orationis? Reſp. Innumeri, ſed principales ſunt duo, primus, Honorare, ſecundus, Impetrare. *Cat de ora. cap. 3. n. 2.*

Quare ſunt duo? Reſp. Quia duæ res ſunt finis orationis, nempe Gloria Dei, & vtilitas hominum. *Ex Cap. 2. & 3.*

Quis effectus correſpondet gloriæ Dei? Reſp. Honorare. *Et ex Cõc. ſeſſ. 6. c. 11.*

Quis vtilitati hominum? Reſp. Impetrare. *Cap. 2. n. 1.*

Quomodo honorare eſt effectus orationis? Reſp. Ait Catech. Oratio eſt quoddam religionis, & honoris argumentum; ideo in ſacris litteris incenſo comparatur. *Ibid. n. 2.* *Cap. 2. n. 1.*

Quo-

Cap.2.n.1. Quomodo oratione Deum honoramus? Reſp. Per orationem primo nos Deo ſubiectos eſſe profitemur; Secundo, Bonorum omnium illum authorem eſſe agnoſcimus, & prædicamus; Tertio declaramus nos illum ſolum vnicum incolumitatis, ſalutiſque noſtræ præſidium, atque perfugium habere.

Catech. de orat. ca. 2. nu. 2. Quare effectus orationis eſt impetrare? Reſp. Quia vt ait D. Auguſt. Oratio iuſti clauis eſt cœli; Nam aſcendit inquit, oratio, & deſcendit Dei miſeratio; Licet alta ſit terra, altum cœlum, audit tamen Deus hominis linguam, ſi mundam habeat conſcientiam.

Cap.2.n.2. & c.5.n.1. Quid impetramus in oratione? Reſp. Omnia bona tum animæ tum corporis; imo impetramus, vt Deus nobis Spiritumſanctum ducem, & adiutorem adhibeat; obtinemus Fidei conſeruationem, incolumitatem, vitationem pœnarum, diuinum patrocinium in tentationibus, & ex diabolo victoriam.

Cap.2.n.3 Benignitas Dei eſt ne prompta, vt occurrat hominũ petitioni? Reſp. Ait Catech. Nullus eſt dubitandi locus; Quia Deus in ſacris litteris ſæpiſſime hoc teſtatur, ita vt dicatur, antequam clament, ego exaudiam, adhuc illis loquentibus, ego audiam: Quod etiam innumeris ex ſcriptura exemplis manifeſte apparet.

Cap.2.n.4. Non ne interdum fit, vt quæ petimus à Deo non impetremus? Reſp. Ita eſt, ſed ſæpe hoc Deus facit ob noſtram vtilitatem; nempe,

Ibid. n.4. Primo, vt alia bona maiora, & ampliora nobis concedat.

Ibid. Secundo, quia quod petimus nec neceſſarium, nec vtile nobis eſt.

Ibid. Tertio, Quia res poſtulata ſuperuacanea, & peſtifera fortaſſe nobis ſit, iuxta illud, S. Aug. Quædam negat Deus propitius, quæ concedit iratus.

Ibid. Quarto, indebitus modus orandi cauſa eſſe poteſt, vt petita non obtineantur; Si quis enim nociua petat, vel ita remiſſe, & negligenter oret, vt ipſemet non attendat quid dicat; ille verborum ſonitus, quia à mente nõ dirigitur in Deum, oratio dici non poteſt; ideo nec impetrare dignus erit.

Cap.2.n.5. Deus eſt liberalis in concedendo, quæ diligenter, &

debito

debito modo poſtulantur? Reſp. Ait Catech. Deus iuſte petentibus multo plus tribuit, quam ipſi petant; Quod teſtatur Apoſtolus in Epiſtola ad Epheſios; & exẽplo filii prodigi demonſtratur, cui humiliter pauca petenti multa conceſſa ſunt.

Deus eſt liberalis tantum in copioſe dando, an etiam ni celeriter tribuendo? Reſp. Ait Catech. Etiam celeriter tribuit, ſi ita expedit; iuxta illud, Deſideriũ pauperum exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua, ideſt, antequam peterent ore, exaudiſti. *Ibid.*

Nonne Deus aliquando differt concedere, quod poſtulamus? Reſp. Differt ob rationes, quæ antea dictæ ſunt. *Cap. 2. n. 4*

Nu. 6. De vtilitate, & de fructibus orationis.

ORatio affert aliquam vtilitatem? Reſp. Ait. Catechiſ. Affert iucundiſſimam vtilitatem; & ex ſe fructus parit vberrimos, præcipue autem, qui ſequuntur. *Cap. 2. n. 1*

Primus fructus eſt, quia Deo, ut dictum fuit, cultũ, & honorem exhibemus, & oratio eſt medium, quo Deũ colimus, & honoramus. *Cap. 2. n.*

2. Fructus ampliſſimus, & iucundiſſimus eſt poſtulata impetrare, vt dictum eſt. *Cap. 2. n. 2.*

3. Eſt, per orationem obtinemus adiutorium Spiritus ſancti. *Ibid.*

4. Per illam diaboli victores euadimus, vt enim ait S. Hilarius, Contra illum orationum noſtrarum ſonitu certandum eſt. *Ibid.*

5. Oratio maximum cumulum gaudij nobis affert; neceſſe eſt enim illum valde lætari, qui per orationem in Deum, qui eſt pater omnis gaudii, & conſolationis, eleuatur, illique vnitur: Ita enim Magi, inuento Chriſto, valde lætati ſunt. *Ibid.*

6. Orando virtutes animi non ſolum exercemus, ſed etiam augemus; ita vt oratio quodam modo omnium virtutum mater, & nutrix ſit; virtus enim in eo poſita eſt, vt quis diuinæ legi ſubdatur, oratio autem hominẽ Deo ſubditum facit. *Cap. 2. n. 6.*

7. Per

Ibid. 7. Per illam augetur fides, quia cum Deus ſit veluti animæ lux, & Sol, qui per orationem in illum eleuatur, maiori lumine ad veritates fidei cognoſcendas illuſtratur; & quo propius accedimus ad Deum, eo perfectius cognoſcimus illum.

Cap.2.n.6. 7.8.9. 8. Augetur ſpes, quia impetratis iis, quæ poſtulamus, diſcimus poſſe nos omnia à Deo per humilem orationem obtinere, ob magnam eius erga nos benignitatem, curam, & prouidentiam.

Cap.2.n.8. 8.9. 9. Augetur etiam charitas, tum quia per orationem eleuati in Deum vnimur illi, eiuſque bonitatem, & beneficentiam guſtamus, & experimur, ideo eius beneficiis affecti magis ad illum amandum incitamur.

Cap.2.n.9. 10. Animus noſter ieiunus, & anguſtus per exercitationem, & aſſiduitatẽ orationis in deſiderio eius, quod petitur, dilatatur, vnde ſit capax, & dignus, vt ampliora à Deo bona obtineantur.

Ibid. 11. Humilitas per orationem ampliatur; quia per illam cognoſcimus, quod ex nobis nihil poſſimus, omnia autem ex Dei benignitate ſperare debemus.

Se.6.cã.32 12. Per orationem meremur vitam æternam.

Seſ.14.cã. 13 pen. 13. Per illam poſſumus ſatisfacere pro peccatis, & pro pœnis debitis illis.

Ca.2.n.10 14. In oratione, cum relinquentes terrena ad Deum accedamus, obtinemus innocentiæ voluntatem, vt omni labe delictorum noſtrorum amputatione purgemur.

Ibid.n.11. 15. Iræ diuinæ reſiſtit oratio; Nihil enim eſt, quod æque Deum leniat iratum, aut etiam paratum ad plagas ſceleratis inferendas retardet, & reuocet à furore, ac preces piorum hominum, vt de Moiſe ſacræ litteræ teſtantur.

CAP. III.

De materia, & obiecto orationis.

QVid eſt materia orationis? Reſp. Materia illius ſunt primo ſubiectum orationis, ideſt illud, in quo recipitur oratio; Secundo obiectum illius, ideſt illud, circa quod verſatur oratio.

Ex c.2.n.4 Quodnam eſt ſubiectum orationis? Reſp. Mens, hæc

hæc enim in oratione eleuatur.

Quid per mentem intelligendum eſt? Reſp. Potiſſimum debent intelligi tres potentiæ animæ rationalis, nempe intellectus, memoria, & voluntas; aliquo tamẽ modo etiam phantaſia, & ſenſus interior, & iraſcibilis, & concupiſcibilis; quia à mente regulantur, & illi deſeruiunt, intelligi poſſunt.

Quomodo dictæ potentiæ ſunt materia, ſeu ſubiectũ orationis? Reſp. In oratione intellectus cogitat de Deo, & de rebus ad illum pertinentibus, memoria recordatur illius; voluntas diligit illum; iraſcibilis odit peccata contra Deum; concupiſcibilis delectatur in rebus diuinis; phantaſia cogitat de vita Chriſti, & de beneficiis Dei; ſicque eleuantur in Deum, quod eſt eſſe ſubiectũ dictæ eleuationis, quæ eſt oratio.

Nu. 2. De partibus orationis.

QVot ſunt partes orationis? Reſp. Oratio poteſt diuidi.

Primo, in tres partes quaſi integrales ſic, Prima Præparatio ſeu initium orationis, Secunda Oratio, ſeu medium orationis; tertia concluſio, ſeu finis illius. *Ex cap. 7. 9. & 17.*

Secundo, poteſt diuidi ex S. Paulo in quatuor partes, quæ ſunt, Obſecratio, Oratio, Poſtulatio, Gratiarum actio; quæ à Catech. ad duas reducuntur ſequentes. *Cap. 3. n. 1*

Tertio, ex Catechiſmo poteſt diuidi in duas partes principales, quæ ſunt Petitio, & Gratiarum actio, & iſtæ ſunt præcipue partes orationis. *Cap. 3. n. 2*

Petitio & Gratiarum actio habent eãdem materiam? Reſp. Non, ſed diuerſa, quia Gratiarum actio reſpicit præterita, Petitio vero futura. *Ex cap. 3.*

Nu. 3. De obiecto orationis.

QVid eſt obiectum orationis? Reſp. Eſt illud, circa quod occupatur oratio.

Obiectum poteſt dici materia? Reſp. Obiectum aliud eſt materiale, aliud formale, & materiale poteſt

dici

dici materia, formale vero aliquo modo ad finem pertinere videtur.

Ex cap. 4. & 5. Quodnam eſt obiectum materiale orationis? Reſp. Obiectum remotum ſunt perſonę obiectum proximum ſunt res, vel bona, quæ de illis perſonis conſiderantur.

Arg. ex c. 3 Quod eſt obiectum formale orationis? Reſp. Iſta duo, Gloria Dei, & vita beata hominum omnia enim conſiderata in oratione ad hæc duo reduci debent.

Cap. 6. & cap. 5. Quænam perſonæ ſunt obiectum materiale orationis? Reſp. Primo Deus, Secundo, B. Virgo, Angeli, & Beati, qui ſunt in cœlo; Tertio, Noſipſi; Quarto. Proximi noſtri tum viui, tũ mortui qui in Purgatorio ſunt.

Cap. 5. n. 7. & cap. 7. n. 3. & 4. Quid de Deo conſiderandum? Reſp. Primo debet cõſiderari ipſe Deus cum ſuis attributis, nempe infinita bonitas, ſapientia, potentia, maieſtas, miſericordia, benignitas, prouidentia, amor, iuſtitia, & alia multa, quæ illi conueniunt; Secundo, conſideranda eius immẽſa opera, mundi creatio, gubernatio, conſeruatio, & alia. Tertio. Illius infinita beneficia ergo genus humanum.

Cap. 7. n. 4. Quid de Chriſto? Reſp. Tota vita Chriſti, & ſingula illius miſteria, paſſio, mors, reſurrectio, meritum, redemptio, demum omnia beneficia in nos collata.

Ex cap. 5. n. 7. & 8. Quid de B. Virgine, & Angelis, & Sanctis? Reſp. Primo illorum ſanctiſſimas operationes, merita, virtutes, prælia, victorias, triumphos, & alia honorifice ab illis geſta; Secundo, Beneficia, patrocinia, interceſſiones, auxilia, & alia nobis ab illis, vel per illos collata.

Cap. 5. n. 1. 2. & c. 3 Ad quos homines oratio noſtra ſe debet extendere? Reſp. Ex S. Paulo ad omnes homines, nempe qui proximi ſunt, ſiue viui, ſiue defuncti; ideo orandum eſt pro omnibus, ſed præcipue ait Catech. ex S. Paulo pro Prælatis, principibus, iuſtis, inimicis, & alijs, vt dictum eſt.

Ibid. Quid conſiderandum de illis? Reſp Suæ, & noſtræ indigentiæ, vt petamus à Deo, quæ illis, & nobis neceſſaria, & opportuna ſunt.

Nu. 4.

Digitized by Google

Num.4. Pro quibus gratiæ agendæ ſint.

QVænam eſt materia gratiarum actionis ? Reſp. Quod attinet ad perſonas ſunt Deus, Humanitas Christi, B. Virgo, Angeli, & Sancti; Quod pertinet ad res de illis conſideratas materia erunt illa omnia, quę aliquo modo ad illorum gloriam, & honorem valeant pertinere. *De ora. c. 6 & c. 5. nu. 7. 8.*

Eccleſia conſueuit gratias agere Deo de gloria ipſius? *Reſp.* Ita eſt, iuxta illud, Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. *Hymno angelico.*

Gratiæ non ne aguntur tantum de beneficijs ? *Reſp.* Gloria Dei manifeſtata hominibus maximum beneficium eſt. *Arg. ibid.*

Omnia, quæ pertinent ad laudem Dei, poſſunt eſſe materia orationis, & gratiarum actionis? *Reſp.* Poſſunt. *C. 2. n. 1. & c. 5. n. 7. 8. & c. 6.*

Idem dicendum de B. Virgine, Angelis, & Sanctis ? *Reſp.* Idem. *Ibid.*

Habeturne ſpecialis obligatio gratias agendi pro beneficijs acceptis. *Reſp.* Habetur. *Cap. 5. n. 7*

Quid eſt beneficium ? *Reſp.* Eſt benefactum, ideo omnia facta à Deo, & à Sanctis, ex quibus noſtra pendet vtilitas, beneficia ſunt. *Arg. ca. 5. n. 7. & 8.*

Quæ ſunt iſta beneficia ? *Reſp.* Gloria Dei nobis manifeſtata, imo ipſemet Deus nobis reuelatus, Creatio, gubernatio, conſeruatio mundi, & eorum omnium, quæ in ipſo ſunt; Omnia miſteria, & merita vitæ Christi, vita, merita, virtutes, prælia, victoriæ, triumphi, orationes, interceſſiones, patrocinia B. Virginis, Angelorum, atque Sanctorum; Anima, corpus, Demum omnia bona, quæ à Deo, etiam per ſanctos, accepta fuerunt. Hæc, & alia huiuſmodi beneficia dicenda ſunt. *Ibid. arg.*

Nu. 5. De ijs quæ petenda ſunt.

QVænam eſt materia petitionis ? *Reſp.* Illa, quæ in oratione petuntur item illi pro quibus aliquid petendum eſt.

Quænam in oratione petenda ſunt ? *Reſp.* Catech. ait *Cap. 4.*

ait loquendo in generali ſequentia.

Cap. 4. n. 1 Primo ait, iuſta, & honeſta petenda ſunt, ne orantibus dicatur, Neſcitis quid petatis: Quidquid autem recte optari, & deſiderari poteſt, petere licet, ideo vbi deſiderium eſt iuſtum, ibi petitio iuſta eſſe poteſt.

Cap. 4. n. 2. Secundo ait. Primum optatum, & deſiderium noſtrum debet eſſe de ſummo, & maximo bono, nẽpe Deo, qui ſumme, & maxime optari, & diligi debet; ideo ſupra omnia gloria Dei, & deſiderari, & peti debet.

Ibid. Tertio ait Catech. Poſt ſummi boni deſiderium debent optari illa omnia, quæ cum Deo maxime nos coniungunt; & omnis noſtra cupiditas debet ſe abſtinere ab iis, quæ nos ſeparant à Deo, vel aliquam cauſam afferũt diſiunctionis ab illo.

Ibid. Quarto ait. Illa tantum ſunt bona, quæ nos Deo coniungunt; illa mala, quæ nos à Deo diſiungunt; ideo ex hac coniunctione, ac diſiunctione, omnis regula optãdi, atque petendi accipi debet.

Cap. 4. n. 3. Quinto ait. Bona corporalia, quæ vocantur externa, vt ſanitas, robur, pulchritudo, diuitiæ, honores, & gloria, quia facultatem, ac materiam ſæpe dant peccato, non omnino pie, & ſalutariter ſine aliqua conditione peti poſſunt; ideo illorum petitiò his finibus præſcribenda eſt, vt neceſſitatis cauſa poſtulentur: Sic enim Iacob, & Salomon poſtularunt: Si dederis mihi panem ad veſcũdum, & veſtimentum ad induẽdum; & Salomõ; Tribue tantum victui meo neceſſaria.

Cap. 4. n. 4. Sexto ait. Cum Deus benigne ſuppeditat temporalia, homo debet curare, & ſtudere, ne cor ſuum ad illa nimium aſpiciatur; ſed recordari, quod ab Apoſtolo dictum eſt; Qui emunt tanquam non poſſidentes, & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non utantur; prærerit enim figura huius mundi. Item illud, Diuitiæ ſi affluãt nolite cor apponere.

Ibid. Septimo ait. Homo debet cogitare, quod fructus tãtummodo, & vſus bonorum temporalium illi conceſſus ſit; Deus enim illorum omnium Dominus eſt. Item quod Deus illa nobis conceſſit, vt nos quoque eadem aliis communicemus, proximis noſtris opera miſericordiæ impertiendo.

Octauo

Octauo ait. Si valemus, Si reliquis externis, & corporis bonis abundamus, cogitare debemus, ad eum finē illa nobis eſſe tributa; primo, vt facilius Deo ſeruire poſſimus; Secundo vt proximis dicta bona cōmodemus. *Ibid.*

Nono ait. Bona, & ornamenta ingenij, vt artes, atq; doctrinæ, petere licet, ſed ea tantum conditione, ſi nobis ad Dei gloriam, & ad noſtrā ſalutē profutura ſunt. *Cap.4.n.5.*

Decimo ait. Quod omninò, & ſiue vlla conditione optandum, quærendum, & poſtulandum eſt, illud eſt Dei gloria; Poſtea illa omnia, quæ nos Deo coniungere valent, vt fides, timor Dei, amor illius, & alia, de quibus in particulari, cū explicabuntur petitiones, dicetur. *Ibid.*

CAP. IIII.

De forma orationis.

Qvid eſt forma orationis? *Reſp.* Eſt recta ratio, vel modus, quo in oratione vti debemus. *Cap.8.*

Expedit habere cognitionem huiuſmodi? Reſp. Ait Catech. Maxime refert, vt cognoſcatur. *Cap.8.n.1.*

Cur ita expedit? *Reſp.* ait. Quia etſi oratio bonum ſit ſalutare, tamen niſi recte adhibeatur, minime prodeſt; ideo ſæpe homo non conſequitur, quod petit, quia non bene petit. *Cap.8.n.1.*

Parochi debent docere populum hanc optimam orandi rationem? Reſp, ait Cate. Debent. *Ibid.*

Quis docuit hanc veram orandi rationem? Reſp. Ipſemet Chriſtus. *Ibid.*

Quænam eſt illa? Reſp. Hæc. Orandum in ſpiritu, & veritate. Ioan.4. *Ibid.*

Cur hæc ratio optima eſt? *Reſp.* Quia, vt Chriſtus docuit, placet Deo; Ait enim. *Pater cæleſtis tales quærit, qui adorent eum in ſpiritu, & veritate;* Adorare autem, & orare eodem modo fieri debent. Ioannis 4. *Cap.8.n.1.*

Quinam orant in ſpiritu, & veritate? Reſp. Illi, qui in orando intimum, & flagrans animi ſtudium adhibent; ideſt illi, qui magno cordis affectu orant. *Ibid.*

Quid eſt orare ſpiritu? Reſp. Eſt orare non tantum labijs corporis, ſed etiam mente, ſpiritu, animo, & affectu; in oratione enim mens ad Deum leuari debet. Itē *Ibid.* *Cap.7.n.5.*

orare ſpiritu eſt in oratione ſequi impulſum Spiritus ſancti, qui ad orandum inducit.

Ibid. Quid eſt orare in veritate? Reſp. Eſt orare non tantum apparenter, vel externe, vel ſuperficialiter, vel ſolis labijs, ſed etiam ex animo, & intimo cordis affectu. Item orare in veritate eſt in orando verum, & optimum modum adhibere, orando pro quibus, quando, & quomodo oportet.

Cap.8.n.1. Hæc forma orationis poteſt conuenire vocali, & mentali? Reſp. Vtrique conuenit.

Ibid. Quæ oratio melior? Reſp. Mentalis primum locum tenet, quia primo conuenit illi, vt fiat in ſpiritu, & veritate; vocalis enim à mentali hoc obtinere ſolet.

Ibid. Deus magis audit orationem cordis, vel oris? Reſp.
Cap.2.n.4. Ait Catech. Cordis, Quia Deus conquæritur de illis, qui labijs illum honorant, corde autem longe ab illo ſunt.

Nu. 2. De virtutibus ad orandum requiſitis.

Ex. cap. 7. IN quo conſiſtit principaliter forma orationis? Reſp. In virtutibus, quæ ad orandum ſunt requiſitæ, virtutes enim ſunt regula, & modus cuiuſque bonæ operationis.

Ex. cap. 7. Quæ virtutes principaliter in oratione requiruntur? Reſp. Iſtæ quatuor, Fides, Spes, Charitas, & Religio, per has enim mens hominis, & ipſe homo in Deum eleuatur.

Cap. 7.n.3 & 4. Quomodo Fides adiuuat orationem? Reſp. Primo intellectus lumine fidei illuſtratur, & corroboratur, vt
Cap.3.n.4. poſſit Dei cognitionem obtinere, ſine qua impoſſibile eſt orare; Secunda Fides dirigit nos, vt cognoſcamus ex vna parte noſtram miſeriam, infirmitatem, & indigentiam; ex alia infinitam Dei potentiam, bonitatem, & benignitatem erga nos; vnde fit, vt animus cupiat, ſicut contigit filio prodigo, recedere à ſuis miſerijs, & ad Deũ eleuari, vt diuina benignitate conſoletur. Demum per fidem homo de Deo, de Chriſti humanitate, de B. Virgine, & Sanctis cognoſcit ea, ſine quibus oratio eſſe non poteſt, ideo ad formam orationis maxime ſpectat.

Spes

Digitized by Google

Spes quomodo perficit orationem? *Reſp.* In oratione quinque ſunt gradus, primus eſt cognitio boni, Secundus, Deſiderium illius, Tertius Spes obtinendi, Quartus petitio, Quintus impetratio; poſt quos debet ſequi laus, & gratiarum actio. Fides ergo dat cognitionem boni; Charitas excitat deſiderium; Spes producit fiduciam obtinendi; & ideo inducit ad petendum, & impetrandum; Demum charitas excitat ad laudandum, & gratias agendum. Hic eſt primus effectus ſpei; alius eſt effectus adiuuare mentem, vt in Deum poſſit eleuari; cum enim ferri in altum difficile, ac laborioſum ſit, efficitur, vt humana infirmitas non poſſit ſine auxilio Dei in Deum eleuari, quia habitat in altiſſimis; per ſpem autem homo diuino auxilio inniti poteſt. *Cap.3.n.4* *Cap.7.n.3 & 4.*

Quid facit charitas? Reſp. Facit, vt diligamus Deũ, Sanctos, noſipſos, & proximos, ideo per talem dilectionem impellit, vt Deo, ac Sanctis laudem, & honorem, & gratiarum actionem tribuamus; nobis vero, ac proximis bona à Deo petamus. *Ibid.*

Religio virtus quid facit? Reſp. Præſcribit, & determinat, & regulat actum ipſum orationis dirigendo, vt cũ deuotione, humilitate, reuerentia, aſſiduitate oremus tũ publice, tum priuate, tum ore, tum corde; Oratio enim propriæ religionis actus eſt. *Cap.2.n.1.*

Quomodo iſte quatuor virtutes perficiunt actum orandi? Reſp. Quatuor ad orandum requiruntur; ſicut & in alijs actionibus; Primo ſcire orare, nempe quid orandum, quando, pro quibus, quomodo, & ſimilia; Secũdo poſſe ſic orare; Tertio velle orare; Quarto ipſa actualis oratio: Fides ergo dat ſcire; Spes dat poſſe; Charitas dat velle; Religio ipſam dirigit orationem; Amplius fides eleuat intellectum in Deum; Spes adiuuat ſenſum, & carnem, & humanæ naturæ infirmitatem] per memoriam, & recordationem diuini auxilij; Charitas adiuuat, & eleuat voluntatem; Religio totum hominem dirigit in Deum.

Gratia pertinet ad formam orationis? Reſp. Pertinet, ſed reducitur ad charitatem. *Cap.3.n.4.*

Num. 3. *De gradibus orationis.*

Cap.3. ORatio habet plures gradus? Reſp. Catech. diſtinguit orationem in partes, & gradus.

Cap.3.n.2. Quæ ſunt partes? Reſp. Petitio, & gratiarum actio, ad quas aliæ partes reducuntur.

arg. cap.3. n.1. & 2. Quæ reducuntur ad petitionem? Reſp. Obſecratio, poſtulatio, & oratio. Et obſecratio eſt petitio per inuocationem rei ſacræ, veluti ſi per merita Chriſti petatur; Oratio dicit petitionem pro ſeipſo; Poſtulatio poteſt dici petitio pro alijs.

Cap. 3.n.2 & c. Quæ partes orationis reducuntur ad gratiarum actionem? Reſp. Laus, adoratio, benedictio, contemplatio, meditatio, & ſimilia.

Quinam ſunt gradus orationis? Reſp. Ait Catech. quatuor ſequentes.

Cap.3.n.4. Primus, & optimus, & ſummus precationis modus, & gradus eſt ille, quo vtuntur homines pij, & iuſti, & perfecti, nempe qui præditi ſunt fide, ſpe, charitate, & religione, & cum his virtutibus orant; & quo perfectiores habent has virtutes, eo perfectior illorum oratio erit.

Cap.3.n.5. Secundus gradus eſt illorum, qui nō habent gratiam, ſed ſunt in peccato mortali, & ideo in oratione adhibēt fidem, ſpem, & religionem, ſed non charitatem.

Cap. 3.n.6 Tertius eſt illorum, qui nondum fidei lucem acceperunt, ideo ſine fide, & gratia orant.

Cap.3.n.7 Quartus eſt eorum, qui ſunt impenitentes, & ſceleribus ſcelera cumulant, & tamen eos non pudet petere à Deo veniam peccatorũ, in quibus volunt perſeuerare.

Cap.3.n.4. Iuſti homines quomodo eleuantur in Deum? Reſp. Primo firmantur in vere fidei ſtabili fundamento, vt Dei potentiam, & bonitatem contemplari poſſint. Secundo aliud ponunt ſpei certiſſimum fundamentum, exiſtimātes ex diuina promiſſione ſe conſecuturos diuinum auxilium, & alia bona à Deo promiſſa, ſi pie, & ex animo à Deo petant; Tertio Anima per fidem eleuata ad Dei cognitionem, per ſpem in fiduciam diuinæ miſericordiæ, quaſi duabus alis ardēti ſtudio ſe mouet in Deum, ad quem perueniens intimæ charitatis affectu, Deum colit,

Digitized by Google

colit, adorat, veneratur, De acceptis beneficijs gratias a-
git, & quaſi vnicus filius chariſſimo parenti, quid ſibi ſit
opus, non dubitanter exponit. Qui modus orandi, &
petendi à ſacris litteris dicitur effuſio, iuxta illud, Effun
dite coram illo corda veſtra.

Quid ſignificat hæc cordis effuſio? *Reſp.* Nihil reti- *Cap.3.n.4.*
cere, nihil occultare, ſed omnia, quæ in corde ſunt, ma-
gna fiducia, & pietate Deo aperire.

A quo prouenit hæc cordis fiducialis effuſio? Reſp. *Cap.3.n.4*
A Fide, Spe, & Charitate, iuxta illud, *S.* Auguſtini, Quod
fides credit, Spes, & charitas orat.

Qui ſunt mortiferis peccatis oppreſſi poſſunt in Deũ *Cap.3.n.5.*
mente, & oratione leuari? Reſp. Ait Catech. Tales ea
fide, quæ dicitur mortua, nituntur ſe erigere, & ad Deũ
aſcendere; ſed propter inter mortuas vires, ſummamq;
fidei imbecillitatem ſe altius à terra tollere non poſſunt;
Veruntamen, ſua peccata recognoſcentes, & eorum con-
ſcientia, ac dolore cruciati humiliter, ac demiſſe ex illo
maxime longinquo loco, pænitentes, ſcelerum à Deo ve
niam, & pacem implorant.

Oratio dictorum apud Deum obtinet locum? Reſp. *Ibid.*
Ait Catech. Eorum præces à Deo audiuntur, imo vero
huiuſmodi homines liberaliſſime miſericors Deus inui-
tat, Venite, inquiens, ad me omnes, qui laboratis, & o-
nerati eſtis, & ego reficiam vos. De horum numero fuit
ille Publicanus à Deo iuſtificatus.

Orationes infidelium cũ ſine fide, & charitate fiant, à *Cap.3.n.6.*
Deo audiuntur, & exaudiuntur? Reſp. Ita eſt, vt exem-
plo Cornelij Centurionis apparet.

Qualis debet eſſe illorum oratio? Reſp. Ait Catech. *Ibid.*
Si naturæ exiguo lumine vehementer ad ſtudium, cupi-
ditatemque veritatis excitati, in illaque permanentes
ſummis præcibus, vt illam veritatem doceãtur, petant,
Dei clementia illorum ſtudium non repudiatur.

Oratio illorum qui in voluntate peccandi perſeue- *Cap.3.n.7.*
rant à Deo exauditur? Reſp. Ait Catech. Non, ideo
vehementer tales adhortandi ſunt, vt vere, & ex animo
pæniteant, atque ad Deum ſe conuertant.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Nu. 3. *De gradibus orationis.*

Cap.3. ORatio habet plures gradus? Reſp. Catech. diſtinguit orationem in partes, & gradus.

Cap.3.n.2. Quæ ſunt partes? Reſp. Petitio, & gratiarum actio, ad quas aliæ partes reducuntur.

arg. cap.3. n.1. & 2. Quæ reducuntur ad petitionem? Reſp. Obſecratio, poſtulatio, & oratio. Et obſecratio eſt petitio per inuocationem rei ſacræ, veluti ſi per merita Chriſti petatur; Oratio dicit petitionem pro ſeipſo; Poſtulatio poteſt dici petitio pro alijs.

Cap. 3.n.2 & c. Quæ partes orationis reducuntur ad gratiarum actionem? Reſp. Laus, adoratio, benedictio, contemplatio, meditatio, & ſimilia.

Quinam ſunt gradus orationis? Reſp. Ait Catech. quatuor ſequentes.

Cap.3.n.4. Primus, & optimus, & ſummus precationis modus, & gradus eſt ille, quo vtuntur homines pij, & iuſti, & perfecti, nempe qui præditi ſunt fide, ſpe, charitate, & religione, & cum his virtutibus orant; & quo perfectiores habent has virtutes, eo perfectior illorum oratio erit.

Cap.3.n.5. Secundus gradus eſt illorum, qui nõ habent gratiam, ſed ſunt in peccato mortali, & ideo in oratione adhibet fidem, ſpem, & religionem, ſed non charitatem.

Cap. 3.n.6 Tertius eſt illorum, qui nondum fidei lucem acceperunt, ideo ſine fide, & gratia orant.

Cap.3.n.7 Quartus eſt eorum, qui ſunt impenitentes, & ſceleribus ſcelera cumulant, & tamen eos non pudet petere à Deo veniam peccatorũ, in quibus volunt perſeuerare.

Cap.3.n.4. Iuſti homines quomodo eleuantur in Deum? Reſp. Primo firmantur in vere fidei ſtabili fundamento, vt Dei potentiam, & bonitatem contemplari poſſint. Secundo aliud ponunt ſpei certiſſimum fundamentum, exiſtimãtes ex diuina promiſſione ſe conſecuturos diuinum auxilium, & alia bona à Deo promiſſa, ſi pie, & ex animo à Deo petant; Tertio Anima per fidem eleuata ad Dei cognitionem, per ſpem in fiduciam diuinæ miſericordiæ, quaſi duabus alis ardẽti ſtudio ſe mouet in Deum, ad quem perueniens intimæ charitatis affectu, Deum

colit,

colit, adorat, veneratur, De acceptis beneficijs gratias agit, & quaſi vnicus filius chariſſimo parenti, quid ſibi ſit opus, non dubitanter exponit. Qui modus orandi, & petendi à ſacris litteris dicitur effuſio, iuxta illud, Effundite coram illo corda veſtra.

Quid ſignificat hæc cordis effuſio? *Reſp.* Nihil reticere, nihil occultare, ſed omnia, quæ in corde ſunt, magna fiducia, & pietate Deo aperire. *Cap. 3. n. 4.*

A quo prouenit hæc cordis fiducialis effuſio? Reſp. A Fide, Spe, & Charitate, iuxta illud, *S.* Auguſtini, Quod fides credit, Spes, & charitas orat. *Cap. 3. n. 4*

Qui ſunt mortiferis peccatis oppreſſi poſſunt in Deũ mente, & oratione leuari? Reſp. Ait Catech. Tales ea fide, quæ dicitur mortua, nituntur ſe erigere, & ad Deũ aſcendere; ſed propter inter mortuas vires, ſummamq; fidei imbecillitatem ſe altius à terra tollere non poſſunt; Veruntamen, ſua peccata recognoſcentes, & eorum conſcientia, ac dolore cruciati humiliter, ac demiſſe ex illo maxime longinquo loco, pœnitentes, ſcelerum à Deo veniam, & pacem implorant. *Cap. 3. n. 5.*

Oratio dictorum apud Deum obtinet locum? Reſp. Ait Catech. Eorum præces à Deo audiuntur, imo vero huiuſmodi homines liberaliſſime miſericors Deus inuitat, Venite, inquiens, ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. De horum numero fuit ille Publicanus à Deo iuſtificatus. *Ibid.*

Orationes infidelium cũ ſine fide, & charitate fiant, à Deo audiuntur, & exaudiuntur? Reſp. Ita eſt, vt exemplo Cornelij Centurionis apparet. *Cap. 3. n. 6.*

Qualis debet eſſe illorum oratio? Reſp. Ait Catech. Si naturæ exiguo lumine vehementer ad ſtudium, cupiditatemque veritatis excitati, in illaque permanentes ſummis præcibus, vt illam veritatem doceãtur, petant, Dei clementia illorum ſtudium non repudiatur. *Ibid.*

Oratio illorum qui in voluntate peccandi perſeuerant à Deo exauditur? Reſp. Ait Catech. Non, ideo vehementer tales adhortandi ſunt, vt vere, & ex animo pœniteant, atque ad Deum ſe conuertant. *Cap. 3. n. 7.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

C A P. V.

De cauſa efficienti orationis.

Ex. cap. 1. n. 2. QVodnam eſt efficiens orationis? Reſp. Illud, quod producit actum orationis, vel quod adiuuat ad productionem.

Cap. 8. n. 1. Quænam producunt orationem? Reſp. Cor, & lingua, vnde oratio mentalis, & vocalis.

Ex cap. 5. n. 7. & 8. Quomodo cor? Reſp. Cum intellectus cogitat de Deo, de vita Chriſti, & alijs; ita memoria recordatur; voluntas delectatur in Deo, vt laudet illum; tunc cor dicitur in Deum eleuari, & ideo orare.

Cap. 8. n. 1 Quomodo lingua? Reſp. Cum homo ore, & verbis laudat Deum, vel deprecatur illum.

Nu. 2. De vocali oratione.

Cap. 8. n. 2 ORatio vocalis eſt vtilis, & neceſſaria? Reſp. Ait Catech. Habet vocalis oratio propriam vtilitatē, & neceſſitatem.

Cap. 8. n. 2. Quænam eſt orationis vocalis vtilitas? Reſp. Inflammat animum, & deuotionem orantis.

Ibid. Expedit addere orationi mentali etiam vocalem? Reſp. Ait Catech. expedit ob triplicem cauſam; Prima eſt, quia ex S. Auguſtino verbis, & ſignis exterioribus poteſt aliquando excitari, & augeri affectus, & deſiderium cordis internis: Secunda eſt, quia cum in corde excitata eſt magna pietas, & deuotio, æquum eſt, vt ex abundantia cordis os loquatur; & exultante corde letitia æquum eſt, vt lingua quoque verba proferat exultationis: Tertia eſt, quia totus homo debet ſe in cultum Dei declinare, ideo tum anima, tum corpus in eius laudibus ſe debet occupare.

Cap. 8. n. 3. Oratio tàm priuata, quàm publica debet eſſe vocalis? Reſp. Priuata poteſt eſſe vocalis ob rationes iam dictas; Publica autem, quia ad incitandam fidelis populi religionem inſtituta eſt, & hoc ſine officio linguæ fierā non poteſt, merito vocalis eſſe debet.

Nu. 3.

Digitized by Google

Num. 3. De adiuuantibus orationem.

QVænam adiuuant hominem ad orandam? *Reſp.* Omnia, quæcunque ſunt in mundo adiuuant hominem, vt recte oret; præcipue autem adiuuant illum, quæ ſequuntur. *Cap. 3. n. 3.*

Primo, Deus, & Angeli, ac Sancti cælo exiſtentes.

Secundo, Eccleſia militans.

Tertio, Virtutes Theologicæ, Fides, Spes, Charitas.

Quarto, Omnes ſenſus hominis, viſus, auditus, odoratus, guſtus, & tactus.

Quinto, Omnia bona, & mala hominis, tum animæ, tum corporis, externa, & interna.

Sexto, Eleemoſina, & ieiuniam adiuuant orationem.

Septimo, Lectio Sacræ Scripturæ, & librorum ſpiritualium.

Octauo, Omnia entia mundi Paradiſus, terra, purgatorium, & infernus.

Quomodo Deus adiuuat orationem? Reſp. Ex vna parte Deus proponit homini inexplicabiles diuitias ſuę bonitatis, & pulchritudinis; ex alia dat Spiritum adoptionis filiorum Dei, nempe Spiritum Sanctum, qui ſit dux, author, & promotor noſtræ præcationis, in quo clamamus, Abba Pater, & ſic Deo deuote oramus. *Cap. 7. n. 4. & 5.*

Chriſtus adiuuat noſtrã præcationem? *Reſp.* Quam maxime; Ipſe enim ex vna parte ſua vita, & paſſione ampliſſimam meditandi materiam præbet; ex alia dat exemplum aſſidue orandi; Præcipit orationem; Inuitat, & prouocat nos ad poſtulandum; Vult, vt in nomine ſuo petamus; Eſt aduocatus in cœlo noſtræ petitionis; Docuit nos orare; Adiuuat nos ad bene orandum. *Cap. 1. n. 2. & cap. 7. n. 4.*

Quid facit B. Virgo, Angeli, & Sancti? Reſp. Etiam ipſi ſua vita, ſuis prælijs, victorijs, triumphis dant materiam meditandi, & gratias agendi; Suo exemplo ad orandum nos prouocant; Adiuuant nos, vt oremus; Noſtras apud Deum offerunt orationes, vt efficaces euadant. *Cap. 5. n. 7. 8. & c. 6. n. 2. 3. 4.*

Quid facit Eccleſia militans? Reſp. Orat pro filijs ſuis; Continuo publicas, & ſæpe ſolemnes proponit *Cap. 1. n. 1. 2.*

orationes, vt excitet filios ſuos ad orandum; Per Doctores, Concionatores, Scriptores dirigit, & impellit ad orationem; Fideles in perſona Eccleſiæ orant; Per Ecart. 9. cleſiã omniũ fidelium orationes vnitæ ſunt; Per eandem fideles inuicem de fructu orationum ſuarum communicant; ideo per illam oratio maxime adiuuatur.

Quid proſunt orationi virtutes theologicæ? Reſp. De hoc dictum eſt capitulo præcedenti.

Cap. 8 n. 9. Ieiunium quid confert orationi? Reſp. Primo corporali ieiunio Deus vitia comprimit, mentem in oratione eleuat, virtutem, ſeu fructum orationis largitur, & præmia. Secundo ſicut per crapulam, & cibum homo oneratur, & grauior redditur, vnde difficillime poteſt in Deum leuari; ita ieiunio, & abſtinentia à dicto onere ſubleuatur, vnde faciliorem acceſſum ad Deum habet.

Ibid. Quid facit eleemoſina? Reſp. Ipſa eſt amiciſsima orationis; Oratio enim potiſsimum à charitate perficitur; eleemoſina autem poteſt filia dici charitatis; Amplius qui bene facit proximo, dignus eſt, vt impetret, quod à Deo illi benefiat.

Cap. 8. n. 9 Quare iſta tria oratio, ieiunium, & eleemoſina adeo inter ſe amica, & coniuncta ſunt? Reſp. Quia ſunt remedium contra omnia peccata; Oratione enim potiſsimum ſatisfit peccatis contra Deum perpetratis; Ieiunio eiſdem contra noſmetipſos commiſſit; & eleemoſina redimit peccata, quæ contra proximum facta ſunt.

Cap. 3. n. 3. Quomodo ſenſus hominis adiuuant orationẽ? Reſp. Singuli ſenſus ordinati ſunt ad vtendum maximis Dei beneficijs; ideo poſſunt multis, vel abundare, vel egere; ſi abundant; dant occaſionem gratias agendi; ſi egent, hominem impellunt ad petendum; hoc autem eſt inducere ad orandum; Et idem de corpore dici poteſt: Si enim caro petitur ſanitate, diuitijs, cibis, veſtibus, filijs, amicis, honoribus, & alijs, debet ſtimulare ad gratias agendum; Si priuatur dictis; debet prouocare ad petendum: Ita cũ oculus videt tot corpora à Deo propter hominem creata; Auditus percipit ſonos, vel audit verba, quæ de Deo, & eius operibus dicuntur; Guſtus, & tactus vtuntur cibis, & alijs à Deo datis, debent ho-

minis

minis mentem ad orationem leuares. Et idem fieri debet, cum quis legit ſacram ſcripturam, in qua Dei mirabilia proponuntur.

Quomodo mala, & miſeriæ noſtræ ad orationem nos inducunt? Reſp. Mala, quæ nos hic præmunt, ad Deũ nos ire compellunt, vt ab illis obtineamus liberationẽ. Cap. 1. n. 3.

Quomodo bona faciunt, vt oremus? Reſp. Beneficia beneficiato, vt gratias agat, ſuadent. Cap. 5. n. 7.

Quo pacto omnia entia mundi excitant ad orandum? Reſp. Quia infernus prædicat Dei iuſtitiam, & poteſtatem; Purgatorium tum miſericordiam, tum iuſtitiam; Terra hæc noſtra, tum miſericordiam, tum ſapientiam; Paradiſus bonitatem, & maieſtatem; efficitur, vt ab illis prouocetur homo, vt ſe erigat ad timendum, laudandum, & deprecandum ipſum Deum: Item cum ſingula entia mundi ſint quædam Dei beneficia, vt cælum, Sol, Luna, aſtra, aer, nubes, pluuiæ, venti, aqua, & piſces, terra, & arbores, herbæ, & animalia, oculi, os, aures, manus, & pedes, diuitiæ, ſanitas, honor, filij, & alia; beneficia autem poſtulant, vt gratiæ agantur benefactori; euenit, vt dicta omnia ad Deum laudandum de præteritis, deprecandum de futuris, nos inducant: hoc autem orare eſt. Cap. 3. n. 5.

Num. 4. De motiuis ad orandum.

PArochi debent eniti, vt inducant populos ad orandum? Reſp. Omnino.

Quomodo hoc præſtabunt? Reſp. Primo docebunt populos ea, quæ pertinent ad orationem; Secundo proponent motiua, quibus populi ad orandum induci poſsint.

Quænam ſunt iſta motiua? Reſp. Præcipua ſunt, quæ ſequuntur.

Primo, neceſsitas orationis ſicut antea dictum eſt. Cap. 1.

Secundo, Vtilitas, & fructus illius iam explicati. Cap. 2.

Tertio, Facilitas, cum tot auxilia ad orandum homini data ſint.

Quarto, Iuſtitia, quia iuſtum eſt, vt in oratione homo Deum colat, illi ſubijciatur, & gratias agat. Cap. 1. n. 2. & c. 2. n. 1

Quinto,

Digitized by Google

Cap.2.n.2. Quinto, Iucunditas, quia res iucundiſſima eſt Deo vniri, illi adherere, illo frui.

Cap.1.2.et 15. Sexto, Honeſtas, quia oratio eſt actio honeſtiſſima, digniſſima, nobiliſſima, angelica, & ideo maxime expetenda.

Cap.1.n.2. Septimo, Præceptum Dei nos obligat ad orandum.

Cap.1.n.2. Octauo, Exempla Chriſti, & Sanctorũ ad illam nos prouocant.

Cap.1.n.4 Nono, Oratio demones, fugat, ſuperat tentationes.

Cap 2 n.6 Decimo, Oratio omnes virtutes fouet, ac nutrit, vitiaque contundit, ac reprimit.

Cap.2.n 2. Vndecimo, Oratio fores Cæli aperit, & poteſt mereri vitam æternam.

Cap.2 n.1. & n. 11. Duodecimo, Eſt res Deo gratiſſima, & quæ Deum propitiam nobis reddere valet. Hæc & alia multa motiua ſunt.

CAP. VI.

De vſu orationis.

VSus orationis diſtinguitur ab oratione? Reſp. Sicut aliud eſt panis, aliud vſus illius, ita aliud eſt oratio, aliud vſus orationis.

Quid eſt vſus rei? Reſp. Eſt applicatio illius ad debitum finem.

Vſus poteſt eſſe bonus, & malus? Reſp Poteſt.

Quando vſus eſt bonus? Reſp. Quando res applicatur ad legitimum, & verum finem, & amplius dicta applicatio fit debito modo.

Quando vſus eſt malus? Reſp. Quando res vel non applicatur ad debitum finem, vel ſi applicatur ad illum, non fit debito modo.

Cap.2. Ad quem finem dirigenda eſt oratio? Reſp. Primo ad gloriam Dei, Secundo ad virtuoſam hominum vtilitatem, vt antea dictum eſt.

Quinam eſt debitus modus dirigendi orationem ad dictam finem? Reſp. Hic modus à quibuſdam virtutibus determinatur.

Nu.3.

Nu.2. De virtutibus ad vſum orationis requiſitis.

QVibus virtutibus dirigitur homo ad bonum vſum orationis? Reſp. Sicut per fidem, ſpem, & charitatem forma, & eſſentia perficitur orationis; ita per iuſtitiam, temperantiam, fortitudinem, & prudentiam; dirigitur bonus vſus illius.

Quid determinat iuſtitia de vſu orationis? Reſp. Determinat iuſtiſſimum eſſe, vt homo frequentiſſime per orationem Deum colat, illi gratias agat, Sæpe Dei beneficia, vitam Chriſti, B. Virginis, & Sanctorum conſideret, atque meditetur; Stet oret pro ſeipſo, & pro omnibus proximis ſuis, tam viuis, quàm defunctis. *Cap.1.n.2 Cap.2.n.1. Cap.3.n.6. & 7. Cap.5.n.1. & c.*

Quid docet temperantia? Reſp. Abſtinendum eſſe à vitijs, à voluptatibus, à crapula, vel ebrietate, ab otio, à nimio ſomno, à ſuperfluis occupationibus, & alijs, quæ hominem ab orando retrahere, vel certè difficiliorem illi reddere orationem valent. *Cap.8.n.9*

Quid facit fortitudo? Reſp. Proponit innitendum eſſe diuino auxilio, vt illo adiuti poſſimus omnes tentationes, difficultates, & renitentias, quæ in orando reperiuntur ſuperare. *Cap.3.n.4.*

Quid facit prudentia? Reſp. Determinat tempus, locum, & modum orandi; docet quis orandus, quid, & pro quibus orandum; Demum omnia, quæ ad orandum pertinent, rectè diſponit. *Ex cap.1. & c.*

Dictæ quatuor virtutes quomodo diſponunt vſum orationis? Reſp. Duæ, nempe iuſtitia, & prudentia dirigunt orationem; Iuſtitia enim antecedit illam, vt illi orationis finem, & obiectam oſtendat; Prudentia ſequitur, vt tanquam gubernator nauis, vel auriga curſum orationis regat, ac moderetur; Duæ remouent impedimenta; temperantia enim quaſi à ſiniſtris remouet voluptuoſa, quæ impediunt; Fortitudo quaſi à dextris ſuperat laborioſa, atque ita dictis virtutibus vſus orationis perficitur, & completur.

Digitized by Google

Nu. 3. De bono, & malo vſu orationis.

QVis eſt bonus vſus orationis? Reſp. Ille, quo conſequimur finem illius, ideſt gloriam Dei, & virtuoſam hominum vtilitatem.

Quando erit hic bonus vſus? Reſp. Cum iam dictis virtutibus oratio fiet.

Quando erit malus vſus? Reſp. Quando aliqua dictarum virtutum abeſt.

In quot partes poteſt diuidi vſus orationis? Reſp. In tres, quarum prima dicitur initium, ſeu præparatio; Secunda Medium, ſeu oratio; Tertia finis, ſeu concluſio.

Valde expedit, vt oratio bonum habeat initium? Reſp. Ita eſt, iuxta illud, Dimidium facti, qui bene cepit habet, & prudentia ita faciendum docet.

Præparatio requiritur ad orationem? Reſp. Omnino. Actiones enim eminentes digniſſimæ, & nobiliſſimæ, qualis eſt oratio, ſiue præparatione eſſe non debent; ideo in Eccl. habetur. Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deũ. *Eccle. 18.*

Quando quis in oratione dicitur tentare Deum? Reſp. Ait Catech. Tentat Deum, qui, cum bene orat, male agit, & cum loquatur cum Deo, à precibus animus eius aberrat; præcipue ſi voluntarie, & ex negligentia id fiat.

Nu. 4. De præparatione ad orationem.

Ex cap. 7. IN quo conſiſtit præparatio ad orationem? Reſp. In duobus, quorum primũ eſt, vt amoueantur ea, quæ impediunt orationem, vel fructus, & effectus illius; Secundum eſt, vt illa procurentur, quæ orationem adiuuant, & fructuoſam reddunt.

Cap. 7. n. 2. Quænam ſunt impedimenta orationis, vel fructus illius. Reſp. Ait Catech. Sequentia. Scelera maxime obſtant, quominus poſtulationi noſtræ concedãtur, quæ petimus.

Eſaia c. 1. & 59. Primo cædes, crudelitas, violentia manuum; Deus enim

enim ait auertam oculos meos ab oratione illorũ, quorũ manus ſanguine plene ſunt.

Secundo, Ira, & diſſidium, ſeu contentio, & rixa, magnopere impediunt, ne praeces audiantur; Ideo Apoſtolus ait; Volo viros orare in omni loco leuantes puras manus, ſine ira, & diſceptatione. *Catech. c. 7 nu. 2.* *1. Tim. 2.*

Tertio, Qui nolunt iniurias remittere, & reconciliari proximo ſuo; ſicut nolunt remittere hominibus, ſic nec Deus illis remittere, vel benefacere vult. *Cap. 7. n. 2.*

Quarto, Illi, qui ſunt duri, & inhumani egentibus, quique obturant aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſi clamabunt, & non exaudientur. *Ibid.*

Quinto, Superbia maximum impedimentũ eſt, iuxta illud, Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Ibid.*

Sexto, ſi quis contẽnat audire verbũ Dei, & Deus cõtemnet audire verbum illius, quia ſcriptum eſt, Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis: Hæc vitia, & impedimenta ab oratione ſunt remouenda. *Ibid.*

Quænam adiuuant orantem, vt cum fructu, & vtiliter oret? Reſp. Ait Catech. Sequentia. *Cap. 7.*

Primus gradus ad orationem erit vere humilis, ac demiſſus animus. *Cap. 7. n. 1.*

Secundus ſuorum ſcelerum recognitio, ita vt quis intelligat, ſe non ſolum non eſſe dignum, vt impetret; Sed neque, vt in conſpectũ Dei veniat oraturus: Quod ex Publicano, & Magdalena, & Filio prodigo apparet; Et idem ſacræ litteræ teſtantur iuxta illud, Reſpexit in orationem humilium; & Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit. *Ibid.*

Tertio, Eſt dolor, & contritio peccatorum; uel ſaltem dolor, & diſplicentia, quod quis non poſſit de peccatis dolere; & hoc in orante ualde deſideratur, quia Peccatum impedit fructum orationis, Contritio autem tollit peccatum. *Cap. 7. n. 1*

Quarto, Maxime diſponit ad orandum cognitio, & conſideratio, tum potentiæ, tum miſericordiæ Dei; Potentiæ; ut ſciamus, quod poteſt nobis benefacere; Miſericordiæ, quod ſit propenſus ad benefaciendum; & *Cap. 7. n. 3*

fides

fides ad hanc cognitionem adiuuat nos.

Cap.1.n.3 Quinto, Valde adiuuat orationem cognitio, & conſideratio noſtræ infirmitatis, miſeriæ, & indigentiæ; Miſeriæ, ut ſciamus, quibus malis abundemus; Infirmitatis, ut cognoſcamus non eſſe in noſtra poteſtate, ut nos à dictis malis liberemus.

Cap.7.n.3. Sexto, Maxime præparat ad orandum, & ad impetrãdum quod petimus, ſtabilis, ac firma fides, certaque ſpes, quod Deus ſemper paratus ſit ad præſtandum, quod petimus, ſi ita expediat; & ſi nos quoque recte petamus.

Cap.7.n.8 Septimo, Filialis affectus erga Deum, conſiderando quod Pater noſter uult appellari, multum prodeſt, ut mens noſtra erigatur in Deum.

Cap.8.n.9 Octauo, Mortificatio carnis, abſtinentia, ieiunium præparant ad orationem.

Ibid. Nono, Contemptus ſui, & rerum temporalium hominem ualde liberum, & expeditum faciunt, ut in Deum poſſit eleuari.

Cap.7.n.6 Decimo, Obliuio iniuriarum, & beneuolentia, ac beneſica uoluntas in proximos, ait Catech. inprimis eſt neceſſaria ad impetrandũ. Hæc de oratione in generali.

CAPVT II.

De oratione Dominicali, & Salutatione Angelica.

QVid conſiderandum de oratione Dominicali? Reſp. Nomen, diffinitio, cauſæ, diuiſio, & uſus.

Quod eſt nomen huius orationis? Reſp. Dicitur, Pater noſter, quia tale eſt initium ipſius; Vocatur etiã Oratio Dominicalis, quia à Domino noſtro Ieſu Chriſto facta eſt.

Cap.9.n.1 Quomodo diffinitur? Reſp. Sic. Eſt formula Chriſtianæ præcationis à Chriſto Domino inſtituta.

Num. 2. De cauſa finali orationis Dominicalis.

Cap.2.

QVis eſt finis orationis Dominicalis? Reſp. Summa gloria Dei, & perfecta utilitas hominum.

Quo-

Quomodo finis illius eſt gloria Dei? Reſp. Omnis oratio, ut dictum eſt, habet pro fine gloriam Dei; ideo etiam hæc; Sed additur, quod in hac gloria Dei poſtulatur. *Cap.2.n.1*

Vnde habetur quod ſumma Dei gloria ſit finis illius? Reſp. Ex tribus potiſſimum primis petitionibus, in quibus ante omnia petitur gloria Dei; ſed præcipuè hoc habetur ex illis uerbis, Sicut in cælo, & in terra; ubi petimus talem Dei gloriam in terra, qualis in cælo eſt: Ibi autem perfectiſſima gloria eſt. *Petit.1 2 3*

Quomodo habet pro fine perfectam hominum utilitatem? Reſp. Quia petit, non uni tantum homini, ſed omnibus hominibus conceſſionem omnium bonorũ, & liberationem ab omnibus malis animæ, & corporis in hac, & in alia uita. *Petit.2. & c.*

Quis effectus huius orationis? Reſp. Primo gratias agere ex una parte, & petere ex alia; item honorare, & impetrare, ut antea dictum eſt. *Cap.3.*

Num.3. De cauſa materiali orationis Dominicalis.

QVænam eſt materia huius orationis? Reſp. Tria pertinent ad materiam illius. Primo res ipſæ, quas petimus; Secundo ipſæ petitiones; Tertio uerba, quibus petimus; quæ omnia ſupra quam dici poteſt digniſſima, & ampliſſima ſunt.

Quam perfectionem habet hæc oratio reſpectu eorum, quæ petimus? Reſp. Omnia bona tàm diuina, quã humana, tàm ſpiritualia, quàm corporalia, tàm præſentia, quàm futura, tàm noſtra, quàm omnium proximorum, hic poſtulantur, & idem eſt de liberatione ab omnibus malis. *Cap.1.n.1.*

Quare petitio perfecta eſt? Reſp. Quia omnino nihil omittitur, quod peti poſſit.

Quæ perfectio eſt in uerbis? Reſp. Singula uerba orationis Dominicalis fuerunt in corde, & in ore Chriſti; Ideo in mundo nihil illis dignius eſſe poteſt. *Cap.1.n.1. 2.*

Num.4.

Num. 4. De forma, & efficiente orationis Dominicalis.

QVænam eſt forma orationis Dominicalis? Reſp. Forma eſt illa, quæ dat eſſe rebus, et quæ determinat materiam ſub tali ratione particulari, ideo forma orationis Dominicalis eſt ille modus, quo materia illius diſpoſita eſt.

Quomodo fit hæc determinatio? Reſp. Hæc diſpoſitio explicatur his quinque uerbis; Collectio, diuiſio, ordo, breuitas, facilitas.

Quid facit collectio? Reſp. Colligit perfectiſſime omnia petenda, nullo pænitus omiſſo.

Quænam efficitur diuiſio? Reſp. Primo, Oratio Dominicalis diuiditur in Proemium, Orationem, et Concluſionem; Secundo ipſam orationem diuidit in ſeptē petitiones:

Quis ordo? Reſp. Primo ponitur proemium, Secundo petitiones, Tertio Concluſio; Inter petitiones talis ordo ſeruatur, tres primæ pertinent ad gloriam Dei, quatuor ultimæ ad utilitatem hominum.

Qualis eſt breuitas, et facilitas? Reſp. Sunt ſeptem uerba, ideo magna breuitas, ac facilitas eſt.

Quodnam eſt efficiens huius orationis? Reſp. Chriſtus.

Qua occaſione illam compoſuit? Reſp. Rogatus à Diſcipulis, ut doceret illos orare.

Hoc confert illi magnam dignitatem? Reſp. Maximam, ideo ſummo Deo gratiſſima eſt.

Num. 5. De perfectione, & uſu huius orationis.

HÆc oratio eſt perfectiſſima? Reſp. Omnino, quia habet materiam, formam, efficiens, et finem, nempe omnes cauſas ſuas perfectiſſime conſtitutas, ut dictum eſt.

Cap. 1. n. 1. & 2. Quinam debent uti hac oratione? Reſp. Omnes homines, quia omnes Dei auxilio egent.

Cap. 1. n. 2 Quando debent uti? Reſp. Quotidie, quia continuo

debent

debet Deo gratias agere, & ab illo impetrare; Ideo Chriſtus dixit, Oportet ſemper orare.

Quo affectu dicenda? Reſp. Maximo affectu, quia Deus maxime eſt glorificandus, & nos Dei beneficijs maxime egemus. *Cap. 8. n. 1*

Quis modus in vſu illius ſeruandus? Reſp. Ille, qui antea dictus eſt, nempe cum fide, ſpe, charitate, religione, & alijs iam dictis virtutibus. *Cap. 8.*

Quæ intentio habenda? Reſp. Gloriæ Dei. & hominum vtilitatis. *Cap. 2.*

Quo nomine dici debet? Reſp. In nomine Chriſti, ac etiam Eccleſiæ. *Cap. 7. n. 4.*

Quinam fructus ex illius vſu proueniunt? Reſp. Omnes, qui ſupra dicti ſunt. *Cap. 2.*

Verba huius orationis debent memoria comprendi? Reſp. Omnino, vt dici poſſit. *Cap. 1. n. 1.*

Sufficit verba memoria retinere? Reſp. Non, Sed opus eſt etiam ſententias, ſeu ſenſum verborum animo, & intellectu percipere. *Cap. 1. n. 1.*

Num. 6. De ſalutatione Angelica, & de illius vſu.

QVis eſt finis ſalutationis Angelicæ? Reſp. Honorare B. Virginem, & nobis per illius interceſſionem impetrare. *Cap. 5. n. 7. & 8.*

Cur dicitur Salutatio angelica? Reſp. Quia continet ſalutationem, quam Angelus B. Virgini fecit.

In quod partes diuiditur? Reſp. In duas, Et in prima laudamus B. Virginem, & Deo gratias agimus, quod illam omnium cæleſtium donorum munere cumulauerit; ipſique Virgini ſingularem illam gratulamur felicitatem; In ſecunda rogamus vt apud Deum pro nobis intercedat. *Cap. 5. n. 8*

A quo facta eſt? *Reſp.* Ab Angelo Gabriele, A S. Eliſabeth, & à S. Matre Eccleſia.

Quando dicenda? Reſp. Præcipue poſt orationem Dominicalem.

Cur ſic? Reſp. Quia oratio Dominicalis eſt veluti Supplicatio, qua à Deo petimus beneficia; & B. Virgo *Cap. 5. n. 8.*

 noſtra

noſtra eſt Aduocata; ideo talis ſupplicatio in manibus eius eſt porrigenda, vt facilius quod petitur obtineatur.

Ibid. Homines debent ſæpe recurrere ad interceſſionem B. Virginis? Reſp. Ait Catech. Aſſidue miſericordiæ matrem inuocare debemus, cuius & præſtantiſſima merita apud Deum eſſe, & ſummam voluntatem iuuandi humanũ genus nemo niſi impie, & nefarie dubitare poteſt.

Num. 7. De virtute ſpei in oratione Dominicali conſiderata.

In præf. n. 12. AD quem virtutem præcipue pertinet oratio Dominicalis? Reſp. Ad ſpem.

Ibid. arg. Debent hic aliqua conſiderari de ſpe? Reſp. Expedit in gratiam dictæ orationis.

Quid eſt ſpes? Reſp. Poteſt habere varias deſcriptiones, ſed præcipue ſequentes.

Ex cap. 3. n. 4. Prima, Spes eſt virtus eleuans affectũ hominis ad Deũ vt ſummum bonum adipiſcendum.

Ibid. Secunda, Spes eſt virtus, qua innitimur auxilio Dei, vt ad Deum accedamus.

Arg. ibid. Tertia, Spes eſt quaſi dextera ala orationis, Fides .n. eſt veluti ſiniſtra, his enim duabus aliæ mens hominis eleuatur in Deum.

Arg. ibid. & c. 2. n. 2. Quarta, Spes eſt veluti manus vtens claue cæli id eſt oratione ad aperiendum illud.

Quinta, Spes eſt veluti nutrix iuſti deſiderij; Deſiderium enim maxime ſpe nutritur.

Sexta, Spes eſt veluti mater petitionis: Illa enim tantum petimus, quæ obtinere ſperamus.

Septima, Spes eſt veluti magiſtra orationis Dominicalis, quia per ſpem docemur, qua ratione nos in dicta oratione exerceamus.

Octaua, Spes eſt verum refugium humanæ miſeriæ, & infirmitatis.

Quis eſt finis ſpei? Reſp. Gloria Dei, & vtilitas hominum.

Quomodo gloria Dei? Reſp. Quia per ſpem glorificatur Dei potentia, & miſericordia.

Qua ratione? Reſp. Homo per ſpem ſperat. Primo quod

quod Deus poſſit illum adiuuare, & ſic potentiam honorat; Secundo quod velit, & ſic Dei miſericordia glorificatur.

Quo pacto vtilitas hominum? Reſp. Per ſpem homo impetrat à Deo, quæ petit, & ſic eius miſeria, & infirmitas ſubleuatur per Dei potentiam, atque miſericordiam.

Fideles debent magna ſpe, & fiducia recitare orationem Dominicalem? Reſp. Debent maxima.

Cur hoc? Reſp. Quia Chriſtus ita docuit, & præcepit.

Num. 8. De motiuis ad vſum orationis Dominicalis.

QVibus motiuis fideles poſſunt induci ad deuotum, & frequentem vſum orationis Dominicalis, & Angelicæ Salutationis? Reſp. Sequentibus.

Breuiſſima eſt, ideo facilis. *Facilitas.*

In nomine, & perſona Chriſti pronunciatur.

Spiritus Sanctus, interius nos adiuuat, vt recte illam proferamus.

Eccleſia tum triunfans, tum militãs nobiſcum vnitur, & nos adiuuat.

Res iucundiſſima eſt frui Deo, vniri illi, loqui cum illo. *Iucunditas*

Filio Sapienti maxime iucundum eſt patris, erga ſe experiri benignitatem.

Iuſtum eſt Deo honorẽ hic à Chriſto inſtitutum exhibere. *Iuſtitia.*

Iuſtiſſimum, Deo pro acceptis beneficijs gratias agere.

Iuſtiſſimum, creaturas ſubdi creatori, & Filios patri.

Chriſtus huius orationis præcepit vſum. *Neceſſitas.*

Sine illa non poſſumus à multis malis, & miſerijs liberari.

Sine illa plurima benefitia à Deo nõ licet impetrare.

Hæc Oratio clauis eſt cæli, quia per illam cælum nobis aperitur. *Vtilitas.*

Hæc Deum iratum pluat, nobiſque illum propitium reddit.

Hæc demones fugat, noſque illorum victores facit.

Excellẽtia. Hæc oratio à Chiſto Domino fuit inſtituta ideo omnium orationum excellentiſſima eſt.

Hac Apoſtoli, & fideles, & Eccleſia ſemper vſi ſunt.

Virtus. Hac vti oratione actio, tum Chriſtiana, tum angelica exiſtimanda eſt.

Hac oratione poſſumus mereri vitam æternam.

Hac poſſumus ſatisfacere Deo pro peccatis.

Per hanc noſipſos in virtutibus exercemus; Ideo hæc oratio res facilis, iucunda, iuſta, neceſſaria, vtilis, excellens, & virtuoſa erit, & ideo cum reuerentia, & deuotione frequentanda eſt.

DO-

Digitized by Google

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI,

In Proemium Orationis Dominicalis.

De fine, vtilitate, & diuiſione huius tractationis.

QVodnam eſt ſubiectum huius tractationis? Reſp. Proemium Orationis Dominicalis. *Cate.par.4 cap.9.n.1.*

Quis finis? Reſp. Tradere veram, & fructuoſam explicationem illius. *Ibid.*

Ad quid vtilis eſt hæc tractatio? Reſp. Vtiliſſima adhoc, vt Oratio Dominicalis maiori cum deuotione dicatur. *Ibid.*

Parochi debent populis illud explicare? Reſp. Ait Catech. Officium Parochi eſt illud diſtincte, dilucideque declarare, vt alacrior pius populus ad orationem accedat. *Ibid.*

In quot capita hæc tractatio diuidi poteſt? Reſp. Tria facienda ſunt, Primo dicendum de hoc proemio; Secundo verba ipſius ſunt explicanda; Tertio de vſu eiuſdem aliqua ſunt dicenda: Ideo in ſex capita diuidi poteſt. *Ex Catech. par.4.ca.9 n.1.& ſeq.*

Primum, Eſt de Proemio.

Secundum, Eſt de explicatione primæ particulæ, Pater.

Tertium, De explicatione ſecundæ particulæ, Noſter.

Quartum, De explicatione tertiæ particulæ, Qui es.

Quintum, De explicatione quartæ particulæ, In cælis.

Sextum, De vſu illius proemii.

Digitized by Google

CAP. PRIMVM.

De Proemio orationis Dominicalis.

QVid conſiderandum de hoc proemio? Reſp. Diffinitio, & cauſæ illius.

Arg. ibid. nu. 1. Quinam vtuntur proemio? Reſp. Sapientes, cum de re graui locuturi ſunt.

Ibid. n. 1. Quis finis proemij? Reſp. Diſponere, & præparare tum oratorem ad dicendum, tum auditorem ad audiendum.

Ibid. Quæ materia proemij? Reſp. Illa, quæ ad dictum finem conſequendum valeant deſeruire.

arg. ibid. Quomodo diffinitur Proemium? Reſp. Sic. Eſt præparatio ad ſermonem.

Ibid. Hoc Proemium quomodo diffinitur? Reſp. Sic. Eſt formula Chriſtianæ ad orandum præparationis.

Num. 2. De fine huius proemij.

Ibid. n. 1. QVis eſt finis huius Proemij? Reſp. Præparatio ad orationem Dominicalem.

Ibid. n. 1. & ſeq. Hæc præparatio requiritur ex parte Dei audiẽtis, an hominis loquentis? Reſp. Ex parte vtriuſque.

ex c. 2. n. 4. Quare ex parte Dei requiritur præparatio? Reſp. Quia niſi Deus audiat, non exaudiet; vt autem audiat, opus eſt curare, ut attendat ijs, quæ dicuntur.

Ibid. Quomodo Deus inducitur ad benigne audiendum? Reſp. Si oratio humilẽ, & deuotum affectũ præſeferat.

Cap. 9. n. 1. Quomodo præparatur homo ad orandum? Reſp. Si ante orationem dictum humilem, & deuotum affectum aſſumat.

Ex locis citatis. In hoc proemio efficitur præparatio tum Dei, tum hominis? Reſp. Efficitur, quia dictus humilis, & deuotus affectus in illo propoſitus eſt.

Num. 3. De Materias huius proemij.

Cap. 9. n. 1. QVænam eſt materia huius proemij? Reſp. Sunt primo verba illius, Secundo ſententiæ, uel myſte-

ria,

tia, uel res, quæ ab illis ſignificata ſunt.

Quænam ſunt uerba? *Reſp.* Ait Catech. Si in hoc proemio uerba ſpectes, breuiſſimum eſt; ſi res æſtimes, grauiſſimum, miſteriorumque pleniſſimum; uerba igitur ſunt iſta. Pater noſter, qui es in cælis. *Ibid.*

Quot ſunt iſta uerba? Reſp. Quatuor, Primum Pater, Secundum Noſter, Tertium Qui es, Quartum In cælis.

Quænam miſteria ſub illis continentur? Reſp. De hoc in explicatione ipſorum dicetur.

Num. 4. De forma huius proemij.

QVænam eſt forma huius proemij? Reſp. Ille modus, quo à Chriſto propoſitus eſt. *Cap. 9. n. 1.*

Quis eſt iſte modus? Reſp. Hic modus explicatur ſic Primo, uerba huius proemij præcedunt petitiones; proemium enim ſemper primũ locum obtinere debet; Secundo Hæc uerba pauciſſima ſunt; ſemper enim proemium debet eſſe multò breuius oratione: Tertio Hoc proemium eſt ualde accommodatum, ut dicetur, ad finẽ ipſius obtinendum. *Ibid. nu. 1. & ſeq.*

Quod efficiens illius? Reſp. Chriſtus, ideo ſapientiſſima ratione factum eſt. *Ibid.*

C A P. I I.

De explicatione primæ particulæ, Pater.

QVodnam eſt primum uerbum orationis Dominicalis? Reſp. Hoc, Pater. *Cap. 9. n. 1.*

Cur Chriſtus inſtituit, ut hæc uox prima eſſet? Reſp. Ait Cate. Etſi Saluator noſter in principio huius præcationis potuiſſet aliquod uerbum, quod plus maieſtatis haberet, collocare, exempti cauſa Creatoris, aut Domini, tamen hæc omiſit, quæ timorem ſimul nobis afferre poſſent; illud autem adhibuit, quod orantibus, & aliquid à Deo petentibus amorem, fiduciamque conciliat: Quid enim iucundius eſt Patris nomine, quod indulgentiam ſonat, & charitatem? *Ibid.*

Quibus rationibus hoc nomen Patris conuenit Deo?

Digitized by Google

Cap. 9. n. 2. & ſeq. Reſp. Tribus potiſſimum, nempe, Primo ex creatione, Secundo ex gubernatione, Tertio ex redemptione.

Ibid. n. 2. Deus eſt Pater omnium creaturarum etiam irrationabilium? Reſp. Dicitur Pater hominum, non autem irrationabilium animantium.

Ibid. n. 2. Cur hæc differentia? Reſp. Quia Deus hominem ad imaginem ſuam creauit, nec illam cæteris animantibus impertiuit; Pater autem filium ſemper ſibi ſimilem, vt experientia docet, producere ſolet.

Ibid. Deus dicitur pater omnium hominum etiam infidelium? Reſp. Ita eſt, quia omnibus hominibus ſuam imaginem impertiuit.

Num. 2. De prouidentia Dei.

Ibid. n. 3. Qvid præcipue ſignificatur hoc nomine Patris? Reſp. Paterna Dei erga homines prouidentia.

Ex S. Tho. 1. p. q. 22. Quid ſignificat hoc nomen Prouidentia? Reſp. Prouidere deriuatur, vel à Præ, & videre, vt ſignificet Deũ ante videre; Vel à Pro, & videre, vt declaret Deũ Pro, ideſt ad utilitatem hominum uidere, & uigilare.

Ibid. S. Th. Quare Prouidẽtia dicitur ante uidentia? Reſp. Quia Prouidentia ſemper eſt de futuris.

S. Th. ibid. Quare dicitur Pro ſeu utilis uidentia? Reſp. Quia ſemper futuram proſpicit utilitatem.

S. Th. ibid. Quid eſt Prouidentia? Reſp. Eſt ratio ordinis rerum in proprios fines.

Ibid. Qui ſunt effectus prouidentiæ? Reſp. Principales ſunt duo; Primus eſt ordinare rem ad aliquem propriũ finem; Secundus eſt tradere, & prouidere illi rei omnia, quæ ad dictum finem obtinendum nõ ſolum neceſſaria, ſed etiam vtilia ſint.

Ibid. Deus hoc facit erga homines? Reſp. Omnino, & maxima benignitate.

Cate. nu. 1. & ſeq. Quare Prouidentia Dei dicitur Paterna, uel Patris? Reſp. Ad declarandum, quod maxima ſit, Patres enim maximam filiorum prouidentiam habere ſolent.

Num. 3.

Digitized by Google

Num. 3. De Prouidentia Dei in creatione.

DEus in creatione habuit Paternam hominum Prouidentiam? Reſp. Habuit. Ibid. nu. 2.

Qua ratione? Reſp. Primo Sicut pater dat eſſe filio, ita Deus in creatione dedit eſſe hominibus; Secundo ſicut Pater filium producit ſimilem ſibi, ita Deus hominẽ creauit ad imaginem ſuam; Tertio Deus in creatione deſtinauit homines ad duos, ut ſic dicam, altiſſimos fines, & primus eſt gloria Dei, ſecundus hominum in eodem Deo uita beata: quarto Deus in creatione omnia, tum vtilia, tum neceſſaria ad dictos fines conſequendos homini cumulate ſuppeditauit: Ideo in creatione Deus hominum habuit Prouidentiam, & illa vere paterna fuit. Ibid. nu. 1. & ſeq.

Num. 4. De prouidentia Dei in hominis gubernatione.

QVot ſunt partes, ſeu gradus diuinæ prouidentiæ erga humanum genus? Reſp. Sunt tres, nempe, Prima, Creatio, Secundaſ, Gubernatio, Tertia, Glorificatio. Ex Cat. in Symbolum.

Quæ differentia illarum? Reſp. Creatio tria circa hominem facit, nempe dat illi eſſe, ſeu exiſtentiam; dat finem proprium; & dat media illi fini opportuna: Gubernatio non dat dicta, ſed ſupponit iam data; Superaddit verò duo, nempe conſeruationem eorum, quæ in creatione data ſunt; necnon directionem ad bonũ vſum mediorum, & ad congruam tendentiam in debitum finem: Glorificatio ſupponit iam dicta, & ſuperaddit conſequutionem finis, ideſt non dat tendentiam in illum, ſed realem, & actualem vnionem cum illo, & firmam, ac ſtabilem poſſeſſionem illius: Creatio ergo eſt initium prouidentiæ Dei; Gubernatio eſt progreſſus, & medium; Glorificatio eſt vltimum complementum. Catech. in ſymb. art. 1. nu. 15. 21. 22. & art. 12.

Catechiſmus hic agit de prouidentia Creationis? Reſp. Non, quia de hoc in prima parte, vbi de Symboli primo articulo, conſiderauit. Art. 5. nu. 15. & ſeq.

Tra-

Tractat hic de glorificatione? Reſp. Non, quia de illa articulo duodecimo egit.

Art. 1. nu. 21. Catec. par. 3. c. 1.

Quid de gubernatione Dei poteſt conſiderari? Reſp. Primo poſſet conſiderari de conſeruatione: & de hoc Catechiſmus egit articulo primo; Secundo, De gubernatione, & directione ad finem per legem naturalem, ſcriptam, & euangelicam; & de hoc conſiderauit ſuper Decalogum; Tertio, De cuſtodia angelorum, & hoc modo agitur; Quarto, De redemptione, & hic ſummarie explicatur.

Num. 5. De cuſtodia Angelorum.

Catec. p. 4. c. 9. n. 4.

Deus gubernat ne tantum homines per ſeipſum, an etiam per ſecundas cauſas? Reſp. Primo per ſeipſum, deinde per ſecundas cauſas illos gubernat.

Ex part. 3. in Docal. cap. 1.

Quomodo gubernat per ſeipſum? Reſp. Dando illis legem naturalem ſcriptam, & euangelicam; Item curam immediatam in illos exercendo.

Catech. ar. 1. & precep. 4. & de ſacr. ord.

Quomodo per ſecundas cauſas? Reſp. Deus vtitur Cœlis, & aſtris & elementis tanquam inſtrumentis, & ſecundis cauſis ad hominum corpora regenda; Vtitur angelis tanquam miniſtris ad homines cuſtodiendos, & ad rectum finem dirigendos; Vtitur magiſtratibus tum ſecularibus, tum eccleſiaſticis ad rectam hominum directionem.

De ſacr. ordi. & prac. 4.

Catechiſmus tractat hic de regimine magiſtratum? Reſp. Non, quia de hoc egit in tractatu de Sacramento ordinis, agit autem hic de cuſtodia angelorum.

Catec. hic n. 4. & ſeq.

Quænam eſt materia huius cuſtodiæ? Reſp. Res cuſtodita nempe homines, & res ad illos pertinentes, anima, corpus, fama, & facultates.

Num. 4. c. 9

Cuſtoditurne tantum humanum genus in generali, an ſinguli homines in particulari? Reſp. Cuſtoditur & in generali, & in particulari.

Ibid.

Quis finis huius cuſtodiæ? Reſp. Virtuoſa hominũ vtilitas, nempe vt per hanc cuſtodiam ab homine amoueantur mali, nec non bona illi collata ſint.

Cap. 9. n. 4 & ſeq.

Quæ mala per hanc cuſtodiam remouentur? Reſp. Ait Catech. Per illam fit, ne homines grauius aliquod de-

Digitized by Google

detrimentum accipiant; Per illam furtim paratos ab hoſtibus laqueos vitamus; & factos in nos à demonibus horribiles impetus repellimus, & errores à fallaci aduerſario obiectos, vt nos de recta via deducat, detegimus, & vitamus; Demum innumerabilia mala per hãc cuſtodiam Angelorum quotidie ab hominibus remouentur.

Quorum bonorum hæc cuſtodia nobis cauſa eſt? Reſp. Ait Catech. Angeli cuſtodiunt humanũ genus, & ſingulos homines; Singulis hominibus præſto ſunt, illiſque aſſiſtunt; ſi infeſta, & periculoſa ſit huius vitæ via, noſtri ſunt adiutores; In periculis ſunt defenſores; Illorum ope, ac diligentia regimur, vt tuti in hoc itinere ad cœleſtem patriam contendamus; Per illos ad reportandam victoriam de inimicis noſtris mundo, carne, diabolo habiles reddimur; Ipſi ſunt noſtri duces, vt rectã virtutis ſemitã à vitio declinantes teneamus; Illi ſunt interpretes, & internũcij inter Deũ, & nos; Aliaq; innumerabilia bona per illos nobis conferri ex hiſtoria Tobiæ, & liberatione S. Petri è carcere patere poteſt. *Ibid. nu. 4. 5. 6.*

Quæ forma huius cuſtodiæ? Reſp. Catech. exprimit illam his verbis; Cuſtodire; Præſto eſſe; adiuuare; tegere; ducere; illuminare; defendere; docere; apud Deum officio interpretis, & internuncij fungi; & & hoc ab inſtanti natiuitatis noſtræ. *Ibid.*

Quod efficiens huius cuſtodiæ? Reſp. Primum efficiens eſt Deus, ipſe enim angelis ſuis mandauit de nobis, ipſe illos deſtinauit, hoc eſt opus paternæ ſuæ erga nos prouidentiæ. Secundum vero efficiens ſunt Angeli ipſi, qui, vt iuſſa Dei impleant, nos cuſtodiunt. *Ibid.*

Num 6. De maxima Dei erga homines cura, & prouidentia.

QVid præcipue debet de prouidentia Dei erga homines explicari? Reſp. Ait Catech. Parochus in primis diuitias benignitatis Dei in humanum genus declarabit. *Cap. 9. n. 7*

Quomodo declarabit? Reſp. Ait Catech. Docebit, quod etſi Deum ab initio mundi vſque modo innumerabilibus *Ibid.*

bilibus flagitijs, ac ſceleribus offenderimus, retinet tamen in nos charitatem, neque præcipuam, & paternam de nobis curam deponit: Quod ſi quis exiſtimat Deum hominum obliuiſci, amens eſt, & in Deum iacit indignisſimam contumeliam; Et infra, Fideles ait, à nefaria illa opinione deterrendi ſunt, quod Deum capiat hominũ obliuio: Et Catech. hoc authoritate ſcripturæ probat, quæ docet Deum ſæpius conqueſtum eſſe de hominibus, quod talem de illo aliquando, habuerint opinionem. vt Eſai.7. Ezech.8. Iſaiæ 49.

n 9. & 7. Poteſt dici quod propter peccata hominum Deus obliuiſcatur illorum, ita vt de illis curam, & prouidentiã deponat? Reſp. Ait Cath. Nullo modo.

n.7.8.9. Nonne Deus iraſcitur contra peccata, & punit, atque caſtigat peccatores, veluti de primis parentibus, & alijs hominibus apparet? Reſp. Verum eſt, Sed veriſſimum etiam eſt, quod nulla hominum quantumuis grauiſſima iniuria, aut peccato Dei benignitas, ac prouidentia euacuatur; quia de illo ſcriptum eſt; Neque continebit in ira ſua miſericordias ſuas, & de primis parentibus ſcriptum eſt, quod cum Deus iratus ex vna parte illos multis penis afficeret, ex alia tamen curam illorum retinuit, ideo & tunicas pelliceas illis fecit.

n. 9. Nonne videtur, quod iuſti aliquando arbitrentur, quod à Deo ſint derelicti, adeoque perditi, & Dei præſidio ſpoliati? Reſp. Ait Catechiſ. Cum perditos nos maxime, & Dei præſidio ſpoliatos arbitramur, tunc maxime pro immenſa ſua bonitate nos quærit, & curat Deus: Suſtinet enim in ira gladium iuſtitiæ, nec ceſſat effundere inexauſtos miſericordiæ theſauros.

Num. 7. De argumento prouidentiæ Dei ex redemptione.

n.10. QVodnam eſt maximum argumentum paternæ Dei erga homines prouidentiæ? *Reſp.* Ait Catech. Creatio, & gubernatio præcipuam Dei in amando, tuendoque hominum genere rationem demonſtrant; ſed opus redemptionis ita eminet inter illas, vt beneficentiſti-

tiſſimus Deus, Parenſque noſter ſummam in nos benignitatem tertio hoc beneficio cumulatam illuſtrarit.

Populi debent de hoc beneficio edoceri? Reſp. Ait Catech. Parochi aſſidue debent auribus fidelium hanc noſtræ redemptionis præſtantiſſimam Dei charitatem inculcare. *n.9.*

Quænam eſt materia huius redemptionis? Reſp. Omnes homines. *n.10.*

Quod efficiens? Reſp. Chriſtus, qui nos pretioſiſſimo ſanguine ſuo redemit. *Seſs.6. c.7*

Quænam forma? Reſp. Chriſtus ſua paſſione, & morte nos redemit. *Ibid.*

Quis finis? Reſp. Ex Concil. Trid. Gloria Dei, & Chriſti, ac vita æterna ſunt vltimus finis redemptionis; ſed finis mediatus ex eodem eſt iuſtificatio, vel regeneratio, vel adoptio filiorum Dei. *Ibid.*

Chriſtus pro omnibus hominibus mortuus eſt? Reſp. Ita ait ſacrum Concilium. *Seſs.6. c.3.*

Quare ergo non omnes homines ſalui fiunt? Reſp. Ait Conc. Quia nō omnes faciunt quod facere debent, vt meritum paſſionis Chriſti illis communicetur. *Ibid.*

Per redemptionem homines filij Dei effecti ſunt? Reſp. Ait S. Ioannes Quotquot receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. *Ioan.cap.1 & Cat. n. 10.*

Quinam filij Dei efficiuntur? Reſp. Ad S. Ioannes, Illi, qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, ſed ex Deo nati ſunt. *Ibid.*

Quot modis quis poteſt ex Deo naſci? Reſp. Duobus, vel per naturam, ſeu per naturalem generationē; & ſic Chriſtus ſolus ex Deo natus eſt; & ideo dicitur filius Dei naturalis; vel per gratiam, ſeu per ſpiritualem generationem, & ſic homines iuſtificati ex Deo nati ſunt, & ideo dicuntur filij, non tamen naturales, ſed adoptiui. *Cat. art. 2 & hic. nu. 10. & 11.*

Qua ratione naſcimur, vel regeneramur filij Dei? Reſp. Hæc regeneratio duplicem cauſam habet, vnam internam, & occultam, nempe Spiritum ſanctum, & gratiam; aliam externam, & ſenſibilem, & hæc eſt Baptiſmus, qui eſt redemptionis noſtræ primum pignus, & monumentum. *Cat. n. 10. & n. 11. c 9.*

Vnde

Cath. ibid. Vnde hoc habetur? Reſp. Ex Euangelio, dicente, Niſi quis renatus fuerit ex aqua; Ecce Sacramentum Baptiſmi; Et Spiritu ſancto, Ecce gratia Dei; & Spiritus ſanctus; Non poteſt introire in regnum Dei.

Cate. ibid. Ex hac filiatione Dei, quinam fructus proficiſcuntur? Reſp. Non poteſt explicari, Patres enim omnia bona ſua filijs ſuis liberaliſſime communicant, concedunt, donant: Ideo ex illa infinita bona nobis proficiſcuntur.

Num. 8. De prouidentia Dei in caſtigatione.

nu. 12. & n. 13. DEus fungitur ne officio patris peccata hominum caſtigando? Reſp. Proprium officium eſt Patris filios erudire, corrigere, & caſtigare.

Ibid. Quænam eſt materia diuinæ caſtigationis? Reſp. Peccata hominum, quod ſi Deus dicitur homines, & filios caſtigare, ideo hoc eſt, quatenus illi ſunt peccatores.

Ibid. Quibus modis Deus caſtigat? Reſp. Rebus aduerſis, & calamitatibus, veluti peſte, fame, bello, grandine, infirmitate, morte charorum, & alijs huiuſmodi.

nu. 12. & 13. Cum Deus hæc mala hominibus infligit, eſt ne ſignum hoſtilis animi Dei in nos, & prorſus abalienatæ à nobis diuinæ voluntatis? Reſp. Ait Catech. nullo modo, & qui ita ſentiret, grauiſſime contra Deum peccaret, & Parochi, vt fideles à peruerſitate talis ſententiæ deterreant, ſummo ſtudio curare debent.

n. 12. & 13. Fideles quid in pœnis à Deo inflictis, vel in malis ab illo permiſſis cogitare debent? Reſp. Quod Deus non hoſtiliter dicta mala vel infligit, vel permittit, ſed percutiendo ſanare, & plagam à Deo venientem non eſſe plagam, ſed medicinam; ſæpiſſime enim quod corporis plaga eſt, animæ medicina exiſtit.

n. 12. & 13. Quem modum tenet Deus in noſtra caſtigatione? Reſp. Ait Catech. Deus viſitat in virga iniquitates noſtras, & in verberibus peccata noſtra, miſericordiam autem ſuam non aufert à nobis: Demum in caſtigando patriam ſeruat charitatem, iuxta illud Iob. Ipſe vulnerat, & medetur; percutit, & manus eius ſanabunt; &

idem

Digitized by Google

idem habetur Hier. 31. & Tob. cap. 11. & 13. & Hebr. 12. dicitur Deus, quem diligit, caſtigat. Flagellat autem omnem filium, quem recipit, idem alibi.

Quis eſt finis diuinæ caſtigationis? Reſp. Gloria Dei, & vtilitas hominum. *arg. ibid.*

Quomodo gloria Dei? Reſp. Quia Deus ſic exaltat iuſtitiam, & potentiam ſuam, & exercet dominium, quod in homines habet, & incutit timorem, vt homines illi ſubditi ſint, demum vindictam ſumit de offenſis in illum collatis. *Ibid.*

Quomodo vtilitas hominum? *Reſp.* Ait Catech. Deus caſtigat peccantes, vt ea diſciplina meliores faciat, & præſenti animaduerſione redimat ab exitio ſempiterno. *Ibid.*

Si quis, cum aliqua pœna, aut incommodo afficitur, aut aliqua calamitate affligitur, exiſtimet Deũ id ignorare, erraret? *Reſp.* Talis in maximo eſſet errore, & Parochi ſummo ſtudio curare deberent, ne quis ita de Deo exiſtimaret. *n. 13.*

Quod eſt efficiens diuinæ caſtigationis? *Reſp.* Deus, omnes enim pœnæ, & calamitates à Deo vel proprie, vel permiſſiue procedunt. *n. 7. 8. 9. 12. 13. &*

Quænam proprie? Reſp. Illæ, quæ à Deo immediate inflictæ ſunt, vel de eius mandato à ſecundis cauſis proficiſcuntur. *Prec. 5. cu. 20. & 21.*

Quando permiſſiue? *Reſp.* Cum Deus videt aliquã ſecundam cauſam malum infligere alicui, & cum poſſit impedire, non impedit, ſed permittit, vt fiat. *Ibid.*

Omnes aduerſitates à Dei manu ſnnt accipiendæ? Reſp. Ita eſt, ſicut de Iob, & Tobia, & alijs ſanctiſſimis uiris apparet. *Ibid. & hic n. 12.*

Hoc habet locum etiam tunc, cum diabolus, uel aliquis homo mala intentione nos offendit? *Reſp.* Habet, Licet enim Deus non approbet malam intentionem nos offendentis, tamen illam moleſtiam, & offenſionem ſua prouidentia in bonum dirigit, vt patet de malis, quæ à diabolo in Iob collata ſunt. *Ibid.*

Quid debet cogitare homo cum iniuſte ab aliquo offenſus eſt? Reſp. Debet conſiderare, quod offendens Dei inſtrumentum eſt ad noſtram exercitationem. *Prec. 5. nu. 20. & 21.*

Si

Seſs. 14. can. 13. Si quis patienter ferat mala à Deo vel directe, vel permiſſiue inflicta poteſt ex hoc mereri; uel ſatisfacere pro peccatis? *Reſp.* Sacrum Conc. Trid. determinat de fide, quod poteſt, ut de Iob, atque Tobia manifeſte ſcriptura docet.

CAP. III.

De explicatione ſecundæ particulæ, Noſter

n. 1. & ſeq. n. 14. Licet hominibus dicere Deo, Pater noſter? Reſp. Licet.

Quare conuenit illis dicere, Noſter? *Reſp.* Quia homines filij Dei uocari poſſunt, filijs autem conuenit dicere eorum Patri, Pater noſter.

n. 14. 15. 16. Hæc uox, Noſter, quam habet ſignificationem? *Reſp.* Tria ſignificat nēpe primo quod homines ſunt filij Dei; Secundo, Quod ſint inter ſe fratres; Tertio, Quod Chriſtus hominum frater uere dicatur, & ſit.

Ibid. Quare ita ſignificat? Reſp. Qui dicit, Noſter, ſignificat aliquid ſuum, & aliorum, ideo cum orans dicit, Pater noſter, affirmat Deum eſſe ſuum patrem, & aliorum hominum; cum autem illi, qui habent eundem patrem ſint fratres, ſequitur, quod qui dicit Deo, *Pater noſter*, affirmet alios homines eſſe ſuos fratres, & cum Chriſtus ſit homo, quod ipſe pater noſter ſit.

Nu. 2. De gradibus filiorum Dei.

QVot ſunt gradus filiorum Dei? Reſp. Cath. Ait quatuor eſſe, nempe,

Art. 1. Primus, & infimus Creationis, & gubernationis, & ſic totus mundus dicitur habere Deum Patrem, & de hoc Catech. egit articulo primo.

Cap. 9. n. 2. & art. 1. n. 9. Secundus Gradus maior primo eſt, quòd Deus dicitur Pater hominum, quia illis ſuam imaginem impertiuit, ideo omnes homines, ut ſupra dictum eſt, patrem Deum habere dici poſſunt.

art. 1. n 9. Tertius Gradus eſt per adoptionem, & per gratiam; & hic conuenit tantum Chriſtianis, qui in gratia Dei ſunt.

Quartus

Digitized by Google

Quartus eſt, Per naturã, & generationẽ; & hoc modo ſolus Chriſtus dicitur filius Dei naturalis, & genitus à Patre ab æterno, vnde in ſecundo articulo habetur, Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum. *Art. 1. n. 10*

Quem gradum filiationis, explicat verbum. Noſter? Reſp. Explicat aliquo modo omnes. *ex n. 2. & ſeq.*

Nu. 3. De gradibus fraternitatis.

QVot ſunt gradus fraternitatis? Reſp. Hæc tria Paternitas, Filiatio, & Fraternitas aliqua ratione eodem modo ſe habent, ita vt vbi vnum eſt, etiam alia eſſe poſſint; Vt enim aliquis poſſit dici Pater, neceſſe eſt vt habeat ſubditos, qui filialem ſubiectionem illi habeant; vbi autem ſub eodem patre plures ſunt filij, ibi fraternitas reperitur. Tot igitur quadam ratione ſunt gradus fraternitatis, quot filiationis; & ideo primus gradus, & infimus eſt coniunctio, quam omnes creaturæ ſub eodem Deo illarum authore habent; ſecundus eſt hominum inter ſe vnio; tertius eſt propinquitas fidelium, qui filij Dei ſunt adoptiui; quartus explicat fraternitatem quam habent filij adoptiui cum vnico, & naturali filio Dei ideſt Chriſto, & hæc fraternitas ſupra quam dici poteſt honorabiliſſima eſt. *Catec. art. 1. nu. 9 & ſeq. & hic nu. 14. & ſeq.*

Nu. 4. De triplici Chriſtianorum neceſſitudine.

QVomodo Catechiſmus appellat dictam fraternitatem, & filiationem? Reſp. Chriſtianam neceſſitudinem. *n. 14.*

Quid eſt neceſſitudo? Reſp. Eſt quædam fortis, & amoroſa vnio, atque coniunctio. Scriptores enim vtuntur hac voce ad ſignificandam carnis propinquitatem, ſeu conſanguinitatem, item valde familiarem inter amicos conſuetudinem, atque conuerſationem. *nu. 14. & ſeq.*

Quotuplex eſt hæc neceſſitudo? Reſp. Ait Catech. Triplex. Prima eſt ad Deum tanquam ad Patrem, & hæc dicitur filiatio; ſecunda eſt inter fratres adoptiuos, & hæc dicitur fraternitas, ut ſic dicam, minor; tertia eſt inter filios adoptiuos, & filium naturalem, ideſt inter *Ibid.*

CAP. PRIMVM.

De Proemio orationis Dominicalis.

QVid conſiderandum de hoc proemio? Reſp. Diffinitio, & cauſæ illius.

Arg. ibid. nu. 1. Quinam vtuntur proemio? Reſp. Sapientes, cum de re graui locuturi ſunt.

Ibid. n. 1. Quis finis proemij? Reſp. Diſponere, & præparare tum oratorem ad dicendum, tum auditorem ad audiendum.

Ibid. Quæ materia proemij? Reſp. Illa, quæ ad dictum finem conſequendum valeant deſeruire.

arg. ibid. Quomodo diffinitur Proemium? Reſp. Sic. Eſt præparatio ad ſermonem.

Ibid. Hoc Proemium quomodo diffinitur? Reſp. Sic. Eſt formula Chriſtianæ ad orandum præparationis.

Num. 2. De fine huius proemij.

Ibid. n. 1. QVis eſt finis huius Proemij? Reſp. Præparatio ad orationem Dominicalem.

Ibid. n. 1. & ſeq. Hæc præparatio requiritur ex parte Dei audiẽtis, an hominis loquentis? Reſp. Ex parte vtriuſque.

ex c. 2. n. 4. Quare ex parte Dei requiritur præparatio? Reſp. Quia niſi Deus audiat, non exaudiet; vt autem audiat, opus eſt curare, ut attendat ijs, quæ dicuntur.

Ibid. Quomodo Deus inducitur ad benigne audiendum? Reſp. Si oratio humilẽ, & deuotum affectũ præſeferat.

Cap. 9. n. 1. Quomodo præparatur homo ad orandum? Reſp. Si ante orationem dictum humilem, & deuotum affectum aſſumat.

Ex locis citatis. In hoc proemio efficitur præparatio tum Dei, tum hominis? Reſp. Efficitur, quia dictus humilis, & deuotus affectus in illo propoſitus eſt.

Num. 3. De Materias huius proemij.

Cap. 9. n. 1. QVænam eſt materia huius proemij? Reſp. Sunt primo verba illius, Secundo ſententiæ, uel myſteria,

ria, uel res, quæ ab illis ſignificata ſunt.

Quænam ſunt uerba? Reſp. Ait Catech. Si in hoc proemio uerba ſpectes, breuiſſimum eſt; ſi res æſtimes, grauiſſimum, miſteriorumque pleniſſimum; uerba igitur ſunt illa. Pater noſter, qui es in cælis. *Ibid.*

Quot ſunt iſta uerba? Reſp. Quatuor, Primum Pater, Secundum Noſter, Tertium Qui es, Quartum In cælis.

Quænam miſteria ſub illis continentur? Reſp. De hoc in explicatione ipſorum dicetur.

Num. 4. De forma huius proemij.

QVænam eſt forma huius proemij? Reſp. Ille modus, quo à Chriſto propoſitus eſt. *Cap. 9. n. 1.*

Quis eſt iſte modus? Reſp. Hic modus explicatur ſic Primo, uerba huius proemij præcedunt petitiones; proemium enim ſemper primũ locum obtinere debet; Secundo Hæc uerba pauciſſima ſunt; ſemper enim proemium debet eſſe multò breuius oratione: Tertio Hoc proemium eſt ualde accommodatum, ut dicetur, ad finẽ ipſius obtinendum. *Ibid. nu. 1. & ſeq.*

Quod efficiens illius? Reſp. Chriſtus, ideo ſapientiſſima ratione factum eſt. *Ibid.*

C A P. I I.

De explicatione primæ particulæ, Pater.

QVodnam eſt primum uerbum orationis Dominicalis? Reſp. Hoc, Pater. *Cap. 9. n. 1.*

Cur Chriſtus inſtituit, ut hæc uox prima eſſet? Reſp. Ait Cate. Etſi Saluator noſter in principio huius præcationis potuiſſet aliquod uerbum, quod plus maieſtatis haberet, collocare, exempti cauſa Creatoris, aut Domini, tamen hæc omiſit, quæ timorem ſimul nobis afferre poſſent; illud autem adhibuit, quod orantibus, & aliquid à Deo petentibus amorem, fiduciamque conciliat: Quid enim iucundius eſt Patris nomine, quod indulgentiam ſonat, & charitatem? *Ibid.*

Quibus rationibus hoc nomen Patris conuenit Deo?

Digitized by Google

Cap. 9. n. 2. & ſeq. Reſp. Tribus potiſſimum, nempe, Primo ex creatione, Secundo ex gubernatione, Tertio ex redemptione.

Ibid. n. 2. Deus eſt Pater omnium creaturarum etiam irrationabilium? Reſp. Dicitur Pater hominum, non autem irrationabilium animantium.

Ibid. n. 2. Cur hæc differentia? Reſp. Quia Deus hominem ad imaginem ſuam creauit, nec illam cæteris animantibus impertiuit; Pater autem filium ſemper ſibi ſimilem, vt experientia docet, producere ſolet.

Ibid. Deus dicitur pater omnium hominum etiam infidelium? Reſp. Ita eſt, quia omnibus hominibus ſuam imaginem impertiuit.

Num. 2. De prouidentia Dei.

Ibid. n. 3. QVid præcipue ſignificatur hoc nomine Patris? Reſp. Paterna Dei erga homines prouidentia.

Ex S. Tho. 1. p. q. 22. Quid ſignificat hoc nomen Prouidentia? Reſp. Prouidere deriuatur, vel à Præ, & videre, vt ſignificet Deũ ante videre; Vel à Pro, & videre, vt declaret Deũ Pro, ideſt ad utilitatem hominum uidere, & uigilare.

Ibid. S. Th. Quare Prouidẽtia dicitur ante uidentia? Reſp. Quia Prouidentia ſemper eſt de futuris.

S. Th. ibid. Quare dicitur Pro ſeu utilis uidentia? Reſp. Quia ſemper futuram proſpicit utilitatem.

S. Th. ibid. Quid eſt Prouidentia? *Reſp.* Eſt ratio ordinis rerum in proprios fines.

Ibid. Qui ſunt effectus prouidentiæ? Reſp. Principales ſunt duo; Primus eſt ordinare rem ad aliquem propriũ finem; Secundus eſt tradere, & prouidere illi rei omnia, quæ ad dictum finem obtinendum nõ ſolum neceſſaria, ſed etiam vtilia ſint.

Ibid. Deus hoc facit erga homines? Reſp. Omnino, & maxima benignitate.

Cate. nu. 1. & ſeq. Quare Prouidentia Dei dicitur Paterna, uel Patris? Reſp. Ad declarandum, quod maxima ſit, Patres enim maximam filiorum prouidentiam habere ſolent.

Num. 3.

Digitized by Google

Num. 3. De Prouidentia Dei in creatione.

DEus in creatione habuit Paternam hominum Prouidentiam? *Reſp.* Habuit. *Ibid. nu. 2.*

Qua ratione? *Reſp.* Primo Sicut pater dat eſſe filio, ita Deus in creatione dedit eſſe hominibus; Secundo ſicut Pater filium producit ſimilem ſibi, ita Deus hominẽ creauit ad imaginem ſuam: Tertio Deus in creatione deſtinauit homines ad duos, ut ſic dicam, altiſſimos fines, & primus eſt gloria Dei, ſecundus hominum in eodem Deo uita beata: quarto Deus in creatione omnia, tum vtilia, tum neceſſaria ad dictos fines conſequendos homini cumulate ſuppeditauit: Ideo in creatione Deus hominum habuit Prouidentiam, & illa vere paterna fuit. *Ibid. nu. 2. & ſeq.*

Num. 4. De prouidentia Dei in hominis gubernatione.

QVot ſunt partes, ſeu gradus diuinæ prouidentiæ erga humanum genus? Reſp. Sunt tres, nempe, Prima, Creatio, Secundaſ, Gubernatio, Tertia, Glorificatio. *Ex Cat. in Symbolum.*

Quæ differentia illarum? Reſp. Creatio tria circa hominem facit, nempe dat illi eſſe, ſeu exiſtentiam; dat finem proprium; & dat media illi fini opportuna: Gubernatio non dat dicta, ſed ſupponit iam data; Super addit verò duo, nempe conſeruationem eorum, quæ in creatione data ſunt; necnon directionem ad bonũ vſum mediorum, & ad congruam tendentiam in debitum finem: Glorificatio ſupponit iam dicta, & ſuperaddit conſequutionem finis, ideſt non dat tendentiam in illum, ſed realem, & actualem vnionem cum illo, & firmam, ac ſtabilem poſſeſſionem illius: Creatio ergo eſt initium prouidentiæ Dei; Gubernatio eſt progreſſus, & medium; Glorificatio eſt vltimum complementum. *Catech. in ſymb. art. 1. nu. 15. 21. 22. & art. 12.*

Catechiſmus hic agit de prouidentia Creationis? Reſp. Non, quia de hoc in prima parte, vbi de Symboli primo articulo, conſiderauit. *Art. 5. nu. 15. & ſeq.*

Tra-

Tractat hic de glorificatione? Reſp. Non, quia de illa articulo duodecimo egit.

Art. 1. nu. 21. *Catec. par. 3. c. 1.* Quid de gubernatione Dei poteſt conſiderari? Reſp. Primo poſſet conſiderari de conſeruatione: & de hoc Catechiſmus egit articulo primo; Secundo, De gubernatione, & directione ad finem per legem naturalem, ſcriptam, & euangelicam; & de hoc conſiderauit ſuper Decalogum; Tertio, De cuſtodia angelorum, & hoc modo agitur; Quarto, De redemptione, & hic ſummarie explicatur.

Num. 5. De cuſtodia Angelorum.

Catec. p. 4. c. 9. n. 4. DEus gubernat ne tantum homines per ſeipſum, an etiam per ſecundas cauſas? Reſp. Primo per ſeipſum, deinde per ſecundas cauſas illos gubernat.

Ex part. 3. in Docal. cap. 1. Quomodo gubernat per ſeipſum? Reſp. Dando illis legem naturalem ſcriptam, & euangelicam; Item curam immediatam in illos exercendo.

Catech. ar. 1. & præcep. 4. & de ſacr. ord. Quomodo per ſecundas cauſas? Reſp. Deus vtitur Cœlis, & aſtris & elementis tanquam inſtrumentis, & ſecundis cauſis ad hominum corpora regenda; Vtitur angelis tanquam miniſtris ad homines cuſtodiendos, & ad rectum finem dirigendos; Vtitur magiſtratibus tum ſecularibus, tum eccleſiaſticis ad rectam hominum directionem.

De ſacr. ardi. & præc. 4. Catechiſmus tractat hic de regimine magiſtratum? Reſp. Non, quia de hoc egit in tractatu de Sacramento ordinis, agit autem hic de cuſtodia angelorum.

Catec. hic n. 4. & ſeq. Quænam eſt materia huius cuſtodiæ? Reſp. Res cuſtodita nempe homines, & res ad illos pertinentes, anima, corpus, fama, & facultates.

Num. 4. c. 9 Cuſtoditurne tantum humanum genus in generali, an ſinguli homines in particulari? Reſp. Cuſtoditur & in generali, & in particulari.

Ibid. Quis finis huius cuſtodiæ? Reſp. Virtuoſa hominũ vtilitas, nempe vt per hanc cuſtodiam ab homine amoueantur mala, nec non bona illi collata ſint.

Cap. 9. n. 4 & ſeq. Quæ mala per hanc cuſtodiam remouentur? Reſp. Ait Catech. Per illam fit, ne homines grauius aliquod de-

detrimentum accipiant; Per illam furtim paratos ab hoſtibus laqueos vitamus, & factos in nos à demonibus horribiles impetus repellimus, & errores à fallaci aduerſario obiectos, vt nos de recta via deducat, detegimus, & vitamus; Demum innumerabilia mala per hanc cuſtodiam Angelorum quotidie ab hominibus remouentur.

Quorum bonorum hæc cuſtodia nobis cauſa eſt? Reſp. Ait Catech. Angeli cuſtodiunt humanū genus; & ſingulos homines; Singulis hominibus præſto ſunt; illiſque aſſiſtunt; ſi infeſta, & periculoſa ſit huius vitæ via, noſtri ſunt adiutores; In periculis ſunt defenſores; Illorum ope, ac diligentia regimur, vt tuti in hoc itinere ad cœleſtem patriam contendamus; Per illos ad reportandam victoriam de inimicis noſtris mundo, carne, diabolo habiles reddimur; Ipſi ſunt noſtri duces, vt rectā virtutis ſemitā à vitio declinantes teneamus; Illi ſunt interpretes, & internūcij inter Deū, & nos; Aliaq; innumerabilia bona per illos nobis conferri ex hiſtoria Tobiæ, & liberatione S. Petri è carcere patere poteſt. *Ibid. nu. 4. 5. 6.*

Quæ forma huius cuſtodiæ? Reſp. Catech. exprimit illam his verbis; Cuſtodire; Præſto eſſe; adiuuare; tegere; ducere; illuminare; defendere; docere; apud Deum officio interpretis, & internuncij fungi; & & hoc ab inſtanti natiuitatis noſtræ. *Ibid.*

Quod efficiens huius cuſtodiæ? Reſp. Primum efficiens eſt Deus, ipſe enim angelis ſuis mandauit de nobis, ipſe illos deſtinauit, hoc eſt opus paternæ ſuæ erga nos prouidentiæ. Secundum vero efficiens ſunt Angeli ipſi, qui, vt iuſſa Dei impleant, nos cuſtodiunt. *Ibid.*

Num 6. De maxima Dei erga homines cura, & prouidentia.

QVid præcipue debet de prouidentia Dei erga homines explicari. Reſp. Ait Catech. Parochus in primis diuitias benignitatis Dei in humanum genus declarabit. *Cap. 9. n. 7*

Quomodo declarabit? Reſp. Ait Catech. Docebit, quod etſi Deum ab initio mundi vſque modo innumerabilibus *Ibid.*

bilibus flagitijs, ac ſceleribus offenderimus, retinet tamen in nos charitatem, neque præcipuam, & paternam de nobis curam deponit: Quod ſi quis exiſtimat Deum hominum obliuiſci, amens eſt, & in Deum iacit indignitiſſimam contumeliam; Et infra, Fideles ait, à nefaria illa opinione deterrendi ſunt, quod Deum capiat hominũ obliuio: Et Catech. hoc authoritate ſcripturæ probat, quæ docet Deum ſæpius conqueſtum eſſe de hominibus, quod talem de illo aliquando, habuerint opinionem: vt Eſai. 7. Ezech. 8. Iſaiæ 49.

n 9. & 7. Poteſt dici quod propter peccata hominum Deus obliuiſcatur illorum, ita vt de illis curam, & prouidentiã deponat? Reſp. Ait Cath. Nullo modo.

n. 7. 8. 9. Nonne Deus iraſcitur contra peccata, & punit, atque caſtigat peccatores, veluti de primis parentibus, & alijs hominibus apparet? Reſp. Verum eſt, Sed veriſſimum etiam eſt, quod nulla hominum quantumuis grauiſſima iniuria, aut peccato Dei benignitas, ac prouidentia euacuatur; quia de illo ſcriptum eſt; Neque continebit in ira ſua miſericordias ſuas, & de primis parentibus ſcriptum eſt, quod cum Deus iratus ex vna parte illos multis penis afficeret, ex alia tamen curam illorum retinuit, ideo & tunicas pelliceas illis fecit.

n. 9. Nonne videtur, quod iuſti aliquando arbitrentur, quod à Deo ſint derelicti, adeoque perditi, & Dei præſidio ſpoliati? Reſp. Ait Catechiſ. Cum perditos nos maxime, & Dei præſidio ſpoliatos arbitramur, tunc maxime pro immenſa ſua bonitate nos quærit, & curat Deus: Suſtinet enim in ira gladium iuſtitiæ, nec ceſſat effundere inexauſtos miſericordiæ theſauros.

Num. 7. De argumento prouidentiæ Dei ex redemptione.

n. 10. QVodnam eſt maximum argumentum paternæ Dei erga homines prouidentiæ? Reſp. Ait Catech. Creatio, & gubernatio præcipuam Dei in amando, tuendoque hominum genere rationem demonſtrant; ſed opus redemptionis ita eminet inter illas, vt beneficen-

tiſſi-

tiſſimus Deus, Parenſque noſter ſummam in nos benignitatem tertio hoc beneficio cumularam illuſtrarit.

Populi debent de hoc beneficio edoceri? Reſp. Ait Catech. Parochi aſſidue debent auribus fidelium hanc noſtræ redemptionis præſtantiſſimam Dei charitatem inculcare. *n.9.*

Quænam eſt materia huius redemptionis? Reſp. Omnes homines. *n.10.*

Quod efficiens? Reſp. Chriſtus, qui nos pretioſiſſimo ſanguine ſuo redemit. *Seſs.6. c.7*

Quænam forma? Reſp. Chriſtus ſua paſſione, & morte nos redemit. *Ibid.*

Quis finis? Reſp. Ex Concil. Trid. Gloria Dei, & Chriſti, ac vita æterna ſunt vltimus finis redemptionis; ſed finis mediatus ex eodem eſt iuſtificatio, vel regeneratio, vel adoptio filiorum Dei. *Ibid.*

Chriſtus pro omnibus hominibus mortuus eſt? Reſp. Ita ait ſacrum Concilium. *Seſs.6. c.3.*

Quare ergo non omnes homines ſalui fiunt? Reſp. Ait Conc. Quia nõ omnes faciunt quod facere debent, vt meritum paſſionis Chriſti illis communicetur. *Ibid.*

Per redemptionem homines filij Dei effecti ſunt? Reſp. Ait S. Ioannes Quotquot receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. *Ioan.cap.1 & Cat. n. 10.*

Quinam filij Dei efficiuntur? Reſp. Ad S. Ioannes, Illi, qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, ſed ex Deo nati ſunt. *Ibid.*

Quot modis quis poteſt ex Deo naſci? Reſp. Duobus, vel per naturam, ſeu per naturalem generationẽ; & ſic Chriſtus ſolus ex Deo natus eſt; & ideo dicitur filius Dei naturalis; vel per gratiam, ſeu per ſpiritualem generationem, & ſic homines iuſtificati ex Deo nati ſunt, & ideo dicuntur filij, non tamen naturales, ſed adoptiui. *Cat.art.2 & hic. nu. 10. & 11.*

Qua ratione naſcimur, vel regeneramur filij Dei? Reſp. Hæc regeneratio duplicem cauſam habet, vnam internam, & occultam, nempe Spiritum ſanctum, & gratiam; aliam externam, & ſenſibilem, & hæc eſt Baptiſmus, qui eſt redemptionis noſtræ primum pignus, & monumentum. *Cat. n. 10. & n. 11. c 9.*

Vnde

Cath. ibid. Vnde hoc habetur? *Reſp.* Ex Euangelio, dicente, Niſi quis renatus fuerit ex aqua; Ecce Sacramentum Baptiſmi; Et Spirituſancto; Ecce gratia Dei, & Spiritus ſanctus; Non poteſt introire in regnum Dei.

Cate. ibid. Ex hac filiatione Dei, quinam fructus proficiſcuntur? *Reſp.* Non poteſt explicari, Patres enim omnia bona ſua filijs ſuis liberaliſſime communicant, concedunt, donant: Ideo ex illa infinita bona nobis proficiſcuntur.

Num. 8. De prouidentia Dei in caſtigatione.

nu. 12. & n. 13. DEus fungitur ne officio patris peccata hominum caſtigando? *Reſp.* Proprium officium eſt Patris filios erudire, corrigere, & caſtigare.

Ibid. Quænam eſt materia diuinæ caſtigationis? *Reſp.* Peccata hominum, quod ſi Deus dicitur homines, & filios caſtigare, ideo hoc eſt, quatenus illi ſunt peccatores.

Ibid. Quibus modis Deus caſtigat? *Reſp.* Rebus aduerſis, & calamitatibus, veluti peſte, fame, bello, grandine, infirmitate, morte charorum, & alijs huiuſmodi.

nu. 12. & 13. Cum Deus hæc mala hominibus infligit, eſt ne ſignum hoſtilis animi Dei in nos, & prorſus abalienatæ à nobis diuinæ voluntatis? *Reſp.* Ait Catech. nullo modo, & qui ita ſentiret, grauiſſime contra Deum peccaret, & Parochi, vt fideles à peruerſitate talis ſententiæ deterreant, ſummo ſtudio curare debent.

n. 12. & 13. Fideles quid in pœnis à Deo inflictis, vel in malis ab illo permiſſis cogitare debent? *Reſp.* Quod Deus non hoſtiliter dicta mala vel infligit, vel permittit, ſed percutiendo ſanare, & plagam à Deo venientem non eſſe plagam, ſed medicinam; ſæpiſſime enim quod corporis plaga eſt, animæ medicina exiſtit.

n. 12. & 13. Quem modum tenet Deus in noſtra caſtigatione? *Reſp.* Ait Catech. Deus viſitat in virga iniquitates noſtras, & in verberibus peccata noſtra, miſericordiam autem ſuam non aufert à nobis: Demum in caſtigando patriam ſeruat charitatem, iuxta illud Iob. Ipſe vulnerat, & medetur; percutit, & manus eius ſanabunt; &

idem

Digitized by Google

idem habetur Hier. 31. & Tob.cap.11.& 13.& Hebr.12. dicitur Deus,quem diligit,caſtigat. Flagellat autem omnem filium,quem recipit,idem alibi.

Quis eſt finis diuinæ caſtigationis? Reſp. Gloria Dei, & vtilitas hominum. *arg. ibid.*

Quomodo gloria Dei? Reſp. Quia Deus ſic exaltat iuſtitiam, & potentiam ſuam, & exercet dominium, quod in homines habet,& incutit timorem,vt homines illi ſubditi ſint,demum vindictam ſumit de offenſis in illum collatis. *Ibid.*

Quomodo vtilitas hominum? *Reſp.* Ait Catech. Deus caſtigat peccantes, vt ea diſciplina meliores faciat, & præſenti animaduerſione redimat ab exitio ſempiterno. *Ibid.*

Si quis, cum aliqua pœna, aut incommodo afficitur, aut aliqua calamitate affligitur, exiſtimet Deũ id ignorare, erraret? *Reſp.* Talis in maximo eſſet errore, & Parochi ſummo ſtudio curare deberent, ne quis ita de Deo exiſtimaret. *n.13.*

Quod eſt efficiens diuinæ caſtigationis? *Reſp.* Deus, omnes enim pœnæ, & calamitates à Deo vel proprie, vel permiſſiue procedunt. *n. 7. 8. 9. 12. 13. &*

Quænam proprie? Reſp. Illæ, quæ à Deo immediate inflictæ ſunt, vel de eius mandato à ſecundis cauſis proficiſcuntur. *Prec. 5. cu. 20. & 21.*

Quando permiſſiue? *Reſp.* Cum Deus videt aliquã ſecundam cauſam malum infligere alicui, & cum poſſit impedire,non impedit, ſed permittit, vt fiat. *Ibid.*

Omnes aduerſitates à Dei manu ſunt accipiendæ? Reſp. Ita eſt, ſicut de Iob, & Tobia, & alijs ſanctiſſimis uiris apparet. *Ibid. & hic n.12.*

Hoc habet locum etiam tunc, cum diabolus, uel aliquis homo mala intentione nos offendit? *Reſp.* Habet, Licet enim Deus non approbet malam intentionem nos offendentis, tamen illam moleſtiam,& offenſionem ſua prouidentia in bonum dirigit, vt patet de malis, quæ à diabolo in Iob collata ſunt. *Ibid.*

Quid debet cogitare homo cum iniuſte ab aliquo offenſus eſt? Reſp. Debet conſiderare, quod offendens Dei inſtrumentum eſt ad noſtram exercitationem. *Prec. 5. nu. 20. & 21.*

Si

Seſs. 14. can. 13. Si quis patienter ferat mala à Deo vel directe, vel permiſſiue infl cta poteſt ex hoc mereri, uel ſatisfacere pro peccatis? Reſp. Sacrum Conc. Trid. determinat de fide, quod poteſt, ut de Iob, atque Tobia manifeſte ſcriptura docet.

C A P. I I I.

De explicatione ſecundæ particulæ, Noſter

n. 1. & ſeq. n. 14. LIcet hominibus dicere Deo, Pater noſter? Reſp. Licet.

Quare conuenit illis dicere, Noſter? Reſp. Quia homines filij Dei uocari poſſunt, filijs autem conuenit dicere eorum Patri, Pater noſter.

n. 14. 15. 16. Hæc uox, Noſter, quam habet ſignificationem? Reſp. Tria ſignificat nẽpe primo quod homines ſunt filij Dei; Secundo, Quod ſint inter ſe fratres; Tertio, Quod Chriſtus hominum frater uere dicatur, & ſit.

Ibid. Quare ita ſignificat? Reſp. Qui dicit, Noſter, ſignificat aliquid ſuum, & aliorum, ideo cum orans dicit, Pater noſter, affirmat Deum eſſe ſuum patrem, & aliorum hominum; cum autem illi, qui habent eundem patrem ſint fratres, ſequitur, quod qui dicit Deo, Pater noſter, affirmet alios homines eſſe ſuos fratres, & cum Chriſtus ſit homo, quod ipſe pater noſter ſit.

Nu. 2. De gradibus filiorum Dei.

QVot ſunt gradus filiorum Dei? Reſp. Cath. Ait quatuor eſſe, nempe;

Art. 1. Primus, & infimus Creationis, & gubernationis, & ſic totus mundus dicitur habere Deum Patrem, & de hoc Catech. egit articulo primo.

Cap. 9. n. 2. & art. 1. n. 9. Secundus Gradus maior primo eſt, quòd Deus dicitur Pater hominum, quia illis ſuam imaginem impertiuit, ideo omnes homines, ut ſupra dictum eſt, patrem Deum habere dici poſſunt.

art. 1. n 9. Tertius Gradus eſt per adoptionem, & per gratiam; & hic conuenit tantum Chriſtianis, qui in gratia Dei ſunt.

Quartus

Digitized by Google

Quartus eſt, Per naturã, & generationẽ; & hoc modo ſolus Chriſtus dicitur filius Dei naturalis, & genitus a Patre ab æterno, vnde in ſecundo articulo habetur, Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum. *Art. 1. n. 10*

Quem gradum filiationis, explicat verbum. Noſter? Reſp. Explicat aliquo modo omnes. *ex n. 2. & ſeq.*

Nu. 3. De gradibus fraternitatis.

QVot ſunt gradus fraternitatis? Reſp. Hæc tria Paternitas, Filiatio, & Fraternitas aliqua ratione eodem modo ſe habent, ita vt vbi vnum eſt, etiam alia eſſe poſſint; Vt enim aliquis poſſit dici Pater, neceſſe eſt vt habeat ſubditos, qui filialem ſubiectionem illi habeant; vbi autem ſub eodem patre plures ſunt filij, ibi fraternitas reperitur. Tot igitur quadam ratione ſunt gradus fraternitatis, quot filiationis; & ideo primus gradus, & infimus eſt coniunctio, quam omnes creaturæ ſub eodem Deo illarum authore habent; ſecundus eſt hominum inter ſe vnio; tertius eſt propinquitas fidelium, qui filij Dei ſunt adoptiui; quartus explicat fraternitatem quam habent filij adoptiui cum vnico, & naturali filio Dei ideſt Chriſto, & hæc fraternitas ſupra quam dici poteſt honorabiliſſima eſt. *Catec. art. 1. nu. 9 & ſeq. & hic nu. 14. & ſeq.*

Nu. 4. De triplici Chriſtianorum neceſſitudine.

QVomodo Catechiſmus appellat dictam fraternitatem, & filiationem? Reſp. Chriſtianam neceſſitudinem. *n. 14.*

Quid eſt neceſſitudo? Reſp. Eſt quædam fortis, & amoroſa vnio, atque coniunctio. Scriptores enim vtuntur hac voce ad ſignificandam carnis propinquitatem, ſeu conſanguinitatem, item valde familiarem inter amicos conſuetudinem, atque conuerſationem. *nu. 14. & ſeq.*

Quotuplex eſt hæc neceſſitudo? Reſp. Ait Catech. Triplex. Prima eſt ad Deum tanquam ad Patrem, & hæc dicitur filiatio; ſecunda eſt inter fratres adoptiuos, & hæc dicitur fraternitas, ut ſic dicam, minor; tertia eſt inter filios adoptiuos, & filium naturalem, ideſt inter *Ibid.*

fideles, & Chriſtum, & hæc maxima fraternitas dici poteſt,

Nu. 5. De effectibus Chriſtianæ neceſſitudinis.

n. 16. QVænã eſt cauſa Chriſtianæ neceſſitudinis. Reſp. Conuenientia omnium fidelium in eadem origine, nempe quod ex Deo omnes nati ſunt.

nu. 14. 15. Qui ſunt effectus, ſeu fructus dictæ neceſſitudinis?
16. 17. 18. Reſp. Catechiſmus enumerat multos.

Primus. Eſt maxima nobilitas, nempe quia ſunt filij Dei, & fratres Chriſti.

n. 15. Secundus. Inexplicabilis vtilitas, nempe quia ſunt hæredes Dei, cohæredes autem Chriſti.

n. 16. Tertius. In hac neceſſitudine fundata eſt Eccleſia, quia per illam omnes fideles in vnitate Eccleſiæ veluti membra in corpore ſunt congregati.

art. 9. Quartus. Communio Sanctorum ab eadem dependet, vt articulo nono dictum eſt.

n. 16. Quintus. Hæc neceſſitudo omnes fideles inter ſe fraterna charitate, & mutuis officijs coniungit, atque connectit.

n. 16. Sextus. Hæc facit vt fideles quiſque in orando non tantum pro ſeipſo, ſed etiam pro alijs petat, & ſtudeat impetrare.

Nu. 6. Conſiderationes circa particulam. Noſter.

n. 14. & ſeq. QVare Chriſtus inſtituit, vt dicatur, Pater non Meus, ſed noſter? Reſp. Quia Meus, ſignificat quidem filiationem hominis ad Deum, ſed non explicat fraternitatem, quam fideles habent inuicem, & cum Chriſto.

n. 14. Chriſtus fuit frater noſter tantum dum fuit in hac vita mortali? Reſp. Non, ſed hæc fraternitas etiam poſt reſurrectionem, & aſcenſionem in cœlum durat, Ideo Chriſtus reſuſcitatus, & vltimo iudicio fideles fratres ſuos vocat?

Chriſtianus quid debet cogitare cum dicit hoc verbum,

Digitized by Google

bum, Noſter? Reſp. Tria, Primo quod Deus eſt ſibi, & alijs fidelibus Pater; Secundo: Quod Chriſtum habeat Fratrem; Tertio. Quod ipſe omnibus fidelibus, & alijs proximis frater eſt. *num.14.& ſeq.*

Quid prodeſt cogitare Deum ſibi eſſe Patrem? Reſp. Inducit ad filialem affectum erga illum, & ad ſperandũ, quod benigne ſibi poſtulata concedet. *n.18.*

Quid efficit cogitare, quod aliorum ſit Pater? Reſp. Dat ſpem, quod Deo gratiſſimum erit, ſi quis pro alijs filijs, Dei oret, & quod facillime pro illis quoque impetrabit. *n.16.*

Prodeſt cogitare Chriſtum eſſe nobis fratrem? Reſp. Omnino tum, quia iſta fraternitas nos magis dignos, & & amabiles in conſpectu Dei reddit, vnde facilius erit impetrare quod petimus; tum quia hinc licet ſperare, quod tam dignus, & amantiſſimus frater noſter noſtras maxime poterit orationes adiuuare. *nu.14.& ſeq.*

Quid efficit cogitatio de communi inter fideles fraternitatem? Reſp. Primo impellit, vt orans non tantum pro ſeipſo, ſed etiam pro omnibus fratribus ſuis intendat orare: Secundo facit vt ſuam orationem cum illa, quam omnes fratres ſui Deo offerunt, congiungere velit. *n.16.*

Deus libenter audit Chriſtianum non ſolum pro ſeipſo, ſed etiam pro alijs deprecantem? Reſp. Ita affirmat Catechiſ. & S. Ioannes Chriſoſtomus. *n.16.*

Quare hoc? Reſp. Aiunt. Quia pro ſe orare naturæ eſt; pro altero gratiæ: Pro ſe neceſſitas cogit, pro altero fraterna charitas hortatur; Ideo iucundior eſt Deo illa oratio, quam fraterna charitas commendat, quam ea, quæ neceſſitate pronunciatur. *Ibid.*

Parochi debent explicare populis hanc inter ſe fidelium fraternitatem? Reſp. Ait Catech. debent; & diligenter. *n.16.*

Quid debent explicare? Reſp. Quod omnes fideles inter ſe fratres ſunt; & quod vnius Deus, & Parens, & Dominus omnium eſt tam diuitum, & regum, & principum, & potentium, & græcorum, & iudæorum, quã pauperum, & ſubditorum, & infirmorum: Et quod vna eſt nobilitas omnium, vna dignitas, vnus ſplendor *n.17.*

generis, & ordus ſpiritualis.

n.16. Nonne in Eccleſia diuerſi ſunt officiorum, & munerum, & dignitatum gradus vnde vnus alio maior dicendus ſit? Reſp. Catechiſmus ait, ſunt, ſed talis varietas graduum fraternæ, & Chriſtianæ coniunctionis neceſſitudinem minime tollit: Sicut enim in hominis corpore varius vſus, & diuerſa functio membrorum non facit, quod hæc, vel illa corporis pars membri munus, & nomen amittat; ita diuerſi in Eccleſia gradus fraternam fidelium coniunctionem non tollunt, ſed admittunt.

nu. 16. & 17. Ad quem finem Parochus hanc ordinabit explicationem? Reſp. Ait Catechiſmus, Ad hoc, vt fideles huius neceſſitudinis memores inuicem amanter, & fraterne ſe gerant, neque alij alijs ſe præferant inſolentius; Item ad confirmandos, & ſubleuandos inopes, & abiectos homines; Nec non ad coercendam, & comprimendam arrogantiam locupletum, atque potentium: Cum enim ſeinuicem conſiderabunt fratres, eueniet, vt neque infimi deprimantur, neque potentes indebite efferãtur.

n. 17. 18. Hæc conſideratio vtilis eſt ad vitia fugienda, & ad virtutes ſectandas? Reſp. Ait Catech. Vtiliſſima, Docet enim quod cuilibet fideli danda ſit opera, vt talem ſe præbeat, qualem eſſe decet Dei filium, ideſt vt oratio, & actiones ſuæ indignæ non ſint diuino genere, quo nos dignari voluit beneficentiſſimus Deus.

C A P. IV.

De explicatione tertia particula, Qui es.

n. 18. QVid explicat tertia particula. Qui es? Reſp. Dei exiſtentiam, ſeu diuinum eſſe. cum enim dicat, Qui es, oſtendit Deũ modo quodã eminentiſſimo eſſe.

Ioan. 5. Eſſe conuenit magis Deo quam creaturis? Reſp. Soli Deo proprie, & per ſe conuenit eſſe, Deus enim exiſtit, & habet vitam in ſemetipſo, cætera omnia ideo ſunt, quia à Deo producuntur, & conſeruantur.

Exodi c. 3. Deus vult, vt homines ſciant quod ipſe ſolus. Eſt? Reſp. Vult, Ideo cum Moiſes interrogauit Deũ, quod eſſet nomen eius, Deus reſpondit, Ego ſum, qui ſum,

Digitized by Google

& hoc eſt nomen meum: Et dixit illi Deus, vt diceret populo Hebreo; Qui eſt miſit me ad vos.

Omnes creaturæ accipiunt eſſe à Deo? Reſp. Ait S. Thomas. Eſſe cuiuſcunque rei Dei effectus proprius eſt, ab ipſo omnia in eſſe producuntur, & conſeruantur, ideo dicitur per ipſum, cum ipſo, ex ipſo, & in ipſo ſunt omnia, & in ipſo viuimus, mouemur, & ſumus. *Catech. art.* 1.

Nu. 2. *De perfectione diuinæ exiſtentiæ.*

EXiſtentia Dei eſt perfecta? Reſp. Perfectiſſima. *Hic nu.* 18.

Quomodo explicatur hæc perfectio? Reſp. Chriſtus ſic illam explicauit, Sicut Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & Filio vitam habere in ſemetipſo; Vbi apparet, quod ſolius Dei eſt exiſtere in ſemetipſo. *Ioan.* 5.

Quid eſt viuere, & exiſtere in ſemetipſo? Reſp. Eſt ita habere eſſe in ſeipſo, & à ſeipſo, vt nulla penitus extrinſeca re egeat ad exiſtendum. *Catec. art.* 1. *n.* 15.

Deus eget hoc mundo ad exiſtendum? Reſp. Non eget, Deus enim ab æterno ante mundi creationem ſine mundo exhibit in ſeipſo. *Ibid.*

Deus viuit in ſeipſo? Reſp. Viuit, & beatiſſima vita. *Ibi. & Io.* 5

Quænam eſt vita Dei? Reſp. Hæc conſiſtit in duplici operatione, & vna eſt intellectus, qua Deus cognoſcit, intuetur, & contemplatur ſuam infinitam pulchritudinem; alia eſt voluntatis, qua diligit, & fruitur ſua immenſa bonitate. *Catec. art.* 1. *nu.* 8. *nu.* 10. *n.* 15.

Quare eius uita eſt beatiſſima? Reſp. Quia fruitur ſua infinita pulchritudine, & bonitate, ideo infinita ſemper petitur delectatione. *Ibid.*

Nu 3. *De æternitate diuinæ exiſtentiæ.*

ESſe Dei eſt in tempore, an in æternitate? Reſp. In æternitate. *Ibid.*

Quid eſt Æternitas? Reſp. Sic diffinitur, Eſt interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio: Dicitur. Vitæ, quia in Deo vita eſt; Eſt enim fons vitæ. Dicitur vitæ interminabilis, quia vita Dei non habet terminum, ideſt principium, vel finem; Dicitur, Poſſeſſio *1. p. 9. Catec. art.* 1. *n.* 15.

Digitized by Google

vitæ, vt ſignificetur vitam à Deo firmiter, & inamiſſibiliter poſſideri, & cum pleno dominio illius. Dicitur, Perfecta poſſeſſio, quia vita Dei perfectiſſima, & firmiſſima eſt. Dicitur, tota ſimul, quia vita Dei non habet illas ſucceſsiones ætatum, quaſi habent homines, veluti infantiam, pueritiam, & alias, ſed eius vita ſemper perfectiſſima, & abſolutiſſima eſt.

Ioan. 5. *Cate. ar. 1. n. 15.* Poſt creationem mundi Deus magis, quam antea beatus effectus eſt? Reſp. Non, Deus enim non viuit de mundo, ſed bene mundus de Deo viuit.

Ibid. & petit. 1. n. 2. Nonne gloria Dei per creationem mundi augmentũ accepit? Reſp. Aliud eſt vita, & beatitudo Dei, aliud gloria ipſius; Creatio mundi auget gloriam Dei, non tamen illius vitam, ſeu beatitudinem.

Cate. peti. 1. nu. 2. In quo differunt gloria, & beatitudo? Reſp. Beatitudo dicit internam felicitatem; gloria vero dicit honorem, qui ab externo exhibitus ſit; Ideo pauper ignotus ſed intus felix, & contentus beatus erit, ſed non glorioſus; Rex vero potens, ſed in animo triſtis, gloriam ſine beatitudine obtinebit.

Nu. 4. *De æuo, & tempore.*

QVid eſt tempus? Reſp. Eſt duratio rei habentis principium, & finem.

Quid eſt Æuum? Reſp. Eſt duratio rei habẽtis principium, ſed non finem.

Creaturæ ſunt æternæ? Reſp. Nulla creatura eſt æterna, quia omnes à Deo principium habuere.

Omnes creaturæ ſunt in tẽpore? Reſp. Corruptibiles menſurantur tẽpore, quia ſuæ exiſtẽtiæ, & durationis, principiũ, & finem habent, incorruptibiles, vt angeli, & animæ hominum non tempore, ſed æuo menſurantur.

Num. 5. *De imperfectione humana exiſtentia.*

Catech. ar. 1. POteſt dici, quod creaturæ viuant in ſeipſis? Reſp. Non, quia eorum eſſe, vel vita, vel exiſtentia eſt ex Deo in Deo, & per Deum; Sicut enim fons viuus dicitur habere aquã à ſemetipſo, & in ſemetipſo; riuul

vero

Digitized by Google

vero dicuntur illam habere à fonte; ita cum Deus ſit fons vitæ, & omnis exiſtentiæ, omnis exiſtentia à Deo, vt à primo fonte, deriuanda eſt.

Exiſtentia hominis viatoris imperfecta eſt? Reſp. Imperfectiſſima poſt peccatum Adæ; tum quia morti ſubiacet, & principium, ac finem habet; tum quia parum durat, & dum exiſtit infinitis miſerijs, & mutationibus obnoxia eſt; tum demum, quia poteſt peccare, & male operari, & alijs etiam de cauſis. *Conc. ſeſſ. 5. de pecca. orig.*

De homine poteſt dici, Qui es? Reſp. Verius de illo diceretur, Qui Non es; Homo enim continuo tendit ad non eſſe, iuxta illud, Omnes morimur, &c.

Exiſtentia hominis dependet à Deo? Reſp. Dependet in productione, in conſeruatione, in gubernatione, & demum omnino, & in omnibus. *Cate. art. 1*

Num. 6. Conſiderationes circa particulam, Qui es.

FIdeles cum pronunciant illam particulam, Qui es, quid debent conſiderare? Reſp. Ex vna parte Dei perfectiſſimam exiſtentiam, eiuſque æternitatem; ex alia ſuam continuam defectibilitatem, mutabilitatem, miſeriam, atque infirmitatem. *n. 19.*

Ad quid proderit hæc conſideratio? Reſp. Inducet fideles, vt ex proprijs miſerijs tedio affecti ad Deum, qui omnis exiſtentiæ, vitæ, & felicitatis eternus, & verus fons eſt, magno animo, & deſiderio accedant, Item efficiet, vt cognoſcant homines, quanta ex parte ſui humilitas, & ex parte Dei reuerentia in oratione ſit adhibenda; quod erit ad bene orandum illos diſponere, & præparare. *Ibid.*

CAP. V.

De explicatione quarta particula. In Cœlis.

DEus ante creationem mundi vbi erat? Reſp. In ſeipſo. Cate. art. 1. nu. 15. *Ioan. 5.*

Poſt creationem mundi vbi eſt? Reſp. In ſeipſo. *Ibid.*

Poteſt dici, quod Deus modo ſit in mundo? Reſp.

Digitized by Google

Cate. c. 9.] n. 18. Verius diceretur mundum eſſe in Deo, quam Deum eſſe in mundo; nihilominus vere dicitur, quod Deus in mundo ſit.

Ibid. Deus eſt vbique locorum, & vbique gentium? *Reſp.* Omnibus ita eſſe conſtat.

Ibid. Deus eſt diſtributus in partes, ita vt vna parte locũ vnum, & alia alium occupet, ac tueatur? Reſp. Non, quia Deus ſpiritus eſt, omnis expers diuiſionis; ideo totus eſt in toto mundo, & totus in qualibet parte ipſius; ſicut etiam philoſophi de anima dicunt, quod tota eſt in toto corpore, & tota in qualibet parte illius.

Ibid. Deus poteſt loci alicuius finibus circumſcribi. *Reſp.* Theologi dicunt, Deus non eſt in loco circumſcriptiue, id eſt ita vt à loco circumſcriptus ſit, quia cum ſit ens infinitum circumſcribi non poteſt; dicitur tamen eſſe in loco diffinitiue, quia poteſt dici, quod Deus in loco iſto, vel illo ſit.

Ibid. Nonne Deus ipſe dixit Cælum, & terram ego impleo? *Reſp.* Ait Catech. Deus cęlum, & terram ideo implet, quia omnia, quæ cælo, ac terra compræhenſa ſunt, vi ſua, ac virtute complectitur; non tamen dici debet, quod Deus vllo loco contineatur.

Ibid. Nonne Deus adeſt omnibus rebus? Reſp. Adeſt vel creans ipſas, vel conſeruans creatas, nulla tamen regione, nullis finibus, vel circũſcriptus, vel ita diffinitus eſt, quominus, & naturam, & poteſtatẽ ſuam præſens vbique conſtituat.

Ibid. Deus eſt vbique per præſentiam, potentiam, & eſſentiam? *Reſp.* Eſt, quia omnia Deo nota ſunt; vbique etiam Deus ſuam exercet virtutem, & poteſtatem, & ipſius eſſentia in qualibet mundi parte reperitur.

Ibid. Deus etiam in inferno ſuam exercet poteſtatem, ibique eſt? *Reſp.* Ita ait ſcriptura, ſi deſcendero in infernum, ades; illic enim ſua potentia, & iuſtitia demones, atque damnatos punit.

Ibid. Quare ſi Deus præſens adeſt in omnibus rebus, & locis, ita vt nullis terminis ſit diffinitus, ſæpe in diuinis ſcripturis dicitur habere domicilium ſuum in Cœlo? *Reſp.* Ait Catech. Hoc ideo factum eſt, quia cæli, quos ſuſpicimus, ſunt nobiliſſima mundi pars, iidemque maneat

Digitized by Google

deat incorrupti, præſtantes vi, magnitudine, ac pulchritudine cæteris corporibus; certiſque, ac ſtabilibus motibus prædicti, ideo Deus, vt hominum animos excitaret ad contemplandam infinitam ſuam potestatem, ac maieſtatem, quæ maxime elucet in opere cælorum, ſe in diuinis ſcripturis habitare dicit in cęlo, cum tamen ſæpe ſcriptura declaret, nullam eſſe mundi partem, cui natura, & poteſtas Dei præſens non ſit.

Cur Chriſtus in hoc proemio ex vna parte proponit fidelibus paternam Dei benignitatem, ex alia cæleſtem illius potentiam, ac maieſtatem? Reſp. Ait Catech. Hoc fecit. Primo, vt Patris nomen ſpem, & fiduciam oranti afferret, cęleſtis vero maieſtas Chriſtianam pietatem, & humilitatem erga Deum efficeret. Secundo docuit, quod omnis noſtra cogitatio, & omne deſideriũ ad cęlum vbi noſtra felicitas collocatur, ſit dirigenda. Tertio oſtendit, quod noſtra poſtulatio, vt digna ſit Christiano, non debet eſſe tantum de his terrenis bonis, ſed etiam de cæleſtibus, quia illa vere bona ſunt. *Cate. c. 9. n. 1. & nn. 18.*

C A P. V I.

De vſu huius proemij.

QVid eſt vſus rei? *Reſp.* Eſt applicatio illius ad aliquem finem, veluti applicatio medicinæ ad obtinendam ſanitatem eſt vſus illius.

Quæ requiruntur ad bonum vſum? *Reſp.* Duo nempe, primo vt res applicetur ad proprium finem, Secundo vt hæc applicatio debito modo fiat.

Quomodo quis bene vtetur hoc proemio? *Reſp.* Applicando illum ad debitum finem, & hoc debito modo vt dictum eſt.

Quid debent facere fideles, vt bene vtantur hoc proemio? *Reſp.* Primo quædam facienda ſunt memoria, & intellectu; Secundo quędam voluntate; Tertio alia ore, & lingua.

Quid debet facere memoria? *Reſp.* Verba, & illorum ſenſum addiſcere, & retinere.

Quid intellectus? *Reſp.* Primo ex dictis recte percipere ſenſum verborum; Secundo finem huius proe-

Digitized by Google

mij recte intelligere; Tertio dicta ſæpe conſiderare, cõtemplare, meditari.

Cate. n. 1. & ſeq. Quis eſt finis huius proemij? Reſp. Vltimus, & communis finis eſt perfecta Dei gloria, & ſumma, tum ſui, tum aliorum hominum vtilitas: Proprius finis eſt præparare ad virtuoſe, & efficaciter poſtulandum.

n. 1. & ſeq. Quam præparationem hoc proemium efficere intendit? Reſp. Tres nititur in animis fidelium affectus generare; & primus eſt charitatis erga Deum, qui cum ſit Pater à filijs diligi debet; & erga Chriſtum, quæ tanquam Fratrem, & Primogenitum inter fratres ſumma dilectione proſequi iuſtum eſt. Demum erga omnes homines, quia Fratres, & Proximi noſtri ſunt; Secundus eſt Spei, & fiduciæ; Filij enim erga Patrem amantiſſimum, & Fratres erga Primogenitum inter fratres dilectiſſimum maximam debent habere fiduciam, quæ petierint, obtinendi: Tertius eſt humilitatis, pietatis, timoris, ac reuerentiæ Dei cæleſtem conſiderando maieſtatem: Hæc tria valde præparant hominem ad efficaciter orandum.

n. 2. & ſeq. Quid debet facere voluntas? Reſp. Primo debet proponere ſibi rectam intentionem, nempe ſe velle ſummam Dei gloriam, & ſuam, aliorumque hominum virtuoſam vtilitatem, iuxta modum à Chriſto Domino noſtro præſcriptum, poſtulare: Secundo debet magna diligentia ſtudere, vt tres dictos affectus charitatis, ſpei, & humilitatis adipiſcatur; Tertio tali affectu, & intentione debet linguam, & totum corpus ad orandum dirigere, impellere, promouere.

n. 17. & 18. Quid à lingua faciendum erit? Reſp. Seipſam præbebit inſtrumentum intellectus, & voluntatis ad verba dominicalis orationis, qua decet deuotione, ac reuerentia, non ſemel, ſed quotidie, ac ſæpiſſime proferenda.

DO-

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In primam orationis Dominicæ petitionem.

POſt Proemium debent ſequi petitiones? Reſp. Iuſtũ eſt, vt poſt proemium ſequatur oratio.

Quænam eſt materia huius tractationis? Reſp. Prima orationis Dominicæ petitio.

Quis finis? Reſp. Illam fideliter, & fructuoſe explicare.

In quot capita hæc tractatio diuidi poteſt? Reſp. In quatuor ſequentia.

Primum eſt, De petitionibus in generali.

Secundum, De prima petitione in particulari.

Tertiũ, De explicatione verborũ primæ petitionis.

Quartum, De vſu dictæ petitionis.

CAP. I.

De petitionibus in generali.

QVid eſt petitio? Reſp. Eſt interni deſiderij manifeſtatio cum affectu rem impetrãdi deſideratam; vel ſic etiam diffinitur; Petitio eſt noſtri deſiderij nuncia, & interpres. *Petit, 1. n. 1.*

Quænam eſt materia petitionis? Reſp. Res deſiderata, ſeu poſtulata. *arg. ibid.*

Quæ forma? Reſp. Manifeſtatio deſiderij, nec non affectus obtinendi. *Ibid.*

Quis

Ibid. Quis finis? *Reſp.* Impetrare, obtinere, & ſuo ſatiſfacere deſiderio.

Ibid. Quod efficiens? *Reſp.* Ille qui petit; Item Chriſtus, qui has petitiones inſtituit.

Nu.2. De numeri, & cauſis petitionum.

QVot ſunt petitiones in hac oratione? *Reſp.* Septem.

petit.1.n 1 Quænam materia illarum? *Reſp.* Omne bonum deſiderabile tàm diuinum, quàm humanum.

arg. ibid. Quid eſt deſiderium? *Reſp.* Eſt appetitus rei non habitæ.

Ibid. Petitio ſemper comitem habet deſiderium? *Reſp.* Semper, quia non petimus, quæ non deſideramus.

Ibid. Quænam ſunt deſiderabilia? *Reſp.* Omnia illa bona, quibus caremus, & egemus.

Ibid nu. 1. & 2. Quæ ſunt iſta bona? *Reſp.* Alia ſunt diuina, nempe gloria Dei; alia ſunt humano, nempe noſtra, ſeu hominum vtilitas.

Ca 9.n.16 Licet tantum deſiderare, & petere bona nobis, an etiã alijs? *Reſp.* Nobis, & alijs.

petit.1.n.1. & 2. Licet deſiderare, & petere aliqua bona Deo? *Reſp.* Licet.

petit.1.n.2. Deus poteſt carere, & egere aliquo bono? *Reſp.* Ait Catech. Nec vero Deo, ideſt eius naturæ fieri acceſſio poteſt, aut augeri vlla re diuina ſubſtantia, quæ inexplicabilem in modum eſt omni perfectione cumulata.

Ibid. Quo modo ergo poſſumus Deo aliquid petere, vel deſiderare? *Reſp.* Ait Catech. Ea, quæ petimus à Deo, & ipſi Deo, non ſunt intrinſeca illi, ita vt eius naturæ, aut ſubſtantiæ, aut vitæ, aut felicitati addita ſint; Deo enim ad intra nulla acceſſio, vel augmẽtum fieri poteſt; Sunt autem ad extra, ideſt extra naturam, ſubſtantiam, & vitam Dei.

Ibid. Quænam ſunt iſta extrinſeca Deo, quæ nos illi cupimus, & poſtulamus? *Reſp.* Illa quæ ad æternam Dei gloriam pertinent; Gloria enim, vt antea dictum fuit, non intrinſeca, ſed extrinſeca res eſt.

Ibid. Quænam ad Dei gloriam pertinent? *Reſp.* Potiſſimum

Digitized by Google

mum tria, nempe, Primo cognitio, Secundo ſubiectio, Tertio obedientia; his enim tribus gloria Dei continetur, & manifeſtatur.

Quæ bona nobis poſſumus deſiderare, & petere? Reſp. Hæc bona alia ſunt animæ, alia corporis, alia famæ, alia facultatum. *Ibid.*

Iſta omnia bona diuina, & humana ſunt materia petitionem? Reſp. Sunt. *petit. 1. n. 1*

Quænam eſt forma petitionum? Reſp. Hæc forma continet, Primo deſiderium dictorum bonorum, Secundo manifeſtationem dicti deſiderij, Tertio affectum impetrandi, Quarto voluntatem gratias agendi de obtentis, & impetratis. *Ibid.*

Quis finis harũ petitionum? Reſp. Finis proximus eſt impetrare, & obtinere; hũc finẽ ſequitur alius, qui eſt ſatisfacere deſiderio ſuo; Vltimus finis eſt ſumma Dei gloria, & maxima hominũ vtilitas, vt antea dictũ eſt. *Ibid.*

Nu. 3. De conuenientia, diuiſione, & ordine petitionum.

Iſtæ ſeptem petitiones conueniunt in aliquo? Reſp. Omnes conueniunt in cauſa efficiente, quia omnes à Chriſto inſtitutæ ſunt; Item in cauſa formali, quia omnes dicunt deſiderium, & affectum impetrandi; In vltimo etiam fine conueniunt, quia omnes gloriam Dei, & hominum vtilitatem prætendunt. *petit. 1. n. 1*

Differunt in aliquo? Reſp. Differunt in Materia, & in fine particulari. *Ibid.*

Quomodo differunt in fine? Reſp. Tres primæ petitiones habent pro fine gloriam Dei coniunctam cum hominum vtilitate; quatuor vltimæ aliquo modo habent pro fine vtilitatem hominum coniunctam cum gloria Dei; Item tres primæ habent pro fine gratias agere; quatuor vltimæ impetrare. *arg. ibid.*

Quomodo diſtinguuntur ex parte materiæ? Reſp. Tres primæ habent pro materia bonum diuinum extrinſecum, ideſt Gloriam Dei; Quatuor vltimæ pro materia habent bona animæ, corporis, famæ, & facultatum, vt dictum eſt. *petit. 1. n. 1 & 2.*

Quo-

Digitized by Google

ex petit. 1. n. 2. Quomodo primæ inter ſe diſtinguuntur? Reſp. Materia primæ petitionis eſt cognitio Dei; Secundæ eſt ſubiectio Deo, vt regi; Tertiæ eſt obedientia illi, vt Domino omnium.

ex petit. 4. 5. 6. 7. Quo pacto quatuor vltimæ diſtinguuntur? Reſp. Quarta petitio habet pro materia omnia bona animæ, corporis, famæ, & facultatum, ſeu poſſeſſionem illorum.

Quinta, intendit obtinere liberationem à malis præteritis animæ, quæ ſunt peccata. Sexta habet pro materia liberationem à malis animæ futuris, ideſt à peccatis. Septima petit liberationem ab omnibus malis corporis, famæ, & facultatum.

petit. 1. n. 1 Quæ ratio ordinis harum petitionum? Reſp. Illa, quæ primo ſunt appetenda, prius etiã ſunt poſtulanda.

Ibid. Quid primo eſt appetendum? Reſp. Deus, qui cum ſolus ſit in ſeipſo ſummum bonum, iure eſt præcipuo, ac ſingulari amore diligendus? ita ut omnibus alijs rebus, ac bonis eius honor, & gloria ſit præponenda.

Ibid. Homo debet magis diligere Deum, quam ſeipſum? Reſp. Plus ſeipſo, & omnibus ſuis.

Ibid. Gloria Dei ante omnia eſt poſtulanda? Reſp. Ait Chriſtus. *Primum quærite regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.*

CAP. II.

De prima petitione.

petit. 1. n. 1 QVænam eſt prima petitio? Reſp. Hæc ſanctificetur nomen tuum ſicut in cœlo, & in terra.

Ibid. Cur dicitur prima petitio? Reſp. Dicitur petitio, quia in ipſa petimus; dicitur prima, quia primo loco poſita eſt.

arg. ibid. Quomodo diffinitur? Reſp. Sic, Eſt formula petendi Chriſtianam de Deo cognitionem.

n. 4. & ſeq. Quænam eſt materia illius? Reſp. Generalis, & perfecta, & glorioſa cognitio de Deo, & de Eccleſia: Dicitur generalis, vt ſignificetur optari, & peti, quod omnes obtineant Dei cognitionem; item quod cognoſcant omnia, quæ de illo cognoſcenda ſunt, Dicitur perfecta, vt declaretur optari non qualemcunque, ſed perfectam cogni-

cognitionem: Dicitur glorioſa, vt oſtendatur, deſiderari cognitionem cum laude coniunctam: Dicitur de Deo, & de Eccleſia, quia de his cognitio habenda eſt.

Quænam eſt forma huius petitionis? Reſp. Optare, ſperare, petere, impetrare, gratias agere, ſicut antea dictum eſt. *arg. peti. 1 nu. 1.*

Quis finis? Reſpondit Gloria Dei, & Chriſti; Item vtilitas, & ſalus totius generis humani: Hic enim petimus, vt totus mundus de Deo perfectam obtineat cognitionem. *n. 15. 2. & ſeq.*

Num. 2. De perfectione Chriſtianæ cognitionis.

QVid ſignificat Perfectio? *Reſp.* Idem quod Plena affectio, & Perfectum idem quod plene factum.

Quomodo diffinitur Perfectum? *Reſp.* Sic ab Ariſtotele; Perfectum eſt, cui nihil deeſt eorum, quæ ſunt eius: Ideſt quod habet omnia, quæ pertinent ad ipſum; Sic enim domus dicitur perfecta, ſi habet omnia, quæ ad domum ſunt pertinentia.

Quando res dicitur habere omnia, quæ pertinent ad ipſam? Reſp. Cum integre habet omnia, quæ pertinent ad quatuor cauſas ipſius, nempe materiam, formam, efficiens, & finem.

Quænam ſunt cauſæ Chriſtianæ cognitionis? Reſp. Materia eſt Sacrum Euangelium; In hoc enim continentur omnia, quæ à Chriſtiano cognoſci debent: Forma eſt modus cognoſcendi, nempe mediante lumine fidei: Efficiens ſunt homines, qui cum auxilio Dei dictã cognitionem elicere debent. Finis eſt gloria Dei, & Chriſti. *Conc. ſeſ. 4 cap. 1. Catech. in præfat.*

Quomodo perficitur Chriſtiana cognitio? Reſp. ſequentibus conditionibus. *Catech. & Conc. ibid.*

Primo debet cognoſci totum Euangelium, & ſingulæ eius partes, quæ ſunt Symbolum, Pater noſter, Sacramenta, & Decalogus; Si quis enim partem Euangelij ignoraret, tunc aliqua in materia cognitionis Chriſtianæ imperfectio poſita eſſet.

Secundo Modus cognoſcendi debet eſſe non ſuperficialis, & communis, ſed eminens, & quoad fieri poteſt perfe- *Catec. peti. 1. n. 3.*

Digitized by Google

perfectus; quia ſic forma perfecta erit.

Cat s. ibi n. 3. & ſeq. Tertio, Ad perfectionem Christianæ cognitionis ex parte efficientis requiritur, vt ſic dicam; quod omnes homines tam infideles, quàm peccatores, & iuſti hanc obtineant cognitionem, in illaque proficiant ad perfectionem.

Seſs. 6. c. 7.

Catec. pet. 1. nu 12. & ſeq. Quarto, Finis illius debet eſſe non curioſitas, aut vana ſui ingenij oſtentatio, ſed gloria Dei, & Chriſti, ac vita æterna.

pet. 1. n. 5. & ſeq. In hac prima petitione poſtulamus, vt omnes infideles, & Iudei, & Heretici de Deo, de Chriſto, de Euangelio, & de Eccleſia veram obtineant cognitionem? Reſp. Ait Cath. Ita eſt.

Ibid n. 6. Idem petimus de peccatoribus, qui inter fideles ſunt numerati? Reſp. Ait Catech. Duplex eſt Chriſtiana cognitio; Vna eſt ſimplicis fidei, & intellectus; & hæc eſt imperfecta ex parte modi, & formæ; Alia eſt tùm intellectus, tum voluntatis; eſt enim affectuoſa quædã, & deuota, & ſancta cognitio vna cum fide charitatem coniungens; & hanc peccatoribus hic petimus, quia hæc ſola perfecta eſt.

n. 7. Petimus Iuſtis aliquam cognitionem diuini nominis? Reſp. Poſtulamus illis augmentum, & perfectionem cognitionis, quam habent; ſemper enim in hac cognitione proficere licet.

n. 7. In hac petitione poſtulamus à Deo omnem cognitionem, tum fidei, tum ſcientiarum, tum facultatum, & artium? Reſp. Ita eſt; Ad Dei enim cognitionem deſeruiunt, & toto humano generi vtilia ſunt, licet cuilibet homini cognitio omnium ſcientiarum neceſſaria nõ ſit.

n. 7. & 8. Petimus, vt Deus nobis concedat cognitionem de ſeipſo, ideſt de Sanctiſſima Trinitate, de Chriſti humanitate, de Euangelio, de partibus illius, de Eccleſia, de Sacramentis, demum de vltimo noſtro fine, & de medijs ad illum obtinendis? Reſp. Petimus.

n. 7. Poſtulamus cognitionẽ omnium virtutum, vt illas ſectemur; & vitiorũ, vt illa fugiamus? Reſp. Poſtulamus.

n. 3. Cur tanta huius petitionis extenſio, & ampliatio facienda eſt? Reſp. Quia Chriſtus perfecta præcipit: & eia ex verbis dictæ petitionis percipi poteſt.

CAP.

Digitized by Google

CAP. III.

De explicatione verborum huius petitionis.

QVot particulæ ſunt in hac petitione? Reſpon. Quinque. Prima Nomen. Secunda. Tuum, Tertia Sanctificetur, Quarta ſicut in Cęlo, Quinta, Et in terra.

Hæc vox, Nomen, hoc loco quid ſignificat? Reſp. Notitiam, & cognitionem. *n. 4. & ſeq.*

Hac ſignificatione vtuntur Scriptores. Reſp. Vtuntur, Veluti dicunt; Nomen Romanorum celebre apud omnes eſt; Item peruenit ad omnes nationes, & fines terræ, Demum proprium nominis eſt perſonam, cuius nomen eſt, indicare.

Per nomen Dei intelligitur ne ipſe Deus, an nomen ipſius, ſeu vox ipſum ſignificans? Reſp. Debet intelligi vtrumque, quia nomen ordinariæ accipitur pro re nominata; ideo nomen Dei ſignificat Deum ipſum prout voce, & nomine alijs notificatur. *n. 4. & ſeq.*

Quid potiſſimum per nomen Dei intelligi poteſt? Reſp. Deus habet plurima nomina. Sed duo potiſſimum continent magnam de Deo cognitionem; & primum eſt Sanctiſſimæ Trinitatis, in qua vltimus finis hominis conſtitutus eſt, & in cujus nomine nempe Patris, & Filij, & Spiritus Sancti omnes baptizati ſumus: Aliud eſt Chriſti quod ſignificat Incarnationem, & alia media, quibus ad vltimum finem tendimus iuxta illud, non eſt aliud nomen ſub cęlo datum hominibus, in quo nos oporteat ſaluos fieri, niſi nomen Chriſti: Ideo Chriſtus dixit. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum, eſt quem miſiſti Ieſum Chriſtum. *nu. 5. & 8.*

Quid ſignificat illa dictio, tuum? Reſp. Explicat petitionem non eſſe de nomine alicuius rei creatæ, ſed de nomine ipſius Dei, quod eſt ſanctum, admirabile, excelſum, terribile, dignum omni gloria, & honore in ſæcula ſæculorum. *num. 4.*

Quare dicitur, Sanctificetur nomen tuum, & non dicitur Cognoſcatur? Reſp. Quia ſi multo plura, at- *n. 4. & ſeq*

que digniora de Dei cognitione expreſſa ſunt.

n. 4. & ſeq. Qua ratione? Reſp. Non ſufficit cognoſcere Deum, vel Nomen Dei, ſed opus eſt cognoſcere quod ſit Sanctum, & terribile; quia, & ipſe Deus ſuapte natura Sanctus eſt: Item quod eſt fons omnis puritatis, veritatis, iuſtitiæ, Sanctitatis, ideo in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis baptizati Sanctificamur, & in nomine Chriſti ſaluamur, & à peccatis mundamur, & templum Sanctum Dei efficimur; Dicitur etiam Sanctificetur, ad ſignificandum nos deſiderare, vt omnes gentes per Sacramentum Baptiſmi quærant in hoc nomine Sanctitatem: Item quod omnes debent huic nomini dare gloriam, honorem, atque benedictionem, abſtinentes ſe ab omni verbo, quod vel leuem contra hoc nomen irreuerentiam præſeferre videatur: Demum hac voce ſignificatur, quod non quælibet cognitio poſtulatur, ſed talis, quæ ſit Sancta, honorabilis, atque tanto, & tali nomine digna.

num. 4. Diuinum nomen non ne ex ſeipſo Sanctum, & honorabiliſſimum eſt? Reſp. Ita ait Scriptura:

num. 4. Poteſt huic nomini addi aliqua Sanctitas, quam non habuerit ab æterno? Reſp. Ait Catech. Non, quia Gloria data eſt Deo in ſæcula ſæculorum.

num. 4. Quo pacto ergo petimus quaſi nouam diuino nomini Sanctificationem? Reſp. Ait Catech. Aliud eſt, quod Deus in ſeipſo Sanctus ſit, aliud quod ab hominibus eius Sanctitas cognoſcatur, & honore afficiatur; quia enim homines longe minori honore, quam par ſit, Dei nomen benedicunt; imo etiam aliquando maledictis, & nefarijs vocibus violant, & iniuria afficiunt; petimus, vt hoc nomen, ſicut in ſeipſo Sanctũ eſt, ita ab hominibus Sanctificetur, ideſt tanquam Sanctum, & diuinum honore, & gloria afficiatur.

num. 5. Quid ſignificat illud verbum, Sicut in cęlo? Reſp. Repræſentat hominibus illam maximam, & perfectiſſimam, & generalem notitiam, & cum laude cognitionem, quam Angeli, & Beati in cęlo habent de Deo, & de Sanctiſſimo nomine ipſius; quod inceſſabili voce Sanctificantes nunquam deſinunt proclamare Sanctus, Sanctus, Sanctus.

nu. 3. & 4. Quare proponitur hoc exemplum? Reſp. Vt homines

Digitized by Google

nes illud imitentur. *ibid.*

Homines poſſunt in hoc Beatos imitari? Reſp. Non in opere, & in effectu; ſed bene licet ex charitate, & animi ſtudio deſiderare, vt ita agatur; multo plura enim homo deſiderare, quam facere poteſt.

Qualis eſt Sanctificatio, quæ à Beatis diuino nomini *nu.3. & 4.* datur? Reſp. Explicatur his tribus verbis; generaliſſima, perfectiſſima, & continua ſeu æterna; Omnes enim Beati, nullo excepto, hoc nomen Dei Sanctificant; Idque perfectiſſima ratione, & in ſæcula ſæculorum indeſinenter faciunt.

Quid ſignificat vltima particula. Et in terra? Reſp. *ibid.* Explicat deſiderium noſtrum vt Dei nomen ita cognoſcatur, laudetur, & gloria afficiatur in terra, ſicut in cęlo, id eſt, vt ab omnibus hominibus, & continuo, & perfectiſſime, ſi non actu, ſaltem deſiderio Sanctificetur, atque honoretur.

Illa verba, Sicut in cœlo, & in terra addenda ſunt *num 3.* Primæ & Secũdæ & Tertiæ petitioni? Reſp. Ita ait Cat.

Qua ratione? Reſp. Quia tres primæ petitiones po- *num. 3.* ſtulant, & deſiderant gloriam Dei; ideò quod in fine dicitur de vna, iuſtum eſt, vt de alia intelligatur; præcipue cum dicta particula recte ſingulis petitionibus accommodetur.

CAP. IIII.

De vſu huius petitionis.

QVis eſt vſus huius petitionis? Reſp. Christianus *peb. I. n. I. & ſeq.* debet, Primo addiſcere verba, Secundo conſiderare, & intelligere ſignificatum, & ſenſum illorum, Tertio optare quæ ab illis ſignificantur; Quarto Optata ſperare; Quinto Sperata poſtulare, recitando hanc petitionem; Sexto Humiliter recipere impetrata, Septimo gratias agere de impetratis; Octauo Hæc omnia ad Dei gloriam, & totius mundi vtilitatem ordinare. Amplius iuſtum eſt gaudere de omni gloria, quæ in cęlo, et in terra diuino nomini data eſt, datur, & in futurum danda eſt: Demum triſtari, & dolore de omni iniuria, & irreuerentia, quæ huic Santiſſimo nomini ab impijs hominibus dari contingat.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In ſecundam petitionem.

ca.11.n.1. QVænam eſt materia huius tractationis? Reſp. Secunda petitio.

ibid. Quis ordo? Reſp. Poſt tractationem de prima recte ſequitur tractatio de ſecunda.

nu.1. Quæ vtilitas? Reſp. Maxima, quia ad ea, quæ in hac petitione poſtulantur, omnis Euangelij prædicatio refertur, ac terminatur.

Quæ diuiſio? Reſp. In capita ſequentia.

Primum. Erit de Regno Dei.

Secundum. De miſerijs hominum.

Tertium. De Secunda petitione.

Quartum. De explicatione verborum.

Quintum. De vſu huius petitionis.

CAP. PRIMVM.
De Regno Dei.

ex nu 2. VNde ſumitur hæc vox Regnum? Reſp. A rege, vel à regendo, quia Regnum habet regem, à quo regatur.

ex nu.2. Quid eſt Regnum? Reſp. Eſt multitudo populorum ab aliquo Rege legibus, ac magiſtratibus gubernata.

arg.ibid. Quænam eſt materia Regni? Reſp. Populi, qui à rege ſunt gubernati.

arg.ibid. Quæ forma? Reſp. leges, ac magiſtratus, in quibus forma, & modus gubernandi poſita eſt.

ibid. Quod efficiens? Reſp. Rex, qui dat leges, inſtituit ma-

magiſtratus; & totam regni gubernationem moderatur,

Quis finis? *Reſp.* Bonum commune totius regni. *ibid.*

Num. 2. De regno Chriſti.

Deus eſt Rex? *Reſp.* Eſt, quia omnia regit, ideo ſcriptura dicit, *Regi* ſæculorum &c. *nu. 1.*

Chriſtus eſt Rex? *Reſp.* Eſt, quia regit mundum, & præcipue Eccleſiam, ideo ſcriptum eſt de illo, Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo, ſcilicet Deo. *num. 8. pſal. 8.*

Regnum Chriſti eſt vnum? *Reſp.* Aliquo modo, & vnum, & triplex dici poteſt. *arg. nu. 8 &c.*

Quomodo vnum? *Reſp.* Quia vnus eſt mundus, qui gubernatur, vnus rex nempe Chriſtus, qui gubernat, & vnus finis gubernationis diuina gloria. *nu. 7.*

Qua ratione triplex? *Reſp.* Quia aliud eſt regnum naturæ, aliud gratiæ, aliud gloriæ. *nu. 8. 9. 10.*

Num. 3. De regno naturæ.

Quid eſt regnum naturæ? *Reſp.* Eſt totus mundus, prout legibus naturæ gubernatur. *nu. 7.*

Quæ materia huius regni? *Re.* Abſolute totus mūdus, & ſingulæ partes illius, angeli, homines, animalia, plantæ, cęli, & elementa. *ca. 11. n. 7.*

Quæ forma? *Reſp.* Leges naturales, ſeu ipſa natura, quæ dirigit omnia entia mundi ad proprios fines naturales conſequendos; Item ad hanc formam pertinet coordinatio ſecundarum cauſarum; per quam una cauſa agit lege naturæ in aliam, veluti cęlum in hæc inferiora. *Cap. 11. nu. 5. nu. 7. ca. 12. n. 3.*

Quis finis? *Reſp.* Gloria Dei, & Chriſti principalis: vtilitas creaturarum ſecundarius. *ex ſeſ. 6. c. 7*

Quod efficiens? *Reſp.* Deus, qui eſt auctor naturæ, & Chriſtus etiam vt homo inſtitutus à Deo rex ſuper omnia. *cap. 11. nu. 7. 8.*

Num. 4. De regno gratiæ.

QVid eſt regnum gratiæ? *Reſpon.* Eſt populorum multitudo legibus gratiæ à Chriſto inſtitutis gu- *nu. 8. 9. 11. 12. de*

Digitized by Google

bernata, quæ multitudo Eccleſia Catholica appellatur.

ibid. Quæ materia? Reſp. Primo irrationabilia, quæ ad regnum primario non pertinent. Secundo Omnes homines aliquo modo etiam ſi infideles, vel heretici ſint, ad illud referuntur, quia omnes ad illud vocati ſunt, iuxta illud: Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ; Tertio Proprie loquendo ſola Eccleſia Catholica vera materia huius regni eſt, quia hæc ſola veris gratiæ legibus gubernatur.

n. 8. & ſeq. Quæ forma? Reſp. Lex gratiæ, ſeu Euangelij; Item magiſtratus à Chriſto inſtituti. His enim duobus forma eccleſiaſticæ gubernationis contenta eſt.

ex ſeſſ. 7. c. 7 Quis finis? Reſp. Vltimus; Gloria Dei, & Chriſti; Item vita æterna: Mediatus finis ſunt Hominum conuerſio, iuſtificatio, meritum, & vitæ æternæ conſequutio.

num. 8. Quod efficiens? Reſp. Chriſtus, qui Eccleſiam ædificauit, leges illi dedit, magiſtratus inſtituit, totam denique Eccleſiæ gubernationem moderatur.

Num. 5. De Euangelio Chriſti.

ex ſeſſ. 4 ca. 1. EVangelium Chriſti eſt idem, quod Regnum gratiæ? Reſp. Vno modo idem, alio diuerſum dici poteſt.

ſeſſ. 4 ac. 1. Quid eſt Euangelium? Reſp. Ait Sacrum Concilio Trid. Eſt tanquam fons omnis, & ſalutaris veritatis, & morum diſciplinæ, quod Chriſtus ore proprio primum promulgauit, deinde per Apoſtolos omni creaturæ prædicari iuſſit.

ibid. Quot ſunt partes Euangelij? Reſp. Duæ, vna fides, ſeu doctrina; Alia lex, ſeu gratia; prima docet, & illuminat intellectum veritates fidei explicando; Secunda dirigit; & regulat voluntatem leges, & auxilia illi præbendo.

ar. huic n. 1 Euangelium in quo diſtinguitur à regno gratiæ? Reſpon. Præcipue in parte Doctrinæ.

ar. ſeſ. 4. c. 1 & Catec. cap. 1 1. nn. Qua ratione? Reſp. Sicut vis medicinæ non eſt corpus hominis, nec ſanitas, nec infirmitas, nec remedia; ſed eſt cognitio, & doctrina dictorum; ita Doctrina S. Euan-

Digitized by Google

Euangelij non eſt Regnum Chriſti, ſed Doctrina de regno Chriſti tum naturæ tum gratiæ, tum gloriæ; Item De Eccleſia, de Magiſtratibus, de legibus, de ipſo Rege Chriſto; Hæc enim omnia in Euangelio ſunt explicata. *1. & c. huic part. 4. nu. 8. &c.*

Quomodo Euangelium eſt idem, quod regnum gratiæ? Reſp. Eſt idem, quia eſt Lex gratiæ, & ipſamet gratia; Chriſtus enim in Euangelio ex gratia elegit Eccleſiam ſibi ſponſam; Illi legem gratiæ, item ſacramenta & magiſtratus dedit; ideo aliqua ratione idem eſſe videntur.

Euangelium, & prædicatio illius idem ſunt? Reſp. Sicut aliud eſt lex, aliud promulgatio legis, ita aliud eſt Euangelium, aliud prædicatio illius. *excep. 11. num. 1.*

Euangelium potiſſimum tractat de Regno Dei tum naturæ, tum gratiæ, tum gloriæ? Reſp. Ait Catech. S. Ioannes Baptiſta potiſſimum à Regno Dei ſuam inchoauit prædicationem, Math. 3. Idem fecit Dominus noſter Marci. 1. Demum ex ſcripturis apparet, quod in Euangelio de regno Dei potiſſimũ tractatio, & ſermo eſt. *arg. ibid. nu. 1. & 7. &c.*

Ad quot capita poteſt reduci ſumma totius Euangelij? Reſp. Ait Catech. ad quatuor nempe ad ſequentia. *Catech. in pref. nu. 12.*

Primum eſt Symbolum Apoſtolorum, in quo veritates Fidei, ideſt de vltimo fine hominis, & de medijs ad illum conſequendum ſunt explicatæ.

Secundum ſunt Sacramenta, in quibus meritum paſſionis Chriſti communicatur; Magiſtratus per Ordinem, & ſacrificium per Euchariſtiam data ſunt.

Tertium ſunt Præcepta Decalogi, præcepta Eccleſiæ, & conſilia Euangelica.

Quartum. Eſt oratio dominicalis, ad quam omnes aliæ orationes reduci poſſunt.

In his quatuor ſumma, & perfectio regni gratiæ, & Euangelij poſita eſt? Reſp. Ita eſſe pro certo tenẽdũ eſt. *ibi. Catec.*

Num. 6. De regno Eccleſiæ militantis.

Eccleſia poteſt dici regnum Chriſti? Reſp. Chriſtus ſæpe illam regnum Cælorum vocauit, ſiue ubi in ſimilitudine, Sagenæ, & virginum, & Agri, atque aliarum. *nu. 12.*

arg.nu.12. Omnes homines pertinent ad Eccleſiam ? Reſpon. Omnes, ſed diuerſa ratione.

hic.nu. 12. 13.& ar.7 Quænam eſt hæc diuerſitas ? Reſp. Dantur tres gradus hominum; primus, & infimus gradus eſt Infidelium, Iudæorum, hæreticorum, & ſciſmaticorum; Iſti enim extra Eccleſiam ſunt, neque membra illius exiſtũt, ſed tamen ad illam vocati ſunt. Secundus, & maior primo eſt Chriſtianorum fidelium, qui profitentur ſe velle ſeruare leges Euangelij, & Eccleſiæ, ſed de facto non ſeruant mortalia crimina perpetrantes, & hi membra

his.nu.7. ſunt Eccleſiæ, ſed mortua, & ſunt in regno gratiæ, & Euangelij, non quia habeant gratiam, ſed quia habent ſidem, & ſpem, & legem Euangelij, ac gratiæ profitentur: Tertius, & ſummus gradus eſt illorum, qui in gratia ſunt iuſti, & iſti vere in regno gratiæ ſunt, & membra Eccleſiæ viua exiſtunt, & Chriſtus dominatur illis per fidem, ſpem, & charitatem, & de hoc articulo nono dictum eſt.

ex nu.9.18. & art. 9. Quomodo Chriſtus regnat in Membris Eccleſiæ? Reſp. Ait Catech. dupliciter nempe tum in interiori, tum in exteriori.

his nu. 9. Quo pacto in interiori? Reſp. Ait. Per virtutes intimas fidem, ſpem Charitatem per quas fideles partes quodammodo regni gratiæ efficiuntur, & Deo peculiari quadam ratione ſubijciuntur, & ad eius cultum, & venerationem conſecrantur.

art. 9. Quomodo in exteriori? Reſp. Per Sacramenta, per ſacrificium, per leges, per magiſtratus, per angelos, quæ exteriora homini ſũt, & per illa homo gubernatur.

Num. 7. De regno gloriæ.

nu. 10. SAcræ litteræ faciunt mentionem de regno gloriæ? Reſp. Faciunt, vt apud S Matth. Chriſtus vocat iuſtos ad Regnum patris ſui, & idem ſæpius alibi, vt Lucæ 23. Ioan. 3. Ephes. 5. Math. 13. & 12.

nu. 11. Regnum gratiæ præcedit regnum gloriæ? Reſpon. Ait Catech. tempore omnino præcedit quia in nullo poteſt regnare Dei gloria niſi illius gratia prius in eodem regnauerit; dignitate autem eminet regnũ gloriæ

Quid

Digitized by Google

Quid eſt gratia? *Reſpon.* Ait Catech. Ex Saluatore. Fons aquæ ſalientis in vitam æternam. *nu.* 11.

Quid eſt gloria? Reſp. Ait. Gratia quædam perfecta, & abſoluta. *nu.* 11.

Quæ materia huius regni? *Reſp.* Angeli, & Beati. *ex nu.* 10.

Quis finis? Reſpon. Æterna viſio, & fruitio diuinæ *arg. ibid. et* eſſentiæ. *art.* 12.

Quæ forma? Reſp. Ex parte beatorum perfectiſſima *art.* 12.
Deo ſubiecto; Ex parte Dei perfectiſſima ſui communicatio; Ex parte vtriuſque æterna, & beatiſſima vnio.

Vbi Catech. tractat de hoc Regno? Reſp. In duo- *in ſym. ar.* decimo articulo. 12.

Regnum Naturæ, & gratiæ ordinantur ad Regnum *nu.* 11. Gloriæ? Reſp. Omnino, tanquam minus perfecta ad maxime perfectum.

CAP. II.

De miſerijs hominum.

QVare hoc loco de miſerijs conſiderandum? Reſp. *num.* 6. & Quia regnum Dei humanarum miſeriarum re- *nu.* 2. medium eſt.

Quid de illis debet examinari? *Reſp.* Primo ipſæ mi- *nu.* 4. & 6. ſeriæ conſiderandæ, Secundo cauſæ illarum, Tertio Remedium.

Quid eſt miſeria? Reſp. Eſt præſentia mali nociui, *arg. art.* 12 & moleſti; vel abſentia boni neceſſarij, ſeu deſiderati; *& hic. nu.* veluti infirmo febris eſt miſeria, quia præſentia mali; & *4. 5. 6.* pauperi fames, vel nuditas miſeria, quia abſentia boni.

Ad quot capita reducuntur omnia bona, & mala ho- *ex Catech.* minum? Reſp. Ad quatuor, nempe Primo ad bona ani- *in Decal.* mæ, Secundo Corporis, & iſta dicuntur interna, Tertio famæ, Quarto facultatum, & iſta dicuntur externa.

Quæ ſunt miſeriæ animæ? Reſp. Carentia gratiæ, virtutum, Donorum Dei, Item ignorantia, malitia, peccatum, tentatio, peccandi occaſio, fomes, concupiſcentia, inclinatio, vel habilitas ad peccandum, mali habitus, praua conſuetudo rebellio ſenſus, aliaque multa.

Quæ corporis? *Reſp.* Dolores, Infirmitates, fames, ſitis, nuditas, carcer, & alia.

Digitized by Google

Quæ famæ? Reſp. Iniuriæ, calumniæ, ſuperbia, inuidia, vilitas, aliaque multa.

Quæ facultatum? Reſp. Paupertas, lites, furta, ſollecitudines, curæ timores, & alia.

nu. 4. 5. Quænam miſeriæ potiſſimum à Catechiſmo enumerantur? Reſp. ſequentes.

nu. 4. Prima eſt loci, nempe moramur in hac valle lachrimarum, & miſerijs plena.

nu. 4. Secunda. Sumus hic tanquam exules, & in loco pœnæ, atque maledictionis.

nu. 4. Tertio ait: Hic habitant dæmones, quorum odium in nos nulla ratione mitigari poteſt, nam ſunt infeſtiſſimi, & implicabiles in genus humanum.

nu 4. Quarto Maxima miſeria domeſticum, & inteſtinum prælium, quod inter ſe corpus, & anima, caro, & Spiritus aſſidue gerunt; quo perpetuo timendum eſt, ne concidamus; imo ſtatim conciderremus, niſi propugnaculo diuinæ dexteræ defenderemur. Ita vt Apoſtolus Rom. 7. Infelicem hominem in hoc corpore appellarit.

nu. 5. Quinto Ait: Beſtiæ agreſtes, plantæ, elementa, omnia denique irrationabilia raro à proprijs actionibus, item à ſenſu, vel motu à natura inſito ita declinant, vt à propoſito, & conſtituto fine deflectant; Cælum enim ita motu, & perpetua conuerſione fertur, vt ne minimum quidem à præfinita diuinitus lege diſcedat; à qua etiam terram, & reliquam vniuerſitatem, aut multa, aut exigua ex parte deficere videre licet. At miſerrimum hominum genus ſæpiſſime labitur; raro quæ rectæ ſunt cogitata perſequitur; plerumque ſuſceptas bonas actiones abijcit, atque contemnit; quæ modo placuerat optima ſententia, ſubito diſplicet; & illa reiecta ad turpia conſilia ſibiq; pernicioſa dilabitur.

Hæc, & alia plurima malam, & miſeram hominis vitam reddunt.

Num. 2. De cauſis miſeriarum.

QVænam ſunt cauſæ tantarum miſeriarum? *Reſp.* Præcipue cauſæ ſunt ſequentes.

n. 6. & 12. Prima, & potiſſima eſt diſceſſus à Deo, & dominio,

ſeu

ſeu regno ipſius; quod exemplo filij prodigi maxime apparet: dum enim fuit in domo patris omnibus abundabat; ſed profectus in longinquam regionem omnibus miſerijs repletus eſt.

Secunda eſt peccatum primorũ parentum, per quod mors, & mala innumerabilia corporis, item priuatio originalis iuſtitiæ, item fomes, & concupiſcentia, & alia mala illi aduenerunt; Seruus etiam peccati effectus eſt. *Seſſ. 5. & hic.nu. 17.*

Tertia eſt imperium tirannicum diaboli, qui homini inimiciſſimus tirannidem ſuam crudeliſſime exercet in illos, qui eius imperio ſe ſubdunt. *nu. 4. n. 14. nu. 19.*

Quarta. Eſt infirmitas liberi arbitrij, quod poſt naturam ex peccato corruptam in peccata faciliter dilabi ſolet. *ex ſeſſ. 5. Catech. c. 12. n. 3. petit. 3.*

Quinta. Eſt nolle Dei præceptis obedire, Deo ſubditum eſſe, eius iuſſa contemnere, demum diſcedere à regno Dei, vt peccando in regnum diaboli proficiſcatur. *nu. 6.*

Num. 3. De remedio humanæ miſeriæ.

Qvodnam eſt remedium humanæ miſeriæ? *Reſp.* Vnicum remedium eſt recedere à regno peccati, atque diaboli, vt in regnum Chriſti tendatur. *ex nu. 6. & nu. 6.*

Quare hoc eſt remedium? *Reſp.* Quia vbi Deus regnat ibi omnia bona ſunt, ſicut etiam omnia mala excludi à Dei regno dicuntur. *nu 2.*

Chriſtus promiſit hoc? *Reſp.* Promiſit, quando dixit: Primum quærite Regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis; Ecce vbi eſt Regnum Dei, ibi omnia opportuna tradita ſunt. *nu. 2.*

Poteſt afferri aliquod exemplum? *Reſp.* Poteſt, veluti Dauid, qui dixit Dominus regit me, & nihil mihi deerit; Ecce nihil deeſt ei, ſuper quem Deus regnat: Item filius prodigus in domum patris reuerſus non ſolũ abundantiam panis, ſed maximum conuiuium, & alia bona adeptus eſt. *nu. 2.*

Poteſt confirmari ratione? *Reſpon.* Poteſt: Si enim Patres, & Reges terreni omni cura ſtudent ſaluti, & incolumnitati ſuæ familiæ, vel regni conſulere; quis non videt, Deum, qui totius mundi ſummam prouidentiam *nu. 2.*

habet,

habet, non permiſſarum, vt ijs, qui in regno ſuo exiſtunt deſint ea, quæ curæ illius Sunt?

ex cap. 2. nu 4. Nonne videmus multos iuſtos, & bonis carere, & malis abundare? Reſp. Si aliqui iuſti, vt Iob, vel Tobias, vel alij, aliquando miſeriis repleti eſſe videntur, exiſtimandum eſt illas miſerias eſſe illorum diuinitas, atque felicitates quia ex illis meritum, & gratiæ augmentum à Deo iuſti conſequi ſolent.

CAP. III.
De ſecunda petitione.

ca. 11. n. 1. QVænam eſt. Secunda petitio? Reſp. Hæc, Adueniat Reguum tuum, ſicut in Cęlo, & in terra.

ibid. Cur dicitur. Secunda petitio? Reſp. Quia Secundo loco poſita eſt.

cn. 10 n. 1. Quare poſt primam collocatur? Reſp. Quia ratio ordinis ita requirit.

cap. 10. nu. 1. & cap. 12. nu. 1. Quænam eſt hæc ordinis ratio? Reſp. Ordo petendi ordinem deſiderij ſequi debet; primo autem opus eſt deſiderare cognitionem de regno Dei, Secundo aduentum ipſius regni; Tertio opere adimplere ea, quæ in tali regno fieri debent; Ideo Prima petitio petit, & deſiderat cognitionem de regno Dei; Secunda petit vt veniat dictum regnum; Tertia vt fiat voluntas regis, quæ in legibus explicata eſt.

arg. ibid. Quomodo diffinitur Secunda petitio? Reſp. Sic. Eſt formula petendi Chriſtianam profeſſionem.

ca. 10. n. 1. Quænam eſt materia illius? Reſp. Illud quod deſideratur, ſperatur, & petitur, nempe Chriſtiana profeſſio, ideſt vt omnis homines profiteantur eſſe de regno Dei.

arg. ibid. Quæ forma? Reſpon. Ille affectus, vel modus, quo deſideramus, ſperamus, ac petimus Dei regnum, ſeu Chriſtianam profeſſionem de tali regno.

ex ſeſ. 6. c. 7 Quis finis? Reſp. Gloria Dei, & Chriſti, necnon vtilitas, & vita beata hominum.

vrg. ibid. Quare gloria Dei? Reſp. Quia regnare actio glorioſa eſt, ideo qui petit regnum Dei, gloriam quoque ipſius poſtulare dubium non eſt.

Quo;

Digitized by Google

1 Quomodo vtilitas hominum? *Reſp.* Quia regnum Dei omnia bona concomitantur ideo qui petit regnum Dei omnia etiam bona cum illo poſtulare exiſtimandus eſt. *hic. nu. 2.*

Num. 2. Explicatio materiæ ſecundæ petitionis.

QVid potiſſimum de materia huius petitionis conſiderandum eſt? *Reſp.* Eius amplitudo conſideranda, nempe quam multis in ea petamus; quam magna, & multa petantur; Quam plene, & perfecte poſtulemus. *num. 4. & num. 6.*

Quomodo poteſt declarari amplitudo eorum, quæ in Secunda petitione poſtulamus? *Reſp.* Sic. *nu. 7. & 8.*

Primo petimus regnum Dei in generali, ideo petimus omne regnum tum naturæ, tum gratiæ, tum gloriæ; & hoc vbique in angelis, in hominibus, in toto mundo.

Secundo Poſtulamus augmentum, & perfectionem dicti regni, & ſingularum partum ipſius, nempe perfectionem naturæ, gratiæ, & gloriæ; veluti petimus, quod corrupta hominis, & per hominem peccantem elementorum natura à Deo poſt peccatum maledicta reparetur, ac perficiatur; gratia in habentibus illam augeatur; non habentibus detur; demum per gratiam gloria hominibus conferatur. *arg. cap. 10 num. 3 & hic cap. 11. n. 1. & ſeq.*

Tertio Rogamus, vt dentur nobis ea omnia bona, quæ regnum Dei conſequi ſolent: ſit autem Catech. Omnia bona hoc regnum conſequuntur iuxta illud Prophetæ, Dominus regit me, & nihil mihi deerit; & iuxta illud Chriſti, Primum quærite regnum Dei, & alia omnia adijcientur vobis. Ideo ait Catech. In hac petitione omnia omnino bona poſtulantur, quia regnum Dei omnia bona conſequi ſolent. *nu. v.*

Quarto Rogamus vt omnia illa media, vel inſtrumenta nobis concedantur, quibus regnum Dei recte quæritur, & inuenitur; iuxta illud de Virginibus fatuis, & prudentibus; quarum prudentes, quia oleum habuerũt, fatuis excluſis regnum Dei ingreſſæ ſunt: Ideo hic petimus omnia, quæ ad conuerſionem, & iuſtificationem peccatoris, item ad perſeuerantiam, & ad meritum, nec non conſequutionem vitæ eternæ pertineant. *nu. 3.*

Quin-

nu. 13. 14. 18. 19. Quinto Poſtulamus, vt Deus deſtruat, euellat, eradicet dominium, & tyranidem diaboli, mortis, atque peccati; libereque nos à captiuitate, & ſeruitute illorum.

nu. 12. Sexto Ait. Catech. Petimus, vt regnum Chriſti, quod eſt Eccleſia propagetur, nempe, vt ad illius communionem, & gremium conuertantur Infideles, Iudei, Hæretici, & Sciſmatici, ita vt de illa verificentur dicta per Eſaiam cap. 54. Dilata locum tentorij tui, &c. Item ca. 60. Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes iſti congregati ſunt venerunt tibi, &c.

nu. 13. Septimo Ait. Petimus, vt Deus peccatores, qui per fidem ſunt in Eccleſia, ſed propter peccatum dæmon in illis habitat, ac dominatur tanquam in proprijs domicilijs, radijs diuinæ lucis illuſtret, vt in gratiam Dei, & in priſtinam filiorum ipſius reſtituantur dignitatem.

nu. 13. Octauo Ait. Poſtulamus, vt Deus totam Eccleſiæ ab offenſionibus, & cauſis errorum purget, quo Deo cultum pie, ſanctèque adhibeat, & quieta, ac tranquilla pace perfruatur.

nu. 14. Nono Ait. Petimus, vt ſolus in nobis viuat, ſolus regnet Deus, & vt amplius morti locus non ſit, ſed abſorbeatur in victoria Chriſti, qui diſſipato omni hoſtium principatu, poteſtate, & virtute, ſuo omnia ſubijciat imperio.

nu. 9. & n. 4. Decimo Ait. Petimus, vt Deus hominibus fidem, ſpem, & charitatem conferat, per quas homines perfectiſſime Deo ſubijciantur, ita vt ſenſus rationi, & ratio Deo ſubdita ſit, totusque homo ad Dei cultum, ac venerationem *nu. 9.* conſecretur, vnde cum Apoſtolo dicere poſſit, Regno ego, iam non ego, regnat vero, & viuit in me Chriſtus.

nu. 10. & ſeq. Vndecimo Demum meritum, & conſequutionem regni cæleſtis per gratiam Dei poſtulamus, orantes, vt de gradu in gradum proficientes ad ſummum faſtigium regni Dei, ideſt ad gloriam æternam perueniamus. Et ex dictis, quam multa, quam multis, & quam perfecta petamus innoteſcit.

CAP.

Digitized by Google

C A P. IIII.

De explicatione verborum Secundæ petitionis.

QVot ſunt uerba Secundæ petitionis ? *Reſp.* Quinque. Prima Regnum. Secunda tuum. Tertia Adueniat. Quarta Sicut in Celo. Quincta Et in terra. *ca.11.n.9. & cap. 10. nu.3.*

Hec vox Regnum, quid ſignificat ? *Reſpon.* Denotat quatuor cauſas regni, nempe efficientem; quæ eſt Rex, qui regat, & gubernet; Materiam ideſt populos, qui Regi, & eius legibus, ac magiſtralibus ſubditi ſint; Formam nempe leges, ac magiſtratus; Finem ideſt bonum commune regni. *arg. nu. 1. 2. & ſeq.*

Quid ſignificat illa dictio. Tuum ? *Reſp.* Exprimit hic non eſſe ſermonem de regno hominum temporali, atque terreno; ſed de celeſti, atque diuino; ideo hic accipiendas eſſe quatuor cauſas regni diuini, quæ ſunt; Materia totus mundus, & omnes illius partes; Forma leges tum naturæ, tum gratiæ, tum gloriæ; Item ſecundæ cauſæ in regno naturæ; & magiſtratus à Deo conſtituti in lege gratiæ: Efficiens Deus ipſe, & Chriſtus: Finis ſumma Dei gloria, & maxima hominum utilitas, ut antea dictum eſt. *n. 1. 2. &c.*

Per, tuum, intelligitur omne regnum Dei tum naturæ, tum gratiæ, tum gloriæ ? *Reſp.* Cum in generali dicatur. Tuum, de omni regno intelligere iuſtum eſt. *Quare nu. 7. 8. &c.*

Hoc loco, tuum, accipitur ne eodem modo, quo de alijs regibus dici ſolet ? *Reſp.* Non, ſed diuerſo; Duobus enim modis de aliquo rege poteſt dici quod regnum ſit ſuum; Primus eſt ſic; Hoc regnum eſt tuum, non quia illud habeas à teipſo, ab alio enim illud accepiſti nempe uel hereditate, aut ſucceſſione; uel quia ab hominibus ad illud electus es. ſed dicitur, tuum, quia in illo tu regis, ac dominaris: Secundo ſic; hoc regnum dicitur, tuum, quia tu in illo dominaris, & hoc ius non habes ab al o, ſed à teipſo; & hoc modo ſoli Deo conuenit, qui ſolus à ſeipſo ſummum regnandi ius habet. *nu.8.* *nu.8.*

Illi, qui per uim, & iniuriam, & tirannice regnant, poſſunt dici regnare à ſeipſo? Re. Tirannus nec dominiū, nec regnum dici poteſt habere, ideo nullo modo regnum uſurpatum dicitur eſſe ſuum. *nu.8.*

Quid

nu. 12. Quid ſignificat uerbum. Aduen iat? Reſp. Idem, quod Ad nos ueniat.

nu. 15. 16. 19. Hoc loco quid per dictum uerbum ſignificatur? Reſpon. Primo denotat, quod nos magni facimus, & æſtimamus regnum Dei, e contra uero deſpicimus, & contemnimus diaboli, & peccati tirannidem: Secundo; Quod optamus, cupimus, diligimus, hoc Dei regnum alijs contemptis, & neglectis, Tertio, Quod ſperamus illud obtinere, ſeu fieri de illo regno; Quarto. Quod petimus, ut Deus dominetur nobis, & nos ſubijciamur ut regi Deo; Quinto. Quod gratias agimus Deo, quod in nobis aliquo modo regnare dignatus ſit.

arg. ibid. Hoc uerbo exprimitur odium regni diaboli? Reſpon. Exprimitur, Cum enim regnum Chriſti, & diaboli ſimul eſſe non poſſit, qui optat, & eligit unum, quod aliud contemnat neceſſe eſt.

cap. 10. nu. 3. & capit. 11. nu. 10. & 11. Quid exprimit illud uerbum, Sicut in Cœlo? Reſpon. Rappreſentat nobis ex una parte maximam Dei gloriam, & maieſtatem, qua Deus regnat in cęlo communicando ſeipſum feliciſſimæ beatis quibus uiſionem, & fruitionem propriæ eſſentiæ impertitur; Ex alia declarat maximam ſubiectionem, qua beati Deo feliciſſime ſubduntur, ita ut, & omnes, & ſemper, & omnino illi uniti, & coniuncti, & ſubdicti ſint, & in hoc uita beata eſt.

cap. 10. n. 3 Quid ſignificat illud uerbum, Et in terra? Reſpon. Exprimit, nos debere toto corde, & affectu deſiderare, ut Deus ita regnet in terris, ſicut regnat in beatis; ideſt ut regnet in omnibus, & ſemper, & glorioſiſſime, & quod omnes homines, & ſemper, & perfectiſſime Deo ſubditi ſunt: Declarat etiam nos deſiderare illud æternum regnum paratum iuſtis, quo Deus regnat in cęlis, & ad quod regna naturæ, & gratiæ ſunt ordinata.

C A P. V.
De vſu huius petitionis.

num. 1. QVid parochi debent facere circa hanc petitionem? Reſp. Ait Catech. Primo debent populis expli-

nu. 15. care, quanta ſit in hac petitione uis, ac neceſſitas; ideſt quam

Digitized by Google

quam magna, & quam neceſſaria petamus; Secundò debent in populis maximum deſiderium excitare de regno Dei: Tertiò explicandum illis eſt, quibus cogitationibus, & meditationibus populi has Deo preces pie facere poſſint; Quartò inducendi ſunt ad faciendum ea, quæ opus eſt, vel ad regnum cęleſte valeant peruenire. *num. 3.*

Quænam conſiderationes excitabunt fideles ad deſiderium regni Dei? Reſp. Primò conſideratio noſtrarum miſeriarum, quod ſumus infirmi, fragiles, ad peccata inclinati, miſerijs pleni, quod caro ſpiritui contrariatur, quod Dęmones, vbi dominantur acerbiſsima mala inducunt, & alia iam dicti. Secundò: Quàm maximum bonum ſit regnum Dei, vt patet ex dictis. *num. 4.* *num. 15.*

Hoc deſiderium magnum eſſe debet? Reſp. Maximum. Quod à Chriſto ita traditum eſt, illa ſimilitudine, qua regnũ cœlorum theſauro abſcondito in agro comparatur, vbi docet, dictum agrum, & theſaurum tanti faciendum eſſe, vt ſummo gaudio omnia debeant vendi, vt ille ematur: Omnia enim in comparatione illius tanquam ſtercora debent eſtimari, atque contemni. *num. 15.*

Hoc deſiderium valde hominibus prodeſt? Reſp. Ait Catech. O nos fęlices ſi tantum luminis nobis prębe ret Chriſtus, vt illam videre poſſemus diuinæ gratiæ margaritam, qua ipſe regnat in ſuis, nam & noſtra omnia, & nos ipſos venundaremur, vt emptam illam tueremur. *num. 16.*

Sufficit ſi quis cœlorum, regnum deſideret? Reſp. Non, ſed petire etiam opus eſt. *num. 1.*

Quomodo petendum? Reſp. Ait Catech. Demiſſo, & abiecto animo ſimus oportet, & noſtra oratio debet eſſe plena Chriſtianæ humilitatis, ita vt more publicani de nobis diffidentes ad diuinam benignitatem confugiamus, cogitantes qui ſimus, nempe Adam progenies, iure a paradiſo eiecti, & exules, quorum indignitas, ac peruerſitas ſummum Dei odium, ac ſempiternas pęnas poſtularet; ideo humiliter ad Dei miſericordiam eſt confugiendum. *num. 17.*

Sufficit cum deſiderio iuncta petitio? Reſp. non ſed opus eſt, ait Catech. ſuſcipere illam curam, quid agendum, quid contra vitandum ſit, vt ad cęleſte regnum *num. 5.* *num. 18.*

peruenire poſſimus; Quia a Deo non ad ocium, & ad
num. 5. inertiam vocati ſumus: Quinimo Scriptum eſt; Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud; &. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata; Deus autem nobis dat maxima auxilia, vt illud regnum optinere poſſimus.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI

In Tertiam petitionem.

QVænam eſt materia huius tractationis? Reſpon. Tertia petitio. *Cap. 12. num. 1.*

Quis ordo? Reſp. In prima petimus cognitionem regni Dei; in ſecunda poſtulamus profeſſionem, & aduentum iam cogniti regni. In tertiò Rogamus pro executione eorum, quæ in hoc regno præcepta ſunt. *num. 2.*

Quodnam eſt huius ordinis fundamentum? Reſpon. Natura hominis in operando talis eſt; vt ante omnia præcedat cognitio, & conſultatio; poſt hanc ſequatur velle ſeu deliberatio; demum hanc ſequi debet executio. Hoc autem in his petitionibus obſeruatur: prima enim petit veram cognitionem, & conſultationem de Deo, & de regno illius; ſecunda poſtulat plenam deliberationem, quæ dici poteſt profeſſio de regno Dei; tertia Rogat de opere, & exequutione, quæ in obediendo regi, & legibus eius poſita eſt. *Cap. 10. 11 & 12.*

Hæc tractatio in quot capita diuidi poteſt? Reſpon. In ſequentia.

Primum, eſt de voluntate Dei.

Secundum, de voluntate, & libero arbitrio hominis.

Tertium, de obedientia hominis erga Deum.

Quartum, de tertia petitione.

Quintum, de explicatione verborum.

Sextum, de vſu huius petitionis.

CAP. PRIMVM.

De voluntate Dei.

Pſal. 35. Ioan. cap. 5. IN Deo eſt vita? Reſpon. Deus eſt fons omnis vitæ, ideſt Deus tanquam fons viuus habet vitam in ſemetipſo, & à ſemetipſo; cœtera omnia habent tamquam riuuli vitam à Deo deriuatam, atque communicatam.

Ar. de anima D. Th. 1. p. q. 18. art. 1. & 2. Quid eſt vita? Reſp. Eſt principium operandi in ſeipſo, ideo ſol, quia nihil operatur in ſeipſo, ſed tantum extra ſeipſum, nempe in res, quas illuminat, non dicitur habere vitam: plantæ verò, & animalia, quia operantur in ſeipſis vitam habere dicuntur.

1. p. q. 18. 19. &c. Quæ ſunt Dei operationes, per quas dicitur vitam habere in ſeipſo; Reſp. ſunt duæ tantum, ſed nobiliſſimæ omnium, nempè vna intellectus, alia voluntatis.

1. p. q. 14. Quænam eſt operatio intellectus? Reſp. ſcientia, & cognitio, per quam Deus cognoſcit primo ſeipſum, ſecundo omnia, quæcunque fecit, vel facere poteſt.

1. p. q. 19. & 20. Quænam eſt operatio voluntatis? Reſp. Amor, & dilectio, per quam Deus diligit, primo ſeipſum, nempe ſuam eſſentiam, & bonitatem, ſecundo omnia bona, quę ab ipſo creata ſunt.

Ex 1. p. q. 14. &c. Ad has duas operationes reducuntur omnia attributa, quæ Deo conueniunt? Reſp. Ita eſt; Ad cognitionē enim reducitur, Sapientia, Veritas, Lux, Reuelatio, Fides, ideſt, diuinæ ſcientiæ communicatio, & alia huiuſmodi; Ad voluntatem pertinent amor, ira, odium, bonitas, miſericordia, iuſtitia, potentia, punitio, creatio, & alia.

1. p. q. 14. Quid eſt diuinus intellectus? Reſp. Eſt primus fons omnis luminis, ſcientiæ, cognitionis, & veritatis.

Cate. per. 3. n. 8. & 24. Quid eſt diuina voluntas? Reſp. Hæc poteſt habere plures diffinitiones.

1. p. q. 19. art. 6. & q. 21. art. 1. Prima eſt hæc. Voluntas Dei eſt, primus, & perennis fons omnis bonitatis, iuſtitiæ, ſanctitatis, & charitatis.

num. 22. Secunda eſt uoluntas Dei eſt cauſa vniuerſalis omniū rerum, iuxta illud omnia, quæcunque voluit, fecit.

nu. 8. & 2. Tertia eſt, voluntas Dei eſt ipſamet iuſtitia, & bonitas,

Digitized by Google

tas, ideſt voluntas Dei per ſeipſam iuſta eſt, reliqua omnia, ideò iuſta ſunt, quia huic voluntati conformia existunt.

Quarta eſt, particularis quoad homines ſic, voluntas Dei eſt prima, & ſumma regula omnium actuum humanorum; Omnes enim actus humani voluntati Dei tanquam primæ regulæ debent conformari. *nu. 8. & 9.*

Quare uoluntas Dei eſt, prima regula omnium actuū hominum? Reſp. Quia cum Deus ſit Dominus omniū, vt potè, qui omnia ex nihilo creauit: illa etiam conſeruat, & gubernat; ad Dominum autem ſpectat ſeruis imperare, qui debent in omnibus iuſte voluntati dominorum ſuorum obtemperare; ſequitur, quod omnes homines in ſuis operationibus voluntati Dei debent confirmari, quod eſt ab illa regulari. *num. 11.*

Quare voluntas Dei eſt, ipſamet iuſtitia? Reſp. Quia quodcunque vult Deus, iuſtiſſimum eſt; iuſte enim Deus, quod ſibi libet de rebus a ſe creatis facere poteſt. *num. 12*

Num. 2. de voluntate Dei beneplaciti, & ſigni.

Voluntas Dei eſt vna? Reſp. Eſt vna, ſed varijs modis a nobis conſiderata in voluntatem beneplaciti, & ſigni diſtingui ſolet. *1. p. q. 19. art. 11.*

Quid eſt voluntas beneplaciti? Reſp. Eſt voluntas Dei conſiderata abſolute, & in ſeipſa, etiam ſi hominibus manifeſtata non ſit. *ibidem.*

Quid eſt voluntas ſigni? Reſp. Eſt voluntas Dei per aliquod ſignum hominibus declarata. *ibidem.*

Quæ ſunt ſigna, quibus uoluntas Dei hominibus manifeſtatur? Reſp. Ait S. Thom. quinque. ideſt præceptum, ſecundum prohibitio, tertium conſilium, quartum operatio, quintum permiſſio; hæc enim diuinam indicant uoluntatem; quia impoſſibile eſt, quod Deus vel præcipiat, vel prohibeat, vel hortetur, uel permittat, uel operetur, niſi ita ab eius uoluntate determinatum ſit. *ibid. art. 12. Catech. hic. num. 11.*

Lex Dei, & præcepta ipſius poſſunt dici uolūtas Dei? Reſp. poſſunt, quia præceptum, ſeu lex Dei idem eſt, quod uoluntas Dei per legem, uel preceptū manifeſtata. *Catech. hic num. 11.*

Digitized by Google

In hoc loco accipitur uoluntas pro uoluntate beneplaciti, an signi? Resp. Signi; homines enim non poſſunt facere uoluntatem Dei, niſi prius illis per ſignum fuerit manifeſtata. — *ibidem.*

Accipitur hic uolũtas pro pręcepto, & lege, & cõſilio? Resp. Accipitur, quia dicere fiat uoluntas tua, idem eſt quod dicere fiat præceptum ſuum. — *ibidem.*

CAPVT SECVNDVM.

De voluntate hominis.

QVid eſt uoluntas hominis? Resp. Eſt potentia, qua homo ad actus, & obiecta, ſeu ad finem, & ad media moraliter determinatur. — *D.Tho.* 1.2. *q.*8.

Quid eſt determinari moraliter? Resp. Eſt determinari cum libertate, & ſub ratione uirtutis, uel uitii, meriti, uel demeriti, laudabilis, uel uituperabilis. — *Ariſt.* 3. *Ethic.*

Voluntas eſt principiũ oĩs uirtuoſæ, & uitioſæ operationis? Resp. Ita eſt; unde impoſſibile eſt, quod homo qui habet bonã uoluntatẽ, ſit malus, & qui habet malam uoluntatem, ſit bonus; iuxta illud Saluatoris; Non poteſt arbor mala fructus bonus facere, neque arbor bona fructus malos facere; Per arborem enim Doctores intelligunt uoluntatem. — 1.2. *q.*74. *art.* 1. & 2. & *q.*20. *artic.*2. *ad* 1.

Quod eſt obiectum uoluntatis humanæ? Resp. Finis, & media ad illum. — *Catech.* 4. *petit.* 5. *nu.* 15.

Quænam eſt bona uoluntas? Resp. Illa, quæ recte ſe habet ad finem, & ad media; id eſt quæ habet bonum finem, & bene vtitur medijs ad illum obtinendum. — 1.2. *q.*8. 1.2. *q.*20. *art.* 1. &c.

Quæ dicitur mala uoluntas? Resp. Illa, quæ habet malum finem, uel ſi finem habet bonum, non recte tamen utitur mediis ad illum. — *ibid. art.* 2.

Num. 2. De fine hominis.

QVid eſt finis hominis? Resp. Eſt illud, ad quod homo ſeipſum, & ſuas res, atque operationes debet ultimate determinare, & ordinare. — 1.2. *q.* 1.

Ad quem ſpectat hunc homini ſtatuere finem? Resp. Ad Deum, qui illum creauit; ſemper enim agens tem- — *Catec. n.*3.

Digitized by Google

quam producit, ad proprium finem debet determinare, unde artifices ſemper res ordinant productas ad finem illarum,

Quem finem Deus homini conſtituit? Reſp. Primo gloriam Dei, ſecundo uitam hominum beatam. *Exerc. 6. c. 3. 7.*

Hic finis eſt naturalis, an ſupernaturalis? Reſp. Eſt tū naturalis, tum ſupernaturalis. *arg. ibid. Reſp. 4. c. 1.*

Qua ratione? Reſp. Homo in uno gradu per naturam poteſt dare gloriam Deo, & in illo ſuam optinere beatitudinem, ſicut quidam philoſophorum profeſſi ſunt: Sed per gratiam admodum altiori gradu dictam gloriam, & beatitudinem conſequi poteſt, ideo poſſunt eſſe finis naturalis, & ſupernaturalis. *arg. ibid. & 1. 2. q. 1. &c.*

Num. 3. De medijs ad dictum finem obtinendum.

Reſp. 6. c. 5. &c.

Quis debet determinare media ad dictum finem obtinendum? Reſp. Deus, quia ad eundem ſpectat determinatio finis, atque mediorum ad illum. *arg. hic nu- mero 3.*

Quæ ſunt iſta media? Reſp. Alia ſunt naturalia, quibus optinetur finis naturalis, alia ſupernaturalia ad finē ſupernaturalem determinata. *arg. ibid. num. 3. num. 3.*

Quæ media ſunt naturalia? Reſp. ut ſic dicam, Duo nempe Lex naturalis & ipſa natura. *arg. ibi.*

Quænam eſt lex naturalis? Reſp. Illa, quæ in Decalogo continetur, ſi de hominibus loquamur. *num. 3. part. 3. c. 1.*

Quid facit hæc lex? Reſp. Diſtinctè præſcribit omnia, quæcunque homo uel facere: uel omittere debet, ut det gloriam Deo, & ab illo ſibi obtineat uitam beatam: Demum dicta lex explicat uoluntatem Dei, cui ſe homo conformare tenetur. *num. 11 1. 2. q. 100. art. 2. num. 3.*

Quid eſt natura? Reſp. Eſt principium, quo homo impellitur, & dirigitur, & adiuuatur ad integram obſeruantiam legis naturalis homini datæ. *arg. hic. n. 3.*

Quomodo natura impellit ad obſeruantiam legis? Reſpond. Natura hominis per Syndereſim dat intellectui cognitionem præceptorum Decalogi, ut in tertia parte dictum eſt; Per conſcientiam uerò impellit intellectum & uoluntatem, Primo ad bene conſultandum de ulti- *1. p. q. 79. art. 12. & 13.*

mo fine, & mediis, iuxta illud, quod à lege Decalogi prę ſcriptum eſt: ſecundo ad bene eligendum: tertio ad bonam exequutionem exercendam.

Cōc. Trid. Seſſ. 6. cap. 2. &c. Quænam ſunt media ſupernaturalia? Reſp. ut ſic dicam Duo; Euangelium, & gratia Dei.

Seſſ. 4. c. 1. Quid continet Euangelium? Reſp. Primo ueram Doctrinam de ultimo fine ſupernaturali, & de medijs ad illum obtinendum; ſecundo, Tradit, & determinat dicta media, nec non bonum uſum illorum.

Quid facit gratia? Reſp. Excitat, adiuuat, impellit, mouet, dirigit, ad omnia illa cognoſcenda, eligenda, exequenda, quæ in Euangelio contenta ſunt.

Num. 4. De libero hominis arbitrio.

Seſſ. 6. c. 5. &c. DEus omnibus creaturis indidit propenſionem, inclinationem, & appetitum proprij ſui finis, atq; mediorum? Reſp. Indidit.

Catech. hic nu. 3. Creaturæ poſſunt ab hac naturali propenſione declinare? Reſp. Ait Catech. Non declinant, niſi obiecto extrinſecus impedimento.

num. 3. Hæc uis, & natura expetendi finem, & media à Deo

num. 3. ordinata, fuit à Deo homini ingenerata? Reſp. Ait Catech. Fuit, & eo preclarior, & præſtantior, quod homo eſſet compos rationis, atque conſilij.

num. 3. Creaturę irrationales hunc appetitum naturaliter ingenitum conſeruarunt? Reſp. Ait Catech. Sicut initio natura bonæ creatæ fuerunt: ſic in eo ſtatu, & conditione manſerunt, hodieque manent.

Homo permanet in eo ſtatu, in quo a Deo creatus eſt,

num. 3. Reſp. Ait Catech. Miſerum hominum genus curſum a Deo illi præſtitutum non tenuit.

Quare ſolus homo declinat a lege ſibi a Deo data? Re

Seſſ. 6. can. 6. ſpon. Ob liberum arbitrium ipſius.

Homo habet liberum arbitrium? Reſpon. Eſt de fide,

Seſſ. 6. cap. 1. & can. 5. quod habet, licet poſt Adæ peccatum in illo ſit viribus attenuatum, & inclinatum.

Quid eſt arbitrium? Reſp. Eſt facultas diſſentiendi,

ex Seſſ. 6. can. 4. ſi uelit, Dei motioni, & ordinationi, & item illi motioni, quæ ab obiectis, & ſecundis cauſis ſit.

Quare

Digitized by Google

Quare Deus hanc facultatem diſſentiendi non dedit irrationabilibus, homini verò dedit? Reſp. Primo ob gloriam ſuam; ſecundo propter hominis vtilitatem.

Quomodo hoc tendit ad gloriam Dei? Reſp. Quia ſic Deus manifeſtat, quod in ſeipſo beatiſſimus eſt, & ideò non eget hominis honore, vel ſeruitute; Deus enim quaſi ſic loquitur: Ego, ò homo, in meipſo beatiſſimus ſum, & non egeo hic in aliquo: quod ſi ordinaui te ad glorificandum me, hoc feci, quia iuſtitia ita exigebat: vt autem ſcias, quia tui non egeo, volo in manu, & poteſtate tua relinquere, vt poſſis diſſentire a mea ordinatione, & non ſolum me honorare, ſed etiam contra me peccare, ſi velis.

Qua ratione tendit ad vtilitatem hominis? Reſp. Primo eſt magna dignitas hominis, quod Dominus actuum ſuorum ſit conſtitutus; ſecundo: Per liberum arbitriũ efficitur, quod homo in actibus ſuis poteſt agere virtuoſe, & laudabiliter, & meritoriè, vbi enim non eſt libertas, ibi nec virtus, nec meritum eſſe poteſt; vtiliſſimũ eſt autem homini, quod vitam æternam mereri poſſit.

Num. 5. De procliuitate humani arbitrij, ad malum.

ARbitrium hominis modo eſt procliue ad malum? Reſp. De hac procliuitate ad malum multa docent ſacrum Concilium Trident. & Catech. Rom. præcipuè autem ſequentia. *Seſſ. 5. c. 1. & Catech. hic num. 3*

Primò ſacrum Conc. ait, Primus homo Adam poſt peccatum ſtatim ſanctitatem, & iuſtitiam originalem amiſit; quæ iuſtitia præcipuum virtutis ſtudium homini conferebat.

Secundò ait, per illud peccatum incurriſſe iram, & indignationem Dei, item mortem, & cum morte captiuitatem diaboli, totumq; Adam ſecundum corpus, & animam in deterius commutatum. *ibidem,*

Tertiò ait, Adam dicta mala in poſteros tranſfuliſſe. *ibidem,*

Quartò ait, Modo in hominibus etiam baptizatis, & iuſtificatis manere fomitem, & concupiſcentiam, quæ *ibid.*

dicun-

Digitized by Google

dicuntur eſſe peccatum, quatenus ex peccato ſunt, & ad peccatum inclinant.

Seſſ. 6. c. 1. Quinto ait, liberum arbitrium poſt peccatum manſiſſe viribus attenuatum, & inclinatum.

Seſſ. 6. c. 1. & can. 1. Sextò ait. Impoſſibile eſt, quod arbitrium poſſit per vires naturæ ſine gratia Dei ab his malis ſe liberare: Et Catechiſmi dicta fuſius explicat ſic;

Primò ait, Catec. per peccatum homo non ſolùm amiſit
num. 3. iuſtitiam originalem, quæ erat donum ſupra naturam, ſed etiam naturale virtutis deſiderium in illo obſcuratum eſt.

ibidem. Secundò ait, De homine dictum eſt, omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt, qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum.

num. 3. Tertiò ait, Senſus, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua, vt inde facile intelligi poſſit, neminem per ſe ſalutariter ſapere, ſed omnes ad malum eſſe propenſos, innumerabilesq; eſſe hominum prauas cupiditates, dum procliues ſunt, & flagranti ſtudio feruntur ad iram, ad odium, ad ſuperbiam, ad ambitionem, ad omne fere malorum genus.

num. 4. Quartò ait. Quamquam homo in malis aſſidue verſetur, tamen tanta eſt humani generis miſeria, ut permulta ſint mala, quæ nobis talia non videantur: Quod inſignem arguit hominum calamitatem; qui cupiditatibus, ac libidinibus obcœcati non videant, quæ ſalutaria opinantur plerunque eſſe peſtifera: Imo verò ad illa pernitioſa mala tanquam ad optabile, & expetendum bonum rapiantur præcipites; & ab ijs, quæ vere bona ſunt, & honeſta tanquam a contrarijs rebus abhorreant: Quam opinionem, corruptumq; iudicium deteſtatur Deus illis verbis, veh qui dicitis malum bonum, & bonum malum, &c.

num. 5. Quintò ait Diuinæ litteræ, vt humanas miſerias ſubijciant oculis noſtris, comparant nos ijs, qui verum guſtandi ſenſum amiſerunt, quibus contigit, vt a ſalubri victu, & cibo alieni, ſint, appetantque contrarium: Item comparant nos ægrotis, qui niſi morbum depellant, ſanorum hominum officia exercere non poſſunt: Tertio comparant nos pueris, qui ſuo relicti arbitrio, temere mouen-

Digitized by Google

mouentur ad omnia ludicris ſermonibus, & inanibus actionibus attendentes.

Sexto ait, Homo actiones, quæ Deo gratæ ſunt, ſuſcipere ſine diuinæ gratiæ auxilio non poteſt; quod ſi aliquas exerceamus; illæ ſunt leues, & ad conſequendam cœleſtem beatitudinem parum, vel nihil momenti habent. *nu. 5. & 6.*

Septimo ait Deum, vt par eſt, amare, & colere maius quiddam, & altius eſt, quam vt nos humi ſtrati humanis viribus aſſequi poſſimus; ideo nunquam poterimus, niſi adminiculo diuinæ gratiæ ſubleuemur. *num. 6.*

Octauo ait; Si quis diſcuſſa diuinitus animi caligine has hominum videat miſerias; & legem membrorum, nec non ſenſuum cupiditates ſpiritui repugnantes recognoſcat; omnemq; inſpiciat naturæ noſtræ propenſionem ad malum; non poterit facere, quin opportunum tantis malis remedium quærat, deſideret, concupiſcat. *num. 8.*

CAP. III.

De obedientia.

Reperitur aliquod remedium iam dictis tot, tantiſque malis? Reſpon. Reperitur. *num. 8.*

Quodnam eſt illud? Reſpon. Obedientia diuinæ voluntatis. *num. 8.*

Quare hoc? Reſpon. Ait Catech. Cum ob abiectam obedientiam, & Dei voluntatem neglectam in has miſerias inciderimus, vnum illud tantorum malorum remedium nobis diuinitus impoſitum eſt, vt ex Dei voluntate, quam peccando contempſimus, aliquando viuamus; omneſque cogitationes, & actiones noſtras ea regula metiamur, quæ ſola rectas facit noſtras operationes, Dei nempe voluntas. *num. 8.*

Quid eſt obedientia? Reſp. Hæc poteſt habere plures diffinitiones. *2. 2. q. 104. 2. ad 1.*

Prima eſt hæc. Obedientia eſt veluti mater omnium virtutum, virtus enim eſt, quædam conformitas actus humani cum lege Dei, cuius conformitatis obedientia cauſa eſt.

Secunda eſt. Obedientia eſt conformitas, vel confor- *num. 8.*

dicuntur eſſe peccatum, quatenus ex peccato ſunt, & ad peccatum inclinant.

Seſſ. 6. c. 1. Quinto ait, liberum arbitrium poſt peccatum manſiſſe viribus attenuatum, & inclinatum.

Seſſ. 6. c. 1. & can. 1. Sextò ait. Impoſſibile eſt, quod arbitrium poſſit per vires naturæ ſine gratia Dei ab his malis ſe liberare: Et Catechiſmus dicta fuſius explicat ſic.

Primò ait, Catec. per peccatum homo non ſolum amiſit

num. 3. iuſtitiam originalem, quæ erat donum ſupra naturam, ſed etiam naturale virtutis deſiderium in illo obſcuratum eſt.

ibidem. Secundò ait, De homine dictum eſt, omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt, qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum.

num. 3. Tertiò ait, Senſus, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua, vt inde facile intelligi poſſit, neminem per ſe ſalutariter ſapere, ſed omnes ad malum eſſe propenſos, innumerabilesq; eſſe hominum prauas cupiditates, dum procliues ſunt, & flagranti ſtudio feruntur ad iram, ad odium, ad ſuperbiam, ad ambitionem, ad omne fere malorum genus.

num. 4. Quartò ait. Quamquam homo in malis aſſidue uerſetur, tamen tanta eſt humani generis miſeria, ut permulta ſint mala, quæ nobis talia non videantur: Quod inſignem arguit hominum calamitatem; qui cupiditatibus, ac libidinibus obcœcati non videant, quæ ſalutaria opinantur plerunque eſſe peſtifera: Imo verò ad illa pernitioſa mala tanquam ad optabile, & expetendum bonum rapiantur præcipites; & ab iis, quæ vere bona ſunt, & honeſta tanquam a contrariis rebus abhorreant: Quam opinionem, corruptumq; iudicium deteſtatur Deus illis verbis, veh qui dicitis malum bonum, & bonum malum, &c.

num. 5. Quintò ait Diuinæ litteræ, vt humanas miſerias ſubiiciant oculis noſtris, comparant nos iis, qui uerum guſtandi ſenſum amiſerunt, quibus contigit, vt a ſalubri victu, & cibo alieni, ſint, appetantque contrarium: Item comparant nos ęgrotis, qui niſi morbum depellant, ſanorum hominum officia exercere non poſſunt: Tertio comparant nos pueris, qui ſuo relicti arbitrio, temere

mouen-

Digitized by Google

mouentur ad omnia ludicris ſermonibus; & inanibus actionibus attendentes.

Sexto ait, Homo actiones, quæ Deo gratæ ſunt, ſuſcipere ſine diuinæ gratiæ auxilio non poteſt; quod ſi aliquas exerceamus; illæ ſunt leues, & ad conſequendam cœleſtem beatitudinem parum, vel nihil momenti habent. nu. 5. & 6.

Septimo ait Deum, vt par eſt, amare, & colere maius quiddam, & altius eſt, quam vt nos humi ſtrati humanis viribus aſſequi poſſimus; ideo nunquam poterimus, niſi adminiculo diuinæ gratiæ ſubleuemur. num. 6.

Octauo ait, Si quis diſcuſſa diuinitus animi caligine has hominum videat miſerias; & legem membrorum, nec non ſenſuum cupiditates ſpiritui repugnantes recognoſcat; omnemq; inſpiciat naturæ noſtræ propenſionem ad malum; non poterit facere; quin opportunum tantis malis remedium quærat, deſideret, concupiſcat. num. 8.

CAP. III.

De obedientia.

Reperitur aliquod remedium iam dictis tot, tantiſque malis? Reſpon. Reperitur. num. 8.

Quodnam eſt illud? Reſpon. Obedientia diuinæ voluntatis. num. 8.

Quare hoc? Reſpon. Ait Catech. Cum ob abiectam obedientiam, & Dei voluntatem neglectam in has miſerias inciderimus, vnum illud tantorum malorum remedium nobis diuinitus impoſitum eſt, vt ex Dei voluntate, quam peccando contempſimus, aliquando viuamus; omneſque cogitationes, & actiones noſtras ea regula metiamur; quæ ſola rectas facit noſtras operationes, Dei nempe voluntas. num. 8.

Quid eſt obedientia? Reſp. Hæc poteſt habere plures diffinitiones. 2. 2. q. 104. 2. ad 1.

Prima eſt hæc. Obedientia eſt veluti mater omnium virtutum, virtus enim eſt, quædam conformitas actus humani cum lege Dei, cuius conformitatis obedientia cauſa eſt.

Secunda eſt. Obedientia eſt conformitas, vel conformatio num. 8.

matio voluntatis humanæ cum lege, & voluntate Dei.

num. 24. Tertia eſt: obedientia eſt virtus, qua homo in beneplacito Dei ſicut in tutiſſimo portu conquieſcit.

num. 8. Quarta eſt, Obedientia eſt optimum remedium humanæ ad malum procliuitatis.

Quinta eſt, Obedientia eſt via qua homo ad finem,

arg. ibid. & ad media ſibi a Deo præfinita contendit.

nu. 8. &c. Quænam eſt materia obedientiæ? Reſp. Totus homo tota hominis voluntas, omnes hominis operationes.

ibidem. Quæ forma? Reſp. Conformatio dictorum cum lege Dei, ac ſuperiorum.

ibidem. Quod efficiens? Reſp. Deus, qui ſua gratia adiuuat ad obedientiam, item hominis uoluntas, quæ diuinæ ſe ſubiicit voluntati.

arg. ibid. Quis effectus? Reſp. Dirigere hominem ad finem, & ad media ſibi à Deo præſtituta.

hic per totum. Quis finis? Reſp. primo gloria Dei, Deus enim per obedientiam honoratur, ſecundo utilitas hominis, quia per obedientia maxima homini bona collata ſunt.

Num. 2. De gradibus obedientiæ.

ex n. 8. &c. OBedientia habet plures gradus? Reſp. Habet præcipue ſequentes.

Primus eſt, mortificatio propriæ voluntatis: ut enim

num. 14. homo Dei uoluntatem faciat, opus eſt, ut ſuam mortificet, & cohibeat uoluntatem in eo, quod Deo contraria eſt.

num. 12. Secundus eſt indifferentia uoluntatis: Ideſt voluntas debet eſſe indifferens ad omnia, quæcunque uoluerit Deus: Si enim magis propenderet in hoc, quam in illud contra Dei uoluntatem, eſſet impedimento, ne promptè Deo obedire valeret.

num. 12. Tertius eſt reſignatio, ideſt uolũtas noſtra debet ſe totam collocare ſub uoluntate Dei, permittendo, ut uoluntas Dei moueat noſtram, quandocunque, & quomodocunque uoluerit.

Quartus eſt, conformitas noſtræ uoluntatis cum uo-

nu. 12. 24. luntate Dei, & eſt cum noſtra uoluntas uult omnia illa, quæcunque Deus uult, quod illa uelit.

Quin-

Quintus eſt, actualis obedientia, ſeu realis exequutio eorum omnium, quæ a Deo ſiue præceptis, ſiue conſilijs, ſiue per ſe, ſiue per Eccleſiā homini propoſita ſunt. *num* 11.

C A P. I V.

De tertia petitione.

QVænam eſt, materia tertiæ petitionis? Reſp. Illud, quod petimus.

Quæ forma? *Reſp.* Deſiderium, ſpes obtinendi, ipſa petitio.

Quis finis? Reſp. Ex una parte impetrare, ex alia gratias agere.

Quid potiſſimum in hac petitione poſtulamus? Reſp. Ait Cathechiſmus ſequentia. *num.* 18.

Primo, ut totus orbis terrarum diuinæ uoluntatis per Chriſtum manifeſtate tognitionem accipiat. *num.* 14.

Secundo, ut Deus det nobis auxilium, & poteſtatem tum per gratiam, tum per naturam, ut per eam poſſimus cohiberi a prauis cupiditatibus, & ad omnia, quæ Deus uult applicari.

Tertio, ut Deus det non ſolum facultatem ad obediēdum, ſed etiam actualem, & perfectam obedientiam: ideſt, mortificationem, indifferentiam, reſignationem, conformitatem, & ueram exequutionem eorum omniū, quæ a Deī uoluntate nobis propoſita ſunt. *num.* 12.

Quarto, ut Deus faciat nos uere, & ex animo deteſtari omnia, quæ diuinæ uoluntati contraria ſunt, nempe opera carnis fornicationem, immunditiam, impudicitiam: luxuriam, idolorum ſeruitutem, ueneficia, & alia his ſimilia. *nu.* 14. *&c.*

Quinto, Petimus, ne ſinat Deus ea nos perficere, quæ ſenſus, quæ cupiditas, quæ imbecillitas noſtra ſuaſerit, ſed ut noſtram uoluntatem ſua uoluntate moderetur. *num.* 14.

Sexto, Rogamus, ne concedatur nobis a Deo, quod ipſi noſtra ſponte cupimus, confitentes in hac petitione quod ſtudium, & appetitus, & uoluntas noſtra deprauata ſunt. *num.* 16.

Septimo. Ne Deus concedat nobis ea, quæ ad ſuaſio- *num.* 16.

Digitized by Google

nem, & impulſum dæmonis, qui ſe fingat angelum lucis, poſtulamus.

num. 17. Octauo, Neque ſolum precamur, ne Deus concedat malum, aut quod mali ſpeciem habet, ſed etiam poſtulamus, ut fiat uoluntas non noſtra: ſed Dei in ijs, quæ re uera mala non ſunt, ueluti cum naturali inclinatione appetimus ea, quæ naturam conſeruant, ut cibus, ſomnus, & alia, aut cum rejicimus illa, quæ naturæ noſtræ contraria eſſe uidentur, ut dolores, atque infirmitates.

num. 14. Nono Petimus, ut Deus nobis concedat, quod omnia peccata fugiamus, quia illa diuinæ uoluntati contraria ſunt.

num. 12. Decimo, Vt concedat nobis omnes uirtutes, quia Dei uoluntati conformes ſunt.

Vndecimo, ut donet nobis in uirtute, & obedientia per-
num. 12. ſeuerantiam omnibus diebus uitæ noſtræ.

num. 18. Duodecimo, Vt paſſiones noſtras uitioſas, fomitē quoque, & concupiſcentiam comprimat.

num. 18. Decimatertia, ut appetitum rationi obediētē efficiat.

num. 18. Decimaquarta, ut naturæ noſtræ infirmitatem, & corruptionem gratia ſua ſanet.

Decimaquinta, ut nos totos ad ſuam conformet uolū-
ibidem. tatem. Hæcq; omnia perfectiſſimo modo, ſicut in beatis exiſtunt, nobis quoque concedat.

Quare tam paucis uerbis tot, tantaq; poſtulamus?
& nu. 19. Reſp. Quia qui petit, ut fiat a nobis uoluntas Dei om-
& c. 1. nino etiam petit, ne fiant ea, quæ diuinæ uoluntati uel ſunt contraria, uel conformia non ſunt. Item petit omnia, quæ ſunt uel opportuna, uel neceſſaria ad hoc, ut plene Deo obediamus: Item poſtulat, ut illa omnia auferantur, quæ impediunt, uel difficultant obedientiam, quæ dicta eſt, ſicq; non eſt mirum, quod hæc poſtulatio ad tanta ſe extendat.

nu. 9. & 18 Iuſtis, & iis, qui in gratia Dei ſunt conſtituti, conuenit hæc poſtulatio? Reſp. Ait Catech. etiam ipſis uehementer petendum eſt, ut ab ipſis Dei uoluntas fiat.

num. 18. Nonne in animis eorum regnat Deus, & gratiæ be-
nn. 9. & 10 neficio Dei obtemperant uoluntati? Reſp. Ait Catech. uerum eſt; ſed tamen ideo hanc debent frequentare pe-

titionem,

titionem: primo: quia ſine Dei auxilio peccata uitare non poſſunt: Secundo quia in ipſis propriæ cupiditates aduerſantur propter procliuitatem admodum inſitam in hominum ſenſibus, unde periculum eſt, ne abſtracti & illecti a concupiſcentijs de uia ſalutis deflectant; neque enim iuſti ita domitos habent carnis affectus, ut nunquam illi poſtea excitentur: Gratia enim ſanat quidem illorum mentem; non etiam carnem peccati enim fomes dum uiuimus incola noſtri corporis eſt; Vnde perſeuerantia in iuſtitia, & gratia, ut docet Concilium, ſpeciale donum Dei eſt.

CAP. VI.

De explicatione uerborum tertiæ petitionis.

QVot uerba ſunt in tertia petitione? Reſp. Quinque primũ uoluntas: Secundũ, Tua; tertiũ, Fiat: quartum, ſicut in cœlo: quintum: Et in terra.

Quid ſignificat uoluntas? Reſp. Exprimit uoluntatem, quæ in ſubſtantijs intellectualibus perfectiſſima potentia eſt.

Quid ſignificat illa uox, Tua? Reſpon. ſignificat; Hic eſſe ſermonem, non de uoluntate creaturarum, & noſtra, quæ ad peccandum procliuis eſt; ſed de Dei uoluntate, quæ non ſolum iuſtiſſima exiſtit, ſed ipſamet iuſtitia eſt.

Quid exprimit dictio Fiat? Reſpon. Declarat, nos deſiderare, & petere, ut in toto mundo ab omnibus, & in omnibus Dei uoluntas fiat, ita ut omnium hominum uoluntates illi ſubiiciantur, illique obediant.

Quid ſignificat illa uox Sicut in cœlo, & in terra? Reſpon: Declarat nos deſiderare, ut uoluntas Dei eodem modo: & eadem animi perfectione, fiat in terra, ſicut fit in cœlo. *num. 19.*

Iſta uerba ſicut in cœlo, & in terra habent plures explicationes? Reſp. Ait Catech. habent tres. *num. 21.*

Prima eſt hæc, quæ eſt litteralis: Ita fiat uolũtas Dei in terra, ſicut in cœlo fit. *num. 19.*

Secunda eſt. Ex S. Cypriano, & eſt moralis, nempe per Cœlum intelliguntur homines pij, & iuſti, qui *num. 21.*

terre-

terrena deſpicientes, & cęleſtia diligentes Cęlum dici poſſunt; per terram accipiuntur mali, & impij, qui cum terrena diligant, terra dici poſſunt: unde petitio erit, ut peccatores ita obediant Deo, ſicut & iuſti.

num. 21. Tertia eſt morales, & eodem S. Cypriano, nempe, quod per Cęlum intelligatur ſpiritus, ſeu ratio, & portio hominis ſuperior: quia cęleſtia diligere ſolet: per terram caro, & corpus, & ſenſus accipiatur, quia ordinariè terram diligant: Vnde erit petitio, quod ita caro obediat Deo, ſicut ſpiritus illi ſolet obtemperare.

num. 22. Verba huius petitionis exprimunt illam partem orationis, quæ dicitur gratiarum actio? *Reſp.* Exprimunt; Quia cum petimus Dei fieri in omnibus uoluntatem, declaramus nos ualde cupere, ut hæc uoluntas ab omnibus, non ſolum colatur, & honoretur, ſed etiam, ut adimpleatur: Hoc autem eſt ſummis laudibus illam celebrare, nec non omnia illius opera iuſtiſſima eſtimare, illamque omnis bonitatis fontem, à qua non niſi bona proueniunt, confiteri, quod gratiarum actionis officium eſt.

num. 22. Quid faciendum, quando iuſtitia diuinæ uoluntatis nobis ignota eſt? Reſpon. Ait Catech. Omni ambiguitate, & heſitatione de Dei bonitate reiecta cum humilitate ad illud Apoſtoli confugiendum, inueſtigabiles uiæ eius.

nu. 19. &c. Petimus hic perfectam obedientiam erga Dei uoluntatem? Reſp. Petimus, quia talis in Cœlo eſt.

nu. 19. &c. Qualis eſt obedientia, & ſubiectio beatorum diuinæ uoluntati? Reſp. Ait Catech. primo illi ſponte, & uoluntarie, & ſummo cum affectu, & uoluptate obediunt Deo: ſecundo Obediunt omnes nullo pœnitus excepto. tertio obediunt in omnibus, quæcunque Deus uult: quarto obediunt ſemper, & in ſæcula ſæculorum: & talis obedientiam in nobis deſideratur.

num. 20. Voluntas Dei eſt a nobis facienda propter æternæ uitæ retributionem? Reſpon. Ait Catech. Etiam ſi poſſimus in obediendo diuinę uoluntati æternam ſperare retributionem, tamen, & hæc quoque ſpes in diuinam uoluntatem eſt referenda; nempe, ut nos ideo operemus, quia Dei uoluntas eſt, ut talem ſpem habeamus, cum

amori,

amori, & obedientiæ, noſtræ mercedem æternam beatitudinem propoſuerit.

Si quis obediat Deo, & diligat illum non propter premium ab ipſo promiſſum, ſed tantum ex charitate, & pietate nihil ſpectans niſi diuinam bonitatem, atq; iuſtitiam, talis obedientia perfectior erit? Reſpon. Ait Catech. Erit perfectior, & talem habent beati, & illam in hac petitione deſideramus illis verbis, Sicut in Cœlo, & in terra. *num.* 20. & 21.

C A P. V I.

De vſu huius petitionis.

Fideles, quid debent facere, vt bene vtantur hac petitione? *Reſp.* Ait Catech. ſequentia.

Primo debent ſibi continuo ante oculos ponere iſifinitam bonitatem, atque iuſtitiam diuinæ voluntatis. *num.* 23.

Secuudo conſiderare vim noſtræ cupiditatis diuinæ voluntati repugnantem, quæ in natura noſtra inſita eſt, per quam in Dei facienda voluntate vincimur a naturis omnibus, de quibus ſcriptum eſt, omnia ſeruiunt tibi, & ſumus adeo imbecilles, vt nullum in opus Deo gratum non modo non perficere, ſed ne inſtituere quidem poſſimus, niſi Dei adiutorio ſubleuemur. *num.* 23.

Tertio Ex hac conſideratione debemus induci, vt demiſſo, & humili animo in hac pronuncianda petitione nos frequentiſſime exerceamus. *num.* 23.

Quarto Debemus ſummo affectu deſiderare, vt Deo perfectiſſime obediamus ſemper in vijs Domini ambulantes, cuiuſque præcepta obſeruantes, nihil animo agitantes, vel actione ſuſcipientes, quod diuinæ voluntati conforme non ſit. *num.* 23.

Quinto Debemus in ſimplici, & abſoluta Dei voluntate conquieſcere. *num.* 24.

Sexto Noſtrum iudicium debemus ſubijcere Dei voluntati, qui nobis melius conſulit, quam ipſi optare poſſimus. *num.* 24.

Septimo Certo ſtatuendum eſt, nihil ſine Dei voluntate, quæ ſumma omnium ratio, & regula eſt, nobis accidere poſſe; ideoq; non debere nos grauius commoue- *num.* 24.

Digitized by Google

ri, ſed inuicto animo eſſe, ſi quid aduerſum, vel moleſtum nobis contingere videatur.

num. 24. Octauo. Qui arbitratur, ſe inferiori loco eſſe, quam ſua dignitas poſtulet, debet æquo animo ferre conditionem ſuam; ordinem ſuum non deſerere; manere in ea vocatione, in qua vocatus eſt; omnia ad beneplacitum diuinæ voluntatis referendo.

num. 24. Nono. Si anguſtia rei familiaris, ſi corporis valetudine, ſi perſequutionibus, ſi alijs moleſtijs, & angoribus premimur, omnia de manu Domini ſunt accipienda, dicentes cum beato Iob, Sicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum.

num. 21. Decimo. Si proſpera, & optata nobis contingant, omnia a Deo ſunt acceptanda, & ideò gratiæ illi agendæ, & occaſio promptius obediendi, & magis amandi ſumenda eſt.

Num. 2. Motiua ad obediendum Deo.

Quibus motiuis homo poteſt induci ad obediendum in omnibus Deo? Reſp. ſequentibus.

num. 22. Primo, Iuſtiſſimum eſt, vt Dei voluntas in omnibus fiat.

num. 3. Secundo. Omnes creaturæ irrationales Deo obediunt, & homo magis ad hoc obligatus eſt.

Seſſ. 6. can. 20. Tertio. Neceſſarium eſt, omninò ad ſalutem obedire præceptis Dei, & Eccleſiæ.

num. 13. Quarto. Seruire Deo, & illi obedire regnare eſt.

num. 13. Quinto. Chriſtus dixit, Quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in Cęlis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt; ideſt cum illo ſum omnibus amoris, & beneuolentiæ vinculis coniunctiſſimus.

num. 8. Sexto. Sola hac obedientia infirmitas arbitrii, & miſeria hominis ſanari poteſt.

Seſſ. 6. c. 16 Septimo. Hac obedientia meremur vitam æternam.

num. 13. Octauo. Exempla omnium ſanctorum ad illam nos prouocant.

num. 12. Nono. Chriſtus factus eſt pro nobis obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.

num. 23. Decimo. Inobedientia Luciferi, Adam, & aliorum inexpli-

Digitized by Google

inexplicabilium malorum illis cauſa fuit.

Vndecimo voluntas Dei ipſamet iuſtitia, & prima regula omnium actuum noſtrorum eſt. *num.* 24.

Duodecimo Deus Pater noſter eſt, ideo eius voluntas ad benefaciendum nobis promptiſſima eſt: Demum S. Augu. ait voluntas Dei recta eſt; Tua autem curua: Illa non eſt curuanda ad tuam; ſed tua corrigenda ad illã. *Cap.* 9.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In quartam petitionem.

par. 4. *c.* 13

QVænam eſt, materia huius tractationis? Reſpon. Quarta petitio, in qua bona temporalia a Deo poſtulamus. *ibid. nu.* 1.

Quis ordo inter hanc, & priores petitiones? Reſp. Ait Catech. Habet hunc ordinẽ præcatio Dominica, vt poſtulationem rerum diuinarũ conſequatur earum rerum petitio, quæ ad corpus, & ad hanc vitam tuendam pertinent. Nam vt ad Deum tanquam ad vltimum finem referuntur homines, ſic humanæ vitæ bona ad diuina eadem ratione diriguntur.

Quæ diuiſio tractationis facienda? Reſpon. Poteſt diuidi in capita ſequentia.

Primum. De vita corporis, & de rebus illi neceſſarijs.

Secundum. De vita animæ, & de bonis ad illam requiſitis:

Tertium. De quarta petitione.

Quartum. De explicatione verborum.

Quintum. De vſu huius petitionis.

Digitized by Google

CAP. I.

De vita corporis humani.

QVid de corpore hominis conſiderandum? Reſpon. Primo de fine corporis humani; Secundo, de vita, & operationibus illius: Tertio, de bonis ad hanc vitam requiſitis; Quarto, de bono vſu dictorum bonorum.

Num. 2. De fine, & vita corporis humani.

num.1.2.3. QVis eſt finis corporis humani? Reſp. Eſt eſſe intrumentum animæ ad ſeruiendum Deo, & ad alia multa virtutum opera exercenda.

num.3.12. Corpus datum eſt homini, vt in otio viuat? Reſpon. Non, ſed ad laborem eſt deſtinatum.

num. 3. Homo poteſt quieſcere in voluptatibus corporis? Reſpon. Non, ſed totus homo, & totum hominis corpus ad Deum, & ad virtutem eſt referendum.

num.1.2.3 Homo debet vti corpore ad glorificandum Deum? Reſpon. Omnino.

Cap.3.n.3. cap.10.n.7 Hic arg.n. 1.2.3. &c. Qua ratione hoc debet præſtare? Reſp. Oculis debet vti ad inſpicienda opera, & beneficia Dei, vt inde ſumat occaſionem Deum glorificandi; Item debet oculis inſpicere imagines ſacras: Item legere ſacram ſcripturam, vt inde Dei optineat cognitionem: Item inſpicere illa omnia, quæ ad actionem corporis valeant pertinere; Auribus vtendum eſt ad audiendum verbotum Dei; quo homo ad cultum Dei directus eſt: Item ad audiendas ſeniorum, & maiorum conſilia, & monitiones: Lingua homo debet vti ad laudandum Deum, & proximum in via virtutis dirigendum; Manus ad omnia opera virtutum efficienda datæ ſunt: Pedes ad peregrinationem, & tranſlationem virtuoſam de loco ad locum deſeruiunt: Totum corpus ieiunijs, abſtinentijs, vigilijs, aliiſq; multis Deo deſeruit.

præcep. 3. Catech. Quenam debent eſſe operationes corporis humani? Reſp. Exercere ſe in cultu Dei, & in alijs virtuoſis operationibus ſecundum, quod ab anima illi præſcriptũ ſit.

num. 2. Pooteſt has operationes præſtare ſine vita? Reſpon. Impoſſibile eſt.

Poteſt

Poteſt habere, & conſeruare vitam ſine adminiculo rerum externarum? Reſp. Non poteſt. *num. 7.*

Num. 3. De bonis externis ad vitam corporis neceſſarijs.

QVæ bona ad uitam corporis noſtri neceſſaria ſunt? Reſp. Totus mundus corporeus. *cap. 3. n. 3. & cap. 10.*

Quomodo totus hic mundus vitæ corporis deſeruit? Reſp. Notum omnibus eſt, quod omnes cœli, omnia elementa, lapides, herbæ, plantæ, & animalia ad vitam corporis noſtri tuendam deſeruiunt. *num. 7.*

Totus mundus corporeus ad corpus hominis eſt ordinatus? Reſp. Deus totum mundum corporeum ad hominis corpus ordinauit, hoc vero ad Dei cultum, & gloriam eſt ordinatum. *ex S. Amb. de Arca, & Noe.*

Corpus humanum eget alijs corporibus ad ſe ordinatis? Reſp. Omninò. *num. 4.*

Num. 4. De indigentia corporis ante peccatum, & poſt peccatum.

COrpus hominis habet eandem indigentiam poſt peccatum, quam habuit ante peccatum? Reſp. Valde diuerſa eſt indigentia. *num. 4.*

Quam indigentiam habuit corpus hominis in ſtatu innocentiæ? Reſp. Catechiſmus ita ait Etſi in illo ſtatu neceſſe habuiſſet adhibere cibum ad reficiendas vires, tamen non ei opus fuiſſet veſtibus ad tegumentum, non tecto ad perfugium, non armis ad defenſionem, non remedijs ad valetudinem, non alijs multis, quorum ſubſidio nos ad hanc naturæ imbecillitatem tuẽdam egemus; Satis tunc fuiſſet ad immortalem vitam ille fructus, quẽ feliciſſima vitæ arbor nullo hominis labore præbuiſſet. *num. 4.*

Homo in tantis paradiſi delitijs futurus erat otioſus? Reſp. Ait Catech. Non, quia Deus hominem ad operandum in eo voluptatis domicilio collocarat: verum nulla opera tunc fuiſſet moleſta, nullum officij genus, tunc non iocundum fuiſſet: Homo etiam perpetuo ex cultura felicium hortorum tuliſſet ſuauiſſimos fructus, *num. 4.*

nec eum vnquam opera, aut ſpes fefelliſſet;

num. 5. Modo poſt peccatum quomodo res ſe habet? *Reſpon.* Catech. ita ait.

num. 5. Primo, nunc fructu arboris vitæ priuati ſumus.

Secundo. Nunc contra homines talis ſententia prolata eſt: Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes, ex ea cunctis diebus vitæ tuæ; ſpinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ; in ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec reuertarris in terram, de qua ſumptus eſt, qui puluis es, & in puluerem reuerteris: Itaq; verſa ſunt omnia, & mutata in deterrimam partem.

num. 5. Tertio ait, illud grauiſſimum eſt, quod maximos ſumptus, ſummum laborem, ac ſudorem ſæpiſſimè nullus fructus conſequitur; cum fruges datæ in deteriorem ſegetem, vel ſuccreſcenti agreſtium herbarum aſperitate opprimuntur, uel in nobis, vento, grandine, uredine, rubigine perculſæ, & proſtratæ intereunt; vt omnis anni labor, exiguo tempore aliqua cœli, uel terræ, calamitate, recidat ad nihilum.

Num. 5. De difficultate acquirendi bona corpori neceſſaria.

num. 5. Modo adeſt magna difficultas optinendi bona corpori neceſſaria? *Reſp.* Maxima.

In quo hæc difficultas poſita eſt? *Reſp.* præcipuè in ſequentibus.

n. 4. & 5. 6 Primo. Nunc homo multo pluribus eget bonis, quam ante peccatum eguiſſet, vt dictum eſt.

ibidem. Secundo. Modo operari multo difficilius; homini eſt, quia ſine ſudore, & labore non fit neceſſaria autem corpori ſine proprio labore homo non optinebit.

ibid. nu. 5. Tertio. Terra nunc multo minores, & pauciores fructus reddit, & maiori tamen cultura eget, tribulosq;, & ſpinas germinare conſueuit.

Quarto. Fructus à terra datos ſæpe aliqua extrinſeca cauſa conſumit, & aufert.

num. 5. Demum ſola hominis opera ſine Dei fauore, atque benedictione vana, & inutilis eſt.

Num. 6.

Digitized by Google

Num. 6. De cauſa tanta difficultatis, & de illius remedio.

QVænam eſt cauſæ tantæ iam dictæ difficultatis? Reſpon. Ait Catech. Hoc accidit immanitate noſtrorum ſcelerum, noſtraq́; culpa in has miſerias, & anguſtias incidere, quia Deus iuſte à nobis auerſus noſtris minimè benedicit operibus, ſed horrenda manet ſententia, quam de nobis, vt dictum eſt, pronunciauit, in ſudore vultus tui ueſceris pane tuo. *num. 6.*

Quodnam harum miſeriarum remedium? Reſp. Vnicum eſt, quod Deus benedicat nobis, noſtriſq́; operibus, quia Deus eſt ille, qui dat incrementum, & cum aperit manum ſuam implet omne animal benedictione. *num. 6.*

Quonam medio hęc à Deo optinetur benedictio? Reſpon. Humili, & deuota petitione, vt in filio prodigo aperte ſignificatum eſt. *num. 7.*

Num. 7. De bono vſu temporalium.

HOmo poteſt bene, & male vti temporalibus? Reſpon. Ita eſt. *ex num. 12*

Quis eſt bonus vuſus? Reſp. Ex Catechiſmo talis.

Primo omnia bona de manu Dei ſunt accipienda; Si quid luce ſua ſol, ſi quid ſidera motu, & curſu proſunt; ſi circumfuſo hoc alimur aere; ſi terra frugum, & fructuum vbertate ſuſtinet omnium vitam; ſi opera magiſtratuum quiete, ac tranquillitate fruimur; à Deo iſta omnia ſunt accipienda, quod ſi ſecundæ cauſæ, aliquid pro nobis efficiunt, illas tanquam Dei manus, quibus nobis ſua bona diſtribuit interpretari debemus. *petit. 1. n. 7.*

Secundo. In bonis temporalibus deſiderandis, ſperandis, petendis, vtendis, maximè curandum eſt, ne à Dei præſcriptione vlla ex parte diſcedamus. *num. 3.*

Tertio. Ait Catech. Si quis terrena deſideret, & petat eo animo, vt illa omnino bona exiſtimat, & in illis tāquam in optato fine conquieſcens nihil præterea requirat, neque illorum vſum ad Deum referat, iſte nec bene deſiderat, nec bene petit, nec bene vtitur. *num. 3.*

num. 3. Quarto. S. Auguſtinus ait. Non petimus temporalia hæc tanquam bona noſtra; ſed tanquam neceſſaria noſtra; ideſt, non illa deſideramus, vt in illis quieſcamus, ſed vt per illa ad Deum tendamus, cum ad hoc nobis neceſſaria ſint.

num. 3. Quinto. Ait Catech. Omnia, quæ ſpectant ad vſus vitæ neceſſarios, ad *D*ei gloriam referenda ſunt, ex Apoſtolo, qui ait: Siuè manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

Sexto Ait. Si deſint temporalia: Si labor, requiritur *num. 6.* in illis comparandis, homines debent cogitare, ſua culpa in has miſerias, & anguſtias incidiſſe.

Septimo Ait. Homines cogitare debent, Deſudan-*num. 6.* dum quidem, & elaborandum nobis eſſe in parandis iis, quæ ad viuendum ſunt neceſſaria; veruntamen niſi laboribus noſtris benedixerit Deus, fallacem, & inanem fore omnem noſtrum conatum,

Octauo Ait. Ad virtutem pertinere, vt non abundā-*num. 10.* tem, & exquiſitam ciborum, ac veſtium copiam, ſed neceſſariam, ac ſimplicem appetamus, iuxta illud Apoſtoli: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.

Octauo. Ait bona ad vitam neceſſariam debent acci-*1. Tim. 6.* pi non aliena, ſed noſtra; ideſt à nobis ſunt acquiren-*num. 12.* da, non iniuria, fraude, aut furto, ſed proprio labore, & induſtria.

num. 12. Nono, Ait. Quæ nobis malis artibus conciliamus, nō noſtra ſunt, ſed aliena; ſæpiuſq; illorum calamitoſa eſt, vel adeptio, vel poſeſſio, vel certe iactura: Contra verò honeſtis ac laborioſis piorum hominum lucris tranquillitas ineſt, & magna felicitas, iuxta illud Profetæ, labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.

num. 12. Decimo. Iis, qui iuſto labore victum quærunt, fructum ſuæ benignitatis pollicetur *D*eus, Deut. 28. Emittet Dominus benedictionem ſuper cellaria tua, & ſuper omnia opera manuum tuarum, benedicetq; tibi.

Vndecimo. Ait, Bona meus à Deo petenda, & deſi-*num. 12.* deranda, vt recte partis, recte, ac prudenter vti poſſimus.

Duodeci-

Digitized by Google

Duodecimo. Ait, diuites meminerint facultates ſuas, & copias Deo acceptam referre; cogitentq́; , ſe idcirco illis bonis eſſe cumulatos, vt illa diſtribuant indigentibus; ideo diſcant, non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo viuo, qui præſtat nobis omnia abunde ad fruendum; Alia de bonis temporalibus, & de uſu illorum dicta ſunt præcepto ſeptimo. *num. 23.* *num. 15.* *1. Tim. 6.*

CAP. II.
De vita animæ.

QVænam de vita animæ, conſideranda? Reſp. Primo quid ſit anima; 2. finis illius; Tertio, operationes ad finem; Quarto, vita ad operandum; Quinto, bona neceſſaria ad vitam; Sexto, uſus dictorum bonorum.

Quid eſt anima? *Reſp.* Eſt pars hominis dignior ad Deo ſeruiendum deſtinata: uel ſic. Eſt illud, quo homo uiuit, & operatur. *Ex artic. 1 num. 19.*

Quis finis animæ? Reſpon. Gloria Dei, & Chriſti, nec non uita beata. *Ex Seſſ. 6. cap. 7.*

Quæ ſunt media ad dictum finem optinendum? Reſpon. Duo; Primum eſt, debitus cultus Deo; Secundo, Meritum uitæ æternæ: Ad hæc autem optinenda medium neceſſarium eſt; Sanctum Euangelium, nempe obedire illi, & ſeruare illius, præcepta. *Ex Concil. Seſſ. 4. & 6*

Quæ ſunt animæ operationes? Reſp. Illæ, quæ ab Euangelio præſcriptæ ſunt; quæ ad quatuor capita reducuntur, nempe ad Symbolum, ad Sacramenta, ad Decalogum, & ad orationem Dominicalem. *Arg. Seſſ. 4 cap. 1.*

Quid eſt uita animæ? Reſp Eſt facultas exercendi operationes illas, quæ à S. Euangelio præſcriptæ ſunt. *Arg. ibid. & ex Catec. in praf. nu. 12*

Num. 2. De bonis animæ ad operandum neceſſarijs.

ANima, poteſt iuxta finem ſuum operari abſque adminiculo bonorum externorum? Reſp. Non poteſt. *nu. 2. 3. et 7*

Nonne habet intellectum ad cognoſcendum Deum, & uoluntatem ad illum diligendum; & item naturam, *pet. 3. nu. 3. &c.*

quæ

quæ animam dirigit, & impellit ad congruas hominis operationes exercendas? Reſp. Habet ſed per peccatum ualde deteriorata ſunt, & homo ad peccandum procliuis factus eſt.

ex n. 1. &c. Deus prouidit animæ opportuna ad operandum? Reſpon. Sapientiſſimè prouidit.

ex S. Amb. de arca, & Noe. Rom. 1. Quæ ſunt iſta? Reſp. poteſt dici ſequentia.

Primo. Omnia corpora ordinauit ad corpus hominis, hoc autem ad animā ordinatum eſt, ut eſſet inſtrumentū, quo illa uteretur ad ſuas operationes exercendas.

ex c. 3. n. 3 Secundo. Totus mundus adiuuat animam ut Dei potentiam, ſapientiam, & bonitatem cognoſcat. Inuiſibilia .n. Dei per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciūtur.

ex Decalogo, et Seſſ. 6 Tertio, Deus dedit animæ legem naturæ, legem ſcriptam, & legem gratiæ, quibus anima complete ad operationes ſuas dirigeretur.

ex Seſſ. 4. & Cathec. hic nu. 18. Quarto. Sacra Scriptura proponit, & explicat animæ omnia opera Dei, item docet illam multis modis omnia opera uirtutum, confert illi uerbum Dei in ſuauiſſimum panem, & anime cibum.

Hic nu. 19 Quinto. Vita Chriſti plena inexplicabilibus miſterijs eſt ueluti Paradiſus animæ, in quo illa poteſt meditatione, & contemplatione maxime deliciari, & aliquo modo idem eſt de uita B. Virginis, atque Sanctorum.

Catech. de Sacr. in ge. num. 20. Sexto. Deus proponit animæ. Septem Sacramenta, quibus uita ſpiritualis producitur, atque nutritur; Baptiſmus enim dat natiuitatem; Confirmatio augmenta; Euchariſtia cibum; Pœnitentia medicinam; Extrema unctio, uires debilitatas reſtaurat; Ordo dat magiſtratus; Matrimonium legitimam prolem.

De Sacr. Euch. Septimo. Deus animæ dedit excellentiſſimum Miſſæ Sacrificium.

Seſſ. 6. c. 7. Octauo. Deus per uirtutes Theologicas ſeipſum cōmunicat animæ donans per fidem ſapientiam ſuam, per ſpem potentiam, per charitatem ſuam bonitatem. Per uirtutes uerò morales, & per dona Spiritusſancti animā ornat, perficit, & ad operandum habilem reddit.

petit. 1. n. 7 Nono. Dat magiſtratus ſeculares, & Eccleſiaſticos item angelos quibus homo ad bene, & virtuoſe, & pacifice, ac iocunde uiuendum directus eſt.

Decimo.

Digitized by Google

Decimo. Dat naturam, qua mouetur, & impellitur ad operationes naturales. *art 1.n.22*

Vndecimo. Dat gratiam, qua natura ſanatur, perſicitur, & homo ad finem, & ad operationes ſupernaturales eſt eleuatus. *Seſſ.6.c.7.*

Duodecimo. Dat Eccleſiam à Chriſto ædificam, inexplicabilibus priuilegijs decoratam, in qua homines membra Chriſti effecta ſunt. *artic.9.*

Decimotertio. Merita Chriſti animæ multis modis communicata ſunt. *Seſſ.6. c.3. &. c.*

Decimoquarto. In Eccleſia datur Communio ſanctorum, in qua theſaurus ineſplicabilis fundatus eſt. *artic. 9.*

Decimoquinto. Deus aliunde effudit Spiritumſanctum in Eccleſiam, qui docet illam omnem ueritatem, & eſt principium omnis uitæ, & ſanctitatis. *artic. 8.*

Demum inexplicabilia ſunt bona, quæ à Deo animæ ad bene, beateq; uiuendum data ſunt.

Num. 3. De vſu horum bonorum.

DEVS adiuuat hominem ad uſum horum bonorũ? Reſp. Adiuuat, & impellit. *ex num. 12. Seſ.6.can.4*

Homo poteſt diuinæ motioni diſſentire ſi uelit? Reſp. Ex libero arbitrio poteſt.

Quis eſt bonus uſus dictorum bonorum? Reſp. Bonus uſus conſiſtit in hoc, ut fideles illis utantur ad finẽ, & ad operationes, quæ ab Euãgelio illis præſcripta ſunt.

CAP. III.

De quarta petitione.

QVænam eſt, quarta petitio? Reſp. Hæc. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. *num. 8.*

Quæ materia illius? Reſp. Omnia omninò bona tum animæ, tum corporis, quæ ad bene, beateq; uiuendũ ſunt neceſſaria, uel utilia, uel opportuna, non ſolum ſibi, ſed omnibus hominibus, qui in mundo ſunt.

Quare ſunt materia? Reſpon. Quia ſunt illud, quod petimus. *num. 8.*

Licet Chriſtianis hominibus à Deo petere terrena hu- *num. 9.*

ius

ius uitæ bona? Reſpon. Ait Catech. Ex communi Patrum ſententia, & ex ſacris Scripturis licet, ſi recta ratione ſiat.

num. 12. Petimus hoc loco bonum uſum dictorum bonorum? Reſpon. Omnino.

Quæ forma, & quis modus petendi? Reſp. Catech. ita illam declarat.

n. 3. *n.* 22. Primo ait, Petitio harum rerum ad præſcriptum diuinæ uoluntatis eſt referenda; Ideò enim ſtatim poſt illam poſtulationem, Fiat uoluntas tua, ſequitur hæc. Panem noſtrum, &c. In qua bona temporalia poſtulamus.

nu. 1. 2. 3. Secundo ait. Dicta bona licet petere, & deſiderare, quatenus ſunt neceſſaria, uel utilia ad gloriam Dei, uel noſtram ſalutem conſequendam, & non aliter.

num. 22. Tertio Ait. Petens hæc bona debet exitum ſui deſiderij, ac petitionis diuinæ committere uoluntati, nempe ut illa, ſi placet, concedat; ſi non placet, neget. Quod ſi concedantur, gratias agere; ſi non dentur, ſibi perſuadere, nec ſalutare illud eſſe, nec utile, quod pijs a Deo negatur, cui magis curæ eſt noſtra ſalus, quã nobis ipſis.

Quarto. Petitio debet eſſe cum ſpe optinendi, ſi ita
num. 12. expediat: & cum uoluntate, & animo gracias agendi, & bene utendi, ſi obtineat.

Quinto. Hac petitione debemus recognoſcere Deum
num. 14. omnium dictorum bonorum benignum authorem, atque datorem.

Quis finis huius petitionis? Reſp. Primo impetrare
num. 16. ſibi, ac toti mundo; Secundo. Deo pro impetratis gra-
num. 12. tias agere; Tertio Bene uti bonis à Deo datis.

C A P. IV.

De explicatione verborum.

QVot particulæ, ſunt in hac petitione? Reſp. Sex, Prima, Panem, Secunda, Noſtrum, Tertia, Quotidianum, Quarta, Da, quinta, Nobis, Sexta, Hodie.

Quis finis harum? Reſp. Explicare, quid petamus, & quomodo petamus.

num. 8. Quid ſignificat hæc uox, panis? Reſp. ait, Catech.

In

Digitized by Google

In diuinis litteris Panis nomine multa ſignificantur, ſed illa duo præcipuè; Primum quidquid in victu, cęteriſq; rebus ad corpus, vitamq; tuendam adhibemus; Deinde quidquid nobis ad ſpiritus, & animæ vitam, ac ſalutem Dei munere tributum eſt.

Hæc uox panis ſignificat aliquid in particulari? Reſp. Aic Catech. ſignificat ſequentia. *num. 8.*

Primo. Omnia vitæ corporalis ſubſidia, & veſtes ad tegendum, & cibum ad veſcendum, ſiue panis is ſit, ſiue caro, ſiue piſcis, ſiue quodcunque aliud; Item domos ad habitandum, medicinam ad ſanitatem, arma ad defenſionem, & alia his ſimilia.

Secundo Ait. Panis ſignificat Verbum Dei, qnod eſt cibus animæ, iuxta illud: Non in ſolo pane, ſcilicet materiali, viuit homo, ſed de omni verbo, quod procedit de ore Dei. *num.18.*

Tertio. Chriſtus eſt panis, & cibus animæ, quia intellectus noſter paſcitur meditando vitam Chriſti, & merita ipſius Cœnam, & Conuiuium magnum animæ parant. *num. 19.*

Quarto. Euchariſtia uerè animæ panis eſt, & ita à Chriſto appellatur, & Chriſtus hunc panem cœleſtem dedit nobis ad veſcendum. *num.20.*

Quid ſignificat hæc vox, Noſtrum? Reſpon. Ait Catech.

Primo. Dicitur noſter, quia nobis neceſſarius eſt. *num. 11.*

Secundo. Non dicitur, Noſter, quia nobis illum opera noſtra parare ſine Deo poſſimus, quia ait profeta; Omnia, à te expectant, vt des illis eſcam; &c. *n.12.& 11*

Tertio. Ait Dicitur, Noſter, ad ſignificandum, quod à nobis iure eſt acquirendus, non iniuria, fraude, aut furto parandus; & quod panis alienus eſt dimittendus: & quod non in otio, ſed in laboribus, & bonis artibus vita noſtra eſt tranſigenda. *num. 12.*

Quid explicat hæc uox. Quotidianum. Reſp. Ait Catech.

Primo. Declarat parſimoniam, & frugalitatem circa bona temporalia, dum poſtulamus non exquiſitiſſima ciborum, & vinorum genera; ſed illa, quæ communia, & quotidiana ſunt, & quæ neceſſitati ſatisfaciãt. *num.13.*

Secundo.

Digitized by Google

ſalutaribus his animæ epulis ueſci oportere? Reſp. Ait. Cum S. Ambroſio opponendum; Si quotidianus eſt panis cur poſt annum illum ſumis: Accipe quotidie quod quotidie tibi proſit. Sic viue, vt quotidie merearis accipere.

C A P. V.
De vſu, & fructu huius petitionis.

IN quo conſiſtit bonus uſus huius petitionis? Reſp. In hoc, quod per illam deſiderium, affectus, ſpes, poſtulatio noſtra circa bona temporalia ſecundum uirtutem moderata ſint. *num. 3.*

Qua ratione hæc fiet moderatio? Reſp. Catech. docet ſequenti.

Primo. Perſuadendum nobis eſt, eſſe pœne res innumerabiles, quæ ſi nobis deſint vel vitam amittimus, vel agimus in ſuauem. *num. 7.*

Secundo. Conſiderandum, quam maxima ſit indigentia noſtra poſt peccatum primi parentis tam quoad corpus, quam quoad animam. *nu. 4. & 5.*

Tertio. Infirmitas noſtra examinanda, qui ſine Deo nullo modo res ad uitam neceſſarias parare poſſimus. *num. 6.*

Quarto. Quod à ſolo Deo iſta bona ſunt expectāda. *num. 6.*

Quinto. Quod Deus eſt paratiſſimus dare cum expedit, ſi debito modo petantur. *num. 7.*

Sexto. Quod ſolus Deus cognoſcit, quando, & quomodo iſta bona uobis profutura ſint. *num. 22.*

Septimo. Quod eſt liberaliſſimus in illis concedendis ex ſua paterna prouidentia. *num. 7.*

Octauo. Quod culpa hominum ſit, vt in illis concedendis manus Dei contracta ſit. *num. 6.*

Nono. Quod iuſte Deus manum contrahit, cum homines vel inordinate hæc bona diligunt: vel vitioſe, & luxurioſe illis abutuntur; vel illa à Deo non recognoſcunt; aut illi gratias non agunt; aut conuenienter illa non petunt. *ex nu. 6.*

Decimo. Homines debere ſumma cura ſtudere, vt animum ſuum iuxta præſcriptum diuinæ uoluntatis cōponant in deſiderandis, ſperandis, petendis, atque vtendis *num.*

Digitized by Google

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In Quintam petitionem.

QVID continet quinta petitio? Reſp. Ait Catech. Summam quandam eorum bonorũ, quibus per Ieſum Chriſtum cumulatum eſt humanum genus. *part.4.cap. 14.num.2.*

Quænam eſt hæc ſumma? Reſp. Ait Catech. Ineſplicabile miſterium Paſſionis Chriſti. *num. 1.*

Qua ratione? *Reſp.* Ait. Quia etſi multa infinitam Dei potentiam cum pari ſapientia, ac bonitate coniunctam ſignificent, ita ut quocunque oculos, cogitationévè conuerteris, certiſſima ſigna immenſæ Dei poteſtatis, ac benignitatis occurrant; nihil profecto eſt, quod ſummum eius amorem, & admirabilem in nos charitatem declaret, quam Chriſti paſſionis miſterium. *num. 1.*

Quomodo paſſio Chriſti ad hanc pertinet petitioné? Reſpon. Ait Catech. Quia Remiſſio peccatorum, de qua hic agitur, eſt proprius effectus paſsionis Chriſti, iuxta illud Eſaiæ 27. & 53. Dimittetur iniquitas domui Iacob, & iſtæ omnis fructus, vt auferatur peccatum eius. *num. 2.*

Hæc petitio eſt accuratè, ac diligenter explicanda? Reſp. Ait ita eſt, quia ad cœleſtem vitam conſequendam plurimum valere omnes intelligunt.

Hæc tractatio in quot capita diuidenda? Reſp. In ſequentia. *num. 2.*

Primum eſt, De peccato.

Secundum. De remiſſione peccatorum.

Tertium. De requiſitis ad remiſſionem peccatorum.

Quartum. De remiſſione iniuriarum.

Quintum. De explicatione huius petitionis.
Sextum. De vſu huius petitionis.

CAP. I.
De peccato.

Catechiſmus quibus in locis agit de remiſſione peccatorum? Reſp. In tribus potiſſimum, nempe in articulo decimo, & in Sacramento Pœnitentiæ, & in hac quinta petitione.

Ex Catechiſ. in præfa. nu. 12. Qua ratione in illis habet tractationem? Reſp. Homo circa hanc peccatorum remiſſionem tres actus elicere poteſt; & primus eſt fidei credendo ipſam remiſſionem; & de illo tractatur in Symbolo, in quo ſumma fidei contenta eſt: Secundus eſt Spei, nempe ſperare, & petere illam, & de hoc in præſenti petitione dicendum eſt: Tertius eſt efficaciter dictam remiſſionem obtinere: & de hoc, vbi de Pœnitentia dicendum fuit.

num. 4. & ſeq. Quænam hoc loco de peccato conſideranda? Reſpon. Illa, quæ fidelem populum ad ſummopere deſiderandam, & petendam remiſſionem peccatorum inducere poſſint.

nu. 4 &c. Quæ ſunt iſta? Reſpon. Turpitudo, culpa, macula, reatus, & damna peccati, item conſideratio, recordatio, confeſſio, & deteſtatio dictorum.

Num. 2. De turpitudine peccati.

num. 6. Turpitudo peccati eſt magna? Reſp. Eſt maxima ſupra quam dici, vel explicari poteſt.

num. 6. Parochi debent illam explicare? Reſp. Omnino, quia ad expetendam remiſſionem peccati deſeruit.

Qua ratione poterit declarari? Reſp. Catech. proponit, quæ ſequuntur.

num. 6. & 7 Primo. De Deo conſiderandum eſt, quod in ipſo eſt infinita bonitas digna omni amore; Summa maieſtas digniſsima altiſsimo honore; altum dominium, & poteſtas, cui conuenit plena obedientia, atque ſubiectio; demum ipſe eſt, qui creauit nos, & omnia; a quo innumerabilia, & maxima continuo accipimus beneficia.

Secun-

Digitized by Google

Secundo. De nobis cogitandum, quod nihil ſumus, niſi putida caro, niſi ſumma feditas,& ideo ſumma ignominia eſt, ſi Deum ſummum bonum, & benefactorem offendamus. *num. 6.*

Tertio. De diabolo conſiderandum, quod princeps ſit tenebrarum, & rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, ſuaq; illos opprimat tirannide, illiſq; tanquam hoſtis acerrimus crudeliſſime dominetur. *num. 7.*

Quarto. De peccato, Quod ſit ab alienatio à Deo ſummo bono Patre noſtro Creatore, benefactore. *num. 7.*

Quinto. Peccatum eſt abiectio diuinæ obedientiæ, conformitatis, & reſignationis à Dei voluntate. *num. 11.*

Sexto. Peccatum eſt contemptus Dei, quia dimittitur, & repudiatur ipſe, vt alia ab ipſo obtineantur. *nu. 6. 7. 11.*

Septimo. Eſt perturbatio ordinis diuinæ ſapientiæ, quia confundit ordinem rebus a Deo datum, quantum eſt ſitum in nobis. *num. 11.*

Octauo. Eſt repugnantia, & plena contrarietas voluntatis humanæ cum voluntate Dei. *n. 8. & 11.*

Nono. Eſt actio hominis, qua Dei maieſtas offenditur, ac violatur. *num. 11.*

Decimo. Peccatum non ſolum eſt alienatio à Deo, ſed etiam eſt quædam rebellio ab eius dominio, & imperio, quantum in nobis eſt; quia nolumus illi parere. *num. 7*

Vndecimo. Non rebellio tantum, ſed rebellio ad inimicos capitaliſſimos Dei, & noſtri, nempe dæmones; vnde peccatum vera, & aperta hominis dementia eſt. *num. 7.*

Duodecimo. Non ſolum peccator ſit rebellis Dei, ſed etiam bellum contra Deum gerit, quia ſceleribus incredibiliter illũ offendit, vt ſupra de pœnitentia dictũ fuit. *num. 8.*

Decimotertio, Peccatum eſt odium Dei, quia peccando, quis vult Deo offenſam, & malum. *num. 8.*

Decimoquarto. Sicut peccator bellum gerit contra Deum, ita, & Deus contra illum, quia ira Dei ita perſequitur ſemper peccatum, ſicut vmbra corpus. *num. 8.*

Decimoquinto. Peccatores aſſimilantur claudis, ſurdis, mutis, cæcis, & omnibus membris captis. *num. 8.*

Demum. Ait actio peccati tranſit, ſed remanet culpa, macula, & reatus illius. Et ex his licet conſiderare, quam maxima in peccato deformitas ſit. *num. 8.*

Digitized by Google

Num. 3. De malis, quæ peccatum conſequuntur.

nu. 7. & 8. EXpedit conſiderare mala, quæ peccatum conſequi ſolent? Reſp. Ait Catech. Omnino, quia ſi minus mouent cor hominis turpitudo peccati, & rupta federa charitatis, qua tanquam amabiliſſimo nodo parenti Deo ſpiritus noſter adſtringitur, ſaltem moueant calamitates, & erumnæ, in quas per peccatum incidimus.

num. 8. Quæ ſunt illa mala? Reſp. Catechiſmus enumerat ſequentia.

num. 8. Primo ait. Sanctitas animæ, quam Chriſto deſponſatam eſſe ſcimus, violatur.

num. 8. Secundo. Profanum fit templum Domini, & Spiritusſancti, de quo ſcriptum eſt, quod ſi quis illud violauerit diſperdet illum Deus.

num. 8. Tertio. Ait innumerabilia ſunt mala, quæ peccatum inuexit in hominem; ita vt tunc infinita peſtis à Dauide ſit appellatum his verbis: Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ, non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum, ideſt tanta eſt vis plagæ peccati, vt nullam hominis partem ſuo peſtifero veneno intactam relinquat.

num. 8. Quarto. Ait venenum peccati peruadit vſque ad oſſa ex Profeta; quia etiam rationem, & voluntatem, quę ſunt veluti oſſa animæ, ideſt partes illius maxime ſolide inficit.

num. 8. Quinto. Peccatum priuat totum hominem ſanitate, & aggrauat illum infirmitate, ideo peccatores claudi, ſurdi, cæci, & muti, vt dictũ eſt, in ſcriptura ſunt appellati.

num. 8. Sexto. Ex Apoſtolo, Ira, & indignatio, tribulatio, & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum; & ex hoc infinita mala conſequuntur.

num. 8. Septimo. Poſt peccatũ culpa manet in voluntate; quæ eſt deformitas, monſtruoſitas, obliquitas, & iniuſtitia, cum voluntati Dei contraria ſit.

num. 8. Octauo. Manet macula, tum quia anima recedendo à Deo, qui illius ſol eſt, fit tenebroſa, ſtrictis, tum quia adherendo rebus fedis, & turpibus maculatur, fedatur conta-

contaminatur, deturpatur ab illis; iuxta illud, qui tangit picem, inquinabitur ab illa.

Nono. Manet reatus, ideſt obligatio, & neceſſitas ſoluendi pęnas, quæ peccato debitæ ſunt. *num. 9.*

Decimo, Per peccatũ homo ſubijcit ſe crudeliſsimæ ſeruituti diaboli, & priuatur priuilegijs, & bonis, quæ filijs Dei conceſſa ſunt. *num. 7.*

Num. 4. De peccato veniali.

IAM dicta conueniunt peccato veniali? Reſp. Sicut peccatum veniale dicitur leue peccatum, ita aliqua iam dicta non grauiter, ſed leuiter conuenire illi dicendum eſt. *Seſſ. 6 c. 11. Catech. n. 14. & n. 5.*

Quænam eſt turpitudo peccati venialis? Reſp. Hoc peccatum non eſt contra voluntatem Dei, ſed præter illam, ideſt declinat quidem aliquantulum ab eo, quod Deus vult, ſed tamen non facit contra voluntatem illius, ideo non habet illam plenam rationem deformitatis, quam habet mortale. *ibidem.*

Iuſti, & ſancti incidunt in hæc peccata venialia? Reſpon. Ita aiunt Concilium, & Catech. *ibidem.*

Quid de illo ait Concilium? *Reſp.* Ait. Licet in hac mortali vita quantumuis ſancti, & iuſti in leuia ſaltem, & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata, quandoq; cadant; non propterea deſinunt eſſe iuſti: Nã iuſtorum illa vox eſt, & humilis, & verax, Dimitte nobis debita noſtra. *Seſſ. 6. c. 11*

Quid dicit Catechiſmus? *Reſp.* Ait Ex Mileuitano Concilio habetur ſic: Placuit, vt quicunque verba ipſa Dominicæ orationis, vbi dicimus, Dimitte nobis debita noſtra, ita volunt à Sanctis dici, vt humiliter non veraciter hoc dicatur, anathema ſit: Quis enim ferat orantem, & non hominibus, ſed ipſi Domino mentientem, qui labijs ſibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ ſibi dimittantur debita non habere? *num. 5.*

Ex dictis quid colligitur? Reſp. Primo peccata venialia dici leuia: Secundo dici quotidiana, quia quotidie homines in illa incidunt. Tertio? Quod etiam iuſti quandoque in illa incurrunt? Quarto, quod per illa non a- *ibid. C. on. Catech.*

mittitur gratia, & amicitia Dei: Quinto, quod dicantur venialia, quia facillima ſunt ad impetrandam ueniã.

Sexto, Quod quotidie Deus pro illorũ remiſsione nõ ſolum humiliter, ſed etiam ueraciter, etiam à iuſtis, & ſanctis rogari debet.

CAP. II.

De remiſsione peccatorum.

num. 4. FIdeles debent hoc loco conſiderare, quanta res ſit remiſsio peccatorum? *Reſp.* Debent, quia ad recte petendum ualde deſeruit.

artic. 10. & de pen. Hoc à Catech. eſt explicatum? *Reſp.* Explicauit hoc articulo decimo, & illuc lector eſt remittẽdus, ad quod etiam faciunt, quæ de Sacramẽto pęnitentiæ dicta ſunt.

num. 4. Eſt ne aliquid modo de illa dicendum? Reſp. Expedit duo nunc declarare, nempe quantopere deſideranda ſit hæc remiſsio, & quanta ſpes de illa concipienda ſit.

num. 1. & ſeq. Fideles ſummopere debent hanc remiſsionem deſiderare? Reſp. Non poteſt explicari, quàm maximo affectu illam deſiderare conueniens ſit. Cum enim ex peccato infinita mala homini adueniant; ex remiſsione autem non ſolum mala à peccato prouenientia auferantur, ſed etiam bona dictis malis contraria conferuntur; deſiderium autem de malo uitando, & bono obtinendo tantum eſſe debet, quantum eſt bonum, & malum dictum; ſequitur, quod deſiderium de remiſsione peccatorum, ſi fieri poſſet, infinitum eſſe deberet.

nu. 4. &c. Fideles debent concipere magnam ſpem hanc remiſsionem obtinendi? Reſp. Debent, ea tamen conditione ſi ipſi faciant, quod facere debent.

Quid debet fieri, ut remiſsio peccatorum obtineatur? Reſp. Hoc explicabitur capitulo ſequenti.

CAP. III.

De requiſitis ad remiſsionem peccatorum.

num. 1. 2. 4 & art. 10. QVænam requiruntur ad remiſsionem peccatorum? Reſp. Quædam requiruntur, primo ex parte Dei: ſecundo, ex parte Chriſti: tertio, ex parte Eccleſiæ: quarto,

Digitized by Google

quarto ex parte peccatoris.

Quænam ex parte Dei? Reſp. Neceſſe eſt, primo, quod Deus uelit remittere peccata; cum enim peccatū ſit offenſa Dei ad ipſum ſolum ſpectat remittere illam. Secundo, quod uelit conferre peccatori gratiam ſuam quia ſine gratia Dei, peccata remitti non poſſunt: tertio: Quod determinet media, quibus gratia homini peccatori conferri poſsit. *ex Cōc. ſeſſ. 6. ex Catech. artic. 10. & hic.*

Deus uult remittere peccata? Reſp. Ait Catech. Sub hac petitione omnino illa eſt ſubiecta ſententia, ſic eſſe in nos affectum Deum, ut uere pœnitentibus libenter ignoſcat: Declarat enim quod Deus eſt noſter beneficientiſsimus parens, qui non modo poſsit, & uelit omnia peccata condonare; ſed etiam impellit homines, ut à ſe ueniam petant, & quibus uerbis id faciant, docet. *artic. 11.*

Deus vult hominibus gratiam ſuā conferre? Reſp. Ait Catech. Ex dictis nemini dubium eſſe poteſt, quin ipſomet Deo authore, in noſtra ſit poteſtate nobis illius gratiam reconciliare. *num. 11.*

Deus determinauit media, quibus gratiam ipſius obtineremus? Reſp. Determinauit, & primum, ac principale eſt meritum paſſionis Chriſti, ſine qua nemo unquam ueniam peccatorum, aut gratiam Dei impetrauit: Aliud ſunt Sacramenta, quibus meritum paſſionis Chriſti hominibus communicatur. *Seſ. 6. & 7. Catech. n. 2. & n. 13*

Quid fecit Chriſtus pro remiſſione peccatorum? Reſpon. Primo in ſua ſanctiſſima paſſione, a qua omnis tū merendi, tum ſatisfaciendi ius, & ratio tanquam ex fonte profluxit; Deo Patri pro peccatis noſtris ſatisfecit; gratiamque ſuam nobis promeruit: Secundo, Sacramenta inſtituit, ad quæ ſi realiter, vel ſaltem ſtudio, ac deſiderio accedamus, pretium illud à Chriſto in Cruce perſolutum nobis communicatur, ita, vt nobis impetret, & conficiat, vt noſtra peccata remittantur. Tertio: Eccleſiæ dedit poteſtatem Sacramenta adminiſtrandi, item peccata remittendi. *num. 13.*

Quid facit Eccleſia? Reſp. Miniſtrat Sacramenta, & poteſtate ſibi tradita peccata remittit. *artic. 10.*

Quid debent facere peccatores pro remiſſione peccatorum tum petenda, tum obtinenda? Reſp. Ait Cate- *artic. 10.*

Digitized by Google

chiſmus ſequentia.

num. 4. Primo, debent peccata ſua in memoriam, & recordationem reuocare.

num. 6. Secundo, turpitudinem, & feditatem, & damna illorum conſiderare.

num. 6. Tertio, Item maximam hominum in peccando indignitatem.

nu. 6. &c. Quarto, Ineſplicabilis offenſa Deo facta à peccatore conſideranda eſt.

num. 6. Quinto, Contritio, dolor, & deteſtatio de peccato habenda.

nu. 4. 10. 11 Sexto, ſpes veniæ à Deo impetrandæ obtinenda.

num. 13. Septimo, Recurſus ad miſericordiam Dei prouenia humiliter impetranda.

num. 13. Octauo, Recurſus ad meritum paſſionis Chriſti, vt per illud iuſtitiæ Dei, cuius eſt retinentiſſimus Deus, ſatisfaciamus.

num. 13. Nono, Acceſſus ad Sacramenta, ſaltem deſiderio, vt per illa meritum Chriſti nobis applicatum ſit.

ex nu. 13. Decimo, Hoc meritum nobis communicatum offerre diuinæ iuſtitiæ, vt ſic ſatisfacta pro offenſa, plenam nobis peccatorum tribuat remiſſionem.

num. 15. Vndecimo, Peccata noſtra debemus nos excuſare, ſed accuſare, & confiteri, & veniam poſtulare.

num. 22. Duodecimo, In poſterum cautio eſt adhibenda, vt occaſiones peccatorum auferantur.

num. 23. Decimotertio, Remedia contra peccata, nempe Pœnitentiam, & Euchariſtiam frequenter adhibenda.

num. 23. Decimoquarto, Eleemoſinæ pro facultate faciendæ, quia eleemoſina purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam.

num. 23. Decimoquinto, Demum obliuio iniuriarum, & bona voluntas erga eos, qui rem, vel exiſtimationem, ſeu famam, vel corpus ſuum, aut amicorum violauerit, ſeu offenderit, ad obtinendam à Deo miſericordiam, & remiſſionem peccatorum maxime poteſt.

CAP.

Digitized by Google

C A P. IV.
De remiſsione iniuriarum.

QVare hoc loco de remiſſione iniuriarum dicendum eſt ? Reſp. Quia Chriſtus cum remiſſione peccatorum illam coniunxit. *num. 17.*

Quid eſt iniuria ? Reſp. eſt dictum, vel factum contra ius in aliquem illatum. *ex num. 23.*

Quæ materia iniuriæ ? Reſpon. Materia remota ſunt hæc quatuor, anima, corpus, fama, & facultates; proxima eſt dictum, vel factum, contra illas. *ex nu. 23*

Quæ forma ? Reſp. Eſſe contra ius, & iuſtitiam. *ibidem.*

Quis effectus ? Reſp. Offenſa iniuſta vel animæ, vel corporis, vel famæ, vel facultatum. *ibidem.*

Quod efficiens. Reſp. Illæ, qui ſcienter afficit iniuria, ſeu iam dicta offendit. *ibidem.*

Iniuria quot modis fit? Reſp. Duobus ore, & opere, ideſt dicto, & facto. *Arg. ibid.*

Quod eſt contrarium iniuriæ? Reſp. Beneficium, præcipuè gratuitum, & ſine obligatione. *ex num. 23*

Iniuria fit Deo, & hominibus eadem ratione ? Reſp. Aliquo modo vtraque iniuria dicit verbum vel factum contra ius, atque iuſtitiam illatum.

Homo debet remittere iniurias, ſicut, & Deus remittit ? Reſp. Omnino. *num. 19.*

Quid facit Deus in remiſſione iniuriarum? Reſp. Primo remittit peccatum, ſecundo confert gratiam. *Seſſ. 6. c. 7.*

Debet hoc facere homo ? Reſp. Iuſtiſſimum eſt. *n. 19. et 2.*

Quos actus virtutis poteſt facere homo in remiſſione iniuriarum? Reſp. Sequentes. *nu. 17. &c.*

Primus ex Catech. eſt obliuio iniuriarum, & pertinet ad cor; & per hunc actum radicitus euellitur ex corde iniuria, & vindicta, & memoria illius. *nu. 17. &c.*

Secundus eſt remiſſio iniuriæ, ſiue interna, ſiue externa; & hæc poteſt fieri corde, ore, & opere. *num. 23.*

Tertius, eſt bona voluntas, ſeu amor erga illum, qui nos iniuria affecit. *n. 17. &c.*

Quartus eſt, Beneficium operis collatum ei, à quo iniuria affecti ſumus. *n. 17. &c. ibid.*

His

num. 17. His actibus remittitur iniuria, & confertur gratia, ſeu beneficium? Reſp. Ita eſt, nam duo primi interne, & externe remittunt iniuriam; tertius amorem, & quartus beneficium conferunt ei cui iniuria remiſſa eſt.

Num. 2. De motiuis ad remiſſionem iniuriarum.

QVibus motiuis homines ad remiſſionem iniuriarũ induci poſſunt? Reſp. Multis, quorum aliqua præcepto quinto allata ſunt, & Catechiſ. hic proponit ſequentia.

num. 17. Primum eſt vtilitatis, quia ſi nos dimittimus, & Deus nobis dimittet.

num. 17. Secundum neceſſitatis, quia ſi nos non dimittimus, nec Deus dimittet nobis.

num. 18. Tertio ait. Naturæ lege ſancitum eſt, vt tales nos alijs præbeamus, quales eos in nos eſſe cupimus; ita vt vere impudentiſsimus ille ſit, qui ſperet à Deo veniam, quam ipſe aliis concedere nolit.

Luce. 17. Catech. n. 18. Quarto Ait. Deus iubet, ſi peccauerit in te frater tuus, increpa illum, & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi, & ſi ſepties in die peccauerit in te, & ſepties in die conuerſus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me; Dimitte illi. Idem Matth. 5. & Marc. 11.

num. 19. Quinto Magnum eſt argumentum, quod aliquis ſit filius Dei, ſi facile remittat iniurias, & inimicos diligat ex animo.

num. 19. Sexto Ait. Elucet in eo, quod inimicos diligimus, ſimilitudo quædam cum parente Deo, qui ſibi inimiciſſimũ genus humanum filij ſui morte ab æterno exilio redemptum reconciliauit.

num. 19. Septimo. Demum Chriſtus ita imperauit dicens; Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos, vt ſitis filij Patris veſtri qui in cœlis eſt.

num. 20. Octauo ait. Si quis ſecundum carnem non poſſit omnem eradicare iniuriæ memoriam, non deſperet, ſed hoc præſtet in ratione, quæ eſt dignior hominis pars.

num. 20. Quid docet Catechiſmus de difficultate remittendi iniurias? Reſp. Docet ſequentia.

Primo

Digitized by Google

Primo ait. Non vulgaris Paſtorum prudentia requiritur in curando, ne quis conſiderata difficultate, ac neceſſitate huius præcepti ſalutem deſperet. *num.* 20.

Secundo, ait. Sunt, qui cupiunt, & pro viribus faciũt, vt iuxta præceptum Dei vniuerſam iniuriarum memoriam è corde euellant; ſed hoc plene præſtare ✠ non poſſe ſentiunt, quia reſident in animo quædam reliquiæ ſimultatis; quamobrem magnis agitantur conſcientiæ fluctibus, verentes, ne parum ſimplicitet, & candide poſitis inimicitijs Dei iuſſo non obediant. Quibus Paſtores explicabunt, contrarietatem inter carnem, & ſpiritum; nam ſenſus carnis eſt, ad vindicationem procliuis, ratio autem ad ignoſcendum propenſa eſt: vnde inter ipſos perpetua turba, & rixa procedit, ſed minime ſaluti eſſe diffidendum docebunt; Si recalcitrante naturæ corruptæ appetitu, ratio, & ſpiritus perſtent in voluntate, & in officio remittẽdi iniurias, & proximũ diligendi. *num.* 20.

C A P. V.

De explicatione quintæ petitionis.

QVænam eſt materia quintæ petitionis? Reſp. Venia à Deo peccatorum, & proximis noſtris remiſſio iniuriarum: In ipſa enim petimus, vt Deus remittat nobis peccata, & det facultatem, vt nos alijs iniurias remittamus. *num.* 1. *&c.*

Quis finis? Reſp. Obtinere a Deo, quæ dicta ſunt: Item gratias agere de obtentis. *ibidem.*

Quæ forma. Reſp. Deſiderare, ſperare, & petere, ſicut antea dictum eſt. *nu.* 9. *&c*

Num. 2. de explicatione verborum.

QVot particulæ ſunt in hac petitione? Reſp. Sex, prima Debita, ſecunda, Noſtra, tertia, Dimitte, quarta, Nobis, quinta, Sicut, & nos, ſexta, Dimittimus debitoribus noſtris. *num.* 12.

Quid per debita eſt intelligendum? Reſp. Ait Catechiſ. Homo duplici modo habet debitã erga Deum, nempe, primo debet illi exhibere amorem, cultum, & obedien- *num.* 12.

dientiam; & iſta debita nequaquam petimus, vt nobis remittat; quia potius ſunt confirmanda, quam relaxanda: Secundo per debita intelliguntur peccata, quia per illa Deus fuit offenſus, & ſic accipitur hoc loco, vt habetur Luce 7. & 11.

num. 12. Quare peccata dicuntur debita? *Reſp.* Quia, qui peccat, fit debitor ad pœnas peccato indictas luendum; vel ad Deo alia ratione ſatisfaciendum.

n. 12. *et* 13 Homo poteſt ſatisfacere hiſce debitis? *Reſp.* Peccator non poteſt ſatisfacere, Deo pro pœnis ſibi debitis, niſi ad meritum paſſionis Chriſti confugiat.

Pſal. 68. Chriſtus ſatisfecit pro debitis noſtris? *Reſp.* Satisfe-
num. 12. cit iuxta illud; Quæ non rapui tunc exoluebam.

num. 14. Per debita debent intelligi peccata tantum venialia, an etiam mortalia? Reſp. Ait Catech. *De* vtriſque intelligendum eſt.

num. 15 Quid ſignificat vox Noſtra? *Reſp.* Ait Catech. Aliter dicimus panem noſtrum, aliter debita noſtra: Panis .n. dicitur noſter, quia nobis à Deo datus eſt; vel quia illo opus habemus; at peccata dicuntur noſtra, quia illorum culpa reſidet in nobis; & quia vere à nobis noſtra voluntate ſunt perpetrata; quia peccati vim non haberent, niſi eſſent voluntaria: Item illa voce, Noſtra, conſtituimus nos reos peccatorum, confitentes peccata eſſe noſtra, & non excuſantes illa cauſam illorum in alios transferentes, ſicut primi homines Adam, & Eua, fecerunt.

num. 16. Quid explicat vox, Nobis? *Reſp.* Ait Cathechiſmus.
num. 5. Primo confitemur quod nos ſumus peccatores dum petimus remitti nobis.

num. 16. Secundo, Optamus remiſſionem non tantum nobis, ſed omnibus proximis, ideo non dicitur, Mihi, in ſingulari, ſed Nobis, ideſt omnibus in plurali.

num. 16. Quare pro omnibus poſtulamus? *Reſp.* Ait Catech. Quia fraterna neceſſitudo, & charitas, quæ inter omnes homines intercedit, poſtulat, vt, cum quis orat pro ſe, pro alijs quoque non deſinat depræcari.

num. 16. Chriſtiani debent omnia peccata etiam ab alijs perpetrata deteſtari, & odio habere? Reſp. Omnino, Tum quia filio debent diſplicere non minus offenſæ, quas

ipſæ

ipſe, Patri fecit, quam illæ, quæ ab alijs in patrem ſuum illatæ ſunt; alioquin patrem diligere non diceretur: Tum quia Chriſtus de hoc nobis exemplum reliquit, qui Patri pro aliorum peccatis ſatisfecit, & idem Moiſes, & Sanctus Paulus fecerunt, tum demum quia fraterna charitas requirit, vt de fratris noſtri malo doleamus.

Quid ſignificat vox, Dimitte? Reſp. Declarat, quod ſolus Deus eſt cauſa efficiens principatis remiſſionis peccatorum; Chriſtus verò ſua ſanctiſſima paſſione fuit cauſa meritoria; quod ſi Eccleſia dicitur habere poteſtatem remittendi peccata talis poteſtas à Deo per Chriſtum illi collata eſt. Hæc vox explicat Deum eſſe promptum ad dimittenda peccata, quia niſi hoc eſſet, Chriſtus talem formulam petendi non præſcripſiſſet. *art. 10.* *Seſſ. 6. c. 7.* *hic. nu. 10*

Quid explicat particula, ſicut, & nos? Reſp. Ait Catechiſ. Primo habet vim ſimilitudinis, ſic, Dimitte, ſicut dimittimus; Secundo habet vim conditionis ſic, Dimitte, ſi nos quoque dimiſerimus; & vtroque modo illa particula declarat neceſſitatem dimittendi. *num. 17.*

Quid declarant illa verba, Dimittimus debitoribus noſtris? Reſp. Explicant remiſſionem iniuriarum, ſicut antea dictum eſt. *num. 17.*

In hac petitione rogamus Deum, vt det nobis facultatem faciendi omnia, quæ ad remiſſionem peccatorũ neceſſaria, & opportuna ſunt? Reſp. Rogamus. *num. 21.*

Petimus, vt applicetur nobis virtus paſſionis Chriſti? Reſp. Omnino. *ex nu. 21.*

Poſtulamus facultatem remittendi iniurias? Reſp. Ita eſt, & hoc etiam, ſicut, & alia dicta, non pro nobis tantum, ſed pro toto mundo. *ibidem.*

CAP. VI.

De vſu huius petitionis.

QVis eſt vſus huius petitionis? Reſp. Primo intellectus debet conſiderare ea, quæ pertinent ad remiſſionem peccatorum, & iniuriarum, ſicut antea dictum eſt. Secundo voluntas debet ea, quæ ab intellectu cognita ſunt adimplere. *num. 4. & ſeq.*

Qui-

Digitized by Google

num. 5. Quinam debent vti illa? Reſp. Omnes, quia omnes peccata ſaltem venialia committunt.

num. 21. Si quis animum ſuum nondum inducere potuerit ad remiſſionem iniuriarum, & ad dilectionem inimici, poterit vti hac petitione. Reſpon. Ait Catech. Si quis opinetur, talem non poſſe illa vti, in grauiſſimo, & exitioſo errore eſt, & Parochi à tali errore fideles eripere debēt

num. 21. Qua ratione Parochi hoc præſtabunt? Reſp. Ait. duplici ratione, prima eſt, quia quiuis vnus è fidelium numero preces has facit, totius Eccleſiæ nomine illas facit; in Eccleſia autem neceſſe eſt aliquot pios eſſe, qui debitoribus, & inimicis ſuis iniurias remittant: Secunda eſt, quia in hac petitione poſtulamus à Deo facultatem recõciliandi nos illis, quos odimus; Ideo etiam à iam dicto

num. 5. hæc depræcatio fieri poteſt.

Quando vtendum eſt hac præcatione? Reſp. Quotidie, quia quotidie peccamus.

arg. nu. 21. Si quis haberet cor durum ad pœnitendum, vel nihil cogitaret de pœnitentia, ſed in peccatis voluntarie ſine vllo dolore moraretur, deberet hanc petitionèm recitare? Reſp. Omnino ratione iam dicta, quia petit penitentiam.

arg. ibid. Ille, qui magis eget remiſſione peccatorum, & inductione ad pęnitendum, maiore affectu deberet hanc petitionem frequentare? Reſp. Iuſtiſſimum eſt, vt quo magis quis eget medicina vel alio remedio, maiori etiã ſtudio, & diligentia illud requirat, ideo tales frequentius, & maiori affectu hanc petitionem reiterare debere conueniens eſt.

DO-

Digitized by Google

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In ſextam petitionem.

QVis finis huius tractationis? Reſp. Dirigere Parochos ad rectam huius petitionis explicationem. 4 *par. c.* 15. *num.* 4.

Quem ordinem habet hæc petitio cum præcedentibus? Reſp. Poſt impetratam Dei cognitionem; Regni Chriſti profeſsionem; noſtræ cum Dei voluntate conformationem, & obedientiam; Item præteritorum peccatorum remiſsionem; recte ſequitur, vt perſeuerantiam in iuſtitia accepta poſtulemus, quæ per victoriam tentationum certum eſt obtineri; ideo modo recte poſtulatur. *num.* 1. *Seſſ.* 6. *c.* 13

Quare poſt acceptam iuſtitiam, & remiſsionem peccatorum victoria tentationum, & perſeuerantia eſt deſideranda, ac poſtulanda? Reſp. Quia tunc ait Catech. humani generis hoſtis, contra iuſtificatos, omnes artes excogitat, omnes machinas parat, vt illos oppugnet; ita vt verendum ſit, ne labefactata, & mutata ſententia rurſum in vitia dilabantur, longeq; deteriores, quam antea fuerint, euadant; ideo tunc potiſsimum, vt ad Dei auxilium, & patrocinium confugiant, illis neceſſariũ eſt. *num.* 1. *Seſſ.* 6. *c.* 1

In quot capita hæc tractatio eſt diuidenda? Reſp. In ſequentia.

Primum erit De tentatione.

Secundum. Quare, & quomodo Deus permittat tentationem.

Tertium. De cauſa, & modo uincendi tentationem.

Quartum. De explicatione, & vſu ſextæ petitionis.

CAP. I.
De tentatione.

nu 9. c. 15. QVid eſt tentare? Reſp. Ait Catech. Eſt periculum, ſeu experimentum facere de eo, qui tentetur, vt ab ipſo, quod cupimus elicientes verum exprimamus ideo tentatio erit experimentum, vt quod cupimus de aliquo cognoſcamus.

ex.num. 9. Quænam eſt materia tentationis? Reſp. illud, de quo experimentum fit.

ibidem. Quæ forma? Reſp. Ipſum experimentum.

num. 9. Quis finis? Reſp. Hic poteſt eſſe triplex; Primus eſt cognitio de aliqua re nobis ignota veluti quis dubitat, an poſsit ferre tale onus, vt cognoſcat, ſi poſsit, tentat imponendo illud humeris ſuis; Secundus eſt manifeſtatio, non dico cognitio, bonitatis, vel malitiæ alicuius; & hæc manifeſtatio poteſt habere finem bonum, & malum; veluti Deus tentat iuſtos, ut illorum iuſtitia manifeſtetur ad ædificationem; Diabolus tentat manifeſtare uitia ad ſcandalum: Tertius eſt non cognitio, nec manifeſtatio, ſed effectus, veluti Deus tentat inducere peccatorem ad pęnitentiam, & diabolus iuſtam ad peccandum.

nu. 9. &c. Quod efficiens tentationis? Reſp. Ille, qui tentat, ſeu experimentum facit.

ibidem. Quot ſunt genera tentationum? Reſp. Tria, iuxta tres fines dictos; Prima tentatio eſt ad cognitionem: Secunda ad manifeſtationem: Tertia ad opus ſeu effectũ.

Num. 2. de tentatione ad cognitionem.

num. 9. DEVS vtitur tentatione ad cognoſcendum? Reſp. Non, quia omnia nuda, & aperta ſunt oculis eius.

ex num. 9. Diabolus tentat, ut cognoſcat? Reſp. Sæpiſsime, quia plurima ignorat, ueluti Chriſtum tentauit eo animo, ut cognoſceret, an filius Dei eſſet.

ibidem. Homines ita tentant? Reſp. Sæpe apud homines hoc contingit.

Num.

Num.3. De tentatione ad manifeſtationem.

QVænam eſt materia huius tentationis? Reſp. Materia remota eſt perſona, quæ tentatur; proxima eſt virtus, vel vitium, de quo tentatur; veluti Iob de patientia, Iudas de auaritia tentati ſunt. *num. 9.*

Quæ forma illius? Reſp. Experimentum de virtute, vel de vitio, vt dictum eſt. *num. 9.*

Quis finis? Reſp. Manifeſtatio virtutis, vel vitij eſt finis proximus; ſed alius finis eſt, ad quem talis manifeſtatio ordinatur, & poteſt eſſe in bonam, & in malam partem. *n. 9. & 10.*

Quando erit in bonam partem? Reſp. Cum ea intentione tentatur alicuius virtus, vt illa perſpecta, & cognita commodis, & honoribus augeatur, eiuſq; exemplum cæteris imitandum proponatur, vt ſic ad Dei laudes excitentur. *num. 9.*

Deus vtitur hac ratione tentandi? Reſp. vtitur iuxta illud Deut. 13. Tentat vos Dominus Deus veſter, vt palam fiat, vtrum diligatis eum, an non: Ita Deus tentauit de obedientia Abraam, cum præcepit, vt immolaret filium; Ita de patientia Iob, & Tobiam; Idem eſt cum probandæ patientiæ, cauſa populos inopia, morbo, & alijs calamitatibus præmit ad ædificationem aliorum, vel ad proprium meritum ipſorum. *num. 9.*

Quando tentatio erit in malam partem? Reſp. Cum ad malum finem directa eſt. *ibi. & n. 10*

Num. 4. De tentatione impulſiua.

QVid eſt tentatio impulſiua. Reſp. Eſt ſtudioſus impulſus ad bonum, vel ad malum: vel ſic, Eſt experimentum de impellendo aliquem ad bonũ, vel ad malũ. *num. 10.*

Deus tentat inducere homines ad bonum? Reſp. Omnino, veluti tentat per tribulationes inducere ad pœnitentiam: per beneficia ad amorem Dei.

De quanam tentatione hic eſt ſermo? Reſp. De mala ideſt de impulſu ad malum. *num. 9.*

Quid de illa conſiderandum? Reſp. Quatuor cauſæ, *num. 10.*

Digitized by Google

nempe: primo quis tentet; ſecundo quis tentetur; tertio quomodo tentet; quarto ad quem finem tentet.

Num. 5. Quod Deus non tentet ad malum.

num. 11. DEVS tentat ad malum? Reſp. Nullo modo, Deus enim intentator malorum eſt.

num. 11. Poteſt dici, quod Deus intentet ad malum permiſſiue, nempe non prohibendo tentationem, cum illam poſſit prohibere? Reſp. Deus quidem aliquando non prohibet, ſed permittit, tum bonos tum malos tentari: ſed eius permiſſio nunquam ad malum, ſemper ad bonum finem exiſtit: veluti Deus permiſit Adam tentari, & vinci, nō vt fieret malum, ſed vt ex malo eliceret bonum.

num. 11. Quomodo Deus permittit bonos tentari? Reſp. Ait Catech. Deus pios, & bonos tentari quidem ſinit, veruntamen ſua gratia ſuſtentatos non deſerit; licet interdum iuſto, & occulto Dei iudicio, noſtris id ſceleribus poſtulantibus, nobiſipſi relicti concidimus.

Num. 6. De diaboli tentatione.

num. 10. DIabolus tentat ad malum? Reſp. Tentat. Hæc tentatio magna eſt? Reſp. Maxima.

nu. 4. 5. 6 Vnde hæc magnitudo cognoſci poteſt? Reſp. Catech. ita illam declarat.

num. 5. Primo ait. Magnæ ſunt dæmonum vires: inuictus animus: immane in nos, & infinitum odium: bellum perpetuum contra nos gerunt; vt nulla pax eſſe cum illis, nullæ induciæ fieri poſſint.

num. 6. Secundo ait. Quantum dæmones audeant, declarat illa vox Sathanæ In Cœlum conſcendam. Eſ. 14.

num. 6. Tertio ait. Aggreſſus eſt primos homines in Paradiſo. Adortus eſt Prophetas; Appetiuit Apoſtolos, vt illos cribraret ſicut triticum. Ne ipſum quidem Chriſti Domini os erubuit.

num. 6. Quarto ait. Inexplebilem diaboli cupiditatem, & immenſam in tentando diligentiam: S. Petrus expreſſit, cum dixit; aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens, quem deuoret; Vbi patet finem

tenta-

Digitized by Google

tentationis eſſe deuorare ; tentatorem eſſe veluti rugientem leonem ; & noſtrum aduerſarium : Modum tentandi eſſe circuire , & quærere , ideſt omnia cum diligentia tentare.

Quinto ait Apoſtolus grauitatem huius tentationis , & tentatoris declarat ſic. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem ; ſed aduerſus principes,& poteſtates aduerſus mundi rectores tenebrarum harum,contra ſpiritualia nequitiæ in cęleſtibus. *num. 4.*

Dicuntur, principes, ob naturæ excellentiam; vocantur, poteſtates, quod naturæ vi,& poteſtate nos ſuperāt; Appellantur rectores mundi tenebrarum, quia non clarum, & illuſtrem mundum regunt, ideſt bonos, & pios; ſed obſcurum , & caliginoſum , nempe malos homines , qui duce tenebrarum diabolo delectantur ? Nuncupantur , Spiritualia nequitiæ , quia duplex eſt nequitia,vna carnis, quæ incendit ad libidines , alia ſpiritus , quæ ſuperiorem animæ partem ad mala ſtudia inclinat: Dicitur , in cęleſtibus , ad declarandum finem colluctationis eſſe priuare nos æterna hæreditate. *num. 5.*

Sexto ait. Non vnus modo Sathan tentat homines,ſed gregatim interdum dęmones in ſingulos homines,impetum faciunt ; vt ille dixit; Legio mihi nomen eſt ; nempe dęmonum multitudo,quæ illum miſerum diuexarat; & de alio ſcriptum eſt ; Aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi, & fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. *num. 6.*

Num. 7. De alijs tentatoribus ad malum.

PRæter diabolum ſunt alij , qui homines tentent ad malum ? *Reſp.* Catech. ait ſunt.

Primo ait, Diabolus nonnunquam ad tentandum habet homines perditos tanquam emiſſarios,& excurſores; qui homines conſilijs, exemplis , & alijs vijs tentent ad malum. *num. 10.*

Secundo ait. Imprimis habet hæreticos, qui ſedentes in cathedra peſtilentiæ , malarum doctrinarum mortifera ſemina diſpergunt , vt homines per ſe procliues ad malum nutantes, ac præcipitantes impellant. *num. 10.*

num. 4. Tertio ait. Caro, & mundus vndique nos oppugnant.

cap. 14. n. 22. Quarto. Multæ ſunt occaſiones, quæ nos ad peccatũ impellunt, veluti Choreæ, comediæ, malæ ſocietates, praua exempla, atque conſilia, pompæ, vanitates, libri impudici, & alia huiuſmodi.

num. 9. Quinto. Ex tribulationibus aliqui ad peccandum occaſiones accipiunt.

num. 12. Sexto. Quod peius eſt, aliqui beneficijs Dei veluti abundantia, rerum copia, & diuitijs ad peccandum abutuntur, dum ad luxuriam, crapulam, vanitatem, ſuperbiam, & pauperum oppreſſionem illa adhibent.

num. 4. Septimo. Noſtræ paſſiones contra nos maximum bellum gerunt.

Seſſ. 5. Octauo. Concupiſcentia, & fomes homines ad peccandum inclinant.

Num. 8. De ijs, qui tentantur, & de modo, quo tentantur.

num. 6. QVinam homines tentantur? Reſp. Diabolus omnes tentat, tentauit enim primos parentes, Prophetas Apoſtolos, & ipſummet Caput noſtrum Chriſtum, eſt enim omnibus hominibus infeſtiſſimus.

Quomodo tentat? Reſp. Catech. de hoc ita ait.

num. 1. Primo. Diabolus omnes artes excogitat, omnes machinas ad tentandum parat.

num. 2. Secundo. Diabolus tentat, vt hoſtis aſtutiſsimus, & laqueos ubiq; tendit, vt illis irretiti teneamur.

num. 2. Tertio. Multa hominibus ab hoſte diabolo in ſingulas horas pericula intenduntur.

num. 3. Quarto. Graues, & exitiales caſus multorum grauitatem tentationum declarant.

num. 4. Quinto ait. Vndique à tentatoribus impugnamur, qui habitant, & viuunt nobiſcum.

num. 4. Sexto ait. Quid ira, quid cupiditas in nobis poſſit, quis magno ſuo malo non experitur? Quis non his laceſſitur ſtimulis? Quis hos non ſentit aculeos? Quis ſubiectis non vritur ardentibus facibus? Et quidem tam varij ſunt ictus, tam diuerſæ tentationes vt difficillimum ſit grauem aliquam plagam non accipere.

Septimo

Digitized by Google

Septimo. Ab Apoſtolo tentatio appellatur cum diabo lo colluctatio. *num.* 4.

Octauo ait. Accedunt ad intimas pugnas externi impetus, & impreſsiones dœmonum, qui & aperte nos petunt, & per cuniculos influunt in animas noſtras, vt vix ab illis cauere poſsimus. *Rom.* 5.

Nono ait. Sathanæ nequitia maxime ſpectat illuc, vt cœleſti nos hæreditate priuet. *num.* 5.

Decimo ait. Bellarm. diaboli cōtra nos perpetuum eſt, & iuſtis per ſingula temperiæ momenta ſtruit inſidias. *nu.* 6. & 7.

Vndecimo ait. Adam, Dauid, Salomon, & alij innumerabiles experti ſunt dęmonum, violentos impetus, & callidam aſtutiam, cui reſiſti non poſsit conſilio, & viribus hominum. *num.* 7.

Duodecimo ait. Diabolus eo animo tētat, vt decipiat, agatq́; præcipites. *num.* 10.

Decimotertio ait. Diabolus in ſuis tentationibus modo intimos nobis admouet ſtimulos, animæ affectiones, & commotiones adhibens adminiſtras; modo nos exagitat extrinſecus externis rebus vtens vel proſperis ad ſuperbiam, vel aduerſis ad iram.

Diabolus tentat ne magis bonos, an malos? Reſp. Ait Catech. Multi peccatores impulſus, atque impetus dæmonum in ſe minime ſentiunt, ideo dicta de tentatione falſa arbitrantur. *num.* 7.

Quare mali minus impugnantur? Reſp. Primo quia ſponte, & ſine bello diabolo ſe ſubdunt; Secundo, quia in illis non eſt pietas, nec charitas, nec vlla virtus Chriſtiano homine digna; vnde non opus eſt tentatione, vt à virtute dimoueantur; Tertio, In peccata facillime deducuntur, in illiſq́; conquieſcunt, ideo non eſt opus magno impulſu ad peccandum. *num.* 7.

Quare boni magis tentati ſunt? Reſp. Primo quia diabolum odio habent; eius legibus non obediunt; illius tentationibus reſiſtunt; peccata fugiunt; virtutes ſequuntur; & ad cęleſtem patriam tendunt. *num.* 7.

Digitized by Google

CAP. II.
De promiſsione tentationis.

nu. 8. & 11. DEVS poteſt prohibere diabolum, ne tentet? *Re*ſpon. Poteſt ſi uelit.

arg. ibid. Potuiſſet Deus omnem prohibere tentationem? *Re*ſpon. Potuiſſet.

num. 8. Diabolus poteſt tentare ſine permiſsione Dei: *Reſp.* Non poteſt, vt de Iob patet.

num. 8. Poteſt tentare quantum, & quamdiu vult? *Reſpon.* Non poteſt.

num. 8. Omnis poteſtas diaboli Dei nutu, & permiſſu gubernatur? *Reſp.* Ita eſt ait Catech. quia niſi de Iob dixiſſet Deus, Ecce uniuerſa, quæ habet in manu tua ſunt, nihil eius Sathanas attigiſſet: Contra uerò niſi addidiſſet, Tantum in eum ne extendas manum tuam, uno diaboli ictu ipſe cum filijs, & facultatibus concidiſſet. Item ait ita alligata eſt dęmonum uis, ut ne in porcos quidem niſi Deo permittente inuadere potuiſſent.

num. 8. Deus permittit diabolo, ut tentet? Reſp. Permittit.

nu. 8. &c. Ad quem finem? Reſp. Primo ad gloriam ſuam; ſecundo ad utilitatem hominis; tertio. Ad confuſionem diaboli.

num. 18. Quomodo ex tentatione oritur gloria Dei? Reſp. uel
num. 8. tentatus uincit, & non peccat, & tunc glorificatur Deus,
num. 16. in cuius uirtute uicit; uel uincitur à diabolo, & tunc oritur gloria Dei ex eo, quod peccatum illius uel punit, uel pęnitentia delet. Domum maxime glorificatur Deus qui, non obſtante aſtutia, & conatu diaboli, ita homines moderatur in tentationibus, ut diabolum uincere poſsint.

num. 14 Qua ratione utilitas hominum? *Reſp* Tentatio ſeruit ad meritum, ad uictoriam, ad coronam; neque enim coronabitur, niſi qui legitime certauerit.

nu. 15. 16. Quo pacto ex tentatione oritur confuſio diaboli? Re
17. &c. ſpon. Maxima illi eſt confuſio, quod tam ſuperbus aſtutus; potens, & maxime ſollicitus in tentando à teneris pueris, ac puellis, à mulierculis, à ruſticis, & debilibus proſtratus, & uictus ſit.

Digitized by Google

C A P. III.
De victoria tentationis.

QVid debet conſiderari circa uictoriam tentationũ? Reſp. Primo imbecillitas hominum, ut tentationi reſiſtant; Secundo, Caſus,& inductio in tentationẽ; Tertio. Victoria tentationis; Quarto, Perſeuerantia in uirtute. *nu.3.&c.*

Num. 2. De imbecillitate hominis ad tentationi reſiſtendum.

QVid docet Catechiſmus de imbecillitate hominis, ut tentationi reſiſtat? Reſp. Sequentia.

Primo ait utiliſsima eſt conſideratio noſtræ imbecillitatis, quia ex illa cognoſcimus, quantopere egeamus diuino adiumento. *num. 5.*

Secundo ait. In homine eſſe imbecillitatem, ideſt defectum uirium, & inſcitiam, ſeu ignorantiam, ideſt defectum cognitionis, unde & uinci, & decipi poteſt. *num. 3.*

Tertio. Illa Domini noſtri ſententia, Spiritus quidẽ promptus eſt, caro autem infirma, noſtram infirmitatem in ſuperandis tentationibus ualde declarat. *num. 5.*

Quarto. Eandem imbecillitatem demonſtrant graues, & exitiales, impellente dęmone, hominum caſus in ſcriptura connumerati, & quotidie reipſa cogniti. *num. 5.*

Quinto ait. Quod illuſtrius eſſe poſſit humanæ infirmitatis exemplum, quam ſacer ille Apoſtolorum chorus, qui magno antea animo cum eſſet, primo quoque obiecto terrore relicto Saluatore diffugerunt. *num.5.*

Sexto ait. Etſi illuſtrius etiam eſt illud Principis Apoſtolorum, qui in tanta profeſsione ſingularis, & fortitudinis, & amoris in Chriſtum Dnminum, cum Paulo ante ſibi bene fidens ita dixiſſet. Si oportuerit me mori tecum non te negabo. Statim unius uoce mulierculæ perterritus ſe Dominum non noſſe iureiurando affirmauit; Nimirum illi in ſumma ſpiritus alacritate non reſpondebant uires. *num.5.*

Septimo. Si uiri ſanctiſſimi humanæ naturæ fragili- *num. 5.*

tate, cui confidebant, grauiter peccauerunt, quid non timendum eſt cæteris, qui ab eorum ſanctitate abſunt longiſſimè.

num. 5. & 6 Octauo. Potentia, aſtutia, & multitudo tentantium difficillimam homini victoriam reddunt, quia dœmones ſuperiores viribus illo ſunt.

num. 7 Nono ait. Plena eſt hiſtoria diuinarum litterarum, quod diabolus ſanctos homines forti etiam animo ſtãtes, vel vi, vel fraude peruerterit: Nam Adam, Dauid, Salomon, & alij quos, enumerare difficile eſt, experti ſunt dęmonum uidentes impetus, & callidam aſtutiam, cui reſiſti non poſsit conſilio, aut hominum viribus.

num. 7. Decimo. Concludit. Quis igitur ſe ſuo præſidio ſatis tutum exiſtimabit?

Num. 3. De caſu, & inductione in tentationem.

num. 11. Quid eſt induci in tentationem? Reſp. Eſt ſuccumbere tentationi & inimici ab illa.

num. 11. Quod modis quis dicitur induci in tentationem? Reſpon. Duobus ideſt effectiue, & permiſſiue.

nu. 10. 11. Quomodo effectiue? Reſpon. Cum aliquis incidit in peccatum ex eo, quod à dœmone, vel alio ad illud impulſus ſit: Ideo effectiue inducere in tentationem eſt actualiter impellere ad peccandum.

num. 11. Quid eſt permiſſiue inducere in tentationem? Reſp. Si quis non tentet ipſe, neque operam det, vt alius tentet, ſeu impellat ad peccatum; ſed tamen, cũ poſſit prohibere, ne nos tentemur, aut ne tentationibus ſuperemur, non impedit, iſte dicetur permiſſiue inducere in tentationem.

num. 11. Poteſt dici, quod Deus permiſſiue homines tentet, & aliquando etiam inducat in tentationem? Reſp. Certũ eſt, quod Deus permittit homines tentari, & aliquos etiam in tentatione vinci.

num. 12. Cum Deus alicui confert plurima beneficia, vt diuitias, honores, & alia, per quæ homo in ſuperbiam eleuatur, & ex illis occaſionem accipit luxurioſe viuendi, poteſt dici, quod illum hominem per dicta beneficia in tentationem inducat: Reſp. Ait Catech. Deus nos in tentationem

Digitized by Google

tationem inducere dicitur, cum eius beneficijs, quæ nobis ad ſalutem dedit, abutimur ad perniciem; & patris ſubſtantiam, vt prodigus ille filius, diſſipamus viuendo luxurioſe; ſed culpa noſtra id fit

Hæc inductio dicitur permiſſiua, an effectiua? Reſp. *num.* 12. Permiſſiua, quia, vt ait Catech. Deus dat beneficia ad ſalutem, non autem, vt quis illis abutatur; permittit tamen, vt homines, ſi velint, illis ad ſuas cupiditates abuti poſſint.

Item dicendum de tribulationibus, quas Deus ſæpe *num.* 9. hominibus immittit, ex quibus illi occaſionem accipiũt peccati, & non ſalutis. Reſp. Idem.

Non ne aliqua loca ſcripturæ videntur ſignificare, *num.* 13. quod Deus actiue, & non tantum permiſſiue, aliquos in ducat in tentationem, veluti Exodi. 4. & 7. Indurabo cor Pharaonis, Iſaiæ. 6. Excæca cor populi huius; Rom. 1. Tradidit illos Deus in paſſionem ignominiæ, & in reprobum ſenſum, & alia huiuſmodi? Reſp. Ait Catech. In dictis locis alijſq; ſimilibns, non id omnino eſſe actum à Deo, ſed tantummodo eſſe permiſſum intelligẽdum eſt.

Num. 4. De victoria tentationum.

AD quem finem ordinatur tentatio? Reſp. Tentatio eſt quoddam cum diabolo bellum, quod à diabolo ordinatur ad hominis interitum, à Deo vero dirigitur ad eiuſdem hominis victoriam, atque vtilitatem. *n. 14. & 14*

Quid eſt victoria? Reſp. Eſt hoſtis in bello ſuperatio. *num.* 8.

Quomodo obtinetur victoria. Reſp. Superando in bello hoſtes ſuos. *num.* 18.

In quibus quis tenetur ſuperare hoſtem ſuum, vt illum vincat? Reſpon. In duobus, nempe, primo in peritia bellandi; ſecundo in viribus ad bellandum; qui enim in his duobus ſuperat hoſtes ſuos, ſine dubio præliando victor euadet. *Arg. nu.* 3 *nu.* 7. & 8. *num.* 14.

Homo poteſt in dictis dæmones ſuperare? Reſp. Ex natura ſua impoſsibile eſt. *nu.* 3. & 7.

Qua ratione ergo homo diabolum vincet? Reſp. Subdendo, & vincendo ſe alijs, qui diabolo fortiores, & ſapientiores ſint. *num.* 26.

Qui

nu. 16. 17. & 18. Qui ſunt iſti? Reſp. Deus, Chriſtus, vt homo, B. Virgo, Angeli, Sancti.

ibidem. His adiutoribus homo diabolum poterit ſuperare? Reſpon. Omnino.

num. 2. Quo pacto illorum obtinebimus patrocinium? Reſp. Oratione, & petitione.

ex nu. 16. Quid debet facere homo, vt in tentatione victor euadat? Reſp. Primo debet facere aliqua intellectu, vt peritiam bellandi obtineat; ſecundo voluntate, & opere; vt in certamine recte ſe gerat.

Quid intellectu conſiderabit? Reſpon. Potiſſimum ſequentia.

nu. 4. &c. Primo, Grauitatem, aſſiduitatem, & pericula tentationum.

ibidem. Secundo. Odium, aſtutiam, fortitudinem, multitudinem tentatorum.

nu. 3. & 16 Tertio. Propriam imbecillitatem, infirmitatem, & inſcitiam.

num. 3. Quarto. Certus caſus, & exitium, ſi ſolis viribus ſuis fidat.

nu. 3. n. 18. Quinto. Conſiderare neceſſitatem confugiendi ad diuinum auxilium, & patrocinium.

num. 16. Sexto. Cogitare, quam multos in Dei auxilio confidentes ex hiantibus Sathanæ faucibus liberarit Deus: Ioſeph, ex ardentibus inſanæ mulieris faucibus liberauit: Suſannam, ne ſententijs nefarijs interficeretur, ſeruauit incolumem: Iob de mundo, carne, & Sathana triumphauit; Item plurimi alij.

nu. 14. 16. & 18. Septimo. Conſiderare, quod in tentationibus ducem habemus Chriſtum Dominum, qui vicit diabolum, & incomparabiliter eſt illo fortior, & ſapientior; Dicitur Leo vincens; & exijſſe, vt vinceret, & nobis uincendi facultatem daret, iuxta illud: Confidite ego vici mundum; Item præmia ab illo victoribus præparata.

num. 16. Octauo. Conſiderare inſignes illas ab Apoſtolo deſcriptas victorias ſanctorum hominum, qui per fidem deuicerunt regna, obturauerunt ora leonum, &c. Et alias innumerabiles, quæ, ſi ſub aſpectum caderent oculorum, nihil frequentius, aut glorioſius accidere iudicaremus: Hæc, & alia conſideranda.

Quid

Quid debet homo facere voluntate? Reſp. Quædam facere ante tentationem, quædam in tentatione, nonnulla poſt tentationem. *ex nu. 16. &c.*

Quid ante tentationem, ſeu in initio tentationis? Reſpon. Homo viribus proprijs diffidere debet; Summo affectu ad Dei auxilium, & patrocinium confugendum illi eſt; Maximam ſpem in Dei auxilio collocare. Signo Crucis nos munire; Memoriam paſſionis Chriſti recolere; Sacramentis ſe ſtabilire; Tentationum principijs reſiſtere; & alia ſimilia præſtare debemus. *num. 16.*

Quid in medio; vel progreſſu tentationis? Reſp. Renouare ſpem in Dei auxilio: Continuare iam dicta; Cogitare varios fines; ſi vincat, aut vincatur: Victor enim plurima bona obtinebit; victus in maxima incidet mala; Memoriam retinere mortis, Inferni, Iudicij, & Paradiſi, aliaq; huiuſmodi ſunt facienda. *nu. 14 &c.*

Quid in fine præſtandum? Reſp. vel fuit victor; vel victus: Si victus, non deſperabit; Humiliabit ſe Deo; ueniam peccati ab illo petet; Actum contritionis eliciet; Ad confeſſionem opportune accedat; Ex caſu diſcet, quomodo in futurum aduenientе tentatione magis cautus, & vigilans ſit; Si fuit uictor; Non ſibi placeat; Non ſe offerat inſolentius; Non putet, ſe poſſe ſuis uiribus in futurum dęmonum tentationes, impetuſq; ſuſtinere; Omnia tribuat diuinæ benignitati, ac poteſtati; uni Deo pro uictoria gratias habeat, & agat, Chriſtum uictoriæ ſuæ authorem prædicet; ſicut in Apocalipſi legitur, quod beati in cœlo regnantes uictorias ſuas Chriſto omnium duci adſcribunt. Demum obtenta uictoria ad fidentius de Dei auxilio in futuram ſperandum occaſionem homini tribuere deberet. *num. 14. nn. 17. 18. & 19.*

Num. 5. De perſeuerantia in virtute.

QVid eſt perſeuerantia? Reſp. Eſt permanentia in Chriſtiana uirtute, & iuſtitia uſque ad finem. *Seſſ. 6. c. 13*

Quid debet facere homo, ut poſt acceptam iuſtitiam in illa perſeueret? Reſp. Sacrum Concil. Trident. docet, quod primo præcepta Dei ſunt obſeruanda; ſecundo ſtudendum, vt accepta iuſtitia augeatur eundo de uirtute *Seſſ. 6. cap. 10. 11. & 13.*

in uir-

in uirtutem; tertio, quod donum perſeuerantiæ, à ſolo Deo humiliter ſperandum, atque petendum eſt; quarto. Si contingat, quod iuſtitia accepta per peccatum mortale amittatur, per pęnitentiam recuperanda eſt.

Seſſ.6.c.13 Quid docet ſacrum Concilium de perſeuerantia? Reſpon. ſequentia.

ibidem. Primo. Docet ſic. Perſeuerantia aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo, qui potēs eſt eum, qui ſtat, ſtatuere, ut perſeueranter ſtet; & eum qui cadit reſtituere.

ibid. Secundo. Docet; Nemo de perſeuerantia ſibi certi aliquid abſoluta certitudine polliceatur; tametſi in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare, & reponere omnes debent.

ibidem. Tertio. Deus enim ait (niſi ipſi illius gratiæ defuerint) ſicut cæpit opus bonum, ita perficiet operans uelle, & perficere.

ibidem. Quarto. Docet; Qui ſe exiſtimant ſtare, videant ne cadant; & cum timore, ac tremore ſalutem ſuam operentur in laboribus, in uigilijs, in eleemoſynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiunijs, & caſtitate: Formidare enim debent ſcientes, quod in ſpem gloriæ, nōdum in gloriam, renati ſunt.

ibidem. Quinto. Docet. De pugna, quæ ſupereſt cum carne, cum mundo, & cum diabolo, in qua uictores eſſe non poſſunt, niſi cum Dei gratia Apoſtolo obtemperent dicendi, Debitores ſumus non carni, ut ſecundum carnem uiuamus; Si enim ſecundum carnem uixeritis, moriemini; Si autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.

num. 17. Sexto. Catech. ait. Vincitur autem Sathanas non otio, ſomno, uino, commeſſatione, libidinæ; Sed oratione, labore, uigilia, abſtinentia, continentia, caſtitate: ideo dictum eſt; Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem; & qui in ijs armis ad pugnam utuntur, in fugā conuertunt aduerſarios; qui enim reſiſtunt diabolo, is fugiet ab eis.

num. 18. Septimo. Ait; Vires, quibus proſternimus Sathanæ ſatellites, dantur à Deo; Qui ponit, ut arcum æreum brachia noſtra; Cuius beneficio arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi accincti ſunt robore: Qui docet ma-

nus noſtras ad prælium, & digitos noſtros ad bellum.

Octauo. Ait; Catech. Vt uiriliter fideles dimicent, uincant, ad perſeuerantiam ſe diſponant, debent conſiderare, à Deo paratas coronas, & conſtitutam uictoribus ſempiternam præmiorum amplitudinem; Scriptum eſt enim. Qui uicerit, non ledetur à morte ſecunda. Item; Qui uicerit, ſic ueſtietur ueſtimentis albis, & non delebo nomen eius de libro uitæ: Item; Qui uicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei,& foras non egredietur amplius: Item, qui uicerit, dabo ei ſedere mecum in trono meo. Item. qui uicerit, poſsidebit hæc, & ero illi Deus, & ipſe erit mihi filius. *num.* 19. *Apocal.* 2. 3. & 21.

C A P. IV.

De explicatione, & vſu ſextæ petitionis.

QVænam eſt materia ſextæ petitionis? Reſpon. Illa omnia, quæ pertinent ad uictoriam tentationum; & ad perſeuerantiam in accepta iuſtitia; ideo ait Catechiſmus. Petimus ne diuino præſidio deſerti, uel tentationibus decepti aſſentiamur, uel cedamus afflicti: Itẽ, ut præſto ſit nobis Dei gratia, quæ cum defecerint nos propriæ uires, in malis recreet, ac reficiat. *num.* 14. *num.* 15.

Quis finis? *Reſp.* Primo obtinere dictam uictoriam, & perſeuerantiam; *Secundo*, Gratias Deo agere de iam à Deo per Ieſum Chriſtum uictorijs obtentis. *nu.* 16. &c.

Quid ſignificat illa uox tentatio? *Reſp.* Impulſum dęmonum ad malum. *num.* 10.

Quid exprimit illa dictio, Ne nos inducas in tentationem? Reſpon. Ait Catechiſ. Non petit, ne omnino tentemur; quia tentatio eſt utilis, & fructuoſa hominum generi tum ad meritum; tum ad humilitatẽ; ſed poſtulamus, ut Deus non permittat nos uinci à tentatione, ſed illius nos reddat uictores. *num.* 14.

Quid ſignificat illa particulam. Nos? *Reſp.* Quod noſtra ad omnes homines ſe extendit petitio. *ex cap.* 14. *num.* 16.

Num. 2. *De vſu huius petitionis.*

QVinam debent uti hac petitione? *Reſp.* Omnes, quia diabolus tentat omnes. *ex num.* 6

Quando? *Reſp.* Aſsiduæ, frequenter, continuo, quia conti- *num.* 1. &c.

continuo tentat, potiſſimum uerò cum aliqua graui premimur tentatione, ſiue ex proſperis, ſiue ex aduerſis proficiſcatur.

num. 15. Sufficit generalem Dei opem in tentationibus implorare? Reſp. Ait Catech.

Expedit, ut cum aliqua particulari tentatione affligimur, nominatim contra illam auxilium à Deo poſtulemus: Sic enim Dauid Propheta fecit. Nam contra mendacium rogauit; Ne auferas de ore meo uerbum ueritatis uſquequaque; Contra auaritiam; Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiam: Contra uanitates; Auerte oculos meos, ne uideant uanitatem: Idem in alijs.

num. 17. Sola petitio eſt adhidenda? Reſp. Cum illa coniungenda ſunt ieiunium, eleemoſina, continentia, & alia opera uirtutum, quæ dicta ſunt.

nu. 1. &c. Quo affectu petendum? *Reſp.* Maximo quia de re maxime neceſſaria poſtulatio eſt.

ex num. 2. Chriſtus inſtituit, ut hac petitione uteremur? *Reſp.* Ait Catech. Primo huius petitionis præceptum dedit, ut quotidie nos Deo commendemus, eiuſq; paternam curam, & præſidium imploremus: Deinde ſub ipſum mortis tempus, cum Apoſtolos mundos eſſe dixiſ-
Ioan. 13. ſet, his uerbis admonuit; Orate, ut non intretis in tentationem: Ex quo magnam huius petitionis neceſſitatem colligere licet.



DO-

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In ſeptimam petitionem.

QVIS finis huius tractationis? Reſp. Explicare ſeptimam petitionem. num. 1.

Quis ordo inter hanc, & præcedentes petitiones? Reſp. Quatuor primæ, petunt bona; quinta, & ſexta, poſtulant liberationem à malo culpæ; hæc petit liberationem, à malo pœne, & ab omni malo. num. 1.

Cur hæc petitio ultimo loco poſita eſt? Reſp. Ait Catech. Hæc petitio eſt inſtar omnium petitionum, & quaſi epitome illarum ſummatim amplectens omnia, quæ peti poſſunt: Cum enim liberationem à malo impetrauerimus, ex S. Cypriano nihil remanet, quod ultra petamus; quia tunc contra omnia, quæ diabolus, & mundus operantur, ſecuri ſtabimus, & tuti. num. 1.

In quot capita hæc tractatio diuidenda eſt? Reſp. In ſequentia.

Primum. Erit de malo.

Secundum. De remedijs malorum.

Tertium. De explicatione huius petitionis.

CAP. I.

De malo.

QVid eſt bonum? Reſp. Eſt illud, quod prodeſt alicui ad proprium finem obtinendum. ex num. 6.

Quid eſt malum? Reſp. Eſt illud, quod nocet, ne quis proprium finem obtineat. ex num. 6.

Quo. Quotuplex eſt malum? Reſp. Duplex culpæ, & pœnæ. num. 1.

Quid

ex pet. 5. n. 7 Quid eſt culpa? *Reſp.* Eſt deordinatio hominis à proprio fine, & à medijs illius.

pet. 5. n. 6. 7. & 8. Quid eſt malum culpæ? Reſp. Eſt omne illud, quod per ſe deordinat, uel cooperatur deordinationi hominis à ſuo fine, & medijs.

Seſſ. 6. c. 7. Quis eſt finis hominis? Reſp. Deus, nẽpe gloria Dei, & uita beata in illo.

ex Seſſ. 6. c. 11. Quæ media? *Reſp.* Obſeruantia, S. Euangelij, ſeu diuinæ legis.

pet. 6. n. 10. Quid eſt per ſe deordinare? Reſp. Eſt ex intentione à recto fine deuiare.

pet. 6. n. 12. & num. 5. Quæ deuiant à recto fine præter intentionem agentis dicuntur per ſe deordinare? Reſp. Non, beneficia enim Dei, item pœnæ illius aliquibus hominibus occaſiones peccati ſunt; id tamen, quia non eſt ex intentione diuinæ bonitatis, ſed ex illorum fit natiuitate, non per ſe, ſed per accidens deordinare dicuntur.

num. 9. Quid eſt pœna? Reſp. Eſt caſtigatio culpæ.

num. 9. Quid eſt malum pœnæ? Reſp. Eſt res ad caſtigationem culpæ homini data.

Num. 2. De multiplici malo pœna.

QVotuplex eſt malum pœnæ? Reſpon. Hoc malum multis modis ex parte materiæ, & formæ diuiſum eſt; præcipuæ autem diuiſiones ſunt ſequentes.

art. 7. n. 9. & nu 10. Prima. Malum pœnæ aliud dicitur damni, aliud ſenſus: Malum damni eſt priuatio uel finis, uel coram, quę ſunt utilia ad finem: Malum pęnœ eſt inflictio rei moleſtæ, & afflictiue ad culpæ caſtigationem.

arg. ibid. Secunda diuiſio. Malum tum damni, tum ſenſus aliud eſt in hac uita, aliud in alia uita.

art. 7. nu. 9. & 10. art. 5. nu. 3. Tertia. Malum pœnæ in alia uita eſt, quadruplex; Primum eſt malum damni, & pœnæ æternum; & hoc eſt in damnatis, qui ex una parte priuantur uiſione Dei, ex alia cruciantur igne, & hoc in æternum: Secundum eſt malum damni, & pœnæ temporale; & hoc eſt in purgatorio: Tertium eſt malum damni tantum, ſed æterni; & eſt pœna infantium, qui moriuntur ſine baptiſmo: Quartum eſt: Malum damni tantum, ſed temporale; & hoc fuit in ſinu Sanctorum Patrum, qui priuabãtur quidem

Digitized by Google

dem viſione Dei, ſed aliqua pęna non cruciabantur. *ex petit. 5.*

Quarta. Malum pęnæ in hac vita eſt quadruplex, *num. 23.* nempe. Primum, animæ; Secundum corporis; Tertiũ *& petit. 7.* famæ; Quartum facultatum. Et vnumquodque horum *num. 7.* poteſt eſſe tum damni, ideſt priuatio boni conuenientis, & ad finem opportuni; tum ſenſus ideſt rei moleſtæ, & contriſtatiuæ.

Quinta. Malum pęnæ in hac vita ſiue ſit animæ, ſiue *num. 9.* aliorum dupliciter poteſt conſiderari, nempe, vel pro ipſa pœna, vel pro authore pœnæ; ſi accipiatur pro pęna, malum erit omnis tribulatio, & anguſtia, & punitio; ſi pro authore; tunc diabolus dicitur malum; quia eſt exequutor, & miniſter Dei ad infligenda illa mala, quæ in pœnam ſunt.

Num. 3. De his, qui in hac vita mala patiuntur.

QVid docet Cathechiſmus de his, qui mala prædicta patiuntur? *Reſp.* Docet ſic.

Primo ait. Nemo fere eſt, qui tum ſuo, tum alieno *num. 2.* periculo non intelligat, quot, & quantis miſerijs ſubiecta ſit hominum vita.

Secundo ait. *Sacri*, & profani ſcriptores ita eſſe co- *num. 2.* pioſiſſimè demonſtrarunt.

Tertio. Ex Iob ita habetur. Homo natus de muliere *num. 2.* breui viuens tempore repletur multis miſerijs, qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, & nũquam in eodem ſtatu permanet.

Quarto ait. Nullus dies præterijt, qui propria aliqua *num. 2.* moleſtia, aut incommodo notari non poſſit; ideo Chri- *Matt. 8.* ſtus dixit; Sufficit diei malitia ſua; & alibi. Nos quoti- *Luca. 9.* die crucem ſumere, & illum ſequi oportere.

Num. 4. De vtilitate tribulationum.

QVid explicat Catechiſ. de vtilitate tribulationum ſeu malorum pœnæ? *Reſp.* Sequentia.

Primo ait. Sunt quædam, quæ communiter mala *num. 6.* putantur; quæ tamen ſunt illis fructuoſa, qui ea patiũtur: vt ille ſtimulus, qui Apoſtolo erat adhibitus,

Digitized by Google

vt Dei gratiâ adiuuãte virtus in infirmitate perficeretur.

num. 6. Secundo ait. Dicta, ſi cognita ſit eorum vis, ſumma voluptate pios afficiunt.

num. 8. Tertio ait. Nos, qui in hac peregrinatione verſamur, Deus minime vult eſſe ſolutos ab omnibus incommodis, ſed eripit à quibuſdam.

num. 8. Quarto ait. Ea ſolatia, quæ dat Deus interdũ ijs, qui rebus præmuntur aduerſis, ſunt inſtar liberationis malorum omnium; ideo prophæta illis conſolabatur dicẽs: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ letificauerunt animam meam.

num. 9. Quinto ait. Deus vtitur diabolo miniſtro in repetendis pęnis à ſceleratis, & facinoroſis.

num. 9. Sexto ait. Deus dat omne malum hominibus, quod illi peccati cauſa patiuntur, iuxta illud. Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit.

num. 10. Septimo ait. Mala, quæ in nos à proximis proficiſcũtur, diabolo aſſignamus tanquam auctori, & impulſori: quare odium, & iracundiam in ipſum Sathanam conuertere oportet, à quo homines ad iniuriam inferendam impelluntur.

num. 10. Octauo ait. Si te aliqua re leſerit proximus, cum preces facis parenti Deo, pete, vt non modo te liberet à malo, id eſt ab ijs, quas tibi proximus imponit iniurijs; ſed illum ipſam eripiat proximum ex diaboli manu, cuius impulſu homines in fraudem inducuntur.

num. 11. Nono ait. Si in precibus, & votis non liberamur à malis, ſciendum eſt, debere nos, quæ præmunt ferre patienter, intelligentes, placere Deo, vt toleranter ea patiantur.

num. 11. Decimo. Minime nos indignari, aut dolere par eſt, ſi Deus nos, cum petimus, a malis non liberat; ſed omnia ad eius uatum, ac voluntatem ſunt referenda exiſtimantes id eſſe vtile, & ſalutare quod Deo placet, etiam ſi nobis aliter videatur.

num. 12. Vndecimo. Homines, dum in hoc vitæ curriculo verſantur, ad omne incommodorum, & calamitatum genus non ſolum æquo, ſed etiam gaudenti animo ferendum paratos eſſe debere iuſtum eſt; quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

Duode-

Duodecimo. Non eſt æquum ſeruum eſſe maiorem domino ſuo; Sicut turpe eſt ex S. Bernardo, membra eſſe delicata ſub ſpinoſo capite. *num. 12.*

Decimotertio. Sicut Machabæi caſus aduerſos conſtanter, & fortiter tulerunt; & ſicut Apoſtoli, qui contumelijs, cruciatibus, & uerberibus affecti vehementer letabantur, quod pro Chriſto paterentur; ſic nos ita diſpoſiti eſſe debemus, vt aduerſa ſumma cum animi voluptate patienter feramus. *num. 12.*

CAP. II.

De remedio malorum pœnæ.

QVænam ſunt remedia ad mala pœnæ? Reſp. Hæc ſunt in triplici differentia, quædam enim remedia ſunt naturalia, quædam artificialia, nonnulla ſpiritualia. *ex nu. 2. & ſeq.*

Quænam ſunt naturalia? Reſp. Talia ſunt medicinæ, & alia multa, quæ nos ab infirmitate, famæ, ſiti frigore, & alijs miſerijs liberare poſſunt; & ſunt à natura homini comparata. *nu. 4. & 5.*

Quænam ſunt artificialia? Reſp. Illa, quæ non ſolum à natura, ſed etiam ex hominum induſtria, & opera obtinentur, veluti domus, veſtes, lucrum, negotiatio, exercitium, regula viuẽdi, amicitiæ, & alia huiuſmodi. *ibidem.*

Quæ ſunt ſpiritualia? Reſp. Ex ſacro Concil. Trid. & Catechiſ. ſunt quatuor. *num. 2.*

Primum eſt fiducialis, & virtuoſa petitio. *Seſſ. 14. c.*

Secundum eſt, Patientia in aduerſis. *8. & 9.*

Tertium eſt, Voluntaria, & ſpontanea ſuſceptio malorum pœnæ propter Deum. *& can. 13.*

Quartum eſt, Conformitas voluntatis noſtræ cum voluntate Dei etiam in aduerſis. *num. 11. & 12.*

Num. 2. De remidio medicinarum, & vſu illius.

MEdicinæ ſunt remedium aliquorum malorum? Reſp. Sunt, nempe infirmitatum. *num. 4.*

Quæ materia medicinæ? Reſp. Virtus lapidum, herbarum, & aliorum. *ex num. 4.*

Digitized by Google

ex num. 4. Quæ forma? Reſp. Habilitas ad ſanandum.

ex nu. 4. Quis finis? Reſp. Sanare ab infirmitate.

ex num. 4. Quis effectus? Reſpon. Ipſa ſanatio, ſi recta ratione medicina ſit applicata.

num. 4. Quod efficiens? Reſp. Primo natura, quæ herbis, & alijs dat virtutem ſanandi: Secundo, Ars, ſeu induſtria hominum, per quam medicina recte paratur; Tertio, Deus, qui creauit medicinam, & facit illam operari quantum vult.

Num. 3. De vſu medicinarum.

QVid docet Catechiſmus de vſu medecinarum? Reſp. Docet ſequentia.

num. 3. Primo ait. Fideles valde diuerſo modo debent vti medicinis, quam faciant infideles.

num. 4. Secundo ait. Infideles maxime cupiunt, vt poſſint ex morbis, & vulneribus conualeſcere, ſed præcipuam ſpē liberationis ponſit in remedijs natura, vel hominum induſtria comparatis: Item ſibi datum à quouis medicamē tum, etiam ſi cantionibus, veneficijs, & dæmonum opera confectum ſit ſine vlla religione adhibent, modo aliqua valetudinis ſpes oſtendatur.

num. 4. Tertio ait, Chriſtiani in morbis, & in omnibus aduerſis habent ſummum perfugium, & præſidium ſolutis Deum: unum illum omnis auctorem boni, & liberatorem ſuum agnoſcunt, ac venerantur.

num. 4. Quarto ait. Pro certo habēt vim, quæ medicinis ineſt, à Deo inſitam eſſe, & medicinas à Deo datas eſſe hominibus, quibus morbi ſanarentur, iuxta illud. Altiſſimus

Eccl. 32. creauit de terra medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam: Item exiſtimant tantum medicinas egrotis prodeſſe, quantum voluerit ipſe Deus.

num. 4. Quinto ait. Chriſtiani non in medicinis ſummam ſpem recuperandæ ſanitatis reponunt; Sed ipſi Deo medicinæ auctori maximè confidunt; quod ſi per medicinas ſanitatem recipiunt, illam à Deo acceptam referunt.

num. 5. Sexto ait. In diuinis litteris reprehenduntur ij, qui medicinæ fiducia nullum Dei auxilium requirunt.

num. 5. Septimo ait. Qui legem Dei obſeruant, abſtinent ſe abom-

Digitized by Google

ab omnibus remedijs, quæcunque conſtet, quod à Deo ad curationem adhibita non ſint; ideo incantationes, & dœmonum artificia abhorrent, etiam ſi ex illorum vſu explorata ſit ſpes ſanitatis.

Octauo ait. Secundas cauſas ſanitatem conferentes veluti manus Dei eſſe accipiendas. *petit. nu. 7.*

Quod dictum eſt de medicinis, debet intelligi etiam de alijs bonis, vt cibo, potu, domo, veſte, & alijs, quibus à malis liberamur? *Reſp.* Omnino, quia bona omnia de manu Domini ſunt accipienda; ab illo enim creata ſunt, & ipſe per naturam dedit illis virtutem ad bonum, & ſine Deo nihil efficere poſſunt. *ex num. 6.*

Num. 4. De remedio virtuoſa petitionis.

QVis docuit virtuoſam petitionẽ eſſe remedium ab omnibus malis? Reſp. Chriſtus non ſolum docuit ita eſſe, ſed etiam exemplo confirmauit, quia ex hac vita migraturus, ſic Patrem pro diſcipulis rogauit; Rogo, vt liberes eos à malo. *num. 1.*

Quid docet Catech. de virtute, & efficacia huius petitionis? Reſp. Docet ſequentia.

Primo ait. Si populus fidelis cognoſcat, quot, quantiſq; miſerijs expoſita ſit hominum vita, facile intelliget, malorum liberationem à Deo inplorandam eſſe. *num. 2.*

Secundo ait. Nulla re magis adducuntur homines ad orandum, quàm cupiditate, & ſpe liberationis à malis, quæ illos præmunt, & impendent. *num. 2.*

Tertio ait. Talis in animis hominum inſita eſt ratio, & natura; vt in malis ſtatim ad Dei auxilium cõfugiãt; iuxta illud; imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. *num. 2.*

Quarto ait. Maximè expedit docere populos, quęnam ſit recta ratio petendi à Deo, vt liberet nos à malis. *num. 3.*

Quinto ait. Non deſunt qui contra Chriſti Domini iuſſum vtuntur præpoſtero ordine orationis. *num. 3.*

Sexto ait. Chriſtus, qui iuſſit nos confugere ad Deũ in die tribulationis, orationis etiam ordinem pręſcripſit, nempe, vt priuſquam petamus liberari à malo, ſex alias petitiones habeamus, inter quas primum locum habens *num. 3.*

 ille,

ille, quæ ad poſtulandam Dei gloriam ſunt inſtitutæ.

num. 3. Septimo ait. Quidam. Si caput, ſi latus, ſi pes condoluit; ſi rei familiaris iacturam faciunt; ſi minæ, ſi pericula ab inimicis intenduntur; in fame, in bello, in peſtilentia; omiſſis alijs petitionibus, quæ ſunt priores, tantum petunt, vt ex illis cripiantur malis; Cui conſuetudini repugnat Chriſti Domini iuſſum dicentis. Primum quærite regnum Dei.

num. 3. Octauo ait. Qui recte præces faciunt, cum depræcatur malorum propulſionem id referunt ad Dei gloriam; ſic Dauid cum dixit, Domine ne in furore tuo arguas me; ſubiecit. Quoniam non eſt in morte, qui memor ſit tui; in inferno autem quis confitebitur tibi.

num. 4. Nono ait. Chriſtiani in omnibus aduerſis ſummum perfugium habent Deum, quem vnicum authorem omnium bonorum, & liberatorem omnium malorum agnoſcunt, & venerantur.

num. 5. Decimo ait, Chriſtus qui iuſſit, vt liberationem malorum peteremus, præcepit etiam, vt ſpem impetrationis habemus. Petitio.n. in ſpe impetrãdi fundari debet.

num. 5. Vndecimo, ait. Innumerabilia exempla in vtroq; teſtamento proponuntur eorum, qui ex maximis malis per orationem erepti ſunt: iuxta illud. Clamauerunt iuſti, & Dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos.

num. 6. Duodecimo ait. Chriſtiani tantum petere debent liberationem ab illis malis, quæ nullam animæ vtilitatem afferre poſſunt; non autem ab ijs, vnde aliquis fructus prouenit nobis.

num. 7. Decimotertio ait. Licet petere, vt à peccato, & à tẽtationis periculo liberemur; vt ab intimis, externiſq; malis eripiamur; vt tuti ſimus ab aqua, ab igne, à fulgure; ne grando noceat frugibus; ne annonæ caritate, ſeditionibus, bello, laboremus; vt Deus morbos, peſtem, vaſtitatem arceat; vincula, carcerem, exilium, proditiones, inſidias, cæteraq; omnia prohibeat incommoda, quibus maximè terreri, ac fremi ſolet hominum vita: Item, vt omnes flagitiorũ, & facinorum cauſas auertat.

num. 7. Decimoquarto ait. Nõ ſolũ licet petere, vt ab illis liberemur, quæ omnium iudicio mala ſunt; ſed inſuper petere

tere debemus, nè illa, quæ pęnæ omnes bona cõfitentur, diuitiæ, honores, ualetudo, robur, hæc ipſa vita ad malum, & ad animæ noſtræ exitium conuertantur; tunc enim non bona, ſed mala ſunt.

Decimoquinto ait. Oramus in hac ſeptima petitione, vt Deus liberet nos ab omnibus dictis malis, quatenus mala ſunt: Item oramus, ne morte opprimamur repentina; ne in nos ira Dei concitetur; ne, quæ impios manent, ſupplicia ſubeamus; ne igne purgatorij torqueamur; à quo, vt alij liberẽtur, pie, & sãctæ pręcamur. *num. 7.*

Num. 5. De patientia in aduerſis, & conformitate cum Dei voluntate.

CHriſtiani quid facere debent tunc, cum Deus ad pręces illorum à dictis non liberat malis? Reſp. Debent recurrere ad alia duo remedia; quæ ſunt, patientia in aduerſis, & conformitas cum Dei voluntate. *num. 11.*

Quibus motiuis homines induci poterunt ad hoc præſtandum? Reſp. Sequentia adiuuabunt. *num. 6.*

Primo cogitare. Quod nos non debens velle liberari à bonis, ſed à malis; cum autem non poſſimus iudicare, quæ vere bona, vel mala ſint; Deus autem perfectiſſimæ hoc ſcit; perſuadendum nobis eſt, illa non eſſe mala, ſed bona, à quibus Deus non vult nos liberare; ideo talia nõ, ut mala abhorrẽda, ſed ut bona amplectẽda ſunt. *num. 11.*

Secundo. Iuſtiſſimum eſt, vt homines conforment ſe diuinæ uoluntati; ideò, qui uoluntatem Dei in aduerſis contemplatur; ad patienter illa ferenda de facili inducetur. *num. 11.* *num. 12.*

Tertio. Patientia in aduerſis maximum apud Deum habet meritum, atque remunerationem, & plurimum ualet ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis à ſe cõmiſſis. *Seſſ. 14. c. 8. & 9.*

Quarto. Chriſtus dixit Apoſtolis, in patientia ueſtra poſſidebitis animas ueſtras. *Luca. 21.*

Quinto, CHRISTI, Beatæ VIRGINIS, & Sanctorum omnium exempla ad dictam patientiam nos adhortantur; Supra autem omnia paſſio Chriſti, hoc nobis ſuadet. *art. 4. n. 16*

Digitized by Google

Num. 6. De pœnitentijs ſponte ſuſceptis.

Seſſ. 14. c. 8. & 9. EXpedit Chriſtiano populo vt non ſolum patiēter ferat aduerſa, ſed etiam vt aliqua pœnæ mala, quæ dici ſolent pęnitentiæ, ſponte aſſumat, voluntarieq́; illa patiatur? Reſpon. Exempla Sanctorum ita eſſe nos docent.

Quid expedit de his pœnitentijs conſiderare? Reſp. Sequentia à Sacro Concil. Trident. determinata.

Seſſ. 14. c. 8. Primo. Sacrum Concil. docet ſic; Proculdubio magnopere à peccato reuocant, & quaſi freno quodam coercent hæ ſatisfactoriæ pœnæ.

ibidem. Secundo ait. Cautiores vigilantioresq́; in futurum homines pœnitentes faciunt.

ibidem. Tertio docet. Medentur quoque peccatorũ reliquijs, & vitioſos habitus male viuendo comparatos contrarijs virtutum actionibus tollunt.

Seſſ. 14. c. 8 Quarto. Docet ſic, Neque verò ſecurior vlla via in Eccleſia Dei vnquam exiſtimata fuit ad amouendam imminentem à Domino pœnam, quam vt hæc pœnitentiæ opera homines cum verò animi dolore frequentent.

ibidem. Quinto Item ait. Accedit ad hæc, quod dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Ieſu qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur, certiſſimam quoque inde arrham habentes, quod ſi compatimur, & conglorificabimur.

Seſſ. 14. can. 13. Sexto. Determinat ſic. Si quis dixerit, pro peccatis, quo ad pœnam temporalem minimè Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel a Sacerdote iniunctis; Sed neque ſponte ſuſceptis; vt ieiunijs, orationibus, eleemoſinis, vel alijs etiam pietatis operibus, anathema ſit.

CAP. III.

De explicatione ſeptimæ petitionis.

n. 1. & n. 7 QVis finis ſeptimæ petitionis? Reſp. Primo impetrare à Deo liberationem ab omnibus malis præteritis

teritis, preſẽtibus, & futuris, ſi ita expedit, & Deo placet. Secundo gratias agere pro accepta in præteritum ab illis liberatione.

Quæ materia? Reſp. Illud, quod petimus. *num. 7.*

Quid petimus? Reſp. Primo liberari ab omnibus malis ſupra dictis, nempe bello, fame, & alijs; Secundo liberari ab authore mali ideſt diabolo: Tertio liberari ab occaſionibus malorum; Quarto liberari à malo vſu illorum, quæ videntur bona, ſed per abuſum fiunt mala; Quinto liberari ab ijs, quæ animæ, & propriæ ſaluti nociua ſint, etiam ſi nobis bona videantur: Sexto Petimus patientiam in aduerſis, moderationem in proſperis, & in omnibus conformari diuinæ voluntati.

Quæ forma petendi? Reſp. Primo debemus petere cum ſpe, & deſiderio obtinendi, ſi ita expediat, & Deo placet: Secundo, Debemus ita eſſe affecti, vt, ſi Deus cõcedat, cum gratiarum actione accipiamus; ſi neget, diuinæ voluntati conformemus. *num. 4.5*

Num. 2. De explicatione verborum.

num. 8.

QVid ſignificat liberari? Reſp. Significat multa; Primo liberatur quis à malo, cum præſeruatur à malo; veluti ſi prohibeatur, ne malum illi adueniat; Secundo liberatur etiam ille à malo; cui permittitur, vt malum adueniat, ſed efficitur, ne imminens malum illi nocere poſſit; & perfectius liberatus dicetur, ſi efficiatur, vt ex malo illi bonum adueniat; Tertio, liberatur etiam à malo ille, à quo malum iam præſens amouetur; Veluti quis poteſt liberari à malo infirmitatis, vel prohibendo, ne infirmetur; vel permittendo infirmitatem, ſed efficiendo, ne illi noceat; vel demum à præterita illum liberando infirmitate.

Quid ſignificat vox à malo? Reſpon. Significat à malo pœnæ, ideſt ab Inferno, à Purgatorio, à malis huius vitæ; Item ab authore mali pœnæ nempe diabolo miniſtro illius; vel ab ira Dei prima origine pęnarum: Item ab ijs, quæ occaſiones malorum ſunt. *num. 9.*

Quid explicat dictio, Nos? Reſp. Primo noſipſos; *num. 7.*

Secun-

num. 10. Secundo omnes proximos viatores ; Tertio omnes proximos, qui in purgatorio detenti ſunt.

Num. 3. De vſu huius petitionis.

ex num. 2. QVinam debent vti hac petitione ? Reſp. Omnes, quia omnes malis ſubiecti ſunt.

ibidem. Quando ? Reſp. Frequenter, continuo, quia ſemper mala nos præmunt.

ibidem. Quo affectu ? Reſpon. Magno, quia ſtimulus miſeriarum valde nos præmit.

num. 3. Qua ratione petendum ? Reſp. Virtuoſe, iuxta illa, quæ antea dicta ſunt.

num. 3. Quid agendum, ſi Deus exaudiat ? Reſp. Gratiæ illi agendæ ſunt.

nu. 11. 12. Si non exaudit ? Reſp. Mala patienter pro Dei gloria ſunt toleranda.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In concluſionem Dominicæ orationis.

num. 1. QVIS finis huius tractationis ? Reſp. Explicare concluſionem Dominicæ orationis.

num. 1. Quænam eſt hæc concluſio ? Reſpon. Illa particula, Amen : quam S. Hieronymus appellat Signaculum ; & concluſionem dominicæ orationis, & vltima pars illius eſt.

num. 2. Expedit, vt fidelibus detur cognitio illius ? Reſp. Ait Catech.

Digitized by Google

Catech. Sicut neceſſariū eſt, vt detur cognitio de præparatione, quæ orationē præcedere debet, ita opus eſt, concluſionis, & finis orationis cauſam, rationemq́; explicare.

Quid circa hoc tractandum? *Reſp.* Primò proponenda cauſa, & finis huius concluſionis; Secundo. Explicanda ſignificatio huius vocis, Amen. Tertio de vſu, & vtilitate huius concluſionis.

Num. 2. De cauſa, & fine huius concluſionis.

QVare hæc concluſio poſita eſt? Reſp. Quia oratio habet principium, & medium, & finem, ideò vt eſſet perfecta in proemio, de principio, in petitionibus de medio, hic de fine dicendum erat. *ex num. 1.*

Expedit valde, vt oratio bene concludatur? Reſpon. Catech. Non pluris eſt diuinas præces diligenter ordiri, quam religioſe abſoluere; ideſt tanti valet bonus finis, ac bonum principium. *num. 1.*

Quomodo differunt principium, medium, & finis orationis? Reſp. In principio introducimur ad Deum, vt petamus: In oratione petimus, & obtinemus; in fine colligemus, & cuſtodimus obtenta. *ex n. 1 2. 3*

Quis eſt finis, & concluſio orationis Dominicæ? *Reſpon.* Reſponſio Dei. *num. 4.*

Qua ratione? *Reſp.* Poſtquam filius rogauit patrem, finis petitionum debet expectari non à filio, ſed à Patre, ad quem ſpectat concedere, vel negare, quod poſtulatum eſt. *ex num. 4.*

Hæc particula, Amen. Eſt reſponſio à Deo data? *Reſpon.* Ait. Catech. ex perpetua Eccleſiæ Dei conſuetudine intelligitur, quòd hæc vltima particula pro reſponſione Dei accepta ſit. *Rom. 4.*

Vbi habetur hæc conſuetudo? Reſp. In Miſſa, in qua poſt orationem domimicam particula, Amen, nón dicitur à miniſtro, ſicut fit in alijs orationibus, ſed reſeruatur Sacerdoti, qui locum Dei tenet, & ſtatim ſummiſſa voce dicit, Amen, ad ſignificandum, quod eſt Dei reſponſio, & ideo ab illo, qui tenet locū Dei proferri dēt. *num. 4.*

Digitized by Google

Num. 3. De explicatione particulæ, Amen.

num. 4. QVid docet Catech. de hac particula Amen? Reſp. De illius ſignificatione ait Catechiſmus.

num. 4. Primo ait. Hæc vox Hebrea adeo frequens fuit in ore Saluatoris, vt Spiritusſanctus voluerit, quod in Eccleſia Dei retineretur.

num. 4. Secundo ait. In illa ſunt ſignificata, & incluſa multa quaſi ſemina affectionum, & cogitationum, quæ in orante, dum orat, à Deo producta ſunt.

num. 4. Tertio ait. Hæc vox ſignificat, ſcito tuas auditas eſſe præces.

num. 4. Quarto ait. Hæc vox vim habet Dei reſpondentis, & illum cum bona gratia dimittendis qui precibus, quod velit, impetrarit.

num. 4. Quinto ait. Cum Sacerdos in Miſſa illam profert, tanquam Dei, & hominum interpres Deum exoratum eſſe populo reſpondet.

num. 5. Sexto ait. In alijs precibus vox, Amen, conſenſum tantum, & deſiderium ſignificat; In hac verò reſponſio eſt, Deum orantis poſtulationi conſenſiſſe.

num. 6. Septimo ait. Varie à multis vox, Amen, interpræta tur: Septuaginta interpraetes verterunt Fiat. Alij interpraetantur, Vere; Aquila ait, ſignificare, Fideliter: Quocunque modo ſit, illam, quæ dicta eſt, reſpódentis Dei habet ſignificationem.

num. 6. Octauo ait. Apoſtolus 2. Corinth. 1. Ait, Amen, ſignificare veritatem, & permanentiam diuinarum promiſſionum.

num. 6. Nono ait. Hæc vox in fine poſita, ſi forte animus orantis in oratione alio diuerſus ſit, repetit, & confirmat omnia, quæ antea ſunt poſtulata.

num. 6. Decimo ait. Hanc vocem, Amen, in fine proferimus quaſi intelligentes nos impetraſſe omnia, ac veluti ſentientes præſentem vim diuini auxilij canimus cum Propheta, Ecce enim Deus adiuuat me, & Dominus ſuſceptor eſt animæ meæ.

Digitized by Google

Num. 3. De vtilitate huius concluſionis.

QVid docet Catechiſmus de vtilitate huius concluſionis? Reſp. Sequentia.

Primo ait. Sciat fidelis populus, multos eſſe, & vberes fructus, quos ex orationis Dominicæ fine percipimus; Sed omnium vberrimus, ac lætiſſimus fructus eſt eorum impetratio, quæ poſtulauimus. *num. 1.*

Secundo ait. Qui pie Deum orant, quodam modo cum ijs, qui ad ignem accedunt, comparari poſſunt; qui ſi algent, caleſcunt; ſi calent, æſtuant: ſic illi aſſiſtentes ad Deum pro modo pietatis, ac fidei ardentiores euadunt; inflammatur eorum animus ad Dei gloriam; mens illuſtratur; & homo cumulatur diuinis muneribus; hęcq́; dum quis orat, augentur; vnde in fine orationis maiora fiunt; & orans magis illa in fine cognoſcit, & confitetur illo verbo, Amen, quaſi exultans, & Deo gratias agẽs. *num. 2.*

Tertio ait. Sicut Moyſes à Dei congreſſu, & colloquia diſcedens diuino quodam fulgore collucebat; ita vt Iſraelitæ eius oculos, & os intueri non poſſent; ſic, qui orant, in fine orationis, & in diſceſſu à Deo fieri ſæpe cõtingit. *num. 2.*

Quarto ait. Dauid ſæpe in initio orationis timorem, & cordis anguſtiam oſtendit; in fine uerò magnam letitiam, ſpem, & cordis dilatationem aperte declarat. *num. 14.*

Num. 4. De vſu huius concluſionis.

QVinam debent vti hac concluſione? Reſp. Omnes. Quo affectu, & intentione? Reſp. Primo ad exprimendam ſpem impetrationis eorum, quæ poſtulata ſunt? Secundo. Ad gaudium præſeferendum ex colloquio cum Deo habito; Tertio, ad gratias agendas de obtentis; Quarto, Ad ſtabiliendam voluntatem in cuſtodiendis gratijs, & virtutibus, & donis, quæ in oratione obtenta ſunt. *num. 16.*

Digitized by Google

vt Dei gratiâ adiuuãte virtus in infirmitate perficeretur.

num. 6. Secundo ait. Dicta, ſi cognita ſit eorum vis, ſumma voluptate pios afficiunt.

num. 8. Tertio ait. Nos, qui in hac peregrinatione verſamur, Deus minime vult eſſe ſolutos ab omnibus incommodis, ſed eripit à quibuſdam.

num. 8. Quarto ait. Ea ſolatia, quæ dat Deus interdũ ijs, qui rebus præmuntur aduerſis, ſunt inſtar liberationis malorum omnium; ideo prophæta illis conſolabatur dicẽs: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ letificauerunt animam meam.

num. 9. Quinto ait. Deus vtitur diabolo miniſtro in repetendis pœnis à ſceleratis, & facinoroſis.

num. 9. Sexto ait. Deus dat omne malum hominibus, quod illi peccati cauſa patiuntur, iuxta illud. Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit.

num. 10. Septimo ait. Mala, quæ in nos à proximis proficiſcũtur, diabolo aſſignamus tanquam auctori, & impulſori: quare odium, & iracundiam in ipſum Sathanam conuertere oportet, à quo homines ad iniuriam inferendam impelluntur.

num. 10. Octauo ait. Si te aliqua re leſerit proximus, cum preces facis parenti Deo, pete, vt non modo te liberet à malo, idest ab ijs, quas tibi proximus imponit iniurijs; ſed illum ipſam eripiat proximum ex diaboli manu, cuius impulſu homines in fraudem inducuntur.

num. 11. Nono ait. Si in precibus, & votis non liberamur à malis, ſciendum eſt, debere nos, quæ præmunt ferre patienter, intelligentes, placere Deo, vt toleranter ea patiantur.

num. 12. Decimo. Minime nos indignari, aut doſere par eſt, ſi Deus nos, cum petimus, a malis non liberat; ſed omnia ad eius uatum, ac voluntatem ſunt referenda exiſtimantes id eſſe vtile, & ſalutare quod Deo placet, etiam ſi nobis aliter videatur.

num. 12. Vndecimo. Homines, dum in hoc vitæ curriculo verſantur, ad omne incommodorum, & calamitatum genus non ſolum æquo, ſed etiam gaudenti animo ferendum paratos eſſe debere iuſtum eſt; quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

Duode-

Digitized by Google

Duodecimo. Non eſt æquum ſeruum eſſe maiorem domino ſuo; Sicut turpe eſt ex S. Bernardo, membra eſſe delicata ſub ſpinoſo capite. *num.* 12.

Decimotertio. Sicut Machabæi caſus aduerſos conſtanter, & fortiter tulerunt; & ſicut Apoſtoli, qui contumelijs, cruciatibus, & uerberibus affecti vehementer letabantur, quod pro Chriſto paterentur; ſic nos ita diſpoſiti eſſe debemus, vt aduerſa ſumma cum animi voluptate patienter feramus. *num.* 12.

CAP. II.

De remedio malorum pœnæ.

QVænam ſunt remedia ad mala pœnæ? Reſp. Hæc ſunt in triplici differentia, quædam enim remedia ſunt naturalia, quædam artificialia, nonnulla ſpiritualia. *ex nu. 2. & ſeq.*

Quænam ſunt naturalia? Reſp. Talia ſunt medicinæ, & alia multa, quæ nos ab infirmitate, famæ, ſiti frigore, & alijs miſerijs liberare poſſunt; & ſunt à natura homini comparata. *nu. 4. & 5.*

Quænam ſunt artificialia? Reſp. Illa, quæ non ſolum à natura, ſed etiam ex hominum induſtria, & opera obtinentur, veluti domus, veſtes, lucrum, negotiatio, exercitium, regula viuẽdi, amicitiæ, & alia huiuſmodi. *ibidem.*

Quæ ſunt ſpiritualia? Reſp. Ex ſacro Concil. Trid. & Catechiſ. ſunt quatuor. *num.* 2.

Primum eſt fiducialis, & virtuoſa petitio. *Seſſ. 14. c.*

Secundum eſt, Patientia in aduerſis. *8. & 9.*

Tertium eſt, Voluntaria, & ſpontanea ſuſceptio malorum pœnæ propter Deum. *& can. 13.*

Quartum eſt, Conformitas voluntatis noſtræ cum voluntate Dei etiam in aduerſis. *num. 11. & 12.*

Num. 2. De remidio medicinarum, & vſu illius.

MEdicinæ ſunt remedium aliquorum malorum? Reſp. Sunt, nempe infirmitatum. *num.* 4.

Quæ materia medicinæ? Reſp. Virtus lapidum, herbarum, & aliorum. *ex num. 4.*

Digitized by Google

ex num. 4. Quæ forma? Reſp. Habilitas ad ſanandum.

ex nu. 4. Quis finis? Reſp. Sanare ab infirmitate.

ex num. 4. Quis effectus? Reſpon. Ipſa ſanatio, ſi recta ratione medicina ſit applicata.

num. 4. Quod efficiens? Reſp. Primo natura, quæ herbis, & alijs dat virtutem ſanandi: Secundo, Ars, ſeu induſtria hominum, per quam medicina recte paratur; Tertio, Deus, qui creauit medicinam, & facit illam operari quantum vult.

Num. 3. De vſu medicinarum.

QVid docet Catechiſmus de vſu medecinarum? Reſp. Docet ſequentia.

num. 3. Primo ait. Fideles valde diuerſo modo debent vti medicinis, quam faciant infideles.

num. 4. Secundo ait. Infideles maxime cupiunt, vt poſſint ex morbis, & vulneribus conualeſcere, ſed præcipuam ſpé liberationis ponſit in remedijs natura, vel hominum induſtria comparatis: Item ſibi datum à quouis medicamétum, etiam ſi cantionibus, veneficijs, & dæmonum opera confectum ſit fine vlla religione adhibent, modo aliqua valetudinis ſpes oſtendatur.

num. 4. Tertio ait, Chriſtiani in morbis, & in omnibus aduerſis habent ſummum perfugium, & præſidium ſolutis Deum: unum illum omnis auctorem boni, & liberatorem ſuum agnoſcunt, ac venerantur.

num. 4. Quarto ait. Pro certo habẽt vim, quæ medicinis ineſt,
Eccl. 32. à Deo inſitam eſſe, & medicinas à Deo datas eſſe hominibus, quibus morbi ſanarentur, iuxta illud. Altiſſimus creauit de terra medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam: Item exiſtimant tantum medicinas egrotis prodeſſe, quantum voluerit ipſe Deus.

num. 4. Quinto ait. Chriſtiani non in medicinis ſummam ſpem recuperandæ ſanitatis reponunt; Sed ipſi Deo medicinæ auctori maximè confidunt; quod ſi per medicinas ſanitatem recipiunt, illam à Deo acceptam referunt.

num. 5. Sexto ait. In diuinis litteris reprehenduntur ij, qui medicinæ fiducia nullum Dei auxilium requirunt.

num. 5. Septimo ait. Qui legem Dei obſeruant, abſtinent ſe abom-

ab omnibus remedijs, quæcunque conſtet, quod à Deo ad curationem adhibita non ſint; ideo incantationes, & dœmonum artificia abhorrent, etiam ſi ex illorum vſu explorata ſit ſpes ſanitatis.

Octauo ait. Secundas cauſas ſanitatem conferentes veluti manus Dei eſſe accipiendas. *petit. nu. 7.*

Quod dictum eſt de medicinis, debet intelligi etiam de alijs bonis, vt cibo, potu, domo, veſte, & alijs, quibus à malis liberamur? Reſp. Omnino, quia bona omnia de manu Domini ſunt accipienda; ab illo enim creata ſunt, & ipſe per naturam dedit illis virtutem ad bonum, & ſine Deo nihil efficere poſſunt. *ex num. 6.*

Num. 4. De remedio virtuoſa petitionis.

QVis docuit virtuoſam petitionē eſſe remedium ab omnibus malis? Reſp. Chriſtus non ſolum docuit ita eſſe, ſed etiam exemplo confirmauit, quia ex hac vita migraturus, ſic Patrem pro diſcipulis rogauit; Rogo, vt liberes eos à malo. *num. 1.*

Quid docet Catech. de virtute, & efficacia huius petitionis? Reſp. Docet ſequentia.

Primo ait. Si populus fidelis cognoſcat, quot, quantiſq; miſerijs expoſita ſit hominum vita, facile intelliget, malorum liberationem à Deo inplorandam eſſe. *num. 2.*

Secundo ait. Nulla re magis adducuntur homines ad orandum, quàm cupiditate, & ſpe liberationis à malis, quæ illos præmunt, & impendent. *num. 2.*

Tertio ait. Talis in animis hominum inſita eſt ratio, & natura; vt in malis ſtatim ad Dei auxilium cōfugiāt; iuxta illud; imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. *num. 2.*

Quarto ait. Maximè expedit docere populos, quęnam ſit recta ratio petendi à Deo, vt liberet nos à malis. *num. 3.*

Quinto ait. Non deſunt qui contra Chriſti Domini iuſſum vtuntur præpoſtero ordine orationis. *num. 3.*

Sexto ait. Chriſtus, qui iuſſit nos confugere ad Deū in die tribulationis, orationis etiam ordinem pręſcripſit, nempe, vt priuſquam petamus liberari à malo, ſex alias petitiones habeamus, inter quas primum locum habens *num. 3.*

ille, quæ ad poſtulandam Dei gloriam ſunt inſtitutæ.

num. 3. Septimo ait. Quidam. Si caput, ſi latus, ſi pes condoluit; ſi rei familiaris iacturam faciunt; ſi minæ, ſi pericula ab inimicis intenduntur; in fame, in bello, in peſtilentia; omiſſis alijs petitionibus, quæ ſunt priores, tantum petunt, vt ex illis criprantur malis; Cui conſuetudini repugnat Chriſti Domini iuſſum dicentis. Primum quærite regnum Dei.

num. 3. Octauo ait. Qui recte præces faciunt, cum deprecātur malorum propulſionem id referunt ad Dei gloriam; ſic Dauid cum dixit, Domine ne in furore tuo arguas me; ſubiecit. Quoniam non eſt in morte, qui memor ſit tui; in inferno autem quis confitebitur tibi.

num. 4. Nono ait. Chriſtiani in omnibus aduerſis ſummum perfugium habent Deum, quem vnicum authorem omnium bonorum, & liberatorem omnium malorum agnoſcunt, & venerantur.

num. 5. Decimo ait, Chriſtus qui iuſſit, vt liberationem malorum peteremus, præcepit etiam, vt ſpem impetrationis habemus. Petitio.n. in ſpe impetrādi fundari debet.

num. 5. Vndecimo, ait. Innumerabilia exempla in vtroq; teſtamento proponuntur eorum, qui ex maximis malis per orationem erepti ſunt: iuxta illud. Clamauerunt iuſti, & Dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos.

num. 6. Duodecimo ait. Chriſtiani tantum petere debent liberationem ab illis malis, quæ nullam animæ vtilitatem afferre poſſunt; non autem ab ijs, vnde aliquis fructus prouenit nobis.

num. 7. Decimotertio ait. Licet petere, vt à peccato, & à tētationis periculo liberemur; vt ab intimis, externiſq; malis eripiamur; vt tuti ſimus ab aqua, ab igne, à fulgure; ne grando noceat frugibus; ne annonæ caritate, ſeditionibus, bello, laboremus; vt Deus morbos, peſtem, vaſtitatem arceat; vincula, carcerem, exilium, proditiones, inſidias, cæteraq; omnia prohibeat incommoda, quibus maximè terreri, ac fremi ſolet hominum vita: Item, vt omnes flagitiorū, & facinorum cauſas auertat.

num. 7. Decimoquarto ait. Nō ſolū licet petere, vt ab illis liberemur, quæ omnium iudicio mala ſunt; ſed inſuper petere

tere debemus, nè illa, quæ pęnæ omnes bona cõfitentur,
diuitiæ, honores, ualetudo, robur, hæc ipſa vita ad ma-
lum, & ad animæ noſtræ exitium conuertantur; tunc
enim non bona, ſed mala ſunt.

Decimoquinto ait. Oramus in hac ſeptima petitio- *num.* 7.
ne, vt Deus liberet nos ab omnibus dictis malis, quate-
nus mala ſunt: Item oramus, ne morte opprimamur re-
pentina; ne in nos ira Dei concitetur; ne, quæ impios
manent, ſupplicia ſubeamus; ne igne purgatorij tor-
queamur; à quo, vt alij liberētur, pie, & sãctæ pręcamur.

Num. 5. De patientia in aduerſis, & conformitate cum Dei voluntate.

CHriſtiani quid facere debent tunc, cum Deus ad prę- *num.* 11.
ces illorum à dictis non liberat malis? Reſp. De-
bent recurrere ad alia duo remedia; quæ ſunt, patien-
tia in aduerſis, & conformitas cum Dei voluntate.

Quibus motiuis homines induci poterunt ad hoc præ- *num.* 6.
ſtandum? Reſp. Sequentia adiuuabunt.

Primo cogitare. Quod nos non debens velle liberari *num.* 11.
à bonis, ſed à malis; cum autem non poſſimus iudicare,
quæ vere bona, vel mala ſint; Deus autem perfectiſſi-
mæ hoc ſcit; perſuadendum nobis eſt, illa non eſſe ma-
la, ſed bona, à quibus Deus non vult nos liberare; ideo
talia nõ, ut mala abhorrẽda, ſed ut bona amplectẽda ſunt.

Secundo. Iuſtiſſimum eſt, vt homines conforment ſe *num.* 11.
diuinæ uoluntati; ideò, qui uoluntatem Dei in aduer-
ſis contemplatur; ad patienter illa ferenda de facili *num.* 12.
inducetur.

Tertio. Patientia in aduerſis maximum apud Deum *Seſſ.* 14. *c.* 8.
habet meritum, atque remunerationem, & plurimum & 9.
ualet ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis à ſe cõmiſſis.

Quarto. Chriſtus dixit Apoſtolis, in patientia ueſtra *Luca.* 21.
poſſidebitis animas ueſtras.

Quinto, CHRISTI, Beatæ VIRGINIS, & *art.* 4. *n.* 16.
Sanctorum omnium exempla ad dictam patientiam nos
adhortantur; Supra autem omnia paſſio Chriſti, hoc
nobis ſuadet.

Digitized by Google

Num. 6. De pœnitentijs ſponte ſuſceptis.

Seſſ. 14. c. 8. & 9. EXpedit Chriſtiano populo vt non ſolum patiẽter ferat aduerſa, ſed etiam vt aliqua pœnæ mala, quæ dici ſolent pęnitentiæ, ſponte aſſumat, voluntarieq; illa patiatur? Reſpon. Exempla Sanctorum ita eſſe nos docent.

Quid expedit de his pœnitentijs conſiderare? Reſp. Sequentia à Sacro Concil. Trident. determinata.

Seſſ. 14. c. 8. Primo. Sacrum Concil. docet ſic; Proculdubio magnopere à peccato reuocant, & quaſi freno quodam coercent hæ ſatisfactoriæ pœnæ.

ibidem. Secundo ait. Cautiores vigilantioresq; in futurum homines pœnitentes faciunt.

ibidem. Tertio docet. Medentur quoque peccatorũ reliquijs, & vitioſos habitus male viuendo comparatos contrarijs virtutum actionibus tollunt.

Seſſ. 14. c. 8 Quarto. Docet ſic, Neque verò ſecurior vlla via in Eccleſia Dei vnquam exiſtimata fuit ad amouendam imminentem à Domino pœnam, quam vt hæc pœnitentiæ opera homines cum verò animi dolore frequentent.

ibidem. Quinto Item ait. Accedit ad hæc, quod dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Ieſu qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur, certiſſimam quoque inde arrham habentes, quod ſi compatimur, & conglorificabimur.

Seſſ. 14. can. 13. Sexto. Determinat ſic. Si quis dixerit, pro peccatis, quo ad pœnam temporalem minimè Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel a Sacerdote iniunctis; Sed neque ſponte ſuſceptis; vt ieiunijs, orationibas, eleemoſinis, vel alijs etiam pietatis operibus, anathema ſit.

C A P. III.

De explicatione ſeptimæ petitionis.

n. 1. & n. 7 QVis finis ſeptimæ petitionis? Reſp. Primo impetrare à Deo liberationem ab omnibus malis præteritis

teritis, prǫſẽtibus, & futuris, ſi ita expedit, & Deo placet. Secundo gratias agere pro accepta in præteritum ab illis liberatione.

Quæ materia? Reſp. Illud, quod petimus. *num. 7.*

Quid petimus? Reſp. Primo liberari ab omnibus malis ſupra dictis, nempe bello, fame, & alijs; Secundo liberari ab authore mali ideſt diabolo: Tertio liberari ab occaſionibus malorum; Quarto liberari à malo vſu illorum, quæ videntur bona, ſed per abuſum fiunt mala; Quinto liberari ab ijs, quæ animæ, & propriæ ſaluti nociua ſint, etiam ſi nobis bona videantur: Sexto Petimus patientiam in aduerſis, moderationem in proſperis, & in omnibus conformari diuinæ voluntati.

Quæ forma petendi? Reſp. Primo debemus petere cum ſpe, & deſiderio obtinendi, ſi ita expediat, & Deo placet: Secundo, Debemus ita eſſe affecti, vt, ſi Deus cõcedat, cum gratiarum actione accipiamus; ſi neget, diuinæ voluntati conformemus. *num. 4. 5*

Num. 2. De explicatione verborum.

num. 8.

QVid ſignificat liberari? Reſp. Significat multa; Primo liberatur quis à malo, cum præſeruatur à malo; veluti ſi prohibeatur, ne malum illi adueniat; Secundo liberatur etiam ille à malo; cui permittitur, vt malum adueniat, ſed efficitur, ne imminens malum illi nocere poſſit; & perfectius liberatus dicetur, ſi efficiatur, vt ex malo illi bonum adueniat; Tertio, liberatur etiam à malo ille, à quo malum iam præſens amouetur; Veluti quis poteſt liberari à malo infirmitatis, vel prohibendo, ne infirmetur; vel permittendo infirmitatem, ſed efficiendo, ne illi noceat; vel demum à præterita illum liberando infirmitate.

Quid ſignificat vox à malo? Reſpon. Significat à malo pęnæ, ideſt ab Inferno, à Purgatorio, à malis huius vitæ; Item ab authore mali pœnæ nempe diabolo miniſtro illius; vel ab ira Dei prima origine pęnarum: Item ab ijs, quæ occaſiones malorum ſunt. *num. 9.*

Quid explicat dictio, Nos? Reſp. Primo nosipſos à *num. 7.*

Secun-

num. 10. Secundo omnes proximos viatores ; Tertio omnes proximos, qui in purgatorio detenti ſunt.

Num. 3. De vſu huius petitionis.

ex num. 2. QVinam debent vti hac petitione ? Reſp. Omnes, quia omnes malis ſubiecti ſunt.

ibidem. Quando ? Reſp. Frequenter, continuo, quia ſemper mala nos premunt.

ibidem. Quo affectu ? Reſpon. Magno, quia ſtimulus miſeriarum valde nos præmit.

num. 3. Qua ratione petendum ? Reſp. Virtuoſe, iuxta illa, quæ antea dicta ſunt.

num. 3. Quid agendum, ſi Deus exaudiat ? *Reſp.* Gratiæ illi agendæ ſunt.

nu. 11. 12. Si non exaudit ? Reſp. Mala patienter pro Dei gloria ſunt toleranda.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In concluſionem Dominicæ orationis.

---

num. 1. QVIS finis huius tractationis ? Reſp. Explicare concluſionem Dominicæ orationis.

num. 1. Quænam eſt hæc concluſio ? Reſpon. Illa particula, Amen : quam S. Hieronymus appellat Signaculum ; & concluſionem dominicæ orationis, & vltima pars illius eſt.

num. 1. Expedit, vt fidelibus detur cognitio illius ? Reſp. Ait

Catech.

Digitized by Google

Catech. Sicut neceſſariũ eſt, vt detur cognitio de præparatione, quæ orationẽ præcedere debet, ita opus eſt, concluſionis, & finis orationis cauſam, rationemq; explicare.

Quid circa hoc tractandum? *Reſp.* Primò proponenda cauſa, & finis huius concluſionis; Secundo. Explicanda ſignificatio huius vocis, Amen. Tertio de vſu, & vtilitate huius concluſionis.

Num. 2. De cauſa, & fine huius concluſionis.

QVare hæc concluſio poſita eſt? Reſp. Quia oratio habet principium, & medium, & finem, ideò vt eſſet perfecta in proemio, de principio, in petitionibus de medio, hic de fine dicendum erat. *ex num.* 1.

Expedit valde, vt oratio bene concludatur? Reſpon. Catech. Non pluris eſt diuinas præces diligenter ordiri, quam religioſe abſoluere; ideſt tanti valet bonus finis, ac bonum principium. *num.* 1.

Quomodo differunt principium, medium, & finis orationis? Reſp. In principio introducimur ad Deum, vt petamus: In oratione petimus, & obtinemus; in fine colligemus, & cuſtodimus obtenta. *ex n.* 1 2.3

Quis eſt finis, & concluſio orationis Dominicæ? *Reſpon.* Reſponſio Dei. *num.* 4.

Qua ratione? Reſp. Poſtquam filius rogauit patrem, finis petitionum debet expectari non à filio, ſed à Patre, ad quem ſpectat concedere, vel negare, quod poſtulatum eſt. *ex num.* 4.

Hæc particula, Amen. Eſt reſponſio à Deo data? *Reſpon.* Ait. Catech. ex perpetua Eccleſiæ Dei conſuetudine intelligitur, quòd hæc vltima particula pro reſponſione Dei accepta ſit. *Rom.* 4.

Vbi habetur hæc conſuetudo? Reſp. In Miſſa, in qua poſt orationem dominicam particula, Amen, non dicitur à miniſtro, ſicut fit in alijs orationibus, ſed reſeruatur Sacerdoti, qui locum Dei tenet, & ſtatim ſummiſſa voce dicit, Amen, ad ſignificandum, quod eſt Dei reſponſio, & ideo ab illo, qui tenet locũ Dei proferri dẽt. *num.* 4.

Digitized by Google

Num. 3. De vtilitate huius concluſionis.

QVid docet Catechiſmus de vtilitate huius concluſionis? Reſp. Sequentia.

Primo ait. Sciat fidelis populus, multos eſſe, & vberes fructus, quos ex orationis Dominicæ fine percipimus; Sed omnium vberrimus, ac lætiſſimus fructus eſt eorum impetratio, quæ poſtulauimus. *num.* 1.

Secundo ait. Qui pie Deum orant, quodam modo cum ijs, qui ad ignem accedunt, comparari poſſunt; qui ſi algent, caleſcunt; ſi calent, æſtuant: ſic illi aſſiſtentes ad Deum pro modo pietatis, ac fidei ardentiores euadunt; inflammatur eorum animus ad Dei gloriam; mens illuſtratur; & homo cumulatur diuinis muneribus; hęcq; dum quis orat, augentur; vnde in fine orationis maiora fiunt; & orans magis illa in fine cognoſcit, & confitetur illo verbo, Amen, quaſi exultans, & Deo gratias agẽs. *num.* 2.

Tertio ait. Sicut Moyſes à Dei congreſſu, & colloquia diſcedens diuino quodam fulgore collucebat; ita vt Iſraelitæ eius oculos, & os intueri non poſſent; ſic, qui orant, in fine orationis, & in diſceſſu à Deo fieri ſæpe cõtingit. *num.* 2.

Quarto ait. Dauid ſæpe in initio orationis timorem, & cordis anguſtiam oſtendit; in fine uerò magnam letitiam, ſpem, & cordis dilatationem aperte declarat. *num.* 14.

Num. 4. De vſu huius concluſionis.

QVinam debent vti hac concluſione? Reſp. Omnes. *num.* 16.

Quo affectu, & intentione? Reſp. Primo ad exprimendam ſpem impetrationis eorum, quæ poſtulata ſunt? Secundo. Ad gaudium præſeferendum ex colloquio cum Deo habito; Tertio, ad gratias agendas de obtentis; Quarto, Ad ſtabiliendam voluntatem in cuſtodiendis gratijs, & virtutibus, & donis, quæ in oratione obtenta ſunt.

COM-

Vbi continetur Euangelium? Reſp. In Verbo Dei.

Quid eſt Verbũ Dei? Reſp. Eſt illud quod Deus locutus eſt ſiue in Prophætis, ſiue in Apoſtolis, ſiue in proprio Filio.

Quotuplex eſt Verbum Dei? Reſp. Duplex, ſcriptum, & non ſcriptum; Et ſcriptum appellatur *S*acra Scriptura: Non ſcriptum appellatur Diuina Traditio.

Quid eſt Verbum *D*ei ſcriptum? Reſp. Eſt illud, quod cũ ſcriptura tum in veteri ideſt ante Chriſtum, tum in Nouo Teſtamento ideſt poſt Chriſtum, *D*eus locutus eſt.

Quid eſt Verbum Dei non ſcriptum? Reſp. Eſt illud, quod Deus ſine ſcriptura locutus eſt; Chriſtus enim & multi Apoſtoli oretenus, & ſine ſcriptura à Deo inſpirati locuti ſunt.

Quare hoc verbum dicitur Traditio? *R*eſp. Quia non per ſcripturam, ſed quaſi ore ad os ſucceſſiue in Eccleſia traditum eſt.

Quod eſt efficiens Euangelij? *R*eſpon. Deus per Ieſum Chriſtum.

Quæ materia illius? Reſp. Summa eorum. quæ homines debent facere, uel omittere, vt ſaluentur.

Quæ forma? Reſp. Illa Promulgatio, quæ à Chriſto Domino facta eſt.

Quis finis? *R*eſp. Gloria Dei & Chriſti, nec non æterna hominum ſalus.

Summa S. Euangelij in quot partes diuiſa eſt? Reſp. In quatuor; Prima continetur in Symbolo; Secunda. In Sacramentis: Tertia; In *D*ecalogo, Quarta; In oratione Dominicali.

Eſt neceſſarium obedire S. Euangelio? *R*eſp. Omnino ad ſalutem neceſſarium eſt.

Cap. 3. De Fide eiuſq; cauſis.

QVid eſt conſiderandum de fide? Reſpon. Primo quid, & quotuplex ſit, deinde de illius neceſſitate, certitudine, gradibus, actibus, & obiecto.

Quotuplex fides? *R*eſp. *D*uplex, alia humana, qua creditur homini; Alia diuina, qua creditur Deo.

Quid eſt fides? *R*eſp. Catechiſmus illam ſic diffinit; Fides eſt virtus per quam aſſentimus ijs, quæ à Deo ſunt reuelata.

Fides eſt neceſſaria ad ſalutem? Reſp. Omnino; quia ſine

Fide

Fide impoſſibile eſt placere Deo.

Fides diuina habet certitudinem cognitionis? Reſp. Ita eſt, Quia Deus eſt ipſamet veritas, & ideò quia non poteſt mentiri, cum maxima certitudine illi credendum eſt.

Fides habet plures gradus? Reſp. Habet, quia poteſt eſſe maior in vno, quam in alio; item poteſt in eodem augeri; Illi tamen gradus non differunt eſſentialiter, ſed tantum ſecundum magis, & minus.

Qui ſunt actus fidei? Reſp. Alij ſunt interni, alij externi.

Qui ſunt interni? Reſp. Primus credere Deum; ideſt Deũ eſſe; Secundus, Credere Deo, ideſt ijs, quæ à Deo dicta ſunt. Tertius Credere in Deum, ideſt per fidem, & charitatem tendere in Deum tanquam in vltimum finem.

Qui ſunt externi? Reſp. Primus eſt oris, & dicitur Fidei Confeſſio; Alius eſt operis, & dicitur Fidei Profeſſio; quæ triplicitèr fit; Primo ſuſcipiendo Baptiſmum; Secundo Proferendo Martyrium; Tertio Faciendo opera illa, quæ à Chriſto in Euangelio præcepta ſunt.

Quod eſt obiectum Fidei? Reſp. Veritates, quæ in Euangelio reuelatæ ſunt.

Quæ ſunt illæ veritates? Reſp. Sunt duæ principales; Vna eſt de vltimo fine hominis; alia eſt de medijs, quibus ad vltimum finem peruenitur: De hoc enim potiſſimum in Euangelio tractatio eſt.

Quid prodeſt homini Fides? Reſp. Docet illum, quid debeat facere, vt ſaluetur.

Cap. 4. De Symbolo Apoſtolorum, & illius cauſis.

QVid debet conſiderari de Symbolo? Reſp. Nomen, diffinitio, cauſæ, diuiſio.

Quid ſignificat hoc nomen Symbolum? Reſp. Dicitur Symbolum, quaſi ſignum, quo fideles ab infidelibus dignoſcũtur: Item Symbolum ſignificat quaſi portionem, à multis ſingillatim in vnum collatam: veluti ſi tres portionem ſuam farinæ afferrent, vt communis panis efficeretur; & quia ſinguli Apoſtoli ſuam ſententiam attulerunt, vt ſumma Euangelicæ Doctrinæ explicaretur, Symbolum Apoſtolorum appellatũ eſt.

Symbolum quomodo diffinitur? Reſp. Catechiſmus affert plures diffinitiones.

Prima

Prima eſt hæc; Symbolum eſt vera formula fidei Chriſtianæ confitendæ.

Secunda, Symbolum eſt ſumma, vel compendium Doctrinæ à Deo reuelatæ.

Tertia, Symbolum eſt ſumma illius doctrinæ, quam homines Chriſtiani ſcire tenentur.

Quarta, Symbolum eſt ſignum, quo veri fideles & falſis dignoſcuntur.

Quinta, Symbolum eſt Chriſtianæ fidei, & ſpei legitima profeſſio.

Quod eſt efficiens Symboli? Reſpon. Apoſtoli Spiritu ſancto afflati.

Quæ materia illius? Reſp. Doctrina à Deo reuelata.

Quæ forma? Reſp. Modus, quo talis doctrina tradita eſt, nempe cum breuitate, & diſtinctè.

Quis finis Symboli? Reſp. Plures ſunt fines, nempe, Primo vt omnes fideles in eadem doctrina conuenirent, & ſic ab hæreticis, & infidelibus diſtinguerentur; Secundo, Vt fideles facilius doctrinam tam breuiter collectam addiſcerent; Tertio, vt fideles, cum recitant Symbolum, fidei, & ſpei Chriſtianæ profeſſionem facerent.

Quænam diuiſio fit in Symbolo, & in Doctrina illius? Reſpon. Primo, diuiditur in partes; Secundo in particulas.

Quænam eſt diuiſio partium principalium? Reſpon. Hæc diuiſio tripliciter fit.

Primo, à Theologis ſic; Tota doctrina Symboli eſt de vltimo fine hominis, qui eſt Sanctiſſima Trinitas, & de medio ad dictum finem, quod eſt Sãctiſſima Incarnatio; Ideò de his duobus in Symbolo tractatio eſt.

Secunda, ex Catechiſmo ſic; Symbolum in tres partes principales diuiſum eſt; & prima eſt de perſona Patris, & eius operatione, quæ eſt Creatio? Secunda eſt, de perſona Filij, & eius operatione, quæ eſt Incarnatio, & Redemptio; Tertia eſt, de perſona Spiritu ſancti, & eius operatione, quæ eſt ſanctificatio; Prima pars continetur in primo articulo; Secunda in ſex ſequentibus articulis; Tertia in quinque vltimis.

Tertia. Diuiſio eſt ex S. Auguſtino ſic; Symbolum in duas partes diuiſum eſt; in quarum prima agitur de Deo, & continetur in octo primis articulis; In ſecunda, tractatur de Eccleſia, & in quatuor vltimis articulis contenta eſt.

Digitized by Google

Quomodo partes principales diuiduntur in particulas? Reſpon. Sicut manus eſt pars, quæ in digitos, & articulos tanquam in minores particulas diuiſa eſt; ita partes Symboli in articulos, ſeu particulas diſtinguuntur; quia de Deo octo articuli, & de Eccleſia quatuor ſunt conſtituti; Ita de perſona Patris vnus; de perſona Filij, ſex; De perſona Spiritusſancti quinque poſiti ſunt, vt dictum eſt.

Cap. 5. De Deo, & vita illius.

QVid eſt Deus? Reſp. Eſt ſummum bonum, à quo omnia bona dependent.

Quot modis conſideratur Deus? Reſp. Duobus, primo ad intra, ideſt, in ſeipſo: Secundo ad extra, ideſt in ordine ad ea, quæ extra ſe operatur.

In Deo eſt vita? Reſp. Non ſolum in illo eſt vita, ſed eſt verus fons vitæ.

Quid eſt vita? Reſp. Eſt principium operandi in ſeipſo; Veluti formica operatur in ſeipſa ideò viuit; ſol operatur extra ſeipſum non in ſeipſo, ideò non viuit.

Quæ ſunt operationes Dei? Reſp. Duæ, vna eſt intellectus, qua Deus cognoſcit ſeipſum, & omnia quæ facit, vel facere poteſt; Alia eſt voluntatis, qua diligit ſeipſum, & vult facere omnia, quæ facit.

Quomodo Deus eſt fons vitæ? Reſp. Proprium fontis eſt, vt primo repleat ſeipſum acqua, deinde eandem communicet alijs; Sic Deus primo habet vitam in ſeipſo, deinde illam communicat alijs.

Cap. 6. De vnitate, & Trinitate Dei.

QVodnam eſt principale miſterium fidei Chriſtianæ? Reſpon. Miſterium Sanctiſſimæ Trinitatis.

Quid ſignificat hoc miſterium? Reſp. Significat in Deo eſſe vnitatem, & Trinitatem.

Quare in Deo eſt vnitas? Reſp. Quia in Deo eſt vna tantũ eſſentia, ſeu natura ſeu diuinitas; hæc enim tria nomina idem ſignificant.

Quare in Deo eſt Trinitas? Reſp. Quia in Deo ſunt tres diuinæ perſonæ, PATER, FILIVS, & SPIRITVS SANCTVS.

Digitized by Google

PATER, eſt DEVS? Reſp. Eſt.

FILIVS, eſt DEVS? Reſp. Eſt.

SPIRITVSSANCTVS, eſt DEVS? Reſp. Eſt.

Sunt tres DII, & vnus DEVS? Reſpon. Vnus Deus, quia omnes perſonæ eandem eſſentiam, ſeu naturam habent.

Poteſt declarari exemplo? Reſp. Poteſt. Anima hominis eſt vna, & tamen habet tres potentias, intellectum, memoriam, & voluntatem; ita ſæpiſſime videmus, quod in arbore eodem reperitur vnus tantum truncus, & in illo tres rami reperiuntur, & tamen dicitur vnus tantum arbor, non tres arbores, licet tres rami ſit; ita diuina eſſentia eſt vna, & perſonæ, ſunt tres, & ideò Deus dicitur vnus.

Quare prima perſona dicitur Pater? Reſp. Quia generat ab æterno FILIVS.

Quare ſecunda perſona dicitur FILIVS? Reſp. Quia generatur à PATRE.

Quanam operatione PATER, æternus generat FILIVM? Reſp. Operatione INTELLECTVS, ideò in Scripturis Filius appellatur Verbum, quia aliqua ſimili ratione producitur à Patre, qua intellectus cognoſcens ſeipſum producit VERBVM.

SPIRITVSSANCTVS quare ſic appellatur? Reſpon. Quia à Patre, & à Filio, per modum amoris, & per operationem voluntatis procedit.

Perſonæ diuinæ inter ſe diſtinctæ ſunt? Reſp. Sunt.

Quomodo diſtinguuntur? Reſp. Proprietatibus.

Quæ ſunt iſtæ proprietates? Reſp. Proprietates? Reſpon. Proprietas Patris eſt, quod ſit ingenitus, id eſt quod neque à Filio, neque à Spirituſancto; neque ab vllo alio procedat; Proprietas filij eſt, quod ſit genitus, ideſt, quod tantum à Patre genitus ſit proprietas Spirituſancti eſt, quod tum à Patre, tum à Filio, procedat; Ex eo enim quod Pater, & Filius diligunt ſe, ab ipſis Spirituſanctus per modum amoris productus eſt.

Iſtæ tres perſonæ inter ſe ſunt omninò æquales, & coæternæ? Reſp. Omninò.

Digitized by Google

Cap. 7. De Miſterio Sanctiſsimæ Incarnationis.

QVid explicat Miſterium Sanctiſſimæ Incarnationis? Reſpon. Explicat, quod vna ex perſonis diuinis aſſumpſit carnem, & naturam humanam.

Quænam perſona diuina incarnata eſt? Reſp. Non perſona Patris, neque Spiritusſancti, Sed Filij, quæ eſt ſecunda Sanctiſſimæ Trinitatis.

Quomodo appellatur hæc perſona Filij quatenus incarnata eſt? Reſp. Chriſtus.

Quot perſonæ ſunt in Chriſto? Reſp. Vna tantum, nempe ſecundus Sanctiſſimæ Trinitatis.

Si quis diceret in Chriſto duas eſſe perſonas, vnam diuinā, aliam humanam erraret? Reſpon. Eſſet hæreticus.

Quot naturæ in Chriſto ſunt? Reſp. Duæ vna diuina, alia humana, quæ in eadem perſona Filij vnitæ ſunt.

Chriſtus eſt Deus, & homo? Reſp. Eſt, quia habet naturam diuinam, & humanam.

Chriſtus eſt vnus? Reſp. Eſt, quia ſicut anima rationalis, & caro vnus eſt homo, ita Deus, & homo vnus eſt Chriſtus.

Cap. 8. De explicatione primi articuli.

QVænam explicantur in primo articulo? Reſp. Quatuor ſequentia.

Primo actus fidei, qui debet fieri a fidelibus cum recitant Symbolum, explicatur illo verbo, Credo in; quia declarat fideles debere facere illum tertium actum fidei, qui dicitur Credo in Deum.

Secundo, Vnitas diuinæ eſſentiæ explicatur illo verbo, Deū quia cum non dicat Deos, ſed Deum, declarat, quod vnus tantum Deus ſit.

Tertio, Perſona Patris, quæ eſt prima Sanctiſſimæ Trinitatis explicatur illis verbis; Patrem omnipotentem; Docet, enim Patrem eſſe Deum, & omnia poſſe.

Quarto, Vltimæ particulæ nempè, Creatorem Cœli, & terræ; explicant operationem, quæ Deo Patri tribuitur nempe Creationem.

Quot modis Deus dicitur Pater? Reſp. Tribus, Primo per creationem, & gubernationem, & ſic Deus eſt Pater omniū, quia omnia creauit, atque gubernat; Secundo per adoptionē,

& ſic

Digitized by Google

& ſic eſt pater Chriſtianorum, quibus dedit poteſtatem filios Dei, & dicuntur filij Dei adoptiui. Tertio per generationē, & ſic eſt Pater tantum vnigeniti filij ſui.

Quomodo accipitur in hoc articulo, Pater? Reſp. Tum primo, tum ſecundo modo, ſed magis propriæ tertio.

Cum Deus ſit omnipotens, poteſt dici de illo, quod poſſit peccare, vel mentiri, vel aliquid ignorare? Reſp. Non, quia talia poſſe non eſt potentia, ſed infirmitas.

Potentia conuenit ſoli Patri? *Reſp.* Non, ſed Filio etiam, & Spiritui ſancto, quia eadem potentia, & ſapientia, & bonitas in omnibus eſt.

Cur ergo in hoc articulo attribuitur Patri? Reſp. Attribuitur, non quia illi ſoli conueniat, ſed quia præcipua quadam ratione illi conuenit, ex eo quod Filius, & Spiritus ſanctus ab illo procedunt; & ſic etiam Filio tribuitur ſapientia, quæ conuenit intellectui, quia Filius à Patre per operationē intellectus procedit; Similiter Spiritui ſancto tribuitur bonitas, quæ pertinet ad voluntatem, quia à Patre, & à Filio per modum amoris procedit.

Creatio conuenit ſoli Patri? *Reſp.* Non, Quia omnia opera Dei ad extra, ſeu ad creaturas toti Trinitati cōmunia ſunt.

Cur ergo Patri modo tributa eſt? Reſp. Quia ad creationē potentia maximè neceſſaria eſt, ideò ſicut potentia tribuitur Patri, ita & creatio.

Cap. 9. De creatione.

QVid eſt creare? Reſp. Eſt ex nihilo aliquid facere.

Solus Deus poteſt creare? *Reſp.* Solus, quia ſolus eſt omnipotens, ideò ſolus mundum creauit.

Quid induxit Deum ad creationem mundi? Reſp. Deus nulla vi, aut neceſſitate coactus, ſed ſua ſponte, & voluntate omnia creauit.

Deus creauit mūdum ob ſuam vtilitatem? Reſpon. Non, quia in creatione Deus dat rebus, non autem recipit ab illis; & Deus noſtrorum bonorum non eget.

Quid impulit Deum ad creationem? Reſp. Sola illius bonitas, quia de natura bonitatis eſt, vt alijs ſeipſam velit communicare.

Ad quem finem Deus creauit mundum? Reſp. Primo ad

Digitized by Google

gloriam ſuam, nempe, vt ſuam declararet immenſam boni-tatem illam alijs communicando; Secundo, Ad rerum ipſarum, quibus diuina bonitas communicatur, vtilitatem.

Quid creauit? Reſp. Cœlum, & terram, & omnia, quæ in illis continentur.

Poſt creationem Deus aliquid operatur circa mundum? Reſpon. Illum conſeruat, gubernat, regit, omneſq; partes illius ad proprios fines, & operationes dirigit.

Cap. 10. De explicatione ſecundi articuli.

De quanam re tractatur in ſecundo articulo? Reſp. De perſona Domini noſtri Ieſu Chriſti, Itē de nomine ipſius, & de dominio, quod habet in nos.

Quid explicat de nomine illius? Reſp. Docet, quod nomen illius proprium eſt Ieſus; quod ſignificat idem quod Saluator; Dicitur verò Chriſtus, quia hæc vox ſignificat vnctus, ad denotandum, quod Dominus noſter fuit Sacerdos, Rex, & Profeta, quia iſti vngebantur: Fuit autem Sacerdos, quia ſeipſum obtulit Patri in ára crucis; Fuit Rex, quia mundum regit, Fuit Profeta, quia docuit Euangelium, & prædixit ea, quæ futura ſunt.

Quæ verba explicant perſonam Chriſti? Reſp. Illa tria; Filium eius vnicum; Dicit enim Filium ad denotandum, quod eſt ſecunda perſona, quæ dicitur Filius in Sanctiſſima Trinitate: Dicitur eius, ſcilicet Patris, ad declarandum, quod Filius æterni Patris eſt: Dicitur, vnicum, ad explicandum, quod eſt Filius non adoptiuus, vt ſumus nos homines, ſed naturalis Deus enim Pater plures habet filios adoptiuos, vnicum autem habet naturalem.

Quæ differentia eſt inter filiū naturalem, & adoptiuum? Reſpon. Ille filius dicitur naturalis alicuius, quando ab illo genitus eſt: Sed ſi quis ab alio genitus ſit, & adoptetur, ſeu accipiatur in filium ab eo, qui nōn genuit illum, tunc filius adoptiuus illius erit.

Quid docet de dominio Chriſti in nos? Rꝫ. Explicat, quod ſit Dominus noſter, quia habet dominium in Cœlo, & in terra, ſed potiſſimum in Chriſtianos, qui voluntarie eius imperio ſubſunt, & obediunt.

Cap.

Cap. 11. De explicatione tertij articuli.

DE quanam retractat tertius articulus? Reſp. De Incarnatione, & Natiuitate Chriſti.

Quid docet de Incarnatione? *Reſp.* Explicat, quod vnigenitus Filius Dei factus eſt homo, & aſſumpſit carnem noſtrã, & fuit conceptus opera Spiritusſancti.

Quid explicat de Natiuitate? Reſpon. Ait, quod de Maria Virgine natus eſt, ita vt ante partum, in partu, & poſt partũ Maria Mater illius fuerit Virgo.

Quotuplex eſt Chriſti Natiuitas? *Reſp.* Duplex vna æterna, qua à Patre ab æterno genitus eſt; alia temporalis, qua in terris de Virgine natus fuit, & ſic Chriſtus in Cœlis habet Patrem ſine matre; In terris habet Matrem ſine patre.

Cap. 12. De explicatione quarti articuli.

QVid explicat quartus articulus? *Reſp.* Opus redemptionis, quod in Incarnatione ſuit inchoatum, in paſſione autem conſummatum.

Quare illud verbum appoſitum eſt ſub Pontio Pilato? Reſpon. Quia res adeò inſignis, qualis eſt Paſſio Chriſti, cum circumſtantia iudicis, & temporis exprimenda erat.

Quæ verba exprimunt paſſionem? *Reſp.* Paſſus, crucifixus, mortuus, & ſepultus.

Quid exprimit illud verbum, paſſus? *Reſp.* Omnes Chriſti paſſiones, & irriſiones.

Quid Crucifixus? Reſp. Genus ſupplicij ſpecificat.

Quid Mortuus? *Reſp.* Mortem ſequutam eſſe oſtendit.

Quid ſepultus? Reſp. Confirmat mortem per ſepulturã.

Quare Chriſtus voluit crucifigi? Reſpon. Primo, vt vnde mors oriebatur, inde vita reſurgeret; & ſicut in ligno peccatum commiſſum eſt, ita & pęna peccati in ligno conſtitueretur: Secundo, quia hoc genus mortis erat maximæ ignominiæ; ideò ad deſtructionem peccati valde accommodatum.

Quid eſt mors? Reſp. Eſt ſeparatio animæ à corpore.

Quare Chriſtus dicitur mortuus? *Reſp.* Quia eius anima à corpore ſeparata eſt.

Diuinitas fuit ſeparata ab anima? *Reſp.* Non.

Digitized by Google

Fuit Separata à corpore Chriſti? Reſp. Non.

Chriſtus vt Deus an vt homo mortuus eſt? Reſp. Vt homo non ut Deus.

Nonne dicitur quod Deus eſt crucifixus mortuus, & ſepultus? Reſpon. Dicitur, ſed non eſt intelligendum, quod diuinitas, ſeu natura diuina mortua ſit, quia hoc eſt impoſſibile; illud enim quod dicitur mori eſt natura humana; ſed quia hæc humana natura habet in Chriſto perſonam diuinam, quæ eſt Filij, ideò quod conuenit naturæ humanæ veluti mori attribuitur Chriſto, qui eſt Deus, cuius illa natura eſt, & ideò Deus ideſt Chriſtus dicitur mortuus.

Quare Chriſtus mortuus eſt? Reſp. Vt vinceret mortem, & nobis vitam daret.

Cap. 13. De Paſsione Chriſti.

QVid conſiderandum de Paſſione Chriſti? Reſp. Tria, primo ipſa paſſio, ſecundo meritum, & valor ipſius, tertio applicatio eiuſdem.

Quænam fuit materia paſſionis Chriſti? Reſp. Totũ corpus, ſed & anima quoque.

Quare anima? Reſp. Quia Chriſtus dixit, Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.

Quomodo totum corpus? Reſp. Pedes, & manus clauis affixę; Caput ſpinis compunctum, & arundine percuſſum; facies ſputis fedata, alapis cęſa; totum corpus flagellis verberatum; lancea latus perforatum; Viſus vidit horribilia; Auditus audiuit ignominias; guſtus expertus eſt fellis amaritudinem; Tactus ubique perpeſſus eſt.

Qualis fuit acerbitas huius paſſionis? Reſp. Maxima, primo reſpectu eius, qui patiebatur; ſecundo reſpectu illorum, à quibus patiebatur; tertio reſpectu circumſtantiarum, loci, temporis, & modi, & aliorum innumerabilium.

Valor, & meritum paſſionis Chriſti quale, ac quantum fuit? Reſp. Infinitum, quia perſona Chriſti erat infinita, & Chriſtus aliquo modo cum gratia infinita paſſus eſt, ideò eius paſſio Deo in infinitum gratiſſima fuit.

Hæc paſſio eſt ſufficiens ad ſatisfaciendum pro peccatis totius mundi, & ad merendum uitam æternam omnibus? R. Eſt.

Quis

Quis finis paſſionis Chriſti? Reſp. Maxima gloria Dei, & æterna hominum ſalus.

Chriſtus pro omnibus hominibus mortuus eſt? Reſp. Pro omnibus.

Quare ergo non omnes homines ſalui fiunt? Reſp. Quia culpa ipſorum meritum paſſionis Chriſti illis non communicatur.

Hæc applicatio eſt neceſſaria ad ſalutem? Reſp. Omnino, ſicut enim medicina, vel cibus nihil proſunt illi, qui talia ſibi non applicat; vel non recte applicat; ita medicina paſſionis Chriſti nihil prodeſt iis quibus non applicatur.

Deus eſt paratus applicare omnibus meritum dictæ paſſionis? Reſp. Non ſolum eſt paratus, ſed rogat.

Quid debet fieri, vt dicta obtineatur applicatio? Reſpon. Duo vnum eſt accedere ad ſacramenta, per quæ talis fit applicatio; aliud eſt præparare ſe tum ad ſacramenta, tum ad dictam applicationem ſuſcipiendam.

In quo conſiſtit hæc præparatio? Reſp. In fide, ſpe, charitate, & pœnitentia; quia opus eſt credere, & ſperare, quod per merita paſſionis Chriſti in ſacramentis applicata homo iuſtificetur; item oportet diligere Deum, & pœnitere de peccatis: Ideo qui renuit hæc facere, non ſaluatur.

Cap. 14. De explicatione quinti articuli.

QVid tractatur in quinto Articulo? Reſp. De deſcenſu Chriſti ad inferos, & de illius reſurrectione.

Quid ſignificat hæc vox Inferos? Reſp. Loca quædam, quæ infra nos, & ſub terra ſunt.

Quæ ſunt iſta loca? Reſp. Quatuor; Infimus eſt infernus, vbi ſunt dæmones, ac damnati; Supra illum locum eſt purgatorium; Supra hunc Synus Abrahæ, vbi Sancti Patres ante Chriſti deſcenſum detinebantur; Et quartus ſecundum aliquos doctores eſt locus, vbi pueri ante vſum rationis ſine Baptiſmo decedentes recipiuntur.

Ad quem locum Chriſtus deſcendit? Reſp. Ad ſinum Abrahæ, vt inde ſanctos Patres liberaret.

Quid deſcendit illuc? Reſp. Non corpus, quod manſit in ſepulcro, non diuinitas quia eſt vbique; ſed anima vere, & realiter illuc deſcendit.

Diui-

Digitized by Google

Diuinitas fuit ſeparata ab anima, & corpore Chriſti in tri-duo mortis? Reſp. Non.

Quando anima Chriſti deſcendit? *Reſp.* Poſtquam è corpore egreſſa eſt.

Quandiu ibi manſit? Reſp. Dum corpus Chriſti in ſepulchro fuit.

Quid apud inferos fecit Chriſtus? Reſp. Sanctos Patres clariſſima luce illuſtrauit, illis beatitudinem, & Dei viſionem conceſſit; vnde verificatum eſt promiſſum factum Latroni, Hodie mecum eris in Paradiſo.

Cap. 15. De reſurrectione.

QVid eſt reſurrectio? *Reſp.* Eſt reditus animæ ad corpus, à quo per mortem fuerat ſeparata.

Quid reſurrexit anima an corpus Chriſti? Reſp. Corpus, quia hoc mortuum erat.

Qua virtute reſurrexit? Reſp. Non aliena, vt alij, ſed propria, quod ſoli Chriſto conuenit.

Quando reſurrexit? Reſpon. Tertia die poſtquam mortuus eſt.

In quo die reſurrexit? Reſp. In die Dominico.

Ob quas cauſas Chriſtus reſurrexit? *Reſp.* Primo vt Chriſtus humiliatus exaltaretur, Secundo vt ſpes nobis reſurgendi traderetur; Tertio vt bona, quæ per peccatum amiſeramus, nobis reſtituerentur.

Chriſti reſurrectio quas nobis attulit vtilitates? Reſp. Primo noſtræ reſurrectionis cauſa fuit, ſecundo fidem in Chriſti diuinitatem affert; Tertio ad reſurrectionem ſpiritualem nos inuitat; Quarto Docet nos, vt mortui peccato in vitæ innocentia perſeueremus.

Cap. 16. De explicatione ſexti articuli, ſeu de Chriſti Aſcenſione.

QVot officia Chriſtus pro nobis ſuſcepit? Reſp. Tria, primum Redemptoris, & hoc exercuit in paſſione; ſecundum Aduocatus apud Patrem, & hoc ſuſcepit in Aſcenſione; Tertium Iudicis, & hoc præcipuè complebit in die iudicij.

Quæ differentia eſt inter Aſcenſionem, & Aſſumptionem?

Reſp.

Reſp. Aſcenſio fit propria virtute; Aſſumptio autem non propria, ſed aliena effecta eſt.

Qua uirtute Chriſtus aſcēdit? *Reſp.* Non aliena, vt Helias, & alij, ſed propria virtute.

Hæc virtus, fuit Chriſti vt Deus eſt, an vt homo? *Reſpon.* Fuit etiam vt homo.

Chriſtus aſcendit ut Deus, an vt homo? Reſpon. Vt homo, quia vt Deus vbique erat.

Quo aſcendit? Reſp. Ad cęlos; quia infra omnes cœlos elevatus eſt.

Quare aſcendit? *Reſp.* Primo quia corpori Chriſti glorioſo non terra, ſed Cęlum conueniebat, ſecundo vt in cęlis officio Aduocati pro nobis fungeretur: tertio ut nos, menteſq; noſtras ad Paradiſi deſiderium eleuaret.

Quæ utilitates ex Chriſti Aſcenſione nobis proueniunt? *Reſp.* Cœli portas aperuit: Nobis locum in cęlo præparauit; Spiritumſanctum ad nos miſit; Officio Aduocati pro nobis fungitur, & innumerabilia bona nobis conceſſit.

Cap. 17. De ſeſſione Chriſti ad dexteram Patris.

QVare Chriſtus dicitur ſedere ad dexteram Dei Patris omnipotentis? *Reſp.* Ad ſignificandum maximum honorem, qui à Deo Patre Chriſto in cęlis datus eſt.

Sedere ſignificat, quod Chriſtus in cęlo corporaliter ſedeat? *Reſp.* Non, quia ſeſſio corporibus ob laſſitudinem, quæ in Chriſti corpus non cadit, concedi ſolet.

Quid ſignificat? *Reſp.* Regiam, ſummamq; poteſtatem, & gloriam, quia ſedere apud regem maximæ dignitatis eſt, ſedere etiam ſignificat ſtabilem dictæ dignitatis poſſeſſionem; quia qui ſedet quaſi fixus, & immobilis manet.

Deus habet dexteram, vel ſiniſtram? *Reſp.* Nō, quia Deus non eſt corpus, ſed ſpiritus; per metaphoram autem ſacræ Litteræ, vt ſe humano captui accommodent, Deo humana tribuunt membra, & affectiones.

Quid ſignificat Chriſtum ſedere ad dexteram? *Reſp.* Locus dexteræ eſt magis honoratus, ideò ad exprimendum maximũ Chriſti honorem dicitur ad dexteram Dei ſedere.

Cur dicitur Patris Omnipotentis? Reſp. Ad exprimendũ cauſam tantæ gloriæ eſſe, quia Chriſtus eſt filius illius Patris,

Digitized by Google

qui infinitam potentiam, & maieſtatem habet, ut filius eius omnium, quæ ſunt Patris, hæres eſſe debet.

Cap. 18. *De explicatione articuli ſeptimi, ſeu de iudicio Christi.*

QVotuplex eſt aduentus Christi in carnem? R. Duplex, vnus miſericordiæ ad ſaluandum, nempe cum factus eſt homo; alius iuſtitiæ ad iudicandum in fine mundi.

Quos homines in fine mundi Chriſtus iudicabit? Reſp. Viuos, & mortuos; ideſt omnes.

Chriſtus eſt iudex ut Deus, an ut homo? Reſpon. Non ſolum ut Deus, ſed etiam ut homo.

Quare ut homo? R. Quia iudex hominum debet poſſe ab illis uideri, eius ſententia auribus percipi. Deinde ſicut Chriſtus, ut homo condemnatus eſt, ita æquus erat, ut ab omnibus iudex à Deo conſtitutus uideretur.

Quotuplex iudicium Chriſti? R. Vnum priuatum ſtatim poſt mortem, aliud generale in fine mundi.

Quæ ſigna precedent iudicium generale? R. Primo prædicatio Euangelij in toto mundo; Secundo, Diſceſſio inter gentes; Tertio, Antichriſti aduentus.

Quotuplex ſententia? Reſp. Vna pro iuſtis ad gloriam, alia pro impijs ad infernum.

Quæ pena dabitur impijs? Reſp. Vna erit damni, alia ſenſus; Pœna dãni eſt carentia diuinæ uiſionis, & omnis boni, & explicatur illis uerbis, Diſcedite à me maledicti. Alia ſenſus, quæ percipitur ſenſu, & explicatur illis uerbis, In ignem æternum.

Quare hoc iudicium uniuerſale futurum eſt? Reſp. Primo ad gloriam Chriſti, ſecundo, ut ſpes iuſtis, & terror impijs afferatur; tertio. Vt mala, & bona, quæ ſequuntur ex bonis, & malis exemplis parentum, & aliorum poſt mortem premium, uel penam habeant; quarto, ut ſatisfiat famæ multorum piorum, quæ iniuſtè offenſa fuit, & à multis auferatur gloria, quæ iniuſtè illis data eſt.

Cap. 19. De explicatione octaui articuli: Seu de Spirituſancto.

QVibus conuenit hæc uox Spiritus? Reſp. Deo, Angelis, & animabus hominum.

Singulæ perſonæ Sanctiſſimæ Trinitatis poſſunt dici Spiritus, & Sanctus? Reſpon. Poſſunt. Quia Deus, & Spiritus, & Sanctus eſt.

Quare tertia perſona Sanctiſſimæ Trinitatis dicitur Spirituſſanctus? *Reſp.* Quia ſpiritualem uitam in uos infundit, & toti Eccleſiæ fons eſt ſanctitatis.

Spirituſſanctus eſt Deus? Reſp. Eſt, ideò articulo octauo dicitur, Credo in Spiritumſanctum, Credere aut in, ſoli Deo conuenire poteſt.

Spirituſſanctus à quo producitur? Reſp. A Patre, & à Filio, ut dictum eſt.

Per quam operationem? *Reſp.* Voluntatis, & per modum amoris.

Qui ſunt effectus Spirituſſancti in nos? Reſp. primus eſt uita ſpiritualis, ideò dicitur ſpiritus uiuificans; ſecundus, Omnia beneficia Dei effectus illius dici poſſunt, tertius, Septe dona Spiritusſancti; quarto, Gratia iuſtificans; quam omnes ſequuntur uirtutes.

Cap. 20. De explicatione noni articuli, Seu de Eccleſia.

QVare poſt articulum de Spirituſancto ponitur articulus de Eccleſia? Reſp. Quia Eccleſia regitur, uiuificatur, & ſanctificatur à Spirituſancto, ideò dependet ab illo.

In quod partes hic articulus diuiſus eſt? Reſp. In duas, prima eſt de Eccleſia, ſecunda de communione Sanctorum.

Eccleſia, quid ſignificat? Reſp. Græce ſignificat multitudinem unitam;

Quæ differentia eſt inter Synagogam, & Eccleſiam? Reſp. Synagoga fuit populus à Deo electus ante Chriſtum; Eccleſia eſt populus electus poſt Chriſtum.

Eccleſia accipitur ne pro tota fidelium multitudine? Reſp. Aliquando accipitur pro una parte fidelium, ueluti cum dicitur

citur Eccleſiæ Corinthiorum. Cum uero dicitur Eccleſia Catholica de tota fidelium multitudine intelligi debet; Catholicum enim ſignificat uniuerſale.

Eccleſia habet plura nomina? Reſp. Habet, dicitur enim Domus Dei, Grex ouium Chriſti, Sponſa Chriſti, Corpus Chriſti miſticum, & alia huiuſmodi.

Quot ſunt partes Eccleſiæ? Reſp. Duæ, una dicitur Triumfans, & eſt Beatorum: alia dicitur Militans, & eſt hominum uiatorum.

Quid eſt Eccleſia militans? Reſpon. Eſt populus fidelis per totum orbem diſperſus, & ſub Romano Pontifice capite Eccleſiæ uiſibili coadunatus.

Quæ ſunt membra Eccleſiæ? Reſp. Fideles tam boni, quã mali, ſed boni ſunt membra uiua, mali uero membra mortua ideſt ſine gratia ſunt.

Quinam ab Eccleſia excluduntur? Reſp. Infideles, hæretici, ſciſmatici, excommunicati.

Miniſtri Eccleſiæ in peccato mortali exiſtentes retinent ſuam poteſtatem? Reſp. retinent.

Eccleſia habet caput? Reſp. Habet, & Chriſtus eſt caput inuiſibile, Romanus Pontifex caput uiſibile eſt.

Cur caput uiſibile Eccleſiæ datum eſt? Reſp. primo, quia corpori uiſibili caput uiſibile conueniebat; ſecundo, ut multitudo fidelium ſub dicto capite unirentur.

Quid eſt eſſe caput Eccleſię? Reſp. eſt habere poteſtatem in illam; Caput enim habet in membra ſua poteſtatem.

Quis primus poſt Chriſtum fuit caput uiſibile Eccleſiæ? Reſp. S. Petrus à Chriſto inſtitutus.

Quare Romani Põtifices pro tempore ſunt caput Eccleſiæ? Reſp. Quia ſunt ſucceſſores S. Petri; Sanctus enim Petrus fuit Epiſcopus Romæ, & mortuus eſt ibi cum illa dignitate; ideò ille eſt ſucceſſor S. Petri, qui ſuccedit illi Romæ in dicta dignitate.

Quænam ſunt Eccleſiæ proprietates? Reſp. Sequentes.

Prima eſt, quod ſit una, quia ſub uno capite uiſibili coadunata.

Secunda eſt, quod ſit ſancta, quia habet caput Chriſtum ſanctum, & multa membra ſancta.

Tertia eſt, quod ſit Catholica, ideſt generalis, quia omnes fideles comprehendit.

Quarta

Quarta eſt, quod ſit apoſtolica, ideſt infra fundamentum Apoſtolorum ædificata.

Quinta eſt quod à Spirituſancto regatur, doceatur, viuificetur.

Sexta eſt, quod non poſſit errare in fidei, ac morum doctrina tradenda.

Septima eſt, quod omnes teneantur credere, & obedire illi; non licet tamen credere in Eccleſiam, quia talis actus fidei, ſoli Deo conuenit; ſed opus eſt credere Eccleſiam, & Eccleſiæ.

Octaua eſt, quod ille non poteſt eſſe hæreticus, qui Eccleſiæ Catholicæ credit.

Cap. 21. De communione Sanctorum.

QVid ſignificat hæc dictio Cõmunio? Reſp. Societatem, & participationem quandam.

Quare poſt ſanctam Eccleſiam in eodem articulo ponitur de Communione Sanctorum? Reſp. Quia hæc Communio eſt quædam proprietas Eccleſiæ ab illius vnitate proueniens.

Quænam eſt materia huius Communionis? Reſp. Omnia opera bona, quæ fiunt in Eccleſia, ieiunia, orationes, & alia; Vnus enim fidelis poteſt participare de operibus bonis, quæ fiunt ab alijs.

Quænam eſt cauſa huius Communionis? Reſp. Vnitas Eccleſiæ; Sicut enim multi fratres indiuiſi in eadem domo manentes omnia bona communia habent. Et ſicut membra corporis inuicem ſuas communicant operationes ob vnionẽ, quam in corpore retinent; vnde oculus videt pro manu, & pede, & os loquitur pro illis; Ita ex vnione, quam fideles inuicem in Eccleſia habent, oritur Communio bonorum, quæ dicta eſt.

Quibuſnam conceſſa eſt hæc Communio? Reſp. Illis, qui ſunt in gratia, quia tales ſunt membra viua; qui vero ſunt in peccato mortali, quia ſunt membra mortua, fructum Communionis ſpiritualem non percipiunt; licet non deſinant eſſe membra Eccleſiæ, & ex hoc etiam aliquas vtilitates accipiant.

Digitized by Google

Cap. 22. De theſauro Eccleſiæ, & de Indulgentijs.

EX Communione Sanctorum ſequitur aliquod bonum in Eccleſia? Reſp. Sequitur maximum bonum, quod Theſaurus Eccleſiæ appellatur.

Quid eſt theſaurus? Reſp. Eſt copioſiſſima collectio rerũ pretioſiſſimarum.

Quænam res in Eccleſia ſunt pretioſiſſimæ? Reſp. Opera, ſeu merita Chriſti, Beatiſſimæ Virginis, atque Sanctorum.

Quid eſt theſaurus Eccleſiæ? Reſp. Eſt collectio meritorũ, & ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorum, ab Vnitate, & Communione fidelium proueniens.

Quid ſit de hoc theſauro? Reſp. Diſpenſatur fidelibus.

Qua ratione? Reſp. Meritum Chriſti diſpenſatur per ſacramenta noſtra, & ſatisfactiones Sanctorum potiſſimum per indulgentias diſpenſari ſolent.

Quid eſt Indulgentia? Reſp. Eſt applicatio Theſauri Eccleſiæ pro remiſſione pœnæ temporalis debitæ peccato.

Quis poteſt facere Indulgentias? Reſp. Sũmus Pontifex, quia ipſe habet claues, & eſt cuſtos illius; & ideo poteſt theſaurum diſpenſare, nec non alijs, vt Epiſcopis tradere facultatem diſpenſandi.

Quid requiritur ad hoc, vt aliquis indulgentias conſequatur? Reſp. Primo debet eſſe in gratia; ſecundo debet facere omnia, quæ à concedente indulgentias præſcripta ſunt.

Cap. 23. De explicatione Decimi articuli, ſeu de remiſſione peccatorum.

QVænam eſt materia remiſsionis peccatorum? Reſp. Peccata.

Quid eſt peccatum? Reſp. Eſt offenſa Dei, & mortale eſt offenſa grauis, veniale leuis.

Quis eſt effectus peccati mortalis? Reſp. Priuare hominem merito Chriſti, & gratia Dei.

Quænam conſiderantur in peccato mortali? Reſp. Primo Culpa, ſecundo pena æterna, tertio, pena temporalis.

Quid eſt remiſsio peccati? Reſp. Eſt offenſæ Deo factæ relaxatio.

Quo-

Quomodo remittitur offenſa? Reſp. Duobus modis, Primus eſt, ſi ille, qui offendit, ſatisfaciat offenſo; Secundus eſt, ſi ille, qui fuit offenſus, remittat offenſam.

Deus remittit offenſam ſibi factam abſque vlla ſatisfactione Reſp. Non facit.

Quanam ratione quis poteſt ſatisfacere Deo? Reſp. Pro culpa mortali, & pro pœna æterna illi debita ſatisfit Deo per merita Chriſti, quæ ſunt infiniti valoris, pro pœna vero temporali poteſt ſatisfieri etiam per merita Sanctorum.

Quanam re fit remiſſio peccati? Reſp. Gratia Dei.

Omnia peccata poſſunt remitti? Reſp. Omnia, & omnibus vere pœnitentibus.

Quis poteſt remittere peccata? Reſp. Primo Deus, Secundo, Chriſtus, vt homo; Tertio, Miniſtri: Quarto Sacramẽta.

Quænam ſacramenta efficiunt remiſſionem peccatorum? Reſp. Baptiſmus, & Pœnitentia.

Quis primo habet poteſtatem remittendi peccata? Reſp. Deus, quia remiſſio offenſæ pertinet ad illum, qui fuit offenſus, Deus autem offenditur à peccato.

Deus hanc poteſtatem dedit alicui creaturæ? Reſp. Ante Chriſtum nemini dedit, Chriſtus autem, vt homo primus omnium illam habuit, qui poſtea Eccleſiæ illam conceſſit.

In Eccleſia quinam habent hanc poteſtatem? Reſp. Epiſcopi, & Sacerdotes, quatenus miniſtri Chriſti ſunt.

Quomodo appellatur hæc poteſtas? Reſp. Clauis, de qua in Sacramento Pœnitentiæ, & Ordinis dictum eſt.

Cap. 24. De explicatione vndecimi articuli, ſeu de carnis reſurrectione.

QVid eſt reſurrectio? Reſp. Eſt reditus animæ ad corpus.

Cur dicitur carnis reſurrectio? Reſp. Vt oſtendatur, quod anima hominis eſt immortalis, & ideo ſola caro, & corpus reſurgere debet.

Quinam reſurgent? Reſp. Omnes omnino; Ante iudicium enim omnes morituri ſunt.

Reſurrectio erit in proprio corpore, ita vt idem numero ſit? Reſp. Erit, quia homo debet reddere rationem de eo, quod fecit, non in alio corpore, ſed ſuo.

Omnia corpora reſurgent incorruptibilia? Reſp. Omnia

M etiam

etiam damnatorum.

Habebunt omnia, quæ ad integritatem corporis humani pertinent? Reſp. Ita eſt; Ideo corpora, quæ fuerunt clauda, vel gibboſa, vel groſſiora, vel graciliora, vel pueri, vel ſenis ſine his defectibus reſurgent.

Corpora martirum reſurgent mutilata ſicut per martirium facta ſunt? Reſp. Non, ſed tantum remanebunt vulnerum fulgentiſſime cicatrices.

Quæ erunt doles corporum Beatorum? Reſp. Prima Impoſſibilitas, ſecunda Charitas, tertia. Agilitas, quarta, Subtilitas.

Quare iſta reſurrectio fiet? Reſp. Primo ne anima perpetuo ſeparetur a corpore, cui naturaliter vnita eſſe debet: ſecundo vt corpora, quæ fuerunt conſortia meritorum, & demeritorũ participent etiam de præmijs, & pœnis, tertio Ad perfectiorem hominis vel felicitatem, vel miſeriam.

Cap. 25. De explicatione duodecimi articuli, ſeu de beatitudine.

QVid eſt beatitudo? Reſp. Eſt omnium bonorum plena, & ſtabilis poſſeſſio.

Quotuplex beatitudo? Reſp. Duplex vna eſt eſſentialis, alia accidentalis.

Quid eſt beatitudo eſſentialis? Reſp. Eſt clara viſio, & plena fruitio diuinæ eſſentiæ.

Quæ differentia eſt inter viſionem, & fruitionem Dei? Reſpon. Viſio pertinet ad intellectum, fruitio ad voluntatem.

Diuina eſſentia poteſt ab intellectu creato videri? Reſp. Naturali virtute non poteſt, ſed ſi Deus infundat ſe in ſubſtantiã beati, & eius intellectui conferat lumen gloriæ, tunc tali virtute ſupernaturali poterit videre diuinam eſſentiam.

Deus communicat ſe beatis? Reſp. Communicat, quaſi ſimili ratione, qua ignis ferro ignito ſe communicat; ferrum enim ignitum manet ferrum, & tamen de natura ignis communicat; Ita, & beatis ſe Deus communicabit.

Ex hac coniunctione quid fit? Reſp. Fit, quod intellectus Beati videt diuinam eſſentiam, & voluntas fruitur feliciſſime eadem eſſentia.

Quid eſt beatitudo accidentalis? Reſp. Sunt quædam bona

creata,

creata, quæ beatitudinem eſſentialem conſequuntur, veluti carentia omnium malorum, Doctes corporis glorioſi, ſumma letitia, ac gloria; Societas beatorum, & alia.

Quomodo hæc beatitudo ab homine obtinetur? Reſp. Per opera meritoria vitæ æternæ. Hæc enim beatitudo vita æterna eſt appellata.

COMPENDIVM DOCTRINAE CATECHISMI In Decalogum.

Cap. I.

QVID ſignificat hæc vox Decalogus? Reſp. Decẽ verba, Deca. enim græce ſignificat decem, & logos idem eſt, quod ſermo, ſeu verbum.

Cur ita vocatur? Reſp. Quia decem breuiſſima præcepta quaſi decem verba continet.

Quomodo diffinitur? Reſp. Primo ſic, Decalogus eſt ſumma, & epitome omnium legum; ſecundo ſic, Eſt prima, & ſumma regula omnium actuum humanorum obligans ad ſui obſeruantiam.

Quis eſt author Decalogi? Reſp. Deus, qui illum dedit, primo per naturam, ſecundo per ſcripturã, tertio, per gratiam, ideo dicitur lex naturalis, lex ſcripta, & lex Euangelica.

Lex decalogi quibus data eſt per naturam? Reſp. Omnibus hominibus tam fidelibus, quam infidelibus, quia naturaliter hæc lex in cordibus eorum ſcripta eſt.

Quibus dedit Deus legem Decalogi ſcriptam? Reſp. Moyſi, & populo hæbreo.

Vbi? Reſp. In monte Sina, & cum maxima maieſtate, atque terrore.

Quare illam dedit? Reſp. Quia lex naturalis per peccatum obſcurata erat.

In quonam ſcripta fuit? Reſp. In duabus tabulis lapideis digito Dei, & prima tabula continebat tria prima præcepta, quæ ad cultum Dei pertinent; alia ſex vltima, quæ in ordine ad proximos data ſunt, in ſecunda continebantur.

Quis eſt finis huius legis? Reſp. Gloria Dei, & vtilitas hominū.

Quomodo Gloria Dei? Reſp. Quia Deus dando hominibus legem, declarat ſe illorum eſſe dominum, & gubernatorem; homines vero obſeruando legem Dei, & potiſſimum tria prima præcepta maximo honore Deum afficiunt.

Qua ratione vtilitas hominum? Reſp. Quia deſtinari per tria prima præcepta ad cultum Dei vtiliſſimum, & honorabiliſſimum homini eſt; ſex vero vltima præcepta nihil aliud niſi hominum vtilitatem diſponunt.

Quænam materia huius legis? Reſp. Primo materia remota illius ſunt omnes homines totius mundi. Item omnes potentiæ, & partes, & ſenſus illorum, ſecundo materia minus remota ſunt omnes hominum operationes ſiue animæ, ſiue corporis, ſiue itellectus, ſiue volũtatis, ſiue cordis, ſiue oris, ſiue operis; tertio Materia proxima ſunt omnes virtutes, & vitia, quæ in humanis operationibus reperiri poſſint. De his enim omnibus à lege Decalogi diſpoſitum eſt.

Quæ forma huius legis? Reſp. Illa ratio præceptiua, & obligatiua.

Quis effectus huius legis? Reſp. Dirigere homines ad æternam vitam conſequendam.

Quomodo diuiditur hæc lex? Reſpon. Prima diuiſio eſt in duas tabulas, vt dictum eſt: Altera eſt in præcepta affirmatiua, & negatiua; Affirmatiua enim præcipiunt virtutes & actus virtuoſos; A negatiuis omnia vitia prohibita ſunt.

Omnes homines tenentur ad huius legis obſeruantiam? Reſpon. Eſt de fide, quod ita ſit.

Quæ bona aduenniunt ijs, qui hanc legem obſeruant? Reſp. Innumerabilia tum in hac vita, tum in alia, ſicut è contra ijs qui illam non obſeruant, infinita mala eueniet.

Appoſita ſunt huic legi præmium, ac Pœna? Reſp. Præmium vitæ eternæ, & pœna Inferni appoſita ſunt.

Cap.

Digitized by Google

Cap. 2. De explicatione primi præcepti.

QVænam eſt materia primi præcepti? Reſp. Corda omnium hominum, nec non omnes operationes illorum cordium tam virtuoſæ quam vitioſæ in ordine ad Deum, Demum diuinus cultus, qui ad cor hominis ſpectat, materia illius eſt.

Quæ forma? *Reſp.* Præcipere omnes actus virtuoſos, & prohibere vitioſos, qui ad cor hominis in ordine ad Deum ſpectent.

Quis finis? Reſp. Gloria Dei, & Chriſti, nec non vtilitas hominum.

Quis effectus? Reſp. Dirigere cor hominis ad Deum recte colendum.

Quænam virtutes ab illo præcipiuntur? *Reſp.* Quatuor potiſſimum nempe tres Theologicæ Fides, Spes, Charitas, alia moralis, quæ dicitur religio. His enim quatuor virtutibus ab hominibus colitur Deus.

Quæ vitia ab hoc præcepto prohibentur? Reſp. Illa omnia quæ quatuor dictis virtutibus contraria ſunt.

Quod præceptum affirmatiuum datum eſt? Reſp. Hoc Me verum Deum toto corde coles.

Quod negatiuum? Reſp. Hoc, Non habebis Deos alienos coram me.

Quinam violant hoc præceptum? *Reſp.* Qui Fidem, Spem, vel Charitatem, non habent; qui in hæreſim labuntur; qui ſomnijs, & augurijs fidem habent; qui de Dei miſericordia deſperant; qui res creatas cum Dei offenſa diligunt; & alia plurima talia committunt.

Quinam illud obſeruant? *Reſpon.* Qui in actibus dictarum virtutum ſe exercent.

Cultus debet dari tantum Deo, an etiam Sanctis? *Reſpon.* Etiam Sanctis, & illorum reliquijs, atque imaginibus, vt de fide determinatum eſt.

Angelis honor eſt exhibendus? Reſp. Idem quod de Sanctis dicendum eſt.

Poſſumus inuocare Angelos, & Sanctos, vt pro nobis intercedant? Reſp. Ita eſt.

Cap. 3. De explicatione ſecundi Præcepti.

QVænam eſt materia ſecundi Præcepti? Reſpon. Remota ſunt linguæ omnium hominum, item verba illarum in ordine ad Deum; Proxima ſunt omnes virtutes, & vitia, quæ in lingua reſpectu Dei conſiderari poſſint.

Quis effectus huius præcepti? Reſp. Dirigere linguam ad Deum recte colendum.

Quod eſt præceptum affirmatiuum? Reſp. Deus ore, & lingua colendus eſt.

Quod eſt negatiuum? Reſp. Hoc. Nemo diuinum nomen contemnat, aut in uanum ore aſſumat.

Quinam obſeruant hoc præceptum? Reſp. Illi, qui ore Deũ laudant; & qui verbo Dei operam dant; qui ſæpe de Deo, & de vita Chriſti meditantur, vel legunt, vel addiſcunt, vel audiunt; qui de beneficijs acceptis gratias agunt, qui Dei auxilium implorant; & alia huiuſmodi præſtant.

Quinam hoc præceptum violant? Reſp. Qui de Deo irreuerenter loquuntur; vel laudes illius celebrare negligunt; Qui male iurant, qui vota facta non obſeruant; Qui blaſphemãt, vel irreuerenter nomen Dei aſſumunt.

Quid eſt iuramentum? Reſp. Eſt inuocatio Dei in teſtem.

Poteſt iurari ſine peccato? Reſpon. Poteſt, ſi recta ratione iuretur.

Quænam eſt hæc recta iurandi ratio? Reſp. Tria requiruntur ad illam; Primo, veritas, ideſt vt, quod iuratur, verum ſit; Secundo, Iuſtitia, ideſt vt nihil iuretur, quod ſit iniuſtum; Tertio Iudicium, ideſt vt cum prudentia, ex cauſa, & neceſſitate, & cum iudicio rationis iuratum ſit: Vbi hæc tria adſunt iuramentum licitum eſt; Si vnum illorum deſit, illicitum, & cum peccato erit.

Quot modis peccatur circa iuramentum? Reſp. Tribus, primo contra veritatem iurando falſum; Secundo contra iuſtitiam iurando facere rem iniuſtam, veluti occidere inimicum; Tertio, ſine cauſa, & reuerentia, & iudicio, & neceſſitate iurando, veluti ſi quis ſine neceſſitate Per Deum iuret.

Quomodo peccatur contra votum? Reſp. Non adimplendo, quod voto promiſſum eſt.

Qua ratione peccatur blaſphemia? Reſp. Dei nomen blaſphe-

ſphemando, vel cum irreuerentia aſſumendo.

Lingua creata eſt vt Deum laudet? Reſp. Ita eſt, ideo debet cuſtodiri, vt hoc obſeruet, abſtinendo ſe ab omni verbo de Deo otioſo, vel iniurioſo.

Cap. 4. De explicatione tertij Præcepti.

QVenam eſt materia huius Præcepti? Reſp. Materia remota ſunt corpora omnium hominum, item ſenſus, & operationes illorum in ordine ad Deum: proxima ſunt omnes virtutes, & vitia, quæ circa cultum Dei exteriorem conſiderantur.

Quid præcipit, & prohibet hoc præceptum? Reſp. Præcipit ſic. Memento vt diem Sabbati ſanctifices, ideſt. Deum præcipue in die feſto coles. Prohibet ſic; Caue ne vllum irreuerentiæ ſignum contra Deum facias; Præcipue autem in die feſto ab opere ſeruili abſtinebis.

Quid ſignificat dies Sabbati? Reſp. Diem feſtum, ideſt Deo dicatum, qui dies apud hebreos appellabatur dies Sabbati, modo dies Dominica vocatus eſt: licet etiam alij dies feſti in lege veteri, & noua inſtituti fuerint.

Eſt de lege naturæ, vt aliquis dies ſtatutus ſit in quo à corpore exterior cultus Deo exhibitus ſit? Reſp. Omnino ſecundum naturam eſt.

Quæ differentia eſt inter diem Sabbati, & diem Dominicū? Reſp. Dies Sabbati eſt vltimus dies hebdomadæ; Dies Dominicus eſt primus illius.

Quid eſt hebdomada? Reſp. Sunt ſeptem illi dies, in quibus Deus creauit Cœlum, & Terram.

A quibuſnam mutatus eſt dies Sabbati in diem Dominicum? Reſp. A Sanctis Apoſtolis.

Quare hoc fecerunt? Reſp. Quia ſicut primo die hebdomadæ lux orbi terrarum illuxit; ita per Chriſti reſurrectionem, quæ fuit eo die lux ſpiritualis, & aditus ad vitam æternam nobis conceſſus eſt.

Alij dies feſti à quibus inſtituti ſunt? Reſp. multi ab Apoſtolis, Alij ab Eccleſia inſtituti fuere.

Quid prohibetur fieri die feſto? Reſp. Potiſſimum opera ſeruilia, quia per illa exterior Dei cultus præcipue impeditur.

Quæ opera in die feſto facienda ſunt? Reſp. Primo ad Dei

templum accedendum eſt; Secundo ibi intereſſe Sacrificio Miſſæ; Tertio Sacramenta crebro adhibere, & pręcipue peccata confiteri, & Euchariſtiam ſumere; Quarto Sacras conciones audire; Quinto In oratione, & diuinis laudibus ſe occupare; Sexto. Ad doctrinam Chriſtianam vel docendam, uel addiſcendã accedere; Septimo In operibus miſericordiæ erga proximos, ſe exercere.

Cap. 5. De explicatione quarti Præcepti.

QVænam eſt materia huius præcepti? *Reſp.* Omnes ſuperiores, & inferiores; Item omnes operationes uirtuoſæ, vel uitioſæ, quæ inter illos eſſe poſsint.

Qui ſunt iſti ſuperiores, & inferiores? *Reſpon.* Omnes ad quinque capita reducuntur; Primum eſt Maritus, & Vxor; Secundum Pater, & Mater; Tertium Dominus, & Seruus; Quartum. Magiſtratus Seculares, & Subditi; Quintum Magiſtratus Eccleſiaſtici, & illis ſubiecti.

Quinam ex dictis ſunt ſuperiores? *Reſpon.* Maritus Vxori, Pater Filio, Dominus Seruo, Magiſtratus Subditis Superiores ſunt; alij uero ſunt inferiores.

Quibuſnam hoc nomen, Patris, conuenire poteſt? Reſpon. Primo ijs, qui nos genuerunt; Secundo, Sacerdotibus, & Prælatis Eccleſiaſticis; Tertio ijs, qui in alios habent imperium ut Domini, Mariti, Magiſtratus Sæculares; Quarto Illi, qui curam aliorum exercent, ut Tutores, Curatores, Pedagogi, Magiſtri? quinto Seniores.

Quid eſt honorare? Reſp. Eſt de aliquo honorifice ſentire, & magnifacere omnia, quæ illius ſunt.

Quænam honori coniuncta ſunt? Reſp. Amor, & timor, reuerentialis in corde; obſeruantia uerò, obedientia, & cultus in exteriori.

Hoc præceptum quid imperat Superioribus? Reſp. Quod inferiorum curam gerant; illis benefaciant, & contra iuſtitiam illos non offendant.

Quid præcipit inferioribus? Reſp. Vt Superioribus obediãt, illos diligant, honore afficiant, illis benefaciãt, ab omni iniuria, & offenſa abſtineant.

Parentes, & ſuperiores æque, ac Deus ſunt diligendi? Reſpon. Si quis hoc faceret, maximum admitteret ſcelus.

Quæ-

Quænam differentia inter amorem Dei, & ſui, ac proximorum conſtitui debet? *Reſp.* Deus propter ſeipſum, & non alterius rei cauſa eſt diligendus; Item cum ſit infinitum bonũ toto corde, & ſine modo, vel menſura, infinito, ſi fieri poſſet, amore eſt diligendus; Modus enim diligendi Deum, ex S. Bernardo, eſt diligere ſine modo? At omnes creaturæ minus quã Deus, & propter Deum diligi debent.

Quot modis peccatur in dilectione ſui, & ſuorum, & rerum aliarum? Reſp. Duobus, primus eſt exceſſus amoris, veluti ſi quis diligat Patrem plus quam Deum; vel æque ac Deus; Secundus eſt defectus amoris, veluti ſi non obediatur Patri, iuſta præcipienti, vel iniuria illi inferatur.

Parentes debẽt magis diligi, quàm alij homines? Reſp. Debent diligi minus Deo, plus alijs hominibus; quia ab illis vitam, inſtitutionem, educationem, alimenta, aliaque multa accepimus bona.

Filij quid debent facere erga parentes? Reſp. Primo filij debent ita in exteriori honorare parentes, vt poſſint cognoſcere quod ex animo diliguntur, & quod filijs ſuis chari ſunt; Secundo. Debent Deum orare, vt parentibus omnia apud Deum, & homines feliciter eueniant. Tertio. Illis obedire; Quarto Illorum recte facta, moreſque imitari; Quinto Sequi illorum iuſta conſilia; Sexto Illis ea impertiri, quæ ad victum neceſſaria ſunt; Septimo Maxima obſequia exhibenda cum periculoſe ęgrotant; Octauo. Illorum funus, & exequias cohoneſtare; Nono Sacrificia anniuerſaria curare; illorum legata perſoluere, & frequẽter pro illis orare; & eleemoſinas elargiri.

Quis honor Sacerdotibus, Epiſcopis, & Eccleſiæ Prælatis exhibendus? Reſp. Obſeruantia, & obedientia illis eſt exhibenda; Sacerdotibus illa ſuppeditanda, quæ ad victum, & Dei cultum neceſſaria ſunt.

Quomodo honorandi Seculares Magiſtratus, Reges, & alij ſuperiores? Reſp. Honore, obſeruantia, & obedientia; Tributa etiam illis perſoluenda ſunt.

Si ſint homines mali, & iniuſti, vel nobis inimici, honorandi ſunt? Reſp. Ita eſt, non tamen vt mali; ſed ob authoritatem quæ illis à Deo collata eſt.

Si iniuſta præcipiant, & contra legem Dei eſt obtemperandum? Reſp. Non, quia Deo magis obediendum eſt.

Parentes quid debent facere erga filios? Reſp. Paternam curam

ram illorum habere; Erga illos nimis acerbos non eſſe, non nimis ſeueros: In caſtigatione, & obiurgatione neceſſaria nimis remiſſi non ſint, Magis ſtudere, & operam dare, vt filij virtuoſi, quam diuites fiant.

Quod præmium datur ijs, qui parentes honorant? Reſp. Longitudo, & felicitas uitæ.

Quare ergo interdum ijs, qui maiorem pietatem parentibus præſtiterunt, breuior uita data eſſe uidetur? Reſp. Id contingere ſolet ad ipſorum utilitatem, uel quia, ſi longius uiuerent, ex bonis mali fierent; uel quia tales in futurum immineant calamitates, & periculoſa tempora, vt ante illa mori res optabilis ſit.

Cap. 6. De explicatione quinti Præcepti.

QVod eſt quintum Præceptum? Reſp. Non occides.

Quis finis illius? Reſp. Tueri, & defendere uitam tum animæ, tum corporis omnium hominum.

Quæ materia illius? Reſp. Remota ſunt anima, & corpus noſtrum, & proximorum; proxima ſunt actus uirtuoſi, & uitioſi circa iam dicta animam, & corpus.

Quid prohibet hoc præceptum? Reſp. Omnem iniuſtam offenſam tum animæ, tũ corporis ſiue noſtri, ſiue proximorũ.

Cur ergo loquitur tantum de occiſione? Reſp. Quia hæc eſt maxima offenſa; ideo de illa ſpeciatim prohibitio facienda erat.

Anima poteſt occidi? Reſp. Poteſt, quia peccatum mortale mors illius eſt, ideo qui inducit in tale peccatum mortis animæ cauſa erit.

Quomodo quis inducit animam ad peccatum? Reſp. Scandalo, & occaſione peccandi.

Quot modis occiditur corpus? Reſp. Primo corde per odiũ; Secundo ore per maledictionem, ſeu imprecationem mortis Tertio manu, & opere ueluti percuſſione.

Quæ cædes prohibitæ non ſunt? Reſp. Primo licet beſtias occidere, illiſque neſci; Secundo Magiſtratus ex publica poteſtate facinoroſis hominibus iuxta leges poſſunt inferre necẽ. Tertio In bello iuſto pro bono publico hoſtibus vitam adimere licitum eſt; Quarto Idem licet ob iuſtam, & moderatam ſui defenſionem.

Ille, qui caſu, & fortuito hominem occidit, reus eſt huius præcepti? Reſp. Non, niſi in duobus caſibus, quorum primus

eſt

eſt, ſi rei illicitæ operam dabat; ueluti mulierem grauidam pugno percutiebat; Secundus ſi non omnibus circumſpectis negligenter, & incautè aliquem occiderit.

Quæ cædes hoc præcepto prohibentur? Reſp. Primo nullis priuata authoritate occidere licet, ſiue ſint domini, ſiue parentes, ſiue mariti, ſiue alij; Secundo, Nemini licet occidere ſeipſum; Tertio Nullo modo licet occidere, non ueneno, non baculo, non conſilio, ope, auxilio, aut alio quocunque modo.

Ira eſt peccatum? Reſp. cum eſt iniuſta, peccatum eſt.

Homicidium eſt maximum peccatum? Reſpon. Maximum, quia homicida, quantum in ſe eſt, deſtruit non ſolum perfectiſſimum Dei opus, quale homo eſt, ſed totum uniuerſum; quia totus hic mundus corporeus propter hominé factus eſt.

Hoc præcepto quid proponit Deus ut faciamus? Reſp. Tria; Primo, ut pacem cum omnibus habeamus; Secundo ut cuncta incommoda patienter feramus; Tertio, ut concordi charitate inimicos complectamur.

Eſt opus Deo gratum patienter, & ſine uindicta iniurias illatas perferre? Reſp. Gratiſsimum.

Hoc præceptũ imperat, ut proximis beneficiamus? Reſp. Cũ prohibeat offenſam, ex conſequenti fit, quod præcipiat officium, & beneficium.

Quod eſt præcipuum officium beneficentiæ, & charitatis? Reſp. Remiſſio, & obliuio iniuriarum, & ex corde cum inimicis reconciliatio.

Quibus rationibus poteſt quis induci, ut iniurias illatas remittat? Reſp. Sequentibus.

Primo, Omnes iniuriæ, & aduerſitates de manu Dei, ſicut fuit Iob, accipi debent; quia nemo, abſque permiſſu Dei nobis nocere poteſt; ideo qui nos lædunt quaſi ſatellites, & miniſtri Dei ſunt æſtimandi.

Secundo, Quia, qui alijs offenſas remittunt, à Deo ſuorum obtinent remiſſionem peccatorum.

Tertio, Quia res nobiliſſima, & maxime perfectionis, & Deo gratiſſima, & in qua Deus ſæpiſſime ſe exercet, eſt iniurias condonare.

Quarto, Quia odium, & appetitus uindictæ eſt ueluti uenenum, & carnifex cordis, & ſimile vulneri, cui telũ infixũ fit.

Quinto, Quia ex odio plurima peccata proficiſcuntur, nempe ſuſpiciones, iudicia temeraria, iræ, rixæ, inuidiæ, detractiones, iniuriæ, aliaque multa.

Sexto,

Sexto, Exemplum Chriſti, qui pro perſequutoribus exorauit, adhoc inducere debet.

Cap. 7. De explicatione ſexti Præcepti.

QVod eſt ſextum præceptum? Reſp. Non mœchaberis.

Quæ materia illius? Reſp. Remota corporum voluptates; proxima virtutes, & vitia quæ circa dictas voluptates ab hominibus exercentur.

Quid prohibet hoc præceptum? Reſp. Omnes venereas, & illicitas voluptates, crapulam, libidinem, guturā, ocium, luxuriam, & præcipuè adulterium.

Quid præcipit? Reſp. Animi, & corporis caſtitatem.

Quid eſt adulterium? Reſp. Eſt legitimi thori iniuria, ſeu violatio.

Quare de adulterio prohibitio ſpecialis facta eſt? Reſpon. Quia peccatum grauiſſimum eſt, & maxime nociuum humanæ ſocietai.

Quænam conſiderationes poſſunt inducere ad fugiendam libidinem, & ad colendam caſtitatem? Reſp. Sequentes.

Primo, quanta ſit huius peccati turpitudo.

Secundo, memoria nouiſſimorum Mortis, Inferni, Iudicij, Paradiſi.

Tertio, conſideratio, & memoria Paſſionis Chriſti.

Quarto, Exemplum Chriſti, qui non ſolum fuit virgo, ſed ex Virgine naſci voluit.

Quinto, pœne huic peccato inflictæ, & mala, quæ ex illo proficiſcuntur.

Quænam remedia pro hoc peccato vitando deſeruiunt? Reſpon. Multa, vt ſequentia.

Primum vitare otium, & amplecti laborem.

Secundum, ſobrietas, & fuga crapulæ.

Tertium, oculorum, ſenſuumque cuſtodia, & vitare occaſiones peccati.

Quartum, vitare exquiſitum ornatum veſtium, capillaturæ, & aliorum.

Quintum, abſtinere à turpi ſermone, vel cantu, vel lectione, à Choreis, & ludis.

Sextum, oratio item, eleemoſina, & ieiunium, & peregrinatio, & carnis modificatio.

Septimum, frequens vſus Confeſſionis, & Eucharistiæ. Aliaque ſimilia.

Cap. 8. De explicatione ſeptimi Præcepti.

QVod eſt ſeptimum præceptum? Reſpon. Non furtum facies.

Quæ materia illius? Reſp. Remota diuitiæ, vel facultates Proxima virtutes, & vitia circa illas.

Quis finis? Reſpon. Tueri, & cuſtodire hominum facultates.

Quid prohibet hoc præceptum? Reſp. Omnem iniuſtam offenſam alienæ facultatis.

Quid præcipit? Reſp. Bonum vſum noſtrarum facultatum; & vt in proximos benigni, ac liberales ſimus; Item reſtitutionem eorum, quæ male poſſidentur.

Quot modis peccatur contra hoc præceptum? Reſpon. Primo Auaritia; Secundo, Furto, & Rapina; Tertio, Abutendo proprijs facultatibus; Quarto Non reſtituendo aliena; Quinto, Non faciendo eleemoſinam, quando fieri debet.

Quid eſt auaritia? Reſpon. Eſt appetitus inordinatus diuitiarum, vel facultatum.

Quid eſt furtum? Reſp. Eſt occulta contrectatio rei alienæ inuito Domino.

Quid eſt rapina? Reſpon. Eſt manifeſta contrectatio rei alienæ inuito domino.

Quinam peccatum furti committunt? Reſp. Primo qui animum habent furandi, licet opere non furentur? Secundo Qui alijs cauſa, uel occaſio furandi ſunt, ſiue conſilio, ſiue auxilio ſiue alia ratione; Tertio. Qui occulte aliena accipiunt, veluti ij qui furto ſublatas res emunt, qui in contrahendo fraudes adhibent, & mendacia, operarij, & artifices, qui plus mercedis, quàm opus mereatur, exigunt; Serui etiam, & cuſtodes domino rum infidi; Qui fallaci mendicitate pecuniam extorquent; Qui ſuſceptum officium non adimplent, & mercedem accipiunt; Qui rebus alienis damnum inferunt, Quarto. Qui aliena non reſtituunt, veluti res inuentas, occupatas, ademptas, retinent, & alia ſimilia.

Quinam rapinæ peccatum incurrunt? Reſp. Qui debitam operarijs mercedem non perſoluunt; Qui Eccleſiæ præſidibus

& Ma-

Digitized by Google

& Magiſtratibus tributa, uel decimas debitas non reddunt; Qui fænerantur; Iudices numarij, qui uenalia habent officia, & muneribus ad iniuſtitiam deflectuntur; Fraudatores, & inficiatores creditorum, qui fidem datam non ſeruant; Creditores qui acerbius pignora à creditoribus exigunt, neceſſaria etiam ad tuendum corpus auferentes; qui congregant, uel abſcondūt frumentum, & alia ad uictum neceſſaria, ut carius illa uendant; Idem de alijs dicendum erit.

Quinam ſunt actus uirtutum circa hoc præceptum? Reſp. Primus eſt reſtituere aliena; Secundus moderate uti ſuis, ut poſſit etiam alijs benefacere; Tertio, Manibus operari, ut ſua induſtria ſibi, & alijs prouidere poſsit; Quarto Eleemoſinas pauperibus elargiri.

Quinam tenentur ad reſtitutionem? Reſp. Illi, qui iniuſtè aliquid acceperunt, uel alienum apud ſe retinent, uel cauſa furti, aut rapinæ fuere.

Quænam inducere poſſunt ad fugiendam auaritiam? Reſp. Meditatio mortis; Exemplum paupertatis Chriſti; Neceſſitas reſtituendi, & alia.

Cap. 9. De explicatione octaui Præcepti.

QVod eſt octauum præceptum? Reſp. non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

Quænam eſt materia huius præcepti? Reſp. Remota eſt honor, uel fama ſui, & proximorum; proxima ſunt uirtutes, & uitia, quæ circa famam exercentur.

Quis finis? Reſp. Famam ſui, & proximorum tueri.

Quid præcepit? Reſp. Ne iniuſte famam alicuius offendamus, ſed omnibus debitum honorem, ut par eſt, exhibeamus.

Quis dicitur proximus? Reſp. Quicunque eget opera noſtra ſiue ille propinquus ſit, ſiue alienus, ſiue ciuis, ſiue aduena; ſiue amicus, ſiue inimicus.

Poteſt aliquis offendere propriam famam, & dicere contra ſe falſum teſtimonium? Reſp. Non.

Licet dicere falſum teſtimonium ad utilitatem alicuius, uelutiad tuendam uitam eius, qui in iudicio accuſatus eſt? Reſp. Non.

Omne mendacium hoc loco prohibetur? Reſp. Ita eſt.

Hoc præceptum prohibet iudicibus, aduocatis, procuratoribus,

bus, accuſatoribus, reis, notarijs, & alijs ne in iudicio aliqui iniuſte agant? Reſp. Prohibet.

Prohibet omnem iniuriam uerborum detractionem, murmurationem, calumniam, improperium, deriſionem, & ſimilia? Reſp. Omnino.

Prohibet, ne quis audiat detractores? Reſp. Ita eſt.

Prohibet aſſentationes, ſeu adulationes, libellos famoſos, & fallaces ſanitatis promiſſiones, quæ ſæpe cum mendacio ægrotantibus fieri ſolent? Reſp. Prohibet.

Mendacium iocoſum, vel utile eſt admittendum? Reſp. Non.

Quinam actus uirtutum in hoc præcepto incluſi ſunt? Reſpon. Primo de omnibus, quoad fieri poteſt bene loqui, & opinari; Secundo. Famam uniuſcuiuſque, ut par eſt, tueri, & conſeruare; Tertio Cum omnibus ſincere, & ex animo tractare; Quarto Veritatem in omnibus loqui, & omnia mendacia uitare.

Cap. 10. *De explicatione noni, & decimi Præcepti.*

QVænam eſt materia noni, & decimi præcepti? Reſp. Cordis concupiſcentia.

Quotuplex concupiſcentia? Reſp. Duplex, una quæ reſpicit uoluptatem, ſeu libidinem, & hæc prohibetur in nono præcepto: Alia quæ pertinet ad utilitatem, ſeu ad facultates, & de hac in decimo tractatio eſt.

Nonne de utraque Sextum, & Septimum Præceptum datum eſt? Reſp. Ita eſt, ſed ad maiorem declarationem ſicut illa de opere, ita illa de corde data ſunt.

Quid eſt concupiſcentia? Reſp. Eſt animi commotio ad res iucundas, quas non habemus, appetendas.

Hæc concupiſcentia ſemper eſt peccatum? Reſp: Non, quia a Deo homini indita eſt; ſed poſt peccatum Adæ deprauata eſt, ita ut naturæ fines tranſiliat, & ideò ad peccatum inclinet.

Quid prohibet hoc præceptum? Reſp. Abuſum huius cupiditatis, népe ne contra iuſtitiã concupiſcamus, res, uel mulieres alienas, non adulteria, fornicationes, ebrietates, furta, & alia quæ illicita ſunt: Item ne inordinato affectu res terrenas, ſeu diuitias diligamus, ſeu deſideremus.

Quid præcipit? Reſp. vt hanc concupiſcentiam cohibeamus, & ſub regula rectæ rationis contineamus.

Quinam peccant contra hoc præceptum? Reſp. Luxurioſi,

Auari

Auari, Guloſi, Superbi; illi etiam qui ludis, pompis, choreis, venatione, & aliis immoderate vtuntur, vel delectantur; Itē qui malas concupiſcentias non cohibent rationis imperio; Aliaque huiuſmodi diligunt, vel appetunt inordinate.

Quænam adiuuant ad hanc concupiſcentiam edomandam? Reſp. Memoria mortis, & aliorum nouiſſimorum; Memoria Paſſionis, & vitæ Chriſti; Oratio, ieiunium, eleemoſina, corporis afflictio, cuſtodia oculorum, ſenſuum, & cordis, Carnis mortificatio, Aliaque huiuſmodi multa.

COMPENDIVM DOCTRINAE CATECHISMI.

In Orationem Dominicalem.

QVID tractandum de oratione? Reſp. Primo dicendum de oratione in generali, ſecundo De oratione Dominicali.

Quid conſiderandum de oratione in generali? Reſp. Nomen, Diffinitio, quatuor cauſæ, Diuiſio; Demum uſus illius.

Cap. 1. De nomine diffinitione, & diuiſione orationis.

QVid ſignificat hæc uox Oratio? Reſp. Idem quod oris, uel oratoris actio.

Hoc loco quomodo accipitur? Reſp. Accipitur pro illa loquutione, quam homo ſiue corde, ſiue ore cum Deo habet.

Quomodo diffinitur oratio? Reſp. Sic. Eſt eleuatio mentis in Deum; uel ſic Oratio eſt optima apud Deum indigentiæ noſtræ interpres.

Quomodo diuiditur Oratio? Reſp. Sic. Alia eſt mentalis, fit corde, Vocatis ore.

Cap.

Cap.2. De fine Orationis.

QVis eſt finis Orationis? Reſp. Gloria Dei, & vtilitas hominum.

Quomodo gloria Dei? Reſp. Quia in oratione Deum honoramus, & glorificamus.

Qua ratione vtilitas hominum? Reſp. Quia per orationem homo multa bona à Deo obtinet.

Qui ſunt effectus orationis? Reſp. Duo, Primus eſt laudare Deum, & gratias agere illi; Secundus eſt petere, & impetrare à Deo; Primus reſpicit gloriam Dei; Secundus hominum vtilitatem.

Quis à nobis eſt orandus? Reſp. Primo Deus, Secundo B. Virgo, Angeli, & Sancti.

Eodemne modo Deum, & Sanctos præcamur? Reſp. Non; Deum enim oramus vt ipſe bona det, vel liberet à malis; A Sanctis autem petimus, vt noſtri apud Deũ interceſſores ſint.

Licet ad imaginem alicuius Sancti orationem Dominicam pronunciare? Reſp. Licet cum hoc ſenſu, vt ille Sanctus apud Deum noſter deprecator ſit.

Quæ oratio ad Sãctos habenda eſt? Reſp. Primo Sancti laudibus ſunt celebrandi; Secundo petendum ab illis, vt pro nobis intercedant.

Pro quibus orandum eſt? Reſp. Pro omnibus etiam inimicis, hæreticis, infidelibus, quia omnes proximi noſtri ſunt.

Quid illis debemus petere? Reſp. primo ſalutem animæ, Secundo bona corporis.

Debemus æqualiter orare pro omnibus? Reſpon. Primo orandum eſt pro Paſtoribus animarum; Secundo Pro Principalibus; Tertio Pro Iuſtis; Quarto Pro peccatoribus; Orandum item pro animabus fidelium defunctorum.

Oratio eſt neceſſaria ad ſalutem? Reſp. Eſt, quia Chriſtus illam præcepit, & ſine illa multa nobis neceſſaria à Deo obtinere non poſſumus.

Deus eſt promptus noſtras exaudire orationes? Reſp. Quam maxime, ita vt ipſe dicat, Antequam clament, ego exaudiam.

Nonne interdũ ſit, vt quæ petimus non impetremus? Reſp. Ita eſt, ſed ſæpe Deus ob noſtram vtilitatem hoc facit, iuxta illud S. Auguſtinum; Quædam Deus negat propitius, quæ concedit iratus? Poteſt etiã euenire culpa noſtra vel quia mala, & nociua petuntur, vel quia bona indebita ratione poſtulãtur.

Digitized by Google

Cap. 11. De explicatione particulæ: Qui es in cælis.

DEus ante creationem mundi vbi erat? Reſp. In ſeipſo. Poſt creationem mundi vbi eſt? Reſp. In ſeipſo.

Deus eſt in mundo? Reſp. Eſt, licet verius diceretur mundum eſſe in Deo.

Deus eſt vbique locorum? Reſp. Vbique.

Deus eſt diſtributus in partes iuxta loca mundi? Reſp. Non; quia, Deus indiuiſibilis eſt, ideo eſt totus in toto mundo, & totus in qualibet eius parte.

Deus circumſcribitur à loco mundi? Reſp. Deus nullis finibus poteſt circumſcribi, quia immenſus eſt, ideo non circumſcribitur à loco mundi.

Deus implet cœlum, & terram? Reſp. Ita eſt, & ſi alij eſſent mundi illos impleret.

Cum Deus ſit vbique, cur hoc loco dicitur, qui es in Cœlis? Reſp. Quia Cęli ſunt nobiliſſima pars mundi, loquendo de corporibus; Ideò Deus dicitur habitare in illis.

Quid ſignificat hoc verbum, qui es in Cęlis? Reſp. Dei ſummam maieſtatem, & dignitatem.

Ad quid appoſitum eſt? Reſp. Vt homines cum humilitate, & reuerentia ad Deum illum deprecaturi accedant.

Cap. 12. De explicatione primæ Petitionis.

QVid eſt Petitio? Reſp. Eſt noſtri deſiderij explicatio.

Quis finis petitionis? Reſp. Impetrare.

Quot ſunt petitiones in hac oratione? Reſp. Septem.

Quæ materia illarum? Reſp. Omne bonum deſiderabile tum diuinum, tum humanum.

Quid eſt deſiderium? Reſp. Eſt appetitus rei non habitæ.

Petitio eſt ſemper eorum, quæ deſideramus? Reſp. Semper.

Quænam ſunt deſiderabilia? Reſp. Omnia bona, quibus caremus, & egemus.

Septem petitiones quomodo diſtinguuntur? Reſp. Tres primæ pertinent ad Deum; quatuor vltimæ ad homines.

Poſſumus aliquid petere, & deſiderare Deo? Reſp. Poſſumus.

Deus poteſt egere, & carere aliqua re? Reſp. Cum Deus in ſeipſo beatiſſimus ſit nulla re intrinſecus egere põt; Ad extra

erga nos paternam benignitatem; Illa vero. Qui es in cœlis, Declarant diuinam maieſtatem.

Quare Chriſtus voluit, quod primum verbum ſit, non creator, vel Dominus, ſed *Pater*? Reſpon. Quia hoc nomen ad ſpem excitandam maxime valet.

Quod modis hoc nomen, Patris, conuenit Deo? Reſp. Tribus, nempe primo Creatione. Secundo Gubernatione. Tertio Redemptione; Pater enim filio dat eſſe; illum gubernat, & liberum, non ſeruum eſſe vult; Sic Deus creat, gubernat, & à ſeruitute redimit nos.

Quid potiſſimum ſignificat hæc vox, Pater? Reſp. Prouidētiam Dei erga homines.

Cap. 9. De prouidentia Dei erga homines, ſeu explicatio particulæ Pater.

DEVS habet prouidentiam hominum? *Reſp.* Et hominum, & aliorum.

Qui ſunt actum huius prouidentiæ? Reſp. Creatio, gubernatio, redemptio.

Quomodo *Deus* hominem gubernat? Reſp. Tum per ſeipſum, tum per Angelos.

Qua ratione per Angelos? Reſp. Quia illos ad cuſtodiam hominum deſtinauit.

Quid nobis efficiunt Angeli cuſtodes? *Reſp.* Remouent mala, & bona conferunt.

Quæ mala amouent? Reſp. *Dæmonum* inſidias, & multa aduerſantia auertunt.

Quæ bona faciunt? *Reſp.* Cuſtodiunt, præſto ſunt, adiuuāt, regunt, ducunt, docent, illuminant, defendunt, apud Deum officio internuncij funguntur.

Poteſt dici, quod Deus aliquando obliuiſcatur hominum? Reſp. Nullo modo.

Nōne Deus iraſcitur contra peccata, & punit illa? Reſp. Ita eſt, ſed numquam *Deus* deponit hominum curam, & prouidentiam; & ſi quis hoc diceret, maximam iniuriam illi afferret.

Nonne aliquando videtur iuſtis, quod à *Deo* ſint derelicti? Reſp. Videtur, ſed reuera tamen in afflictione tunc maxime nos curat Deus.

Quare Deus homines caſtigat? *Reſp.* Quia proprium Patris eſt Filios caſtigare.

N 2 Qui.

Digitized by Google

Quæ perfectior? Reſp. Mentalis.

Quot ſunt gradus orationis? Reſp. Quatuor. Primus eſt eorum, qui orant in gratia, Ideo cum Fide, Spe, Charitate, & religione; Secundus eſt illorum, qui ſunt in peccato mortali, & orant cum Fide, Spe, Charitate, & Religione, ſed abſque Charitate; Tertius eſt Infidelium, qui ſine Fide, & Charitate, orant; Quartus eſt, illorum, qui in peccato mortali ſunt obſtinati.

Oratio omnium dictorum à Deo exauditur? Reſp. Iuſti à Deo exaudiuntur; Peccatores non obſtinati, & infideles, vt de Cornelio Centurione patet, ſæpe orationes audiuntur cum recte fiunt; Obſtinatos in peccato Deus non audit.

Cap. 5. De efficiente Orationis.

QVod eſt efficiens orationis? *Reſpon.* Homo qui orat, & Deus qui adiuuat.

Quomodo orat homo? Reſp. Corde, & lingua; Cor autem dicit intellectum, memoriam, & voluntatem; ideo ille corde orat, qui intellectu cogitat de Deo; memoria recordatur de illo, veluti de vita Chriſti, voluntas elicit actum dilectionis Dei, & ſimilia.

Quænam adiuuant orationem? Reſp. Deus, Angeli, Sancti; Item ieiunium, eleemoſina, & oratio; Item Fides, Spes, Charitas, & gratia Dei.

Cap. 6. De vſu orationis, & de præparatione ad illam.

QVæ pertinent ad vſum orationis? Reſpon. Initium, medium, & finis.

Quale debet eſſe initium orationis? Reſp. Præparatio.

Quid facit præparatio? *Reſp.* Amouet impedientia, & procurat adiuuantia.

Quæ impediunt orationem? *Reſp.* Superbia, Odium, Vindicta Crudelitas; quia qui alijs crudelis eſt, non meretur Deum habere benignum.

Quæ adiuuant orationem? *Reſp.* Humilitas, Dolor peccatorum, Lectio, Meditatio, Cognitio ſui, ac Dei, Deuotio, & alia.

Quotuplex regnum Dei? Reſp. Triplex, primum eſt naturæ, quo Deus in omnibus rebus naturalibus dominatur, & regnat; Secundum eſt gratiæ, quo Eccleſiam Catholicam gubernat; Tertium gloriæ in beatis.

Quid hoc loco poſtulamus? Reſp. Petimus, vt Deus nobis regnum naturale perficiat; regnum quoque gratiæ, & gloriæ concedant; Diaboli uerò regnum, & tirrannidem deſtruat, & diſperdat.

Cap. 14. De explicatione tertia Petitionis.

QVid eſt voluntas Dei? Reſp. Eſt fons omnis bonitatis, & prima regula omnium actuum humanorum.

Quotuplex voluntas Dei? Reſp. Duplex, Beneplaciti, & ſigni; Illa dicitur Beneplaciti, quæ abſolute in ſeipſa conſideratur; Illa verò ſigni, quæ à Deo hominibus ſignificata eſt.

Quot ſunt ſigna diuinæ voluntatis? Reſpon. Sunt quinque. Primum Præceptum, Secundum Prohibitio; Tertium Conſilium; Quartum Operatio; Quintum, Permiſſio; Hæc enim diuinam indicant voluntatem.

Quomodo hoc loco accipitur voluntas? Reſp. Pro voluntate ſigni accepta eſt, potiſſimum autem pro lege Dei accipi poteſt.

Iuſtum eſt vt homines faciant voluntatem Dei? Reſpon. Iuſtiſſimum.

Homo poteſt deuiare à voluntate Dei, & contrariari illi? Reſp. Poteſt ob liberum arbitrium.

Homo poſt peccatum Adæ habet voluntatem procliuem ad malum? Reſp. Habet.

Liberum arbitrium hominis modo eſt viribus attenuatum, & ad malum inclinatum? Reſp. Eſt.

Senſus, caro, fomes, concupiſcentia inclinant hominem ad malum? Reſp. Inclinant.

Homo poteſt viribus naturæ, vel ex libero arbitrio bene agere, & ſaluari? Reſp. Sine auxilio Dei non poteſt.

Hæc procliuitas hominis ad malum eſt magna illius miſeria? Reſp. Maxima.

Quod eſt remedium illius? Reſp. Obedientia, & conformitas diuinæ voluntati.

Quid in hac petitione poſtulamus? Reſp. Petimus ſequẽtia. Primo,

OPVSCVLVM DE SANCTO EVANGELIO.

Et de Summa, & de explicatione illius,

Item de Verbo Dei ſcripto, & non ſcripto.

Nec non de Catechiſmo, & illius Doctrina, prout in hoc libro propoſita eſt.

SI Lectori aliqua detur cognitio de S. Euangelio, & de Summa, & explicatione illius; Item de Verbo Dei ſcripto, & non ſcripto, maximum lumen ad clarius, facilius, & profundius intelligenda, quæ à Catechiſmo Romano propoſita ſunt, datum erit. Ideò de dictis breuis, ſed methodica tractatio nunc proponetur.

De nomine, & diffinitione Sancti Euangelij.

HOC nomen Euangelium ſignificat bonum nuncium; ſic dictum, quia in illo æterna ſalus hõibus annunciata eſt. Sic poteſt diffiniri; Euangelium eſt verum, & unicum medium noſtræ ſalutis. A Sacro Concilio Trid. ſic diffinitur. Eſt tanquam fons omnis, & ſalutaris ueritatis; & morum diſciplinæ, quod Dei Filius proprio ore primum promulgauit, deinde per ſuos Apoſtolos omni creaturæ prædicari iuſſit. Ex quã diffinitione quatuor cauſæ Euangelij, item partes ipſius colligi poſſunt, ut autem iſtæ diffinitiones clarius intelligãtur, aliquã de fine hominis, & medijs ad illum ſunt explicanda.

Scien-

Sexto, Exemplum Chriſti, qui pro perſequutoribus exorauit, adhoc inducere debet.

Cap. 7. De explicatione ſexti Præcepti.

QVod eſt ſextum præceptum? Reſp. Non mœchaberis.

Quæ materia illius? Reſp. Remota corporum voluptates; proxima virtutes, & vitia quæ circa dictas voluptates ab hominibus exercentur.

Quid prohibet hoc præceptum? Reſp. Omnes venereas, & illicitas voluptates, crapulam, libidinem, gutura, ocium, luxuriam, & præcipuè adulterium.

Quid præcipit? Reſp. Animi, & corporis caſtitatem.

Quid eſt adulterium? Reſp. Eſt legitimi thori iniuria, ſeu violatio.

Quare de adulterio prohibitio ſpecialis facta eſt? Reſpon. Quia peccatum grauiſſimum eſt, & maxime nociuum humanæ ſocietai.

Quænam conſiderationes poſſunt inducere ad fugiendam libidinem, & ad colendam caſtitatem? Reſp. Sequentes.

Primo, quanta ſit huius peccati turpitudo.

Secundo, memoria nouiſſimorum Mortis, Inferni, Iudicij, Paradiſi.

Tertio, conſideratio, & memoria Paſſionis Chriſti.

Quarto, Exemplum Chriſti, qui non ſolum fuit virgo, ſed ex Virgine naſci voluit.

Quinto, pœne huic peccato inflictæ, & mala, quæ ex illo proficiſcuntur.

Quænam remedia pro hoc peccato vitando deſeruiunt? Reſpon. Multa, vt ſequentia.

Primum vitare otium, & amplecti laborem.

Secundum, ſobrietas, & fuga crapulæ.

Tertium, oculorum, ſenſuumque cuſtodia, & vitare occaſiones peccati.

Quartum, vitare exquiſitum ornatum veſtium, capillaturæ, & aliorum.

Quintum, abſtinere à turpi ſermone, vel cantu, vel lectione, à Choreis, & ludis.

Sextum, oratio item, eleemoſina, & ieiunium, & peregrinatio, & carnis mortificatio.

Septimum, frequens vſus Confeſſionis, & Euchariſtiæ. Aliaque ſimilia.

Cap. 8. De explicatione ſeptimi Præcepti.

Qvod eſt ſeptimum præceptum? Reſpon. Non furtum facies.

Quæ materia illius? Reſp. Remota diuitiæ, vel facultates Proxima virtutes, & vitia circa illas.

Quis finis? Reſpon. Tueri, & cuſtodire hominum facultates.

Quid prohibet hoc præceptum? Reſp. Omnem iniuſtam offenſam alienæ facultatis.

Quid præcipit? Reſp. Bonum vſum noſtrarum facultatum; & vt in proximos benigni, ac liberales ſcimus; Item reſtitutionem eorum, quæ male poſſidentur.

Quot modis peccatur contra hoc præceptum? Reſpon. Primo Auaritia; Secundo, Furto, & Rapina; Tertio, Abutendo proprijs facultatibus; Quarto Non reſtituendo aliena; Quinto, Non faciendo eleemoſinam, quando fieri debet.

Quid eſt auaritia? Reſpon. Eſt appetitus inordinatus diuitiarum, vel facultatum.

Quid eſt furtum? Reſp. Eſt occulta contrectatio rei alienæ inuito Domino.

Quid eſt rapina? Reſpon. Eſt manifeſta contrectatio rei alienæ inuito domino.

Quinam peccatum furti committunt? Reſp. Primo qui animum habent furandi, licet opere non furentur? Secundo Qui alijs cauſa, uel occaſio furandi ſunt, ſiue conſilio, ſiue auxilio ſiue alia ratione; Tertio. Qui occulte aliena accipiunt, veluti ij qui furto ſublatas res emunt, qui in contrahendo fraudes adhibent, & mendacia, operarij, & artifices, qui plus mercedis, quàm opus mereatur, exigunt; Serui etiam, & cuſtodes dominorum infidi.; Qui fallaci mendicitate pecuniam extorquent; Qui ſuſceptum officium non adimplent, & mercedem accipiunt; Qui rebus alienis damnum inferunt, Quarto. Qui aliena non reſtituunt, veluti res inuentas, occupatas, ademptas, retinent, & alia ſimilia.

Quinam rapinæ peccatum incurrunt? Reſp. Qui debitam operarijs mercedem non perſoluunt; Qui Eccleſiæ præſidibus

& Ma-

& Magiſtratibus tributa, uel decimas debitas non re ddunt; Qui fænerantur; Iudices numarij, qui uenalia habent officia, & muneribus ad iniuſtitiam deflectuntur; Fraudatores, & inficiatores creditorum, qui fidem datam non ſeruant; Creditores qui acerbius pignora à creditoribus exigunt, neceſſaria etiam ad tuendum corpus auferentes; qui congregant, uel abſcondũt frumentum, & alia ad uictum neceſſaria, ut carius illa uendant; Idem de alijs dicendum erit.

Quinam ſunt actus uirtutum circa hoc præceptum? Reſp. Primus eſt reſtituere aliena; Secundus moderate uti ſuis, ut poſſit etiam alijs benefacere; Tertio, Manibus operari, ut ſua induſtria ſibi, & alijs prouidere poſsit; Quarto Eleemoſinas pauperibus elargiri.

Quinam tenentur ad reſtitutionem? Reſp. Illi, qui iniuſtè aliquid acceperunt, uel alienum apud ſe retinent, uel cauſa furti, aut rapinæ fuere.

Quænam inducere poſſunt ad fugiendam auaritiam? Reſp. Meditatio mortis; Exemplum paupertatis Chriſti; Neceſſitas reſtituendi, & alia.

Cap. 9. De explicatione octaui Præcepti.

Quod eſt octauum præceptum? Reſp. non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

Quænam eſt materia huius præcepti? Reſp. Remota eſt honor, uel fama ſui, & proximorum; proxima ſunt uirtutes, & uitia, quæ circa famam exercemur.

Quis finis? Reſp. Famam ſui, & proximorum tueri.

Quid præcepit? Reſp. Ne iniuſte famam alicuius offendamus, ſed omnibus debitum honorem; ut par eſt, exhibeamus.

Quis dicitur proximus? Reſp. Quicunque eget opera noſtra ſiue ille propinquus ſit, ſiue alienus, ſiue ciuis, ſiue aduena; ſiue amicus, ſiue inimicus.

Poteſt aliquis offendere propriam famam, & dicere contra ſe falſum teſtimonium? Reſp. Non.

Licet dicere falſum teſtimonium ad utilitatem alicuius, ueluti ad tuendam uitam eius, qui in iudicio accuſatus eſt? Reſp. Non.

Omne mendacium hoc loco prohibetur? Resp. Ita eſt.

Hoc præceptum prohibet iudicibus, aduocatis, procuratoribus,

bus, accuſatoribus, reis, notarijs, & alijs ne in iudicio aliqui iniuſte agant? Reſp. Prohibet.

Prohibet omnem iniuriam uerborum detractionem, murmurationem, calumniam, improperium, deriſionem, & ſimilia? Reſp. Omnino.

Prohibet, ne quis audiat detractores? Reſp. Ita eſt.

Prohibet aſſentationes, ſeu adulationes, libellos famoſos, & fallaces ſanitatis promiſſiones, quæ ſæpe cum mendacio ægrotantibus fieri ſolent? Reſp. Prohibet.

Mendacium iocoſum, vel utile eſt admittendum? Reſp. Non.

Quinam actus uirtutum in hoc præcepto incluſi ſunt? Reſpon. Primo de omnibus, quoad fieri poteſt bene loqui, & opinari; Secundo. Famam uniuſcuiuſque, ut par eſt, tueri, & conſeruare; Tertio Cum omnibus ſincere, & ex animo tractare; Quarto Veritatem in omnibus loqui, & omnia mendacia uitare.

Cap. 10. De explicatione noni, & decimi Præcepti.

QVænam eſt materia noni, & decimi præcepti? Reſp. Cordis concupiſcentia.

Quotuplex concupiſcentia? Reſp. Duplex, una quæ reſpicit uoluptatem, ſeu libidinem, & hæc prohibetur in nono præcepto: Alia quæ pertinet ad utilitatem, ſeu ad facultates, & de hac in decimo tractatio eſt.

Nonne de utraque Sextum, & Septimum Præceptum datum eſt? Reſp. Ita eſt, ſed ad maiorem declarationem ſicut illa de opere, ita illa de corde data ſunt.

Quid eſt concupiſcentia? Reſp. Eſt animi commotio ad res iucundas, quas non habemus, appetendas.

Hæc concupiſcentia ſemper eſt peccatum? Reſp: Non, quia a Deo homini indita eſt; ſed poſt peccatum Adæ deprauata eſt, ita ut naturæ fines tranſiliat, & ideò ad peccatum inclinet.

Quid prohibet hoc præceptum? Reſp. Abuſum huius cupiditatis, nẽpe ne contra iuſtitiã concupiſcamus, res, uel mulieres alienas, non adulteria, fornicationes, ebrietates, furta, & alia quæ illicita ſunt: Item ne inordinato affectu res terrenas, ſeu diuitias diligamus, ſeu deſideremus.

Quid præcipit? Reſp. vt hanc concupiſcentiam cohibeamus, & ſub regula rectæ rationis contineamus.

Quinam peccant contra hoc præceptum? Reſp. Luxurioſi,

Auari

Digitized by Google

Auari, Guloſi, Superbi; illi etiam qui ludis, pompis, choreis, venatione, & aliis immoderate vtuntur, vel delectantur; Itē qui malas concupiſcentias non cohibent rationis imperio; Aliaque huiuſmodi diligunt, vel appetunt inordinate.

Quænam adiuuant ad hanc concupiſcentiam edomandam? Reſp. Memoria mortis, & aliorum nouiſſimorum; Memoria Paſſionis, & vitæ Chriſti; Oratio, ieiunium, eleemoſina, corporis afflictio, cuſtodia oculorum, ſenſuum, & cordis, Carnis mortificatio, Aliaque huiuſmodi multa.

COMPENDIVM DOCTRINAE CATECHISMI.

In Orationem Dominicalem.

QVID tractandum de oratione? Reſp. Primo dicendum de oratione in generali, ſecundo De oratione Dominicali.

Quid conſiderandum de oratione in generali? Reſp. Nomen, Diffinitio, quatuor cauſæ, Diuiſio; Demum uſus illius.

Cap. 1. De nomine diffinitione, & diuiſione orationis.

QVid ſignificat hæc uox Oratio? Reſp. Idem quod oris, uel oratoris actio.

Huc loco quomodo accipitur? Reſp. Accipitur pro illa loquutione, quam homo ſiue corde, ſiue ore cum Deo habet. Quomodo diffinitur oratio? Reſp. Sic. Eſt eleuatio mentis in Deum; uel ſic Oratio eſt optima apud Deum indigentiæ noſtræ interpres.

Quomodo diuiditur Oratio? Reſp. Sic. Alia eſt mentalis, fit corde, Vocatis ore.

Digitized by Google

Cap.2. De fine Orationis.

QVis eſt finis Orationis? Reſp. Gloria Dei, & vtilitas hominum.

Quomodo gloria Dei? Reſp. Quia in oratione Deum honoramus, & glorificamus.

Qua ratione vtilitas hominum? Reſp. Quia per orationem homo multa bona à Deo obtinet.

Qui ſunt effectus orationis? Reſp. Duo, Primus eſt laudare Deum, & gratias agere illi; Secundus eſt petere, & impetrare à Deo; Primus reſpicit gloriam Dei; Secundus hominum vtilitatem.

Quis à nobis eſt orandus? Reſp. Primo Deus, Secundo B. Virgo, Angeli, & Sancti.

Eodemne modo Deum, & Sanctos præcamur? Reſp. Non; Deum enim oramus vt ipſe bona det, vel liberet à malis; A Sanctis autem petimus, vt noſtri apud Deũ interceſſores ſint.

Licet ad imaginem alicuius Sancti orationem Dominicam pronunciare? Reſp. Licet cum hoc ſenſu, vt ille Sanctus apud Deum noſter deprecator ſit.

Quæ oratio ad Sãctos habenda eſt? Reſp. Primo Sancti laudibus ſunt celebrandi; Secundo petendum ab illis, vt pro nobis intercedant.

Pro quibus orandum eſt? Reſp. Pro omnibus etiam inimicis, hæreticis, infidelibus, quia omnes proximi noſtri ſunt.

Quid illis debemus petere? Reſp. primo ſalutem animæ, Secundo bona corporis.

Debemus æqualiter orare pro omnibus? Reſpon. Primo orandum eſt pro Paſtoribus animarum; Secundo Pro Principalibus; Tertio Pro Iuſtis; Quarto Pro peccatoribus; Orandum item pro animabus fidelium defunctorum.

Oratio eſt neceſſaria ad ſalutem? Reſp. Eſt, quia Chriſtus illam præcepit, & ſine illa multa nobis neceſſaria à Deo obtinere non poſſumus.

Deus eſt promptus noſtras exaudire orationes? Reſp. Quam maxime, ita vt ipſe dicat, Antequam clament, ego exaudiam.

Nonne interdũ fit, vt quæ petimus non impetremus? Reſp. Ita eſt, ſed ſæpe Deus ob noſtram vtilitatem hoc facit, iuxta illud S. Auguſtinum; Quædam Deus negat propitius, quæ concedit iratus? Poteſt etiã euenire culpa noſtra vel quia mala, & nociua petuntur, vel quia bona indebita ratione poſtulatur.

Digitized by Google

Cap. 11. De explicatione particulæ: Qui es in cœlis.

DEus ante creationem mundi vbi erat? Reſp. In ſeipſo. Poſt creationem mundi vbi eſt? *Reſp.* In ſeipſo.

Deus eſt in mundo? *Reſp.* Eſt, licet verius diceretur mundum eſſe in Deo.

Deus eſt vbique locorum? Reſp. Vbique.

Deus eſt diſtributus in partes iuxta loca mundi? Reſp. Non; quia, Deus indiuiſibilis eſt, ideo eſt totus in toto mundo, & totus in qualibet eius parte.

Deus circumſcribitur à loco mundi? Reſp. Deus nullis finibus poteſt circumſcribi, quia immenſus eſt, ideo non circumſcribitur à loco mundi.

Deus implet cœlum, & terram? Reſp. Ita eſt, & ſi alij eſſent mundi illos impleret.

Cum Deus ſit vbique, cur hoc loco dicitur, qui es in Cœlis? Reſp. Quia Cęli ſunt nobiliſſima pars mundi, loquendo de corporibus; Ideò Deus dicitur habitare in illis.

Quid ſignificat hoc verbum, qui es in Cęlis? Reſp. Dei ſummam maieſtatem, & dignitatem.

Ad quid appoſitum eſt? *Reſp.* Vt homines cum humilitate, & reuerentia ad Deum illum deprecaturi accedant.

Cap. 12. De explicatione primæ Petitionis.

QVid eſt Petitio? Reſp. Eſt noſtri deſiderij explicatio.

Quis finis petitionis? Reſp. Impetrare.

Quot ſunt petitiones in hac oratione? Reſp. Septem.

Quæ materia illarum? Reſp. Omne bonum deſiderabile tum diuinum, tum humanum.

Quid eſt deſiderium? Reſp. Eſt appetitus rei non habitæ.

Petitio eſt ſemper eorum, quæ deſideramus? Reſp. Semper.

Quænam ſunt deſiderabilia? *Reſp.* Omnia bona, quibus caremus, & egemus.

Septem petitiones quomodo diſtinguuntur? Reſp. Tres primæ pertinent ad Deum; quatuor vltimæ ad homines.

Poſſumus aliquid petere, & deſiderare Deo? Reſp. Poſſumus.

Deus poteſt egere, & carere aliqua re? Reſp. Cum Deus in ſeipſo beatiſſimus ſit nulla re intrinſecus egere pôt; Ad extra

Digitized by Google

erga nos paternam benignitatem; Illa vero. Qui es in cœlis, Declarant diuinam maieſtatem.

Quare Chriſtus voluit, quod primum verbum ſit, non creator, vel Dominus, ſed Pater? *Reſpon.* Quia hoc nomen ad ſpem excitandam maxime valet.

Quod modis hoc nomen, Patris, conuenit Deo? Reſp. Tribus, nempe primo Creatione. Secundo Gubernatione. Tertio Redemptione; Pater enim filio dat eſſe; illum gubernat, & liberum, non ſeruum eſſe vult; Sic Deus creat, gubernat, & à ſeruitute redimit nos.

Quid potiſſimum ſignificat hæc vox, Pater? Reſp. Prouidẽtiam Dei erga homines.

Cap. 9. De prouidentia Dei erga homines, ſeu explicatio particulæ Pater.

DEVS habet prouidentiam hominum? *Reſp.* Et hominum, & aliorum.

Qui ſunt actum huius prouidentiæ? Reſp. Creatio, gubernatio, redemptio.

Quomodo Deus hominem gubernat? Reſp. Tum per ſeipſum, tum per Angelos.

Qua ratione per Angelos? Reſp. Quia illos ad cuſtodiam hominum deſtinauit.

Quid nobis efficiunt Angeli cuſtodes? *Reſp.* Remouent mala, & bona conferunt.

Quæ mala amouent? Reſp. Dæmonum inſidias, & multa aduerſantia auertunt.

Quæ bona faciunt? *Reſp.* Cuſtodiunt, præſto ſunt, adiuuãt, regunt, ducunt, docent, illuminant, defendunt, apud Deum officio internuncij funguntur.

Poteſt dici, quod Deus aliquando obliuiſcatur hominum? *Reſp.* Nullo modo.

Nõne Deus iraſcitur contra peccata, & punit illa? Reſp. Ita eſt, ſed numquam Deus deponit hominum curam, & prouidentiam; & ſi quis hoc diceret, maximam iniuriam illi afferret.

Nonne aliquãdo videtur iuſtis, quod à Deo ſint derelicti? Reſp. Videtur, ſed reuera tamen in afflictione tunc maxime nos curat Deus.

Quare Deus homines caſtigat? *Reſp.* Quia proprium Patris eſt Filios caſtigare.

Digitized by Google

Quæ perfectior? Reſp. Mentalis.

Quot ſunt gradus orationis? Reſp. Quatuor. Primus eſt eorum, qui orant in gratia, Ideo cum Fide, Spe, Charitate, & religione; Secundus eſt illorum, qui ſunt in peccato mortali, & orant cum Fide, Spe, Charitate, & Religione, ſed abſque Charitate; Tertius eſt Infidelium, qui ſine Fide, & Charitate, orant; Quartus eſt, illorum, qui in peccato mortali ſunt obſtinati.

Oratio omnium dictorum à Deo exauditur? Reſp. Iuſti à Deo exaudiuntur; Peccatores non obſtinati, & infideles, vt de Cornelio Centurione patet, ſæpe orationes audiuntur cum recte fiunt; Obſtinatos in peccato Deus non audit.

Cap. 5. De efficiente Orationis.

QVod eſt efficiens orationis? Reſpon. Homo qui orat, & Deus qui adiuuat.

Quomodo orat homo? Reſp. Corde, & lingua; Cor autem dicit intellectum, memoriam, & voluntatem; ideo ille corde orat, qui intellectu cogitat de Deo; memoria recordatur de illo, veluti de vita Chriſti, voluntas elicit actum dilectionis Dei, & ſimilia.

Quænam adiuuant orationem? Reſp. Deus, Angeli, Sancti; Item ieiunium, eleemoſina, & oratio; Item Fides, Spes, Charitas, & gratia Dei.

Cap. 6. De vſu orationis, & de præparatione ad illam.

QVæ pertinent ad vſum orationis? Reſpon. Initium, medium, & finis.

Quale debet eſſe initium orationis? Reſp. Præparatio.

Quid facit præparatio? Reſp. Amouet impedientia, & procurat adiuuantia.

Quæ impediunt orationem? Reſp. Superbia, Odium, Vindicta Crudelitas; quia qui alijs crudelis eſt, non meretur Deum habere benignum.

Quæ adiuuant orationem? Reſp. Humilitas, Dolor peccatorum, Lectio, Meditatio, Cognitio ſui, ac Dei, Deuotio, & alia.

Digitized by Google

Quotuplex regnum Dei? Reſp. Triplex, primum eſt naturæ, quo Deus in omnibus rebus naturalibus dominatur, & regnat; Secundum eſt gratiæ, quo Eccleſiam Catholicam gubernat; Tertium gloriæ in beatis.

Quid hoc loco poſtulamus? Reſp. Petimus, vt Deus nobis regnum naturale perficiat; regnum quoque gratiæ, & gloriæ concedant; Diaboli uerò regnum, & tirrannidem deſtruat, & diſperdat.

Cap. 14. De explicatione tertiæ Petitionis.

QVid eſt voluntas Dei? Reſp. Eſt fons omnis bonitatis,& prima regula omnium actuum humanorum.

Quotuplex voluntas Dei? Reſp. Duplex, Beneplaciti,& ſigni; Illa dicitur Beneplaciti, quæ abſolute in ſeipſa conſideratur; Illa verò ſigni quæ à Deo hominibus ſignificata eſt.

Quot ſunt ſigna diuinæ voluntatis? Reſpon. Sunt quinque. Primum Præceptum, Secundum Prohibitio; Tertium Conſilium; Quartum Operatio; Quintum, Permiſſio; Hæc enim diuinam indicant voluntatem.

Quomodo hoc loco accipitur voluntas? Reſp. Pro voluntate ſigni accepta eſt, potiſſimum autem pro lege Dei accipi poteſt.

Iuſtum eſt vt homines faciant voluntatem Dei? Reſpon. Iuſtiſſimum.

Homo poteſt deuiare à voluntate Dei, & contrariari illi? Reſp. Poteſt ob liberum arbitrium.

Homo poſt peccatum Adæ habet voluntatem procliuem ad malum? Reſp. Habet.

Liberum arbitrium hominis modo eſt viribus attenuatum, & ad malum inclinatum? Reſp. Eſt.

Senſus, caro, fomes, concupiſcentia inclinant hominem ad malum? Reſp. Inclinant.

Homo poteſt viribus naturæ, vel ex libero arbitrio bene agere, & ſaluari? Reſp. Sine auxilio Dei non poteſt.

Hæc procliuitas hominis ad malum eſt magna illius miſeria? Reſp. Maxima.

Quod eſt remedium illius? Reſp. Obedientia, & conformitas diuinæ voluntati.

Quid in hac petitione poſtulamus? Reſp. Petimus ſequẽtia.

Primo,

OPVSCVLVM DE SANCTO EVANGELIO.

Et de Summa, & de explicatione illius,

Item de Verbo Dei ſcripto, & non ſcripto.

Nec non de Catechiſmo, & illius Doctrina, prout in hoc libro propoſita eſt.

SI Lectori aliqua detur cognitio de S. Euangelio, & de Summa, & explicatione illius; Item de Verbo Dei ſcripto, & non ſcripto, maximum lumen ad clarius, facilius, & profundius intelligenda, quæ à Catechiſmo Romano propoſita ſunt, datum erit. Ideò de dictis breuis, ſed methodica tractatio nunc proponetur.

De nomine, & diffinitione Sancti Euangelij.

HOC nomen Euangelium ſignificat bonum nuncium; ſic dictum, quia in illo æterna ſalus hõibus annunciata eſt.

Sic poteſt diffiniri, Euangelium eſt verum, & unicum medium noſtræ ſalutis. A Sacro Concilio Trid. ſic diffinitur. Eſt tanquam fons omnis, & ſalutaris ueritatis, & morum diſciplinæ, quod Dei Filius proprio ore primum promulgauit, deinde per ſuos Apoſtolos omni creaturæ prædicari iuſſit. Ex qua diffinitione quatuor cauſæ Euangelij, item partes ipſius colligi poſſunt, ut autem iſtæ diffinitiones clarius intelligãtur, aliqua de fine hominis, & medijs ad illũm ſunt explicanda.

Scien-

victores efficere. Secundo ad vtilitem hominum, quia ex victoria tentationis magnum meritum conſequuntur. Tertio, Ad confuſionem diaboli, qui victus ab homine cum magna confuſione diſcedit.

Quinam à diabolo tentantur? Reſp. Omnes, Ipſemet Chriſtus, & Apoſtoli tentati ſunt.

Diabolus tentat ne magis bonos, an malus? Reſpon. Bonos quia diabolo contrarij ſunt; mali enim ſponte ſe Diabolo ſubdunt.

Homo poteſt propria virtute diaboli tentationes ſuperare? Reſp. Non, ſed ad Dei patrocinium confugere opus eſt.

Quid in hac petitione poſtulamus? Reſp. Non petimus, vt Deus nos ab omni liberet tentatione; ſed ne permittat nos vinci à tentatione.

Quid eſt induci in tentationem? Reſp. Eſt vinci, & ſuperari à tentatione.

Deus inducit aliquos in tentationem? Reſp. Non inducit effectiue, ſeu impulſiue, ſed tantum permiſſiue, nempe cum permittit; vt pigri, & negligentes in tentatione uincantur.

Homo poteſt perſeuerare in iuſtitia à Deo accepta? Reſp. Donum perſeuerantiæ à Deo eſt accipiendum, ideo ab illo ſummo ſtudio eſt poſtulandum.

Cap. 28. *De explicatione ſeptimæ Petitionis, & de particula, Amen.*

QVid eſt malum? Reſp. Eſt illud, quod naturæ hominis contrariatur.

Quotuplex malum? Reſp. Aliud culpæ, aliud pęnæ.

Quid eſt malum culpæ? Reſpon. Eſt auerſio à Deo, & conuerſio ad creaturas.

Quid eſt malum pęnæ? Reſp. Eſt res afflictiua ad caſtigationem culpæ homini data.

Homines abundant malis pœnæ? Reſp. Volutantur in illis, iuxta illud Iob, homo repletur multis miſerijs.

Datur aliquod remedium ad illa? Reſp. Datur nempe deuotus ad Deum recurſus.

Quid in hac petitione poſtulamus? Reſp. Primo liberari ab omnibus malis, quæ uere ſunt mala; Secundo liberari ab authore mali, ideſt diabolo; Tertio Adiuuari à Deo in tribulationibus,

Digitized by Google

ſed proprio labore, & induſtria, & bonis artibus neceſſaria parare; Quarto. Si diuitiæ ſuppetant moderate illis utendum eſt, & pauperibus diſtribuendæ; Si anguſtiæ ſit rei familiaris noſtris peccatis cauſa tribuenda eſt.

Anima eget bonis ſpiritualibus? *Reſp.* Omnino.

Quæ ſunt iſta bona? *Reſp.* Gratia Dei, virtutes infuſæ, lex Dei, Angelorum cuſtodia, Magiſtratus, Sacra Scriptura, Sacramenta, & alia.

Quid ſignificat illa vox Panis? Reſp. Primo omnia corporis bona, vt domus, veſtis, cibus, ſanitas, medicina, & alia; Secundo ſignificat Verbum Dei; Tertio, Euchariſtiam, quæ animæ cibus, & panis eſt.

Quid ſignificat hæc uox Noſtrum? *Reſp.* Dicitur, Noſter, non quia à Deo nobis datus non ſit, ſed quia noſtris laboribus non furto, aut fraude eſt acquirendus.

Cur dicitur quotidianus? *Reſp.* Vt oſtendatur nos petere cibum ordinarium, & minime exquiſitum; Item petere prouiſionem in dies, non in menſes, vel annos; Item quia quotidie illo egemus, & quotidie petendus eſt.

Quid ſignificat dictio, Da? Reſp. Nos confiteri, quod à Deo bona temporalia accipimus, & ideo etiam de illis agimus gracias.

Quare dicitur non mihi, ſed, Nobis? Reſp. Quia Panem pro omnibus poſtulamus.

Cur dicitur Hodie? Reſp. Quia quotidie illo egemus, & quotidie à nobis petendus eſt.

Euchariſtia eſt Panis quotidianus? *Reſp.* Eſt, quia quotidie ab Eccleſia in Miſſa Deo offertur, & quotidie à fidelibus ſumi poteſt.

Cap. 16. De explicatione quintæ Petitionis.

QVid eſt peccatum? *Reſp.* Eſt offenſa Deo facta.

Qui ſunt mali effectus peccati? Reſp. Innumeri, quia priuat omnibus vere bonis, & cumulat omnibus tum animæ, tum corporis malis, ſi peccatum mortale ſit.

Peccata venialia priuant gratia Dei? Reſp. Non.

Homines etiam Iuſti ſæpe hæc venialia committunt? Reſp. Ita eſt.

Quod

Digitized by Google

mediorum. & opera meritoria præſcribit, & determinat; & hac ratione S. Euangelium dicitur continere diſciplinam morum: Vnde fit, quod S. Euangelium in duas partes diuiſum ſit; in quarum vna continetur Doctrina, & Fides, & Veritates fidei, & cognitio eorum, quæ pro ſalute facienda ſunt: In alia habentur præcepta, & leges, & auxilia, & media, & vſus mediorum, & dicitur Diſciplina morum; quia potius ad exequutionem, quam ad cognitionem pertinet.

Vere ergo S. Euangelium eſt vnicum, & completum medium noſtræ ſalutis.

Vere eſt fons omnium veritatum fidei, quia doctrinam illarum tradit.

Vere eſt fons totius diſciplinæ morum, quia præcipit omnia, quæ pro æterna ſalute obtinenda facienda ſunt; & non ſolum præcipit, ſed etiam media, ac opportuna auxilia confert, ac præbet; Et ex hoc quænam ſunt cauſæ S. Euangelij apparebit.

De quatuor cauſis S. Euangelij.

Finis Sancti Euangelij eſt gloria Dei, & Chriſti, ac vita æterna hominum.

Materia ſunt omnes veritates Fidei, & tota morũ diſciplina. Forma explicatur his duobus verbis; Doctrina, & Lex, Doctrina, quia docet; Lex, quia præcipit, dirigit, mouet, adiuuat.

Efficiens eſt Chriſtus, qui vt Magiſter doctrinam docet; Vt Dominus legem dat, & præcipit: Vt Saluator dat media, dirigit, adiuuat ad ſalutem.

Proprius effectus S. Euangelij eſt dirigere homines ad æternam ſalutem conſequendam.

Proprietates illius ſunt, quod ſit Scola omnium virtutum; Sol animæ; Portus ſalutis; Magiſter intellectus; Dux voluntatis; Via, Veritas, & Vita; Paradiſus terreſtris; Porta Cœli, & plurimæ aliæ.

Omnes homines tenentur credere Doctrinæ, & obedire legi illius; & qui hoc non præſtat, impoſſibile eſt quod ſaluetur.

De diuiſione S. Euangelij.

Sanctum Euangelium, & Sacro Concilio Trident. in duas partes principales diuiſum eſt, quæ ſunt, Doctrina, & Lex ſeu Fides, & diſciplina morum; de quibus iam dictum eſt: Ca

techiſmus, & maiores noſtri ante illum, S. Euangelium in quatuor partes diuiſerunt, In quarum prima docent, dari doctrinam omnium Fidei veritatum; In ſecunda, Dari media ad obtinendam gratiam Dei, & applicationem meriti Chriſti, nẽpe Sacramenta: In tertia determinari opera illa, quibus homo debet mereri vitam, & bene vti medijs ad illam conſequendam, & hoc in Decalogo, & in Concilijs Euãgelicis fit; In quarta datur mediam, vt pro tempore auxilia, & beneficia Dei opportuna obtineamus; & hoc fit per orationem Dominicalem; Harum igitur partium talis eſt ratio, atque diuiſio.

Prima pars, ideſt Simbolum, docet omnes veritates de vltimo fine, de medijs, & de bono vſu illorum.

Secunda nempe Sacramẽta tradit media ad obtinendam gratiam, & applicationem meriti Chriſti.

Tertia hoc eſt Decalogus; Præſcribit vſum gratiæ determinando opera, quæ cum illa facienda ſunt, vt quis meritum obtineat vitæ æternæ.

Quarta, Oratio Dominicalis dat medium ad obtinenda pro tempore auxilia, & beneficia Dei.

Hæc ſecunda diuiſio ita conuenit cum prima; S. Euangelium diuiſum eſt tanquam in partes principales in Doctrinam, & Legem; Lex in tres partes ſubdiuiſa eſt; quarum prima continet media, ſeu inſtrumenta gratię; Secunda, Opera meritoria; Tertia Medium ad auxilia, & beneficia Dei obtinenda; Ideò diuiſio eadem erit; Nunc de Verbo Dei, in quo S. Euangelium continetur, dicendum eſt.

De Verbo Dei ſcripto, & non ſcripto.

VErbum dicitur ex eo, quod aerem verberet; cum enim proferimus verba aerem verberamus.

Sic poteſt diffiniri; uerbum eſt uox ſignificatiua corum, quæ in animo ſunt.

Materia verbi eſt res ſignificata; Forma ipſa ſignificatio; Finis rem in animo occultam alteri manifeſtare; Efficiens eſt ille, qui loquitur.

Verbum Dei eſt illud, quod à Deo in Chriſto, in Apoſtolis, & in Profetis prolatum eſt: Eius materia principalis, eſt S. Ieſu Chriſti Euangelium; quia hæc eſt res à Verbo Dei ſignificata: Finis eſt homini manifeſtare, quid velit Deus ab homine fieri, ut ſaluetur: Forma eſt ille modus loquendi atque ſignificandi.

Pro-

Digitized by Google

Proprietas Verbi Dei eſt, quod ſit infallibilis veritatis, & quod omnes abſolute illi credere abſque vlla dubitatione teneantur.

Diuiſio Verbi Dei poteſt eſſe talis; Verbum Dei aliud explicat veritates Fidei, aliud morum diſciplinam; & hæc diuiſio à materia deſumpta eſt.

Altera eſt hæc; Verbum Dei aliud eſt ſcriptum, aliud non ſcriptum.

Scriptum eſt illud, quod Deus locutus eſt per Scripturam; & hoc appellatur Sacra Scriptura; quæ diuiditur in vetus, & nouum Teſtamentum; Vetus eſt illud, quod ante Chriſtum Deus dedit; Nouum quod à Chriſto traditum eſt.

Verbum Dei non ſcriptum eſt illud, quod à Deo ſine ſcriptura, ſed oretenus prolatum eſt; ſicut à Chriſto factum fuit, qui non Scriptura, ſed ore locutus eſt, & hoc Verbum appellatur diuina Traditio, & eſt tantæ authoritatis ſicut Sacra ſcriptura, & opera Spiritusſancti per omnia ſecula conſeruatur in Eccleſia, & S. Euangelium in Verbo Dei tum ſcripto, tum non ſcripto traditum eſt.

Huius Verbi Dei Spiritusſanctus eſt verus, & legitimus interpres, quia ipſe poteſt ſcire, quid Deus voluerit Verbo ſuo ſignificare; Ideo Chriſtus de Spiritu ſancto dixit, ille docebit vos omnem veritatem; Vnde vera, & germana intelligentia, & interpretatio Verbi Dei à Spiritu ſancto ſumenda eſt: Veritas autem, & puritas S. Euangelij à vera, & germana Verbi Dei intelligentia, & interpretatione accipi debet.

De ſumma, ſeu Compendio S. Euangelij.

SCiendum eſt, quod S. Euangelium eſt medium omnibus neceſſarium ad ſalutē, ideo tali ratione à Verbo Dei explicandum erat, vt illius notitia, omnibus acommodata eſſet; Cum ergo aliqui ſint ſapientes, alij inſipientes; vtriſque autem cognitio S. Euangelij proponenda fuiſſe; Deo ſic diſponente effectum eſt, vt ſacrum Euangelium duplici modo traditum ſit, nempe, & diffuſe multis, & ſummatim, ſeu compendioſe paucisſimis verbis: Diffuſe quidem proponitur in Sacra Scriptura tum veteris, tum noui Teſtamenti; Breuiſſime autem in Symbolo Apoſtolorū; In Decalogo; In Oratione Dominicali, & in Septem Sacramentis explicatum eſt: Summa igitur, vel Compendium S. Euangelij ſic poteſt diffiniri: Eſt breuiſſima

Digitized by Google

collectio eorum omnium, quæ Chriſtus in Euangelio docuit, vel præcepit: Dicitur docuit, ad explicandum, quod omnis Doctrina ſummatim collecta eſt; Dicitur Præcepit, ad declarandum, quod tota legis ſubſtantia collecta fuit: Hanc Summã Chriſtus præcepit Apoſtolis, vt omnes homines docerent, cũ illis dixit; Docentes eos ſeruare omnia quecunque mandaui vobis: Ecce dicit, Omnia, & quecunque, vt Summam iam dictam declararet.

Hæc ſumma in quatuor partes diuiſa eſt, quæ ſunt, Symbolum Apoſtolorum, Sacramenta, Decalogus, & Oratio Dominicalis, vt autem dictum eſt.

Symbolum breuiter colligit Doctrinam à Chriſto traditam, nempe veritates fidei de vltimo fine, de medijs, de mediatore, & de bono vſu mediorum: Oratio Dominicalis breuiter colligit illa omnia, quæ à Deo petenda, atque ſperanda ſunt: Septem Sacramenta colligunt media, quibus gratia confertur, & meritum Paſſionis Chriſti communicatur: Decalogus ſummatim colligit præcepta, & conſilia, quibus opera enumerantur quæ vitam æternam mereri poſſunt. Ideo hæc quatuor pauciſſimis verbis completam continent ſummam S. Euangelij; ideo huius Summæ quatuor cauſæ ſunt: Materia eſt S. Euangelium; Forma eſt illa breuiſſima, & completa collectio eorum omnium, quæ à S. Euangelio pro ſalute hominum propoſita ſunt; Finis eſt reddere facillimam omnibus tum cognitionem, tum vſum, & doctrinæ, & Legis, à Chriſto in Euangelio latæ: Efficiens huius Summæ eſt Deus, qui per ſeipſum in lege veteri dedit Decalogum; Per vnigenitum Filium ſuum in lege noua dedit Sacramenta, & Orationem Dominicalem: Per Sãctos Apoſtolos Spiritu ſancto afflatos dedit Symbolum, quod Apoſtolorum vocatum eſt: Ideo hæc eſt vera, & certa, & completa Summa S. Euangelij.

De explicatione S. Euangelij, & ſumma illius.

QVatuor partes S. Euangelij iam dictæ ſunt veluti quatuor panes, de quibus illud Spiritus ſancti dictum poteſt verificari, paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis: Plurimi enim paruuli hos integros panes frangere non poſſunt, ideo opus habent, vt ab aliquo in minutiores partes diuiſi ſint: Hæc autem diuiſio nihil aliud eſt, quam dictarum partium

tium vera, pura, Catholica, & fidelis explicatio, atque interpratatio: Ideo dicta explicatio neceſſaria eſt, & cauſæ illius ſunt.

Materia eſt Summa S. Euangelij, ſeu quatuor partes illius, quæ dictæ ſunt, quia iſte debent explicari.

Finis debet eſſe, vt fideles per dictam explicationem Summæ S. Euangelij claram, facilem, veram, puram, & ſine errore obtineant cognitionem.

Forma debet eſſe, vt talis explicatio iuxta veram, & germanam verbi Dei intelligentiam, & interpretationem data ſit; Verbum enim Dei eſt iuxta Concilium, veluti limpidiſſimus fons, à quo Euangelicæ veritates ſunt deriuandæ.

Efficiens veræ, & germanæ explicationis tum verbi Dei, tũ Euangelicæ Summæ eſt Spiritusſanctus; de quo dictum eſt, ille docebit vos omnem veritatem: Ipſe enim pleniſſime ſcit, quæ intra Deum ſunt; & quid Deus voluerit verbis à ſe prolatis ſignificare.

Homines, vt homines ſunt, mendaces vocari poſſunt, iuxta illud, omnis homo mendax; ideo nullus homo, quantumuis excellentiſſimi ingenij, debet ſibi arrogarem, vt à ſeipſo veram poſſit totius ſummæ Sancti Euangelij percipere intelligentiã; Sed neque partis, niſi à Spirituſancto edoctus ſit.

Homines Spirituſancto afflati, & ab illius aſſiſtentia adiuti, vt veram Verbi Dei, & S. Euangelij explicationem percipiant, poſſunt veras de S. Euangelio, & de Verbo Dei explicationes afferre; Et verum eſt, quod Spiritusſanctus poteſt aſſiſtere cui vult, ad veram Verbi Dei intelligentiam obtinendam; ſed ſi homines non ſunt certi de hac aſſiſtentia, quod huic, uel illi data ſit; neque etiam poterunt eſſe certi, quod explicatio à tali homine data uera, & indubitabilis ſit: Si autem habetur certitudo, quod Spiritusſanctus huic homini, uel illis hominibus ita aſſiſtat, ut non permittat, quod ille, uel illi in explicatione S. Euangelii errare poſſint, tunc certitudo de ueritate talis explicationis habita erit.

Sola autem promiſſio Dei, quæ nunquam fallitur, poteſt reddere homines certos, quod aſſiſtentia infallibilis Spiritusſancti huic, uel illi data ſit.

Sed hæc promiſſio duobus tantum in Euangelio a Chriſto facta eſt; nempe Eccleſiæ, & Summo Pontifici Romano, qui Petri ſucceſſor eſt: De Eccleſia enim ſcribitur: Portæ Inferi nõ

praua-

Digitized by Google

prævalebunt aduerſus eam: Itē ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus. Item Eccleſia eſt columna, & firmamentum ueritatis: De S. Petro, & ſucceſſoribus Chriſtus dixit, *Rogaui* pro te Petre, ut non deficiat fides tua: Et ut oſtenderet talem promiſſionem ratione ſui officii illi datā, addit; Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos: Confirmare enim fratres ad Primatus Petri officium pertinebat, ideo talis promiſſio ad ſucceſſores in officio translata eſt, quia in illis multo magis quam in Petro neceſſaria erat.

Quod Chriſtus alicui alteri promiſerit talem aſſiſtentiam Spiritusſancti, ut in fide errare non poſſint, nullibi apparet, ut omnibus notum eſt.

Ex dictis igitur colligi poteſt, quod, ſtante promiſſione Chriſti facta Eccleſiæ, & Pontifici Romano de infallibili aſſiſtentia Spiritusſancti ad ueram intelligentiam & interpretationē uerbi Dei, & S. Euangelii; ſequitur aperte, quod cum certitudine fidei explicatio S. Euangelii, quæ ab illis tradita eſt, pro uera, & germana ſit accipienda; & quod omnes explicationes, quæ illi contrariantur ſunt tanquam falſæ, & adulterinæ reijciendæ.

Hinc fit ut explicatio, S. Euangelij, quæ ab Eccleſia Cattolica propoſita eſt, abſque ulla dubitatione ſit accipienda; Et ideo cum explicatio Catechiſmi Romani; Ex Decreto ſacri Concilij Tridentini; Et ex iuſſu Pontificis Maximi, & ex conſequenti ab ipſamet Eccleſia Cattolica proponatur, omnibus aliis explicationibus ita præferri, atque præponi debet, ut in illa ab omnibus firmiter, & indubitanter ſit quieſceudum. Nunc de dicto Catechiſmo aliqua proponantur.

De Catechiſmo Romano.

CAtechiſmus idem ſignificat, quod Inſtructio.

Si poteſt diffiniri; eſt liber veram, & Catholicam S. Euangelii explicationem proponens.

Materia, ſeu ſubiectum illius ſunt duo, nempe, Primo completa, & diſtincta Summa S. Euangelii; Secundo, uera, & Catholica explicatio illius à Verbo Dei fideliter deriuata.

Forma eſt modus, quo talis explicatio propoſita eſt; Proponitur autem ratione tum ad intellectum, tum ad uoluntatem; item tam ad docendum, quam ad diſcendum accommodata,

&

Digitized by Google

& ordinarie methodica, atque perfecta illius tractatio eſt; Probationesq́; tum ex Verbo Dei, tum ex uſu Eccleſiæ, & ex Ratione deſumptas affert.

Finis eſt reddere homines, & fideles certos de uera, & Catholica S. Euangelii, & eius ſummæ explicatione; ita ut ob talem moti certitudinem ad propoſitam explicationem tum docendam, tum addiſcendam fideles ubique inducantur, & impellantur.

Efficiens Catechiſmi fuerunt Patres à S. Cõcilio prius edocti, poſtea electi; quibus Eccleſiæ authoritas addita eſt; Ita ut de particulari aſſiſtentia Spiritusſancti dubitandum nõ ſit: uerum in Catechiſmo tria conſideranda ſunt; nempe: Primo Doctrina in illo contenta; Secundo Collectio, & diſpoſitio illius; Tertio Eiuſdem publicatio: Doctrinæ Catechiſmus non eſt autor, quia à Verbo Dei, & ab explicatione maiorum accepta eſt: Collectionis uero, & diſpoſitionis author dici poteſt; Sed cauſa efficiens publicationis tum ſacrum Concilium, tum Romanus Pontifex dici debent: Et hæc de S. Euangelio, & de Catechiſmo dicta ſint: Nunc aliqua de præſenti libro ſeu opere ſunt dicenda.

De materia, fine, & vſu huius libri.

HIC liber inſcribitur, & nominatur, Doctrina ſacri Concilii Tridentini, & Catechiſmi Romani, quia Talis Doctrina materia illius eſt.

Sic poteſt diffiniri; Eſt liber fideliter colligens, diſtinguens, & ex parte explicans Doctrinam ſacri Concilii Tridentini, & Catechiſmi Romani, quæ de ſumma S. Euangelii propoſita eſt; Ad hoc enim liber iſte directus fuit.

Materia ergo huius libri non eſt noua, uel peregrina aliqua doctrina; ſed illius ſubiectum eſt ſumma totius S. Euangelii cum explicatione, quæ à ſacro Concilio, & à Catechiſmo de dicta ſumma tradita eſt.

Finis huius libri non eſt aliquid addere, uel ſummæ, uel explicationi iam dictæ, ſed eſt doctrinam, & Explicationem iam dictam clariorem, & faciliorem omnibus reddere; & potiſſimum iis, qui pro Ordinum, uel beneficiorum collatione, uel alios examinare, uel ab aliis examinari debent: Ad examinatores enim, & examinandos aliqua ratione ſpeciali liber iſte directus eſt.

Forma,

Digitized by Google

Forma, & modus, qui in hoc libro proponendo ſeruatus eſt; ſic poteſt declarari; primo in hoc libro author ſtuduit colligere omnem doctrinam, quæ de ſumma S. Euangelii à ſacro Concilio, & à Catechiſmo tradita eſt: Secundo dictam doctrinam ſic collectam curauit methodo iam dicta diſtinguere, & ordinare; Tertio ex induſtria modus interrogandi, & reſpondendi adhibitus eſt, ut examinatoribus, & examinandis eſſet accommodatus: Quarto aliqua ratione Doctrina ſacri Concilii, & Catechiſmi explicata fuit; quia in materia propoſita, quęnam eſſet diffinitio, uel materia, uel forma, uel efficiens, uel finis, uel effectus dictum eſt; ſepe enim in doctrina illorum termini iſti explicati non ſunt: Quinto in margine locus ſacri Concilii, & Catechiſmi notatus eſt, ut poſſit in fonte, qui uult, doctrinam illam intueri: Sexto Compendium totius doctrinę Catechiſmi collectum eſt, ut etiam illi, qui otium non habent, uel minus ingenio ualet, dictam Doctrinam percipere poſſint. Demum in fine Opuſculum de Examine ad Ordines, ad Confeſſiones, ad Curam animarum, ad beneficia, & ad Conciones propoſitum eſt, in quoque doctrina à ſingulis examinandis requirenda ſit, explicatur, & ubi in hoc opere poſſit inueniri aperitur.

Ex dictis autem apparebit quis huius libri uſus eſſe poſſit; Omnibus enim utilis eſt, quia de ſumma S. Euangelii, quæ ab omnibus neceſſario ſciri debet, in illo tractatior; Magiſtris, quæ ut par eſt, diſcipulis ſuis aliquam Catechiſmi partem explicare debent, ad intelligentiam Catechiſmi plurimum luminis datum erit: Curatis ad ſermones de S. Euangelio habendos inexplicabilem afferet utilitatem; Examinatoribus uero, & examinandis hic liber potiſſimum accomodatus erit. Nunc igitur ad proponendam modo iam dicto Doctrinam ſacri Concilii, & Catechiſmi deueniendum eſt.

FINIS.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

Digitized by Google

INDEX TITVLORVM.

In Orationem Dominicalem.

DE ordine, materia, & fine huius tractationis. pag. 3

Cap. 1.

De oratione in generali. 4

De diffinitione orationis. Nu. 2. pag. ibid.

De diuiſione orationis. nu. 3. 5.

Cap. 2.

De fine orationis. ibid.

Quis ſit orandus. nu. 2. 6

Pro quibus orandum ſit. nu. 3. pag. 7

De neceſſitate orandi. nu. 4. 9

De effectibus orationis. nu. 5 ibid.

De vtilitate, & de fructibus orationis. nu. 6. 11

Cap. 3.

De materia, & obiecto orationis. 12

De partibus orationis. num. 2. pag. 13

De obiecto orationis. num. 3. ibid.

Pro quibus gratia agenda ſint. nu. 4. 15

De iis quæ petenda ſunt. nu. 5. pag. ibid.

Cap. 4.

De forma orationis. 17

De virtutibus ad orandum requiſitis. nu. 2. 18

De gradibus orationis. nu. 3. pag. 20

Cap. 5.

De cauſa efficienti orationis. pag. 22

De vocali oratione. nu. 2. ibi.

De adiuuantibus orationem. nu. 3. 23

De motiuis ad orandum. n. 4. pag. 25

Cap. 6.

De vſu orationis. 26

De virtutibus ad vſum orationis requiſitis. nu. 2. 27

De bono, & malo vſu orationis. nu. 3. 28

De præparatione ad orationẽ. nu. 4. ibid.

Cap. 7.

De oratione Dominicali, & Salutatione Angelica. 30

De cauſa finali orationis Dominicalis. nu. 2. ibid.

De cauſa materiali orationis Dominicalis. nu. 3. 31

P De

De forma, & efficiente orationis Dominicalis. num. 4. pag. 32
De perfectione, & vſu huius orationis. num. 5. ibid.
De ſalutatione Angelica, & de illius vſu. nu. 6. 33
De virtute ſpei in oratione Dominicali conſiderata. nu. 7. pag. 34
De motiuis ad vſum orationis Dominicalis. nu. 8. 35

In Proemium Orationis Dominicalis.

De fine, vtilitate, & diuiſione huius tractationis. 37

Cap. 1.

De Proemio orationis Dominicalis. 38
De fine huius proemij. num. 2. ibidem.
De Materia huius proemij. n. 3. ibidem.
De forma huius proemij. nu. 4. pag. 39

Cap. 2.

De explicatione primæ particulæ. Pater. ibid.
De prouidentia Dei. nu. 2. 40
De prouidentia Dei in creatione. nu. 3. 41
De prouidentia Dei in hominis gubernatione. nu. 4. ibid.
De cuſtodia Angelorum. nu. 5. pag. 42
De maxima Dei erga homines cura, & prouidētia. n. 6. 43
De argumēto prouidentiæ Dei ex redemptione. nu. 7. 44
De prouidentia Dei in caſtigatione. nu. 8. 46

Cap. 3.

De explicatione ſecundæ particulæ. Noſter. 48
De gradibus filiorum Dei. n. 2. ibidem.
De gradibus fraternitatis. nu. 3. 49
De triplici Chriſtianorum neceſſitudine. nu. 4. ibid.
De effectibus Chriſtianæ neceſſitudinis. nu. 5. 50
Conſiderationes circa particulam. Noſter. nu. 6. ibid.

Cap. 4.

De explicatione tertiæ particulæ. Qui es. 52
De perfectione diuinæ exiſtentiæ. nu. 2. 53
De æternitate diuinæ exiſtentiæ. nu. 3. 53
De æuo, & tempore. nu. 4. 54
De imperfectione humanæ exiſtentiæ. nu. 5. ibid.
Conſiderationes circa particulam. Qui es. nu. 6. 55

Cap. 5.

De explicatione quartæ particulæ. In Cœlis. ibid.

Cap. 6.

De vſu huius proemij. 57

INDEX

In primam orationis Dominicæ petitionem.

Cap. 1.

De petitionibus in generali. 59

De numeri, & cauſis petitionum. nu. 2. 60

De conuenientia, diuiſione, & ordine petitionem. nu. 3. 61

Cap. 2.

De prima petitione. 62

De perfectione Chriſtianæ cognitionis. num. 2. 63

Cap. 3.

De explicatione verborum huius petitionis. 65

Cap. 4.

De vſu huius petitionis. 67

In ſecundam petitionem.

Cap. 1.

De Regno Dei. 68

De regno Chriſti. nu. 2. 69

De regno naturæ. nu. 3. ibid.

De regno gratiæ. nu. 4. ibid.

De Euangelio Chriſti. num. 5. pag. 70

De regno Eccleſiæ militantie. nu. 6. 71

De regno gloriæ. nu. 7. 72

Cap. 2.

De miſerijs hominum. 73

De cauſis miſeriarum. num. 2. pag. 74

De remedio humanæ miſeriæ. nu. 3. 75

Cap. 3.

De ſecunda petitione. 76

Explicatio materiæ ſecundæ petitiones. nu. 2. 77

Cap. 3.

De explicatione verborum ſecundæ petitionis. 79

Cap. 5.

De vſu huius petitionis. 80

In tertiam petitionem.

Cap. 1.

De voluntate Dei. 84

De voluntate Dei beneplaciti, & ſigni. num. 2. 85

Cap. 2.

De voluntate hominis. 86

De fine hominis. nu. 2. ibid.

De medijs ad dictum finem obtinendum. nu. 3. 87

De libero hominis arbitrio. n. 4. pag. 88

De procliuitate humani arbitrij ad malum. nu. 5. 89

Cap. 3.

De obedientia. 91

De gradibus obedientiæ. nu. 2. pag. 92

Cap. 4.

De tertia petitione. 95

Cap. 5.

De explicatione verborum tertiæ petitionis. 95

P 2 Cap.

Cap. 6.

De vſu huius petitionis. 97
Motiua ad obediendum Deo. nu. 2. 98

In quartam petitionem.

Cap. 1.

De vita corporis humani. pag. 100
De fine, & vita corporis humani. nu. 2. ibid.
De bonis externis ad vitam corporis neceſſarij, num. 3. pag. 101
De indigentia corporis ante peccatum, & poſt peccatum. nu. 4. ibid.
De difficultate acquirendi bona corpori neceſſaria. nu. 5. pag. 102
De cauſa tanta difficultatis, & de illius remedio. num. 6. pag. 103
De bono vſu temporalium. nu. 7. ibid.

Cap. 2.

De vita animæ. 105
De bonis animæ ad operandũ neceſſarijs. nu. 2. ibid.
De vſu horum bonorum. nu. 3. pag. 107

Cap. 3.

De quarta petitione. ibid.

Cap. 4.

De explicatione verborum. pag. 108

Cap. 5.

De vſu, & fructu huius petitionis. 109

In quintam petitionem.

Cap. 1.

De peccato. 114
De turpitudine peccati. nu. 2. ibidem.
De malis, quæ peccatum conſequuntur. nu. 3. 116
De peccato veniali, nu. 4. 117

Cap. 2.

De remiſſione peccatorum. pag. 118

Cap. 3.

De requiſitis ad remiſſionem peccatorum. ibid.

Cap. 4.

De remiſſione iniuriarũ. 121
De motiuis ad remiſſionem iniuriarum. nu. 2. 122

Cap. 5.

De explicatione quintæ petitionis. 123
De explicatione verborũ, nu. 2. ibid.

Cap. 6.

De vſu huius petitionis. 125

In ſextam petitionem.

Cap. 1.

De tentatione. 128
De tentatione ad cognitionem. nu. 2. ibid.
De tentatione ad manifeſtationem. nu. 3. 129
De tentatione impulſiua. nu. 4. ibidem.
Quod Deus non tentet ad malum. nu. 5. 130

Digitized by Google

De diaboli tentatione. num. 6. ibidem.
De aliis tentationibus ad malum. num. 7. 131
De iis, qui tentantur, & de modo, quo tentantur. num. 8. pag. 132

Cap. 2.

De promiſſione tentationis. pag. 134

Cap. 3.

De victoria tentationis. 135
De imbecillitate hominis ad tentationis reſiſtendum. n. 2. pag. 135
De caſu, & inductione in tentationem. nu. 3. 136
De victoria tẽtationũ. n. 4. 137
De perſeuerantia in virtute. num. 5. 139

Cap. 4.

De explicatione, & vſu ſextæ petitionis. 141
De vſu huius petitionis. nu. 2. ibidem.

In ſeptimam petitionem.

Cap. 1.

De malo. 143
De multiplici malo penæ. nu. 2. pag. 144
De his, qui in hac vita mala patiuntur. nu. 3. 145
De vtilitate tribulationum. num. 4. ibid.

Cap. 2.

De remedio malorum pœnæ. pag. 147
De remedio medicinarum, & vſu illius. nu. 2. ibid.
De vſu medicinarum. num. 3. pag. 148
De remedio virtuoſæ petitionis. nu. 4. 149
De patientia in aduerſis, & conformitate cum Dei voluntate. nu. 5. 151
De pœnitentiis ſpõte ſuſceptis. num. 6. 152

Cap. 3.

De explicatione ſeptimæ petitionis. ibid.
De explicatione verborum. num. 2. 153
De vſu huius petitionis. nu. 3. pag. 154

In concluſionem Dominicæ orationis.

De cauſa, & fine huius concluſionis. num. 2. 155
De explicatione particulæ, Amen. nu. 3. 156
De vtilitate huius concluſionis. nu. 3. 157
De vſu huius concluſionis. n. 4. ibidem.

In ſymbolum Apoſtolorum.

Cap. 1.

De catechiſmo, & de cauſis illius. 158

Cap. 2.

De Euangelio, & de verbo Dei, & de cauſis illorũ. ibid.

Cap. 3.

Cap. 3.
De Fide eiuſq; cauſis. 159
Cap. 4.
De Symbolo Apoſtolorum, & illius cauſis. 160
Cap. 5.
De Deo, & vita illius. 162
Cap. 6.
De vnitate, & Trinitate Dei. pag. ibid.
Cap. 7.
De Miſterio Sanctiſſimæ Incarnationis. 164
Cap. 8.
De explicatione primi articuli. pag. ibid.
Cap. 9.
De creatione. 165
Cap. 10.
De explicatione ſecundi articuli. 166
Cap. 11.
De explicatione tertij articuli. 167
Cap. 12.
De explicatione quarti articuli. ibid.
Cap. 13.
De paſſione Chriſti. 168
Cap. 14.
De explicatione quinti articuli. 169
Cap. 15.
De reſurrectione. 170
Cap. 16.
De explicatione ſexti articuli, ſeu de Chriſti Aſcenſione. ibid.
Cap. 17.
De ſeſſione Chriſti ad dexterā Patris. 171
Cap. 18.
De explicatione articuli ſeptimi, ſeu de iudicio Chriſti. pag. 172
Cap. 19.
De explicatione octaui articuli, Seu de Spiritu ſancto. 173
Cap. 20.
De explicatione noni articuli, Seu de Eccleſia. ibid.
Cap. 21.
De communione Sanctorum. pag. 175
Cap. 22.
De theſauro Eccleſiæ, & de Indulgentijs. 176
Cap. 23.
De explicatione Decimi articuli, ſeu de remiſſione peccatorum. ibid.
Cap. 24.
De explicatione vndecimi articuli, ſeu de carnis reſurrectionis. 177
Cap. 25.
De explicatione duodecimi articuli, ſeu de beatitudine. pag. 178

Com-

INDEX

Compendium Doctrinæ Catechiſmi in Decalogum.

Cap. I.

Cap. 2.

De explicatione primi præcepti. pag. 181

Cap. 3.

De explicatione ſecundi Præcepti. 182

Cap. 4.

De explicatione tertij Præcepti. pag. 183

Cap. 5.

De explicatione quarti Præcepti. 184

Cap. 6.

De explicatione quinti Præcepti. 186

Cap. 7.

De explicatione ſexti Præcepti. pag. 188

Cap. 8.

De explicatione ſeptimi Præcepti. 189

Compendium Doctrinæ Catechiſmi. In Orationem Dominicalem.

Cap. I.

De nomine diffinitione, & diuiſione orationis. 192

Cap. 2.

De fine orationis. 193

Cap. 3.

De materia, & partibus, & obiecto Orationis. 194

Cap. 4.

De forma Orationis. ibid.

Cap. 5.

De efficiente Orationis. 195

Cap. 6.

De vſu orationis, & de præparatione ad illam. ibid.

Cap. 7.

De oratione Dominicali. 196

Cap. 8.

De Proemio Orationis Dominicalis. ibid.

Cap. 9.

De prouidentia Dei erga homines, ſeu explicatio particulæ Pater. 197

Cap. 10.

De explicatione particulæ, Noſter. 198

Cap. 11.

De explicatione particulæ: Qui es in cœlis. 199

Cap. 12.

De explicatione primæ Petitionis. ibid.

Cap. 13.

De explicatione ſecundæ Petitionis. 201

Cap. 14.

De explicatione tertiæ Petitionis. 202

Cap. 15.

De explicatione quartæ Petitionis. 202

Cap. 16.

De explicatione quintæ Petitionis. 203

Cap.

Cap.17.

De explicatione ſexta Petitionis. 204

Cap.18.

De explicatione ſeptima Petitionis, & de particula, Amē. pag. 205

Opuſculum de ſancto Euangelio.

De nomine, & diffinitione Sancti Euangelij. 207

De quatuor cauſis S. Euangelij. 209

De diuiſione S. Euangelij.ibid.

De verbo Dei ſcripto, & non ſcripto. 210

De ſumma, ſeu Compendio S. Euangelij. 211

De explicatione S. Euangelij, & ſumma illius. 212

De Catechiſmo Romano. 214

De materia, fine, & vſu huius libri. 215

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

7—1—1

Digitized by Google